

ሥነ ጭብጣዊ

የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት

በአረብኛ ስራ እና በህንጻ መሰረት

በእንግዳ ወልደዓዲቅ

ሐምሌ 2016 ዓ.ም.

መብቱ በህግ የተጠበቀ ነው።

Copyright © 2024

በእንግዳ ወልደግዲቅ

እ-ጦማር (“ኢሜይል”)፡- engidas@yahoo.com

አድራሻ፡- አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ፤

ስ.ቀ፡- 0910-30-90-65

የሽፋን ቅንብር መልክ ገጽ፡-

አበበ ወርቁ

ስ.ቀ፡- 0983-32-11-93

አድራሻ፡- አዲስ አበባ፤ ኢትዮጵያ፤

ማውጫ

የተለዩ ቃላት ፍቺ	i
ዲስኩር	i
ህልው/ህልውና	ii
ሥነ ጭብጥ	ii
ህልው ጭብጥ	ii
ህልው ኩነት	iii
መሰረታዊ ጭብጥ	iii
የስሜት አስተውሎት የሚገባው	iii
የጥበብ አስተውሎት የሚገባው	iv
አንብሮት	iv
የሚፈተሽ አንብሮት	iv
አንብሪት	iv
ንበሩ ዲስኩራዊ	iv
ጠቅላይ ንጽፈ ሀሳባዊ መዋቅር	v
አንድ ጠቅላይ ንጽፈ ሀሳባዊ መዋቅር	v
ውቅር ህልው ቀመር	v
ውስጤታዊ/የውስጤታ/በውስጤታ	v
ጥንስስ	vi
የአቀራረብ አመክንዮ	vi
መርህ በመሆን አቅም መርህ/ ህልው በመሆን ችሎታ ህልው	vii
መዕምሮር	vii
ውስጠ 7ፅ	vii
መግቢያ	viii

ክፍል አንድ	1
ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች በአሪስጣጣሊስ ሥነ ጭብጥ	1
1. ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ችግራችን ከየት ይነሳል? ከእኛ ወይስ ከጉዳዩ ክብደት?	1
1.1 ሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነት መገለጫ ነጥቦች ዝርዝር.....	2
1.1.1 ምንድንነት	4
1.1.1.1 የስሜት አስተውሎታውን ምንድን	6
1.1.1.2 የጥበብ አስተውሎታውን ምንድን.....	8
1.1.1.3 የተደባለቀ ምንድን	10
1.1.2 ምንድናዊ አስቸጋሪነቶች ከምን መጡ	13
1.1.2.1 የመነጣጠል ግራ አጋቢነት	14
1.1.2.2 የነገሮች ምንድን እርከን አሻሚነት	15
ክፍል ሁለት	20
1. በሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች ዙሪያ አሪስጣጣሊስን የቀደሙ ፈላጊዎች ምን አሉ አለ?	20
1.1 ሥረ አካላውያን	22
1.2 ዲስኩራውያን	23
1.3 ስለሁለቱም አሳብያን አጠቃላይ ምልከታ.....	25
1.4 ፕሌቶስዊው ቀጣይ የዲስኩር ግስጋሴ	27
1.4.1 ሁለቱንም ሀሳቦች የሚገጥሟቸው አስቸጋሪነቶች.....	30
1.4.1.1 የሥረ አካላውያን ዲስኩርን መተው	31
1.4.1.2 የዲስኩራውያን ሥረ አካልን መተው	33
1.4.1.2.1 የፕሌቶ ዲስኩር ምን ጎደለው?	38
1.4.1.2.2 የዕውቀትን አካሄድ መተው	39
1.5 የቀደሙ ተመራማሪዎች የጎደሏቸው ዘዴዎች	41
1.5.1 የመምጣት ዘዴ	41
1.5.2 በመደብ የመመደብ ዘዴ	42
1.5.3 የተለያዩ ዘይነት ጠቀላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ዘይነቶችን የመቀመጥ ዘዴ	43
1.5.4 ህልው በመሆን ችሎታ ብቻ ህልው የመሆን ዘዴ	44
ክፍል ሶስት	47
1. ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት	47

1.1	ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት በአስተሳሰቦቻችን ውስጥ ያለ ግድግዳ፡፡	47
1.2	ሥነ ጭብጣዊ የህልውና ጥናት ነው	48
1.3	ሥነ ጭብጣዊው የአስተሳሰብ ስርዓት ባህሪያት	49
1.3.1	የመጨረሻው አረቄ እና ጥሩውነት፤	49
1.3.2	መጀመሪያ እና መጨረሻያነት	50
1.3.3	አሳባዊነት	51
1.3.4	ጭብጣዊ የሆነ ህልውና ያለውነት	52
1.3.4.1	ህልው ጭብጣዊ አርከናዊነት	52
1.3.4.1.1	የህልው ጭብጥ አይነት	53
1.3.4.1.2	ህልው ጭብጥ እና ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር	55
1.3.4.2	መሰረታዊ ጭብጥ	56
1.3.5	ውቅር ህልው ቀመራዊነት	57
1.3.6	አንድ መሆንነት(አህድነት)	60
1.3.7	ሳይነቅነቅ ነቅናቂነት	62
	መዕራፍ ሁለት	64
	ክፍል አንድ	64
1.	ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት አስቸጋሪነቶች በካንት	64
1.1	ትንተናዊ የሥነ ጭብጥ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች፡፡	64
1.1.1	ትንተናዊ አስቸጋሪነቶች በስሜት አስተውሎታዊው ምልክታ ውስጥ	65
1.1.2	ትንተናዊ አስቸጋሪነት በየጥበብ አስተውሎታዊ መፅምሮር (አዕምሮ) ውስጥ	67
1.1.3	ዲስኩራዊው መፅምሮር (አዕምሮ)	69
2.	ጥንሰሳ የሥነ ጭብጥ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት	72
2.1	ጥንሰሳ በገሀዱ ዓለም ጉዳዮች ላይ ማተኮር አለበት	76
3.	ትንበያዊ የሥነ ጭብጥ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት	79
3.1	ለተጨባጩ ዓለም ስራ ብቻ እንጠቀመው	82
3.2	መፍትሄው ደንበኛ ፍተሻ ማድረግ ነው	84
3.3	አንድ የሚፈተሽ አንበሮት እንደሚሆን	85
	ክፍል ሁለት	87
1.	በሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ላይ የካንት ቀደምት ፈላጊነቶች ምን አሉ አለ?.....	87

1.1	ዴሞክራሲያዊ ሂደት	87
1.2	ፕላን	93
1.3	ሊብነት	99
1.4	ጽንሰ-ሠራዊት	103
1.5	ዴሞክራሲያዊ ሂደት	106
1.6	አስተዳደር	109
1.7	ኢኮኖሚ	111
1.8	ፕላን	113
1.9	ተጨማሪውም እና ትንበያውም	115
1.10	ተጨማሪ፣ የተጨማሪ ፈላጊነት እና ተጨማሪውም	122
1.10.1	ተጨማሪ	122
1.10.2	የተጨማሪ ፈላጊነት	123
1.10.3	ተጨማሪውም	124
	ክፍል ሶስት	126
1.	የካንት ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት	126
1.1	ከስሜት ህዋሳት ምልክታዎች የነገሮችን ህልውና መፅምሮ (አዕምሮ)፡፡	126
1.2	ከመርህ ወይም ከንጽሕ ሀሳብ የነገሮችን ህልውና መፅምሮ (አዕምሮ)	132
2.	የንፁህ ዲስኩር ሥነ ጭብጣዊ አሰራር	139
2.1	የንፁህ ዲስኩር ሥነ ጭብጣዊ ባህሪ	139
2.1.1	ትንበያዊነት	139
2.1.2	ጠቅላይነት	140
2.1.3	መንስዔያዊነት	143
2.1.4	የፍቃድ ምንጭነት	145
2.1.5	ድርድራዊነት	146
2.1.5.1	የድርድር ንጥረ ነገሮች	148
	ምዕራፍ ሶስት	152
	ክፍል ስንድ	152
1.	ጥንቅራዊ አቀራረብ በሁለቱም ፈላጊዎች ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ላይ ..	152

1.1 ከጉዳዩ ክብደት የተነሳ የሚነሱ አስቸጋሪነቶች	153
1.2 ከአኛ ሁኔታ የሚነሱ አስቸጋሪነቶች	155
1.2.1 ትንተናዊ	155
1.2.2 ጥንሰሳዊ	156
1.2.3 ትንበያዊ	157
ክፍል ሁለት	159
1. ሁለቱም ፈላስፎች በቀደምቶቻቸው ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ምልክታ ላይ ምን አሉ?	159
1.1 የአሪስጣጣሊስ ቀደምት የነበረባቸው አስቸጋሪነት	159
1.1.1 የስሜት አስተውሎታውያን	160
1.1.2 የጥበብ አስተውሎታውያን	162
1.2 ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት ላይ የካንት ቀደምቶች የነበረባቸው አስቸጋሪነት	163
1.2.1 የስሜት አስተውሎታዊ ወይስ የጥበብ አስተውሎታዊ	165
1.2.2 ዲስኩር ውጪ ወይስ ውስጥ ነው?.....	166
1.2.3 ተጠራጣሪነት	168
ክፍል ሶስት	170
1. ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት	170
1.1 አሪስጣጣሊሳዊ የሥነ ጭብጥ ስርዓት	170
1.2 የካንት ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት	173
1.2.1 አንደኛ	173
1.2.2 ሁለተኛ	173
1.2.3 ሶስተኛ	175
1.2.4 አራተኛ	177
1.2.5 አምስተኛ	177
አጠቃላይ ምልክታ	179
ፍቺዎች	182
ዋቢ መጽሐፍት	185

የተለዩ ቃላት ፍቺ

እዚህ መጽሐፍ ውስጥ ለየት ብለው እና ተደጋግመው ጥቅም ላይ ከዋሉ ቃላት እና ሀረጎች ውስጥ የተወሰኑትን በሚቀጥለው አጭር ገለፃ ምንጫቸውን እና ውክልናቸውን ለማብራራት ሞክራለሁ። ማስታወስ ያለብን የነዚህ ቃላት አገባብ ፍልስፍናዊ ነው። ለዛውም ሥነ ጭብጣዊ ፍልስፍና። ከዚህም የተነሳ በዛ ዘርፍ ውስጥ ያሉን ሀሳቦች እና ፍሬ ነገሮች ለማብራራት እና ለመወከል ጥቅም ላይ የዋሉ ናቸው። ስለዚህ ቃላቶቹን በዚህ አግባብ ወደ ትውውቅ ሳመጣ የሥነ ጭብጥን ፍልስፍና የዘርፍ ፍሬ ሀሳቦችም እያስተዋወኩ በመሆኑ ከቃላቱ ቅርጽ እና ሥነ ጽሑፋዊ ውበት ይልቅ ፅንሰ ሀሳባዊ ግልፅነታቸው ላይ ለማተኮር ሞክራለሁ፤ ስለዚህ ቃላቶቹ ሌላ አጠቃቀም በሌላ ዘርፍ ውስጥ ቢኖራቸውም ሥነ ጭብጣዊ ትርጉማቸው ግን ይህንን ይመስላል ለማለት ነው። ለሀሳባችን የተቀራረበ ቃል ካለ በዛ በተሰራ ፅንሰ ሀሳቡ ላይ ያንን ሰፊ ያለ ሀሳብ ማስረፅ ይሻላል እና አዲስ ቃል ከመፍጠር እነዚህን ቃላት መርጫለሁ።

ዲስኩር

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት Reason ነው። የዚህ ቃል የአማርኛ ትርጉም ‘ምክንያት’ ወይም ‘መንስኤ’ ነው። ነገር ግን ይህ የአማርኛ ቃል ለእንግሊዝኛው ‘cause’ ይቀርባል እንጂ ለReason አይቀርብም። ዲስኩር የሚለው የአማርኛ ቃል discourse ከሚለው የእንግሊዝኛ ቃል የተወሰደ ነው። በአማርኛ ለReason የቀረበ ነው። ምክንያቱም ዲስኩር የሚያሰማ argue ከሚያድረግ ጋር የቀረበን ነገር የሚያደርግ ነው። እነዚህ ሀሳቦች የእንግሊዝኛው Reason ፅንሰ ሀሳብ የሚቀራረባቸው ናቸው። Reason የሚለው የእንግሊዝኛ ቃል መጀመርያ፣ መሀል እና መጨረሻ ያለውን የማሰብ የተያያዘ ፍላጎት ይመለከታል። የሚታሰበው ነገር ተጨባጭም ይሁን ያልተጨበጠ፣ የማሰብ ፍላጎትን የሚመለከት ቃል ነው በመሆኑም ዲስኩር የሚለው የአመርኛ ቃል ለዚህ ሀሳብ በጣም የቀረበ ነው። ልክ እንደ እንግሊዝኛው Reason፣ ዲስኩርም በአማርኛው አጠቃቀም ውስጥ ተጨባጭ ያለመሆኑን ያመልክታል።

ዲስኩር በሚለው የአማርኛ ቃል ውስጥ የቅንጦት የሚመስል አንድምታ አለ። ይህ ተግባራዊ ከያለመሆኑ ትርጉሙ ጋር በተያያዘ የሚመጣ ነው። የእንግሊዝኛውም Reason ተመሳሳይ ነው። የሥነ ጭብጥ ትርጉማቸው ደግሞ ይህንን ቅንጦት የመሰለውን ነገራቸውን እንደ ልዩ ነገር የሚወስድ ነው። ስለዚህ ‘ምነው ደሰኮርክ’ ሲባል ያለው አንድምታ በዚህ ሥነ ጭብጣዊ አጠቃቀም ይፈለጋል።

ዲስኩር በስልት ውስጥ ያለ አመክንዮ ነው፤ በሰፊው ትርጉማቸው ካየናቸው ሊለዋወጡ ይችላሉ ግን አንድ አይነት አይደሉም። Logic የሚለው ቃል አመክንዮ የሚለውን መተካቱ ጥሩ ነው። Logic ማለት ትክክለኛ የማሰብ ህግ እና ስርዓት ማለት ነው። አመክንዮ ይህንን ይወክላልና ከዲስኩር ጋር ባናቀላቅለው ይሻላል በዬ ትቼዋለሁ።

ስለዚህ አመክንዮ ትክክለኛ የመደስኮር ህግ እና ስርዓት ማለትም ነው።

ህልው፡ህልውና

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት is are, am, being, existence ወይም existent ናቸው። የሥነ ጭብጥ ፍሬ ነገር ህልውና ነው፤ ወይም 'ነው' ነው። የዚህ ቃል የአማርኛው ትርጉም ህልውና ነው። ነገር ግን የቃሉን ተውላጠ ስማዊ ርቢ ፈልጌ ነው ህልው ያልኩት። በተጨማሪም ሰፋ ያለውን የ is are, am, being, ትርጉም እንዲይዝም ነው። ህልውና noun በመሆኑ ለአጠቃቀም ተውላጠ ስማዊ ርቢውን ለማግኘት 'ህልው' አድርጌዋለሁ።

ሥነ ጭብጣዊ ጥናት ስለ የትኛውም አይነት ህልውና በአጠቃላይ እና በነጠላ የሚያጠና እንደመሆኑ እነዚህን ቃላት እና ፅንሰ ሀሳባቸው ላይ ግልፅ መሆን አለብን።

ሥነ ጭብጥ

ጭብጥ ማለት ፍሬ ነገር ወይም ጠቅለል ያለው ወይም ዋናው ነገር ማለት ነው። የዲስኩር ህዋሳችን ወይም የReason ተግባር ለነገሮች የዚህ አይነት ዲስኩራዊ ወኪል ማሰናዳት ነው።

ሥነ ጭብጥ የሚለውን ቃል የወሰድኩት ከsubstance ፍልስፍናዊ ትርጉም ነው። ይህን ቃል አሪስጣጣሊስ ለmetaphysics ሲጠቀመው፤ የዲስኩር ንጥረ ነገሮችን ማዕከል ወይም ዋና ለመጠቀም ነው። ይህንን የመፈለግ ጥናትን ደግሞ metaphysics ይባላል።

Metaphysics የሚለው ቃል ከሱ በኋላ ይህን ስራውን በተማሩት እና ባጠኩት ተማሪዎቹ የተሰየመ ቃል ነው። እነዚህ ቀደምት፤ ይህ አይነቱ የአሪስጣጣሊስ ስራ የመጣው ከሌሎቹ ሁሉ ጥናት በኋላ ስለሆነ ወይም ከአሪስጣጣሊስ physics ጥናት በኋላ የመጣ ስራ ስለሆነ እና የፊዚክስ የሚመስል ግን ላቅ ያለ ስለሀሳባዊ ነገሮች physics የሚመስል ጥናት የሚያወራ ስለሆነ meta ወይም የተለቀ physics ብለውታል። ይህም ጉዳይ፤ አሪስጣጣሊስ በዚህ ስራው ከሚያቀርበው የነገሮች ሁሉ ረቂቅ መንስኤ ጋር ስለሚቀራረብ metaphysics ብለውታል።

አሪስጣጣሊስ ስራው ውስጥ በዝርዝር ከሚያወራው የነገሮች ረቂቅ ንጥረ ነገር ዋና ማዕከል ጋር ጭብጥ የሚለው ቃል ስለሚቀራረብ የነገሩ ጭብጥ ብየው የዚህን ጥናት ወይም ትምህርት ደግሞ ሥነ ጭብጥ ብዬዋለወሁ።

ህልው ጭብጥ

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት substance ነው። metaphysics ወይም ሥነ ጭብጥ በሚለው ቃል ስር እንዳለኩት፤ substance ማለት የዲስኩር ንጥረ ነገሮችን መአከል ወይም ዋና ለመጠቀም የተጠቀመው ነው። ይህንን ቃል አሪስጣጣሊስ የሚጠቀመው

ለነገሮች ረቂቅ ንጥረ ነገር ነው፤ ይህም ማለት፣ የአካላዊ ነገሮችን ዲስኩራዊ ንጥረ ነገሮች ለመጠቀም ነው። የነገሮች ዲስኩራዊ ዋና ንጥረ ነገር ማለት የነገሮች ጭብጥ ነው ብዬ ጭብጡን ተጠቅሜያለሁ፤ የዚህ ቃል ሥነ ጭብጣዊ ጥቅም ደግሞ ህልውናን ስለሚመለከት ወይም ስለ ነገሮች የህልውና ጭብጥ ስለሚያወራ substanceን ህልው ጭብጥ ብዬዋለሁ፤ የህልውና ጭብጥ እንደማለት።

ህልው ኩነት

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት species ነው። ይህ ቃል የጭብጥ አይነት ነው። genus አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ሲሆን፣ ህልው ኩነት ዝቅ ያለ ጭብጣዊ መደብ ነው። የሰው genus ህልው ኩነት የለውም፤ ‘ሰው’ እንደ ድመት የተለያየ ወደ ታች የሚከፋፈል የህልውና ጭብጥ ዘር የለውም። ‘ድመት’ ግን ጭብጣዊ የዘር አይነት አላት። አንበሳም ድመት ነው፣ ኑበርም ድመት ነው፣ ግስላም ድመት ነው ወዘተ። እነዚህ ሀሳቦች ለአካላዊው አለም ህልውና የቀረቡ ስለሆኑ ኩነት ብያቸዋለሁ። በመሆኑም ቃላቱ ከ genus ዝቅ ያለን ከመሰረታዊ ጭብጥ ከፍ ያለን ጠቅላይ ዲስኩራዊ ህልውና ወይም የህልው ኩነት አይነትን ይወክላሉ።

መሰረታዊ ጭብጥ

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት essence ነው። ይህንን ቃል አሪስጣጣሊስ የሚጠቀመው የነጠላን ነገር ዲስኩራዊ ጭብጥ ለመግለፅ ነው። ለምሳሌ የ‘ሶቅራጥስ’ መሰረታዊ ጭብጡ የነጠላ ማንነቱን መአከል የያዘው ዲስኩራዊ ገላጭ ሲሆን፣ ህልው ጭብጡ ግን ከሰው ልጅ ማንነት አንፃር ያለውን የጋራ የማንነቱን መአከል የያዘው ጭብት ነው። ሁለቱም ስለ የሶቅራጥስ ዲስኩራዊ የህልውና አይነት የሚናገሩ ናቸው።

የስሜት አስተውሎት የሚገባው

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት sensuous or sensible ነው። ይህ ቃል የማሰብ ያልሆነ ማለትም ነው። ስለዚህ ከስሜት ህዋሳችን የሚመጡት ንቃቶቻችን ወይም ምልክታዎቻችን እራሳቸውን የቻሉ መሆናቸው ለማሳየት እና ከማሰብ ህዋሳችን ከሚመጣው ለመለየት ነው። ስለዚህ በዚህ ህዋስ የተነሳ የሚመጡ ምልክታዎቻችን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው(የስሜት ህዋሳችን ምልክታዎች የሚቀበሉ) ናቸው ለማለትም ጥቅም ላይ ውሏል።

የስሜት ህዋሳቶቻችን የሚያስተውሏቸው ነገሮች አሁንም በአዕምሮ የሚደረጉ እንደመሆናቸው፣ እንደ አስተውሎት መቆጠራቸው ተገቢ እንደመሆኑ፣ ሌላኛውን የአዕምሮ አስተውሎት የበለጠ ውስጣዊ ለማድረግ ወይም ልክ እንደ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ከውጪ የማይመጣ መሆኑን ለመለየት ነው።

የጥበብ አስተውሎት የሚገባው

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት intelligible ነው። ይህ ቃል ከስሜት አስተውሎት ምልክታዎች የተለየ ከአመክንዮ ውስጥ ከሚወጣ የዲስኩር ህዋሳችን የሚመጣ አስተውሎት ለማለት በመሆኑ እና ይህም ስሜት አስተውሎት ምልክታዎችን ጠቅላይነት ማዋቀር የሚጠይቅ ችሎታ በመሆኑ፤ የጥበብ አስተውሎት የሚለው አገላለፅ ገላጭ ነው።

አንብሮት

የዚህ ቃል እንግሊዝኛ መሰረት thesis ነው። የአማርኛው ቃል ከግዕዝ የተወሰደ ሲሆን በምንጭነትም አቶ እጓለ ገ/ዮሀንስን ጠቅሳለሁ። ይህ አጠቃቀማቸው የሆነን አይነት ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እንደ መርህ አስቀመጠ ወይም ደንገገ ማለት ሲሆን የተቀመጠው ንድፈ ሀሳብ እንዲሁም የማስቀመጡ መፈፀም ወይም መጠናቀቅ አንብሮት ይባላል። በዚህ ጎኑ thesis የተደነገገ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ማለትን የተጠጋጋ ሲሆን የግዕዙ አንበረ ደግሞ አኖረ/አስቀመጠ የሚለውን ቃል ይዟል። አንበረ የማስቀመጡን ትርጉም ውሳኔን የሚያሳይ እንደመሆኑ thesis የሆነን ሀሳብ ጠንከር አድርጎ ማስቀመጥን ይወክላል እና ሀሳቡ ይቀራረባል።

የሚፈተሽ አንብሮት

የዚህ ቃል እንግሊዝኛ መሰረት hypothesis ሲሆን ከthesis የተራባ ቃል ነው። ልክ እንደ thesis ይህም ቃል የየሆነ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን መቅረብ የሚያመለክት ሲሆን ግን ይዞ የተቀመጠው ይዘት እውነት መሆን ወይም ትክክል መሆን ገና ያልተረጋገጠ ፍተሻ ላይ የሆነ ንድፈ ሀሳብ ማለት በመሆኑ የሚፈተሽ ብየዋለሁ። ልክ እንደ እንግሊዝኛው የአማርኛውም ቃል ከአንብሮት የተራባ ነው።

አንብሪት

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት theorem ነው። ይህ ቃል ከthesis የተራባ ቃል ነው። ትርጉሙም የየሆነን ነገር ንድፈ ሀሳባዊ መዋቀር እንደ መርህ የማስቀመጥ ወይም የመቁጠር ምልክታን ያሳያል፤ ወይም ወደዚህ አይነት ነገር ሂደት መሄድን ይወክላል፤ ይህም ከመጀመርያው የእጓለ ገ/ዮሀንስ ቃል አንብሮት የተራባ ነው።

ንበሩ ዲስኩራዊ

የሚለው ቃል የእንግሊዝኛ መሰረቱ rational ነው። ይህ ከሞላ ጎደል ዲስኩራዊ መነሻ ወይም ዲስኩራዊ ማዕቀፍ ያለው ማለት ነው።

ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት universal ወይም genera የሚለው ነው። በሥነ ጭብጥ ጥናት አጠቃቀሙ ወይም አገባቡ መሰረት universal የሚለው፣ ንድፈ ሀሳባዊ ጭብጦች በቅድመ እሳቤነት የያዘ ነው፤ ስንተነትነው እንደሚከተለው ነው፤ በንድፈ ሀሳብ መደቦች ረድፍ መሰረት፣ ዋናው መደብ እና በጣም እሩቁ ስለሆነ ጠቅላይ የሆነ ነው። የሀሳብ ንድፍ ከሆነ መነሻ የሚነሳ ስለሆነ ንድፈ ሀሳባዊ ነው። በአንድ ላይ ደግሞ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ይሆናል። በአንድ ዘርፍ ውስጥ የዘርፉ ጠቅላይ ስያሜ generaም ይባላል። ለምሳሌ ህይወት ከእንስሳዊ ህይወት እና ከእፅዋት ህይወት አንፃር universal ወይም ጠቅላይ መዋቅር ነው። ይህ ህይወት በአካል ያለ ነገር ስላልሆነ ደግሞ ንድፈ ሀሳባዊ ነው። ስለዚህ ‘ህይወት’ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነ ቃል ነው።

አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት genus ነው። ከuniversal አንፃር ሲታይ ቀነስ ያለ ወደታች ረድፍ የሚሄድ የሀሳብ መደብ መዋቅር ሲሆን ግን አሁንም አንድን ነጣላ ግን በራሱ ሲታይ ሰፊ ማዕቀፍ የያዘን ሀሳብ የሚወክል በመሆኑ፣ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው። ለምሳሌ እንስሳ ወጥ የሆነ አንድ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው። ከላዩ ‘ህይወት’ ሲኖር፣ ከሱ ስር ግን የተለያዩ አይነት መደቦች ውስጥ ያሉን ብዙ መደቦችን የያዘ ቃል በመሆኑ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው።

ውቅር ህልው ቀመር

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት definition ነው። በሥነ ጭብጥ ፍልስፍና የdefinition ሂደት በራሱ ትልቅ የአስተሳሰብ ጥራት ድርጊት ተደርጎ በአሪስጣጣሊስ እንደ ትልቅ እርምጃ ተመዝግቧል። ይህንን የአዕምሮ ተግባር በአንድ ቃል ለመጥቀስ አንድ ወጥ ቃል በቂ ሆኖ ስላላገኘሁለት ሀሳቡ (በተለይ እንደ የሥነ ጭብጥ ተግባርነቱ) ምን ማለት ነው የሚለውን በሀረግ አስቀምጫለሁ። definition ማለት በሥነ ጭብጥ ጥናት ውስጥ የየሆነን ነገር ህልውና በዲስኩር አዋቅሮ ማስቀመጥ በመሆኑ ውቅር ህልውና ነው። ስለዚህ የየሆነን ነገር መቀመር የአንድን ነገር definition ማስቀመጥ ነው።

ውስጤታዊ/የውስጤታ/በውስጤታ

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት apriori ነው። ይህ ቃል ሁለት የዲስኩር ተግባሮችን ይወክላል። የዚህ ቃል የእንግሊዝኛው ትርጉም ቀዳሚው ወይም ቀደምቱ ማለት ሲሆን፣ ይህም ምንም ተጨባጭ መሰረት የሌለው፣ ይልቅ ከተጨባጭ ሁሉ በፊት ያለው ወይም በተጨባጭ ከተቀመጠው ውጪ ካለው ግብአት የተገኘው ወይም በተጨባጭ

ካለው ግብአት ውጪ የተመለከተውን ነገር ለመጠቀም የተቀመጠ ነው። ይህንን ቃል ካንት በስፋት ይጠቀመዋል። ለምሳሌ አንድ ሰው ያለበት አካባቢ የምድር እጥፋት ልኬት ቢሰጠው፣ ከዛ ምድርን በሙሉ ሳይለካት ከተሰጠው ልኬት ተነስቶ የሱ አካባቢ የምድር ርዝመት ከቀረው የምድር ርዝመት መጠን ምን ያህሉን እንደሆነ በማወቅ ሙሉውን የምድር ሉላዊ እጥፋት ቢያውቅ፣ ይህ እውቀቱ ተጨባጩ የሱ ሰፈር ካስቀመጠለት ፍንጭ በላይ ስለያለው ነገር ያገኘው ዕውቀት በመሆኑ፣ እውቀቱ apriori ወይም መንገዱም apriori ይባላል፤ ወይም እውቀቱ ውስጤታዊ ነው ወይ በውስጤታ ያገኘው እንደማለት ነው።

ወስጤታ የሚለውን ቃል የወሰድኩት ከግዕዝ ቃል ነው፤ በብዙ ነገር የተከለለ ውስጥ ውስጥ ያለ እንደማለት ያለ ነው። ይህም ጥልቅ የሆነ ውስጣዊነት ማለት ሆኖ ሊራባ ይችላል። ከተጨባጩ ውጪ ግን ደግሞ ውስጣችን ያለን ዲስኩር ብቻ በመጠቀም የሌላን ዲስኩራዊ ህልውና ማየት ወይም ማግኘት በመሆኑ፣ ውስጤታዊ ብዋላሁ። የአንድ ነገር ቀዳማዊ ቦታ ውስጥ ያለ ከሚለው አንፃራዊ የቦታ አገላለፅ ጋር በማያያዝ ከዛ ከእኛ እንዲህ ያለ እሩቅ ውስጣዊ ቦታ ወይም ረቂቅ ቦታ የመጣ ዕውቀት ለማለት ነው።

ጥንሰስ

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት Synthetic/synthesis የሚለው ነው። በካንት ሥነ ጭብጥ ጥናት ውስጥ to synthesize ማለት ከሆነ ዲስኩራዊ ጭማሪ የተነሳ የየሆነን ሌላ ነገር ህልውና መረዳት ወይም ከነበረ መሰረታዊ የዲስኩር መነሻ ላይ የየሆነን ሌላ ዲስኩራዊ ነገር መጠንሰስ ወይም ማበጀት በመሆኑ ጥንሰስ የሚለውን ተጠቅሜያለሁ።

የአቀራረብ አመክንዮ

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት dialectic logic ነው። ይህ ቃል የአመክንዮን ሁለት ሸዋጅ መልክ ለማሳየት የመጣ ነው። በዚህም መሰረት፣ አመክንዮ ማለት የተስተካከለ ሀሳብን ህግ ወይም የተስተካከለ ሀሳብን ቅርጽ የሚያሳይ ነገር ነው፤ ነገር ግን ይህ የተስተካከለ ሀሳብ ህግ ሀሳቡ ውስጥ ያለው ጥሬ እቃ ወይም የሀሳቡ ይዘት ልብ ወለድ ወይም እውነታነት ያለው መሆኑን አይመለከተውም።

በዚህ የተነሳ በአቀራረቡ ሲታይ ትክክለኛውን ህግ የተከተለ ከመሆኑ ተነስቶ ስለ የሌለ ነገር የሚናገር አመክንዮ፣ ያ የያዘውን ነገር ህልውና እውነትነት ማረጋገጫ ነው ማለት አይቻልም። ስለዚህ አንዳንድ ጊዜ አመክንዮአዊ መስፈርቶች ለህልውና ማረጋገጫ ተደርገው ሊወሰዱ ስለሚችሉ ይህንን አመክንዮ ከሌለው አመክንዮ ለመለየት የአቀራረብን ህግ እና ስርዓት ብቻ ያሟላ የአቀራረብ አመክንዮን ማለት ነው።

መርህ በመሆን አቅም መርህ/ ህልው በመሆን ችሎታ ህልው

የመጀመርያው ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት axiom ነው እና የሁለተኛው ቃል potential የሚለው ቃል ነው። የእንግሊዝኛው ፍልስፍናዊ ትርጉም ንድፈ ሀሳባዊ መዋቀርን ይመለከታል። በዚህም ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቀሮች ቋሚ መርሆች ናቸው፤

አንዳንድ ሀሳቦች በቋሚነትም ባይሆን በአጋጣሚ ከሚሆን ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ሁኔታ አንፃር መርህ ሊሆኑ ይችላሉ። ለምሳሌ ወቅታዊ ከሆኑ ችግሮች ተነስተን የየሆነን ነገር መፍትሄ ብናበጅ፤ ያ ለዛ መፍትሄ የተጠቀምነው ጊዜያዊ መርህ፤ በጠቅላላ ሲታይ ቋሚነት እና የተመሳከረ ሰፊ የመርህነት ባህሪ ላይኖረው ይችላል። ነገር ግን ቢያንስ ለዚህች ሁኔታ ካለው መርህነት ተነስተን፤ ይህን በመሆን አቅም መርህነት ዘላቂ የተመሳከረ ማስረጃ ካለው መርህ ጋር ያለውን ንፅፅራዊ ቦታ እና እውነታ ለመግለፅ ልንጠቀምበት እንችላለን። ስለዚህ axiom የሚለው ቃል በዚህ የፍልስፍና ወይይት አግባብ የዚህ አይነት የመርህነት አቋም ያላቸውን ንድፈ ሀሳባዊ መዋቀሮች የሚመለከት ነው።

Potential ስለ ዲስኩራዊ ህልውና በአጠቃላይ ነው። ይህም የትኛውም ዲስኩራዊ ህልውና ህልው በመሆን ችሎታ ያለ እንጂ አካላዊ ህልውና ያለው አይደለም የሚለውን ለመወከል ነው። ይህ የህልውና አይነት ነው። አካላዊ ህልውናዎች ዲስኩራዊ ህልውና አላቸው፤ ነገር ግን ዲስኩራዊ ህልውናዎች ሁሉ አካላዊ ህልውና አላቸው ማለት አይደለም።

መዕምርር

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት cognition ነው። ይህ ቃል አዕምሮ የሚሰራውን ስራ የሚመለከትን ሁሉ በሚመለከት የሚጠቀስ ነው። የአማርኛው ቃል ለዚህ ቃል noun አለው ይህም አዕምሮ ነው። ይህ ቃል ግስ የለውም። የእንግሊዝኛው ቃል ደግሞ የግስ ርቢ አለው፤ to cognize, cognize። ስለዚህ ይህንኑ ቃል ወደ ግስ በመቀየር የአዕምሮን ድርጊት ለመግለፅ እንዲችል አድርጌዋለሁ።

ውስጠ ገፅ

የዚህ ቃል የእንግሊዝኛ መሰረት intuition ነው። በዚህ የፍልስፍና አገባብ ካንት ይህንን ቃል ልክ እንደ apriori ነው የሚጠቀመው። ነገር ግን apriori የሀሳብ ነው፤ የስሜት አስተውሎት ምስላዊ ምልክታዎችን ለመግለፅ የሚጠቀመው intuitionን ነው። ለምሳሌ በጊዜ ምልክታችን ውስጥ ምስላዊ የሆነ ከውስጥ የሚመጣ የአሁን ጊዜ እና የወደፊቱን ጊዜ ምስል አለ። በስፍራ ምልክታችን ውስጥ ደግሞ፤ ላይ እና ታች፤ ፊት እና ኋላ እና ግራ እና ቀኝ የመሆን ምስላዊ ዕውቀት አለ፤ እነዚህ ውስጣዊ ምስሎች ናቸው እና ይህ ምስላዊ ዕውቀት ሁሌም ውስጣችን ያለ የምስል ሁሉ እውቀታችን መነሻ ወይም ቅርጽ በመሆኑ፤ የውስጥ ገፅ ወይም የውስጥ ምስል የሚለውን ይወክላል።

መግቢያ

የሥነ ጽሁፍ ውበት፣ የቃላት አሰካክ ጥበብ እና ችሎታ፤ እንዲሁም የሀሳብ ጅምናስቲክ ፍላጎቶች በመጽሐፍ ንባብ ወቅት እንደ አላማ ሊቀርቡ ከሚችሉ ነገሮች ውስጥ ናቸው ብዬ ባምንም፤ እኔ ግን በሀሳቤም ሆነ በተግባራዊ ወደፊት እንዳልሄድ የሚይዘኝ ነገር ስለሚሰማኝ ለምን እና እንዴት ይሄ ሆነ ወዘተ የሚሉትን የሚገልፅ፣ የሚያስረዱ መጽሐፍትን ማንበብ ላይ መጠመድ የጀመርኩት ከአስራ ሁለተኛ ክፍል ቢሆንም በተለይ ከዩኒቨርሲቲ ቆይታዬ ጀምሮ ተጠናክሮ ቀጠለ።

ከዚህም የተነሳ፣ መሰረታዊ ተፈጥሮዎችን ለመረዳት በመጣር የሰውን ልጅ የተለያዩ ተፈጥሮዎች ከተጨባጭ የሳይንስ ግብአቶች ለመማር ሞክሪያለሁ። ምክንያቱም በውስጤ፣ ከመሰረታዊ ተፈጥሮ ውጪ ያስቸገረኝ ነገር አለና። በቅድሚያ ‘መደበኛው ተፈጥሮ ምንድነው?’ የሚለውን ለማግኘት በአካላት ስሪት ላይ የተፃፉ መጽሐፍትን ለምሳሌ perception, እና ወዘተ፣ ከዚያም በሥነ ልቦና ላይ የተፃፉ መጽሐፍትን ለምሳሌ personality, cognitive behavior, cognition, emotional intelligence እና ወዘተ ፣ በማህበረ ሰብ ስሪት ላይ የተፃፉ መጽሐፍትን ለምሳሌ social psychology, sociology, social cognition እና ወዘተ ለማጥናት በመሞከር የእኔን ቦታ ከተፈጠሮዎች ቦታ አንፃር በማየት እራሴን ለመመርመር ሞክራለሁ።

በተፈጥሮ አካላቶች እና በማህበራዊ ተፈጠሮም ውስጥ ወደፊት እንዳልሄድ የሚከለክለኝን ጉዳይ የሚደግፍ ማስረጃ ባለኝ አሰሳ ባለማግኘቴ፤ የመነቃቃት ችግር ያለብኝ እንደሆነ በማለት፣ በእራስ አገዝ መነቃቂያ መጽሐፍት እታገዝ እንደሆነ መረመርኩ። እነሱም መሰረታዊ የእስተሳሰብ ስርዓት ችግር ለሌለበት ይሆኑ እንደሆን እንጂ ለእኔ አይነት፣ የሀሳብ ስሪትን ችግር ሊፈቱ አልቻሉም። ስለዚህ ‘ይሄ ያገኘሁት ውስጤታዊ የሆነ ነገር እንዴት ይፈታል?’ ብዬ መልስ ሳስስ ለአሜሪካ ቀኝ ዘመም ፖለቲካ በፖለቲካ ፍልስፍና ትልቅ አስተዋፅዖ ያደረገች በሚል አየን ራንድ የምትባልን ፈላስፋ በንባብ ተዋወኩ።

ዓየን ራንድ ሰፋ ያለ የሥነ ጭብጥ አትኩሮት ስለነበራት፣ መሰረታዊ የሀሳብን ችግር ቀመር ታቀርባለች። በልብ ወለድ መጽሐፍቶቿም እነዚህ በእውን ህይወት እንዴት እንደሚገለፁ ታስረዳለች፤ ነገር ግን እነዚህ የፅንሰ ሀሳብ ችግሮች ከምን የፅንሰ ሀሳብ ባሕሪ እንደሚመጡ እና ወዘተ ማሳየት አላማዋ ባለመሆኑ ትቻት ፍለጋዬ ቀጠልኩ። ‘አሪስጣጣሊስ የሳይንስ አባት ነው’ የምትለው አየን ራንድ ካንትንም ከአሪስጣጣሊስ በኋላ ትልቅ የሥነ ጭብጥ ፈላስፋ ነው ማለቷ ምናልባት እሷን ያስረዱ ሰዎች እሷ ጋር የወደድኩትን ሊያፍታቱ እና ሊያስፉ ይችላሉ በሚል ወደነሱ መሄዱን እና ስራዎቻቸውን ማጥናቱን ተያያዝኩት።

ጥናቱ የጀመረው በአሪስጣጣሊስ ነው። አሪስጣጣሊስ ከዛሬ ሁለት ሺ እና ከዚያ በላይ አመት በፊት የነበረ አስተሳሰብ መሆኑም ተጨምሮበት ስራዎቹን ሳጠናቸው ዋና እይታዬ እንደዚህ ማወቅ፣ እንደዚህ ነገሮችን ማስቀምጥ ይቻላል እንዴ ነበረ። ስለዚህ የመጀመሪያው የእሱ ንባቤ ይህንን ስሜት በመፍጠሩ ስለወደድኩት ደጋግሜ ለዚህ ስሜት አንብቤዋለሁ። ይሄ ለእኔም መቻል ተስፋ ስለሰጠኝ አዕምሮዬ መፈታት መቻሉ ክልክል እንደ ሌለው እያመንኩ መጣሁ።

ቀስ ብዬ ግን ‘ቆይ በተጨባጭ ምንድነው እንደዚህ ያስባለኝ?’ ወደሚለው በመግባት አጠቃላይ ግንዛቤውን እና እነሱንም የገነባባቸውን ዝርዝሮች ማጤኔን ቀጠልኩ። ይህ ጉዞ በአሪስጣጣሊስ ስራ ውስጥ የእኔ ችግር የሆነውን መሰረታዊ የአስተሳሰብ ችግር አይቶት እንደሆነ መፈለግ ነበረ። የአስተሳሰብ ስርዓት ወጥነት ችግር ውስጥ ይወድቅ እንደሆነ ማወቅ ደግሞ በእርግጥም ቦታው ፍልስፍና ነው። ሌላው ሁሉ አንድ ወይ ሁለት የአስተሳሰብ ቅንጣት ችግሮችን ለማረም ስልታዊ መፍትሄ ከማቅረብ አያልፍም።

የአስተሳሰብ ስርዓት ችግር ወጥ የሆነ የስርዓት ችግር የሚሆነው፣ አስተሳሰብ በሆነ ሌላ ቅዠት ውስጥ ወይ በተሳሳተ አቅጣጫ ውስጥ በመሆን በሚፈጠር የስርዓት ችግር ነው። ስለዚህ ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት በይዘቱ ተጨባጭ ለመሆን ቢጥርም ተጨባጭ ከመሆን በመራቅ በእራሱ ዓለም የሆነ ሀሳብ ብቻ ነው። የገሀዱን ዓለም መሰረት ትቷልና። በሀሳብ ቅርጽ ጉልበት ብቻ የሚሄድ እና የይዘቱን ማስረጃዊ ምክርና አስተዋፅዖ ትቶ በራሱ መልሶ የሚያመርት ነው በማለቱ መረዳቴን በአሪስጣጣሊስ ስራ ውስጥ አግኝቼዋለሁ።

የገሀዱን ዓለም ረቂቅ መልኮችን ለማግኘት በጣም ከባድ ስራ አዕምሮ እንደሚጠብቀው፣ ግን አዕምሮ ከዳበረ፣ ይህ ረቂቁ ችሎታ እንዳለው ያስቀምጣል። ሌላው የሚለው ነገር፣ የዳበረው ረቂቁ አዕምሮ የሚያያቸው እነዚህ የገሀዱ ዓለም ረቂቅ ነገሮች ቋሚና በሁሉም ተፈጥሮዎች ሁሉ ውስጥ ያሉ በራሳቸው ህልው የሆኑ ነገሮች ናቸው ይላቸዋል።

ይህ በመሆኑ ይላል አሪስጣጣሊስ፣ አዕምሯችን በራሱ የገሀዱን ዓለም ረቂቅ ስርዓት የማየት ችሎታ አለው፤ በተለይ የገሀዱ ዓለም በሆኑ ረቂቅ ቋሚ ነገሮች የተነሳ፣ በራሳቸው ነገሮች የሆኑትን እነዚህን ስርዓቶች ለማየት የተሰራ ነው። ከተሳሳተም፣ ከዚህ ስርዓት ውጪ ስለሆነ በስርዓት ወደ ተሳሳተ ነገር ሊመራን አይችልም፤ አይሆንለትም። በሆነ መበላሸት እንኳን እንዲህ ቢሆን ከተቃርኖ ጋር ነው። ይህ ተቃርኖ ደግሞ በተግባርም በሀሳብም ብዙ ዳፋ ይኖረዋል ይላል።

በራሳቸው ስለራሳቸው ብቻ ህልው የሆኑ ስለሆነ ነገር ያልሆኑትን ግን ገሀዱ ዓለም ስለነሱ የሆኑትን የገሀዱን ዓለም መርሆች ወይም ረቂቆችን ያሳየናል አሪስጣጣሊስ። በዚህም ጉዳይ የገሀዱ ዓለም እልፍ መርሆች የማያስተዳድሩት ጥቂት እና የመጨረሻ መጨረሻ መርሆች የሚገዙት፣ በእኛ ህልውና ላይ ያለተመሰረተ ህልውና ያለው እንደሆነ ይገልጻል።

‘ከመጀመሪያው ጀምሮ ይህንን የሳይንሶች ሳይንስ ለማቋቋም የሚረዱ ሊመለሱ

የሚገባቸውን ጥያቄዎች አስቀምጮ ተነስቻለሁ’ በማለት እነዚህንም፣ በተከታታይ ለመመለስ እንደጣረ ያስረዳል። ከነዚህ መልሶችም መመለስ የሚከተለውን የመጨረሻውን መጨረሻ ሳይንስ እንዳቋቋመ ይገልጻል። በመጨረሻም አንባቢ ይህንን ያለውን አድርጎ እንደሆነ ፍርዱን ለአንባቢው መስጠቱን ያስቀምጣል።

አሪስጣጣሊስ፡- ‘ከእኔ በፊት ይህንን ያደረገ የሌለ ለመሆኑ ካቀርብኩት ሁሉ ክላሳዎችና አሰሳዎች አሳይቻለሁ’ ይላል። ‘ስለዚህ ማንም ያላደረገውን አድርጌያለሁ፤ የቀደሙ ፈላስፎችን አዕምሮ ያሰረውን እስር ፈትቻለሁ፤ ከእኔም በኋላ አዕምሮ ወደፊት እንዲገባለሁ አግኝታለሁ፤ የወጣቱን ፈላስፋ ልብ የሚያጠፋ በዚህ እና በዛ ሰቅለው ፍልስፍናን የማይያዝ የሚበር ቢራቢሮ ሊያደርጉ የነበሩ አስተሳሰቦችን መገኘት ችግርና መፍትሄያቸውን አሳይቻለሁ’ ይላል።

መገንባት የሚፈልገው ወጥ የሆነ እና በቋሚ እውነቶች ላይ የተመሰረተን የአስተሳሰብ ስርዓት ነው። ከሱ በፊት ስለተደረጉ እንደዚህ አይነት ጥረቶች አለመሳካት በዝርዝር ያለ አድሎ ጠቅሶ የቱ ጋር ምን እንደሚጎላቸው የሚያትተውና የትኞቹ ደግሞ ጨርሰውት የእንደዚህ አይነት ስርዓትን መኖርና ምልክታን የሚያጠፋ አስተሳሰባቸውን የሚያስረዳበት መንገድ ፍፁም ማራኪ ከመሆኑም በተጨማሪ አዝናኝ ነበረ። በተለይ የአጻጻፉ ግልፅነትና ታማኝነቱ በጣም አነቃቅቶኝ ነበረ።

በተለይ ደግሞ፣ አሪስጣጣሊስ የቀደምት ተመራማሪዎችን የምርምር ውጤቶችን በማጠናቀር፤ ቀረ የሚለውን እና የተሳሳቱትን በማቅናት ወጥ የሆነን ቋሚ ነገር፤ ግን አዕምሮ በተሰጠው ልዩ እና ስውር ችሎታው የሚያያቸው የሚያገኛቸው የሆኑ ነገሮችን የሚያስቀምጥበት መንገድ በጣም ማራኪ ነው።

እዚህ ላይ ምን አስተኮረው ካልን፣ አሪስጣጣሊስ ለክለሳ የጠቀሳቸውን የቀደሙ ተመራማሪዎችን ሀሳብ ብንመለከት ፍንጭ ይሰጠናል፤ ምንም እንኳን ሁለት ሺ አራት መቶ አመት የያለፈውን ሰው ሥነ ልቦናዊ አላማ ለመመርመር በበቂው የማንችል ቢሆንም። አሪስጣጣሊስ ከእሱ ጥናት የሚነሱን ትልልቅ ጥያቄዎች ካስቀመጠ በኋላ ‘ረቂቁ የአዕምሯችን ችሎታ ብቻ የሚያያቸው የገሀዱ ዓለም ረቂቅ ተፈጥሮዎች ምንድን ናቸው?’ የሚለውን ለማሳየት በመጀመሪያ ገሀዱን ዓለም ወደ ረቂቃዊ መደቦች ይከፍላል። ይሄ ለእኔ የገሀዱን ዓለም ሳይንሳዊ ረቂቅ ገፅታ ያስተዋወቀኝ ነው። ምክንያቱም ገሀዱ ዓለም ምንድን ነው? ደግሞ ሁሉም ነገር ወደ መደቦች የመከፋፈሉ መሰረት ከየት ነው የሚለውን የገለጠ ነበረ።

አሪስጣጣሊስ ‘አዕምሯችንን ወደፊት እንዳይሄድ እንዲወላውል የሚያደርጉትን መሰረታዊ ነገሮችን መፍታት አለብን’ የማለቱ ጉዳይ እና ‘የዚህም መፍትሄ ሥነ ጭብጣዊ ፍልስፍና ነው’ ማለቱ ልዩ ነው። ማስታወስ ያለብን፣ አሪስጣጣሊስ፣ ከተጨማሪው የፊዚክስ፣ የባዮሎጂ፣ የኬሚስትሪ፣ የፖለቲካ፣ የሥነ ምግባር፣ የሥነ ውበት እና ወዘተ ዝርዝር የመስክ ጥናት በኋላ ነው ይህን የሥነ ጭብጥ ጥናት ያደረገው። የእነዚህ ሁሉ

ነገሮች ማሰሪያ እና ከነዚህ ሁሉ ጥናቱ በኋላ፤ ይህንን ለማድረግ ምን የአዕምሮ ችሎታ እና ምን የገሀዱ ዓለም ጉዳዮች ለሁሉም ጥናቶች የጋራ እንደሆኑ ያስተዋለ ይመስላል። በዚህ ስራው ስለነጠላ ጉዳይ የአስተሳሰብ ስርዓት ሳይሆን የሁሉም ነጠላ ጉዳዮች ጥናት መቻል ስርዓት የሚሰጠው የአስተሳሰብ ስርዓት ምንድነው የሚለውን ነው የሚያጠናው። በዚህ የሀሳብ ብቻ ውይይት እና ጥናት የአመክንዮ ግኝቱ ትልቅ ትጥቁ ነው። ለቀሩት ሳይንሶችም ትልቅ ግብዓት ነው። ከዚህም ይመስላል፤ የእነዚህ ማሰሪያው የሆነውን የተፈጥሮ እና የአዕምሮ ረቂቅ ችሎታዎችን ሲያጠና እንኳን፤ ከተጨባጭ የገሀዱ ዓለም ነጠላ ነገሮች ውስጥ ካለው ረቂቅ ነገር የተነሳው።

በፊዚክስ ጥናቱ፤ ገሀዱን ዓለም የሚያንቀሳቅሱ፤ ለረቂቅ አዕምሮ ብቻ ግልፅ የሆኑት ረቂቅ መርሆች ምንድናቸው? የእነዚህስ ስርአታዊነት እንዴት ያለው ብሎ ሲያጠና ቆይቷል። በባዮሎጂ ጥናቱ፤ የእንስሳትን አካል እየቀደደ እና በጦርነት አማካሪ ስለነበረ የሞቱ ሰዎችንም አካል ጨምሮ አካላዊ መርህ አጥንቷል። በፖለቲካ ጥናቱ፤ የማህበረሰብን እና የሰውን ማህበራዊ እንስሳነት ያረጋገጠ ጥናት ያደረገ እና ተግባራዊ አስተዋፅዖ ዎችን ያደረገ የፖለቲካ እና የሀገረ መንግስትን ረቂቅ መርሆች ያቋቋመ ነው። በሥነ ውበት፤ በቲያትር እና ወዘተ ውስጥም እንደዚሁ ስርአታዊ ትስስርን አጥንቷል። የእሱ ብቻ የሆነን እሱ ያገኘውን የአመክንዮ ግኝት፤ በነዚህ አርዕስቶች ላይ በመተግበር እሱ በተለይ ያዳበረው የሆነውን ሳይንሳዊ ምርምር በማድረግ፤ ለጉዳዮቹ ትርጉም ያለው ማቋቋሚያ እና ባህልን ዘርግቷል።

አሪስጣጣሊስን በተዋወኩበት መንገድ ካንትን ባውቀውም የሥነ ጭብጥ ስራውን ማንበብ የጀመርኩት ግን በተመሳሳይ መንገድ አይደለም። አየን ራንድ ከአሪስጣጣሊስ በኋላ ታላቅ የሥነ ጭብጥ ፈላስፋ ነው ብትለውም ሰዎችን አዘናግቷል ማለቷ እንዳነበው ብዙም አልጋበዘኝም። ለእኔ ማንበብ በጣም የአላማ ጉዳይ ስለነበረ፤ በማይሆን የንባብ መስመር ጌዜ ማባከን አልፈለኩም። ይህ በእንዲህ እንዳለ፤ ለሁለተኛ ድግሪ ፍልስፍናን በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ስጀምር፤ የሥነ ጭብጥ አስተማሪዎችን ዶክተር ዳኛቸው የቤት ስራ ብሎ ፈላስፋ እንድንመርጥ ሲጠይቅ፤ የካንትን ርዕስ የያዘውን ስራ ፈለኩት፤ የዶክተር ዳኛቸውን የቤት ስራ ስሰራ ክፍሉን ብቻ ሳይሆን ሙሉ መፅሐፉን እንዳነበው የጋበዘኝ ለሥነ ጭብጥ ጥናት መዘጋጃ በሚል የፃፈው አጭር መግቢያ ነው። ከዛ ቀን ከሌሊት ማስታወሻ ይገፍ አነበብኩት።

ከፍ ብሎ እንዳስቀመጥኩት፤ አሪስጣጣሊስ ከካንት አንፃር በመጠቀሱ ከአሪስጣጣሊስ ጋር የተያያዘ ስራ እንዳለው ብገምትም በአየን ራንድ አገላለፅ የካንትን አቀራረብ አላነበብኩትም። በነገራችን ላይ፤ አየን ራንድ፤ አሁንም፤ ነገሮች ሁሉ ስለሱ የሆነበትን መርህ ይዛ፤ ሥነ ጭብጣዊነት ፍፃሜያዊነት ነው ብላ፤ ለምሳሌ የሰው ልጅ በሰው ልጅነቱ ፍፁም ፍፃሜው የሆነው ነገሩ ጭብጣዊው ማንነቱ ነው ብላ የአሪስጣጣሊስን ሀሳብ ቀጥላበታለች።

ወደዚህ ስመለስ፤ ካንት ለእኔ እንዳለውም ተጨማሪ ግልፅነትን አምጥቶልኛል። ማለትም

‘የሰው ልጅ አዕምሮ ይዘት ምንድነው? የአሪስጣጣሊስ ረቂቅ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን የመቅሰም ነገር በምን መንገድ ተቻለ? በምን መንገድ ይቻላል?’ የሚለውን የበለጠ አዳብሮ ከማቋቋም በተጨማሪ፣ የሰው ልጅ አዕምሮ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን የሚቀስመው የዲስኩር ችሎታው በገሀዱ ዓለም ላይ እራሱ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ የመዋቅር ቀመር ሊዘረጋ፣ ሊያቋቁም እና ገሀዱ ዓለም ይህ እንዲሆን እንዲታዘዘው ሊያደርግ መቻሉን በማሳየቱ የቅዠቱ ምንጭ የዚህ አይነት የአዕምሮ ፈጠራ ሊሆን እንደሚችል ፍልስፍናዊ ፍንጭ በመስጠቱ የበለጠ ጉልበት ሰጥቶኛል።

ከመግቢያው ካንት፡- ‘አላማዬ ሥነ ጭብጥ ን አስሮ ከያዟት የአንጀት ውስጥ ጦርነት ማላቀቅ ነው’ ይላል። ቀጥሎም ‘ይህንን ደግሞ የማደርገው የሥነ ጭብጥ ከፍታ የሆነው ንፁህ ዲስኩር ላይ ኪነ ሂሳብ ጥናት በማድረግ ነው’ ይላል። ይህ የገሀዱ ዓለም ረቂቅ ከፍተኛ ከፍሎች ላይ ኪነ ሂሳብ ጥናት ማድረግ ከሚለው የአሪስጣጣሊስ ሥነ ጭብጥ ጋር ይመሳሰላል። ሥነ ጭብጥ ሳይንሶችን ሁሉ የወለደች ብትሆንም፣ እራሷ ግን ማደግ አልቻለችም። ልጆቿ የሆኑት ባለ አንድ ነጠላ ሳይንሶች እነ ሒሳብ፣ ፊዚክስ ወዘተ በየዘመኑ እየዳበሩ እና እየረቀቁ እንቅጫዊነታቸው እና ፍጥነታቸው ቢጨምርም፤ ሥነ ጭብጥ ግን ግዜ የከዳት መስላ ተደፍታለች ይላል። ይህ የሆነው የአሷ አድማስ የሆነው ዲስኩር ፣ ያለ ነጠላ የገሀዱ ዓለም ነገር ብቻውን የሚጠናባት መስክ በመሆኑ ነው ይላል። ይህ አይነት አነጋገር የአሪስጣጣሊስን የሚመስል አቀራረብ በመሆኑ ይበልጥ ማረከኝ። አሪስጣጣሊስ ስለ ሥነ ጭብጥ ፍልስፍና ያለው ቁጭት እንደዚሁ ተጨባጭ ያለመደረጓ እና የወጣት ፈላስፋን ልብ ለመስበር በሚመስል መልኩ የምትበር የማትያዝ ተደርጋ መቅረቧ ነገር ነው ብሎ ነበረ። እነዚህ ይበልጥ አሪስጣጣሊስን የሚያዳብሩልኝ ሆኖ ስላገኘሁት ይበልጥ ሁለቱን በሀሳብና በስርአታቸው እያነፃፀርኩ ማንበብን ቀጠልኩ። እኔ አሪስጣጣሊስን የፈለኩት ለታሰረው ሀሳቤ ተግባራዊ ግን የሀሳብ መፍትሄ የሚያቀርብ ብቻ ሳይሆን የሀሳብን ተግባራዊ ንጥረ ነገር ማሳየት ላይ ልዩ ሆኖ ስላገኘሁት ነበረ። ካንትም እንደዚሁ፣ እንደውም ከአሪስጣጣሊስ የበለጠ የሀሳብን ተግባራዊ ምንጭ ማጥራት እና ንጥረ ነገራዊ መሳሪያዎቹን እና መዳረሻዎቹን ማሳየት ላይ ያተኮረ ነበረ።

ካንት መግቢያው ውስጥ፣ ልክ እንደ ኮፐር ኒክሰን ከአሁን በፊት ያልቀረበ ለየት ያለ እይታ በሥነ ጭብጥ ላይ ይገኛ መጥቻለሁ ይለናል። አሪስጣጣሊስ የቀዳሚዎቹን ፈላስፎች ሀሳብ መዝግቦ መርምሮ ያገኙትን አስቀምጦ እሱ ያገኘውን ከእነሱ በምን እንዴት እንደሚለይ ሲነግረን ካንት ደግሞ የምርምሩ ማስረጃ እራሱ የሰው አዕምሮ ውስጥ ያለ እና ዲስኩር እንደሚባል እና ዲስኩር እራሷ ላይ ኪነ ሂሳብ ምርምር አድርጌ ከምን እንደተሰራች ፊልጌ አግኝቻለሁ አግኝቼ ሥነ ጭብጥ ን ከእስር ፈትቻለሁ ይላል። ይህ ማንም ያለደረገው በመሆኑ ልዩ ግኝት ነው ይለናል።

በዚህም፣ ዲስኩር ላይ የሚደረግ ኪነ ሂሳብ ምርምር፣ ዲስኩር ያላትን ሥነ ጭብጣዊ ዝንባሌ የተቀበለ፣ የዲስኩርን የማይላወሱ መርሆች ተፈጥሮን ለማቋቋም፣ ለመለየት፣ ከዛም ዲስኩርን ከራሷ ተፈጥሮ ከሚነሱ ተቃርኖዎች መጠበቅ በመሆኑ፣ የእሱ ምርምር፣

ያለችሎታዋ እንድትንጠራራ እንዳትደረግ ያላት ችሎታ እራሱ ከፍተኛ መሆኑን ለዲስኩር ማሳየት ነው ይለናል።

እኔም ጥናቴን ሳጠቃልል፣ ወጣት የፍልስፍና ተማሪ ገና በሊጋው የፍልስፍና ጉዞው ፍልስፍና እንደ የሚበር ወፍ የማይያዝ የማይጨበጥ ነው ብሎ ልብ ማጥፋት ተገቢ አይደለም ያለው ነገር አሪስጣጣሊስ የእኔን ዘመን ሳያይ በሱ ዘመን እራሱ የዚህ አይነት ዝንባሌ የነበረ ከመሆኑ ተነስቶ መናገሩ በጣም ነው ያስደስተኝ።

አሪስጣጣሊስ፣ በመጨረሻ መጨረሻ ረቂቅ የገሀዱ ዓለም ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከንነት ካስቀመጣቸው መርሆች በተጨማሪ እነዚህን ለማግኘት የሄደበት ስርዓት ፣ እንደዚህ አይነት ባህሪ በገሀዱ ዓለም ውስጥ ያለ የመሆኑ እና አዕምሯችን ስውሩን ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን ለማየት መዳበር የሚችል ስውር ዓይን ወይም ችሎታ እንዳለው ማስረዳቱ ግሩም ነበረ።

የፍልስፍና ትምህርት ተማሪ ሆኜ ከመሆኑ ይልቅ እኔ ለችግር መፍትሄ ፍለጋ ወደ ፍልስፍና እንደመሄዴ፣ ፍላጎቴ ተግባራዊ የችግር መፈታት ነው። ስለዚህ ዘወትር ይህ ለእኔ ምን ያደርጋል የሚለው ጥያቄ፣ ችግሪን ለመፍታት እንዴት ሊረዳኝ ይችላል የሚለውን ጥያቄ መመለስ የዘወትር የአላማ ግፊት ነበረ። ስለዚህ ከፍልስፍና ትምህርትነት ጋር በተያያዘ ከሚነሱት ሙግቶች ይልቅ አስተሳሰብ ምን አላማ ይዞ ይህንን ያንን አለ? ይህስ ከእኔ ችግር እንዴት ይዛመዳል እላለሁ። ከዛ፣ የዛ አስተሳሰብ አላማ፣ ከእኔ ችግር ወይም አስተሳሰብ ጋር ካለው ዝምድና እና ጥንካሬ በመነሳት የችግሪን መልስ ጥንካሬ እገመግማለሁ። ከዛም በተግባር አስተሳሰቤን እፈትሽበታለሁ። ነገር ግን እግረ መንገዴን ያገኘሁት ነገር ቢኖር፣ የሁሉም ሰው አዕምሮ በተፈጥሮው ለየት ያለ ሥነ ጭብጣዊነት እንዳለው ነው። ምንም እንኳን ደረጃ በደረጃ ሄጄ ወደ ፍልስፍናዊ መፍትሄ ፍለጋ የተገፋሁ ቢሆንም፣ የሥነ ጭብጥ ፍልስፍናዊ የሆነው መፍትሄ ለእኔ የቀረበ ሆኖ አግኝቼዋለሁ።

በመጨረሻም፣ ከዚህ መጽሐፍ አንባቢ ምን ሊያገኝ ይችላል? እኔ ያገኘሁትን ለማግኘት የእኔ አይነት ጥናት የሚጠይቅ ቢሆንም፣ የእኔ ይህ ሪፖርት ፍለጋውን ሊያሳጥረለት ይችላል። አንባቢ የእኔ አይነት ፍላጎት የመጣበትን የግል መንገድ በእኩል እንዲመሳሰል አይጠብቅም አይችልምም። እና ይህንን መጽሐፍ ስለሁለቱ ፈላስፎች እንደ የቀረበ ማስታወሻ አድርጎ በፍልስፍናቸው ላይ እንደ ቀረበ የተደራጀ ጥንቅር አድርጎ ሊወስደው ይችላል። ወይም ደግሞ አንባቢ በፈላስፎች ሀሳብ መቀራረብ ውስጥ ያለን ጠባብ ሊህቃን ንድፈ ሀሳባዊ ዓለም ፣ የሙግት እና የአስተውሎት ርቀት እና ምጥቀትን ሊያደንቅ ሊዝናናበት ይችላል። እኔን በጣም አዝናኝኝ ነበረ ምንም እንኳን አላማዬ ተግባራዊ መፍትሄ የነበረ ቢሆንም።

በሌላም መልኩ አንባቢ በአጠቃላይ ለፍልስፍና ዝርዝር ዕውቀቶች እንደመነቃቂያ ሊጠቀመው ይችላል። መፅሐፉን ስፅፈው የእኔ የመጀመርያ ፍላጎት ወደነዚህ የፍልስፍና ርዕሶች የተሳብኩበትን የእራሴን መሰረታዊ የስበት ነጥቦች ማሳየት ነው።

ይህንን ማድረግ በርዕሶቹ ላይ ያለኝን ምልክታ ለማጋራት እድል ፈጥሮልኛል፤ አትኩሮቴ ግን ስለነዚህ ጉዳዮች ለረጅም ጊዜ ሳጠና በመቆየቴ ያታገሉኝን ያስላስልኳቸውን እና ያብሰለሰልኳቸውን የነዚህን ፍልስፍና ነጥቦች ለማጥናት ስሄድ ከነበረኝ መነሻ አንፃር ቅርጽ እንዳሲይዝ እንዲያደርግ እራሴን ማስገደዴ ነው ይህንን መጽሐፍ መጻፌ። በአዕምሮ ያለን፣ የተብላላን፣ የተብሰለሰለን ነገር ወደ ተግባራዊ መድረክ ወይም ተግባራዊ ቅርጽ ወዳለው ነገር መቀየር አዕምሮ በጉዳዩ ላይ ደምዳሚ አቅጣጫ እንዲይዝ ማገዝ፣ መጎትጎት፣ መገፋፋት ነውና ጥሩ ነው። አንባቢዎች ይህን የእኔን የአቀራረብ ቅርጽ ለመገምገም እንደ የልማድ ማግኛ አጋጣሚ ሊጠቀሙ ይችላሉ።

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ሁለት መጽሐፍት ናቸው የተጠቀሱት። በመጀመርያው ምዕራፍ ውስጥ የአሪስጣጣሊስ ‘ሥነ ጭብጥ’ ሲሆን በሁለተኛ ምዕራፍ ውስጥ ‘ኪነ ሂሳዊ ምርምር በሥነ ጭብጥ ላይ’ የሚለው የካንት መጽሐፍ ነው። በሶስተኛው ምዕራፍ ውስጥ ሁለቱም በየክፍሎቻቸው ውስጥ ተጠቅሰዋል። ስለዚህ የአሪስጣጣሊስን ሀሳብ ስንወያይ የአሪስጣጣሊስን ‘ሥነ ጭብጥ’ መጽሐፍ እየተወያየን በመሆኑ የገፅ ቁጥሩ ብቻ ነው የተፃፈው። የካንትንም ስንወያይ የካንትን ‘ኪነ ሂሳዊ ምርምር በሥነ ጭብጥ ላይ’ መጽሐፍን እየጠቀስን መሆኑን በቅድመ እሳቤነት በመያዝ የገጾቹን ቁጥሮች ብቻ ፅፌያለሁ። ይህም የሆነው ሁለቱን መጽሐፍት እየተወያየን እንደመሆኑ ድግግሞሽን ለማስቀረት ነው።

ሌላው በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የአማርኛ ቃላቶቻቸው አዲስ የሚመስሉ ሀሳቦች አሉ። አማርኛ ቃላቶቹ የተሸከሙትን ሀሳብ ከእንግሊዝኛ ቃላቶቹ ጋር ለማነፃፀር እና በዚህም ተጨማሪ ግልፅነት ለማምጣት ያግዛል በማለት ለእነዚህ ሀሳቦች አቻ የአማርኛ ፍቺ ለማግኘት የጣርኩባቸው የሆኑ ምንጭ የእንግሊዝኛ ሀሳቦች አማርኛ ፍቺዎች በሰንጠረዥ በዚህ መጽሐፍ መጨረሻ ገጾች ላይ ተካተዋል።

የተወሰኑት ደግሞ ለተጨማሪ የመረዳት ፍጥነት እና ግልፅነት የአማርኛ እና የእንግሊዝኛ አገባባቸው እና ምንጫቸው ተጠቅሶ ዝርዝር ትርጉማቸው አጠቃቀማቸው ቀጥሎ ቀርቧል።

እንግዳ ወ/ዓዲቅ

ሐምሌ 2016 ዓ.ም.

ክፍል አንድ

ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች በአሪስጣጣሊስ ሥነ ጭብጣ

1. ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ችግራችን ከየት ይነሳል? ከእኛ ወይስ ከጉዳዩ ክብደት?

በዚህ ክፍል የምንወያየው ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶችን በአጠቃላይ ነው። በዚህም የተነሳ ችግሮቹን እና ምንጫቸውን እንዘረዝራለን። ስለመፍትሄያቸው በዚህ ክፍል ብዙም አንነጋገርም የችግሮቹን ምንጭ ከማየታችን ጋር የተያያዘ ካልሆነ በስተቀር።

አሪስጣጣሊስ በሱ ዘመን አስተሳሰቦች ውስጥ የነገሮች ህልውና እና ኢ-ህልውና ወይም የነገሮች ሀሳባዊ ህልውና እና የሚታይ የሚዳሰሳዊ ህልውና መምታታት አስቸግሮት ነበረ። እንዲሁም በሱ ዘመን በምርምር ውይይቶች ውስጥ የሚያራምዷቸው እምነቶች በቋንቋቸው ስርዓት ውስጥ በቅድመ እሳቤነት ግን ቢፈታታ ሊመሳከር ከሚችለው አቋም ጋር መለያየት ከባድ ፈተና ሆኖበት ነበረ። ‘ይህ ሁለት አይነት መልክ የመጣው ከችግር ሁለት አይነት መሆን ነው’ ብሎ የሚጀምረው አሪስጣጣሊስ፤ አንዱ ችግር በምሁራዊ ውይይት ውስጥ ረቂቁ የሆነው አቋም ሳይሆን ፊታችን የተቀመጠው ለዓይናችን እና ለአሁናዊ አስተውሎታችን የመሰለን ነገር ቀልባችንን ስለሚገዛው ነው። ይህም የአዕምሯችን ዝንባሌ ነው። የሌሊት ወፍ ለቀን ብርሃን የሚሆን አይን የላትም እንደሚባለው፤ አስተውሎታችንንም፤ ለዓይን ፤ ለጀሮና ምናባችን ስሜት የቀረበው ቶሎ ይይዘዋል እና እነዚህ ግልፅ አቋሞቻችን በእርግጥም እምነታችንን መርምረን ከምናገኘው ሩቅ ረቂቅ አቋም አንፃር ቀላል ከመሆናቸው የመጣ ነው። ስለዚህ የመጀመርያው በነገሮች ህልውና እና በነገሮች እርግጥ እውነት ዙሪያ ያለን የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት የሚነሳው የጉዳዩ ዕውቀት በግልፅ እያለንም እንኳን ወደ ልማዳችን እና ወደ ዝንባሌያችን የምናደላ ከመሆኑ ነው። “ችግሮች ሁለት አይነት እንደመሆናቸው፤ ምናልባትም፤ የአሁኑ ችግር በገሃዱ ውስጥ ሳይሆን እኛ ውስጥ ነው። ምክንያቱም፤ የሌሊት ወፍ ዓይን ለቀኑ ጨረር እንደሆነው ነፍሳችን ውስጥ ያለው ዲስኩርም በተፈጥሮ የላቁ ከሁሉም በላይ ተጨባጭ ለሆኑ ነገሮች ይሳባል።” ገፅ 22

ሌላኛው ችግራችን ደግሞ ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት ውይይት ከባድ ርዕስ እና ከባድ ጉዳይ ከመሆኑ ይነሳል፤ ይህም ማለት፤ ከየምርምራችን ይዘት የሚነሳ ችግር ነው፤ ይህም የህልውና ወይም የነገሮች እርግጥ ተፈጥሮ ጉዳይ በጣም አስቸጋሪ ጥናት

ነው። ስለዚህ ግልፅ አቋም እና እርግጥ የሆነው፤ በቋንቋ እና ንግግርቻችን ውስጥ ያለው የነገሮች ተፈጥሮ አቋም እና ስለ እነሱ በንድፈ ሀሳብነት በአደባባይ የምናራምደው እምነታችን መለያየት የሚነሳው ከጉዳዩ አስቸጋሪነት እራሱ ነው ይለናል፤ በጣም ከባድ ርዕስ ከመሆኑ የተነሳ የዚህን ርዕስ የሚፈቱ ችግሮች ሁሉ ዘርዘረን አናውቅም። ከዚህም የተነሳ፤ ችግሩን ካላወቅን ደግሞ መፍትሄውን አናውቅም። በዚህም በዚህ ርዕስ ላይ ነፃ የመማማር ምልልስ ማድረግ አልተቻልንም፤ ምክንያቱም ችግሩ ላይ ስምምነት ስለሌለ። ነፃ ውይይት ካላደረግን ደግሞ በጉዳዩ ላይ ያለን ሀሳብ አይዳበርም ወደፊትም አይሄድም፤ ምክንያቱም የጉዳዩ ሀሳባችን ተሸብቦ ተይዟል። ስለዚህ በዚህ ርዕስ ላይ ችግሩን ማሰስ እና በዝርዝር ማስቀመጥ አለብን። እንደዚህ ስናደርግ መፍትሄ ለየትኛው ችግር እየሰጠን እንደሆነ በመሄድ አቅጣጫችንን እንለያለን። ሁለተኛ ደግሞ፤ በሥነ ጭብጣዊ ርዕስ ላይ የቀረቡን ሁሉ ችግር እና ጥያቄዎች ሰብስቦን ዙሪያ ገባዊ የሆነ ፍተሻ ለማድረግ ይህ የችግር ምርምር ያስፈልገናል እና ይህን ብናደርግ ብልጫ የሚያመጣልን እንጂ የሚያደናቅፍ አይሆንም፤ ምክንያቱም በጉዳዩ ላይ ሁሉንም መከራከሪያዎች ስለሰማን ጥሩ ዳኞች ያደርገናል፤ እንዲሁም እንዲህ አይነት አቀራረብ ነፃ ውይይት ለማድረግ ቦታ ያመቻቻል፤

ነፃ የሃሳብ ምልልስ የቀደሙት ችግሮች መፈታትን ያመለክታል አንድ ሰው የማይውቀውን ቋጠሮ ለመፍታት አይቻለውም። ግን የሃሳባችን ችግር የሚያመለክተው በቁሱ ውስጥ ወዳለ ‘ቋጠሮ’ ነው፤ ምክንያቱም ሃሳባችን ችግር ውስጥ እስከሆነ ድረስ ጉዳዩ ልክ እንደ የተሸበቡ ሰዎች ነው፤ እና በሁለቱም ጉዳዮች ወደፊት መሄድ አይቻልም። ከዚህም የተነሳ፤ ቀድሞ፤ አንድ ሰው ችግሮቹን በሙሉ ማሰስ አለበት ለሁለት ምክንያት፡ - ላስቀመጥናቸው አላማዎች ሲባል እና እነዚህ መጀመሪያ ችግሮቻቸውን ሳይዘረዝሩ የሚመራመሩ ሰዎች ወደየት መሄድ እንዳለባቸው የማይውቁ ሰዎች ስለሆኑ ነው በተጨማሪም፤ እንደዚህ ካልሆነ። አንድ ሰው በማንኛው ጊዜ የሚፈልገውን ማግኘቱን ወይም አለማግኘቱን አያውቅም እና ፍፃሜው ለዚህ አይነት ሰው ግልፅ አይደለም ችግሮችን መጀመሪያ ለተወያየባቸው ለዛ ሰው ግን ግልፅ ነው። ከዚህም በተጨማሪ፤ ባለጋራ የሆኑ መከራከሪያዎችን ሁሉ ልክ በጉዳዩ ላይ አካላት እንደሆኑ አድርጎ የሰማ ደረሰው፤ ለመበየን የተሻለ ቦታ ላይ መሆን ስለሚገባው። ገፅ 26

1.1 ሥነ ጭብጣ አስቸጋሪነት መገለጫ ነጥቦች ዝርዝር

በምርምራችን ቁስ ውስጥ ወዳሉ አስቸጋሪነቶች ስናተኩር፤ የአስተሳሰብ ችግራችን የህልውና ጉዳይ ወይም የእውነት ጉዳይ እንደመሆኑ የህልውናን አስተሳሰብ ከባድ የሚያደርጉ ችግሮችን መወያየት የመጀመርያው ነው። ለምሳሌ ህልው ምንድን ነው? እንዴት ነው ህልውና? ምንድንነት ምንድነው? ህልውና ነው? እንዴትስ ይታወቃል?

ስንት ምንድንነት አለ? ከሚታይ የሚዳሰስ ህልውና ውጪ ህልውና አለ? እነዚህስ ሙሉ በሙሉ ሌላ ሆነው ነው ወይስ የሚታይ የሚዳሰስ ነገር ሌላ መልክ ናቸው? የሚሉትን ቁርጥ አድርገን ማስቀመጥ ያልቻልንባቸው ይህም ያም ይህንን ያንን ሲል እኩል ትክክል ሆነው የሚታዩን ሆነው ከሚቀርቡባቸው የሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነቶች ውስጥ የተወሰኑት ናቸው።

ይህ እራሱ መወያየት ከሚገባን አንዱ ነገር ነው፡- የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ብቻ ናቸው ህልው ወይስ ከነሱ በተጨማሪ ህልው የሆኑ አሉ? እነዚህ እና ሌሎችስ አንድ አይነት ናቸው ወይስ ብዙ መደቦች ያላቸው ህልው ጭብጦች ናቸው? የስሜት አስተውሎት በሚገባቸው ነገሮች በሚያምኑት ሰዎች እንደተረቀቀው? እነዚህን ጥያቄዎች እንዳልነው መመርመር አለብን። ገፅ 26

ሌሎች ዋና ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪ ነጥቦች ደግሞ የሚከተሉት ናቸው፡- ‘መርህነት እና የነገሮች ንጥረ ነገራዊ ፋይዳ ያለውነት ለነገሮች ጠቅላይ ምንድንነት ነው ወይስ ለነገሮች ክፍልፋይዊ ክፍል ነው የሚገባው? መርህ እና የነገሮች ንጥረ ነገር ለጠቅላይ ነው የሚገባው ካልን፤ ለምሳሌ ‘ሰው’ የሚለው ፅንሰ ሀሳብ ጠቅላይ ነው፤ ‘እንስሳ’ም ጠቅላይ ነው፤ ከእነዚህ የቱ መጀመርያ ይሆናል? እና እንዲሁም አካላዊ ከሆነው መንስዔ ውጪ ኢ-አካላዊ መንስዔ አለ? መንስዔ ከሆነላቸው ነገሮች ውጪስ ህልውና ሊኖረው ይችላል? በአጠቃላይስ ደግሞ አካላዊ ከሆነው የሚታይ የሚዳሰስ ህልውና ውጪ ሌላ ህልውና አለ? ስለ ሚሉት አስቸጋሪ ሥነ ጭብጣዊ ጥያቄዎችም ቁርጥ መልስ ማስቀመጥ ብቻ ሳይሆን እነሱን እራሱ በግልፅ ማስቀመጥ ከባድ የሆኑ ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነቶች ናቸው ይለናል አሪስጣጣሊስ፤

በድጋሚ፣ (1) መርሆች የንጥረ ነገሮች እና የነገሮች ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን ናቸው? ወይስ በእያንዳንዱ ነገር ተከፋፍሎ በክፍልነት የያሉት ነገሮች ናቸው? እና (2)፣ የጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን ከሆኑ፣ ከግሎች (ከነጠላዎች) የቅርብ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን ናቸው? ወይስ (3) የመጨረሻ ከፍተኛው ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን? ለምሳሌ የመጀመርያው መርህ የሆነው እና ከግሉ (ከነጠላው) የበለጠ የተላቀቀው ከስተት እንስሳ ነው ወይስ ሰው? እና (4) በተለይ ከግሉ ዌስ በተጨማሪም፣ በራሱ መንስዔ የሆነ የትኛውም ነገር አለ ወይስ የለም? እና ይህስ ተለይቶ ህልው መሆን ይችላል ወይስ አይችልም? እና በቁጥርስ አንድ ወይስ ከአንድ በላይ ነው? እና ግሉዊ ከሆነው ነገር የተለየ ነገር አለ? (ግሉዝ ነገር ስንል ቀድሞም የሆነ ነገርን የማይዘውን ማለት ነው)፤ ወይስ ተለይቶ የሚኖር ምንም ነገር የለም? ወይስ በሌሎች ጉዳዮች ባይኖርም፣ በአንዳንዶቹ ነገሮች ጉዳይ አለ? እና ምንድን አይነት ጉዳዮች ናቸው የሚኖርባቸው? (5) መርሆች እንደ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ወይስ እንደ ነጠላ ነገሮች

ናቸው፤ እና ህልውናቸው፤ በመሆን አቅም ነው ወይስ በተግባር የሚለውን ጥያቄ እንጠይቃለን? ገፅ 27

እንዳልነው በነዚህ መሰረታዊ ጥያቄዎች ዙሪያ የሀሳቢያኑ አቋም እና እርግጥ ነው ብለው በንግግር እና በቋንቋ ስርአቶቻቸው የያዘቸው አቋሞች መለያየት የአሪስጣጣሊስ ግዜ ሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነት መከራ መሆኑን አሪስጣጣሊስ በሰፊው ያብራራል።

1.1.1 ምንድንነት

ምንድንነትን በመወያየት ዝርዝር ውስጥ ህልውናን እና አስቸጋሪነቱን ለመፍታት እንሞክር። ከላይ በችግሮች ዝርዝር ውስጥ አሪስጣጣሊስ እንዳስቀመጠው፤ ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት የምንድንነት የአስተሳሰብ ችግር ነው፤ ይህም ማለት አንድ ነገር በስሙ ሳይሆን በጭብጡ ምንድነው? ከዛ እንዲህ እንዲህ ነው ብሎ ቁርጥ አድርጎ የማስቀመጥ ችግር ሥነ ጭብጣዊ ችግር ነው ይላል። በዚህም ብዙዎች ሁሉንም አይነት ምንድንነት መለየት ተስፏቸው እናያለን ይለናል። የህልውና ችግር ቀላል ነገር አይደለም፤ በእርግጥም አንድ ነገር ምንድነው የሚለውን ካልቆረጥን አለ የለም የሚለውን መቁረጥ እና ህልው ነው ወይስ አይደለም። የሚለውን መቁረጥ አይቻለንም። እንዲሁም፤ ህልው ሆኖም ከሆነ፤ ህልው እንዳልሆነ ወይም ህልው ያልሆነውን ህልው እንደሆነ እየቆጠርን ይሆን አይሆን እንደሆነ መቁረጥ አይቻለንም ምንድንነቱን ካላስቀመጥን። ምንድንነቱን አውቀን እንኳን ቢሆን፤ እሱን የሚገልፁት ገላጭቹን በተመለከተም ተመሳሳይ የምንድንነት ግራ መጋባት ሊገጥመን ይችላል።

በመሆኑም ይላል አሪስጣጣሊስ፤ በሱ ግዜ የነበሩት ሥነ ጭብጣዊ ፍልስፍናዎች የዚህ አይነት ነገር ላይ አሻሚነታቸው አቋም ያላቸው ስለነበሩ፤ ይህ አሻሚነታቸው የመሰረታዊ ጉዳይ ግራ መጋባት ነው፤ የምንድንነት ቁርጥ መሆን ትንሽ ነገር አይደለም ይለናል። ለምሳሌ አይነት የማይጠቀምን ሰው አይነ ሰው ማለት እና አይነ ተጎድቶ የማያይን ሰው እኩል አይነ ሰው ለሚሉ ፍልስፍናዎች በምንድንነት ዙሪያ ያልተቆረጠነት አለባቸው። ዓይን ጨፍኖ በመሆን እና ዓይን ን ታውሮ መሆን መሀል ያለ ልዩነት ትንሽ ልዩነት አይደለም። ከዚህም የተነሳ በነዚህ መሀል ያለን የምንድንነት ልዩነት እንዲሁ በቀላሉ እንዳልነበረ ሊደርግ የሚችል አይደለም። እነዚህ ፍልስፍናዎች ተግባራዊ የተደረገን ህልውና እና ያልተተገበረ የሆነው ግን ህልውና ያለውን የመቻል አቅም ህልውና ያምታታሉ። ነገር ግን አንዳንድ ነገሮች ስላልተገበሩ፤ አንዳንዶች ደግሞ ስላልተጠናቀቁ፤ ህልውና የሌላቸው በዚህም ምንድንነት የሌላቸው አድርገው መቁጠራቸው ትልቅ ችግር ነው ይለናል፤

ትንሽ ነገር አይደለም እንዳልነበረ ሊያደርጉ የሚፈልጉት፤ ይህም አንድ ነገር ህልው መሆንም አለመሆንም መቻል እንዲገባው እና ህልው አለመሆን መቻል የሚገባው ሆኖ እያለ ደግሞ ግን አሁንም መሆን እንዲችል እና ሌሎቹንም አንድ ነገር ውስጥ ወጪዎችንም በተመለከተ እንዲሁ በተመሳሳይ፤ ለምሳሌ

መራመድ መቻል የሚገባው ሆኖ ሊሆን ይችላል ግን የማይራመድ፤ ወይ
አለመራመድ መቻል የሚገባው እና ግን የሚራመድ ያደርጉታል፡ ገፅ 126

የማሰብ፣ የመናገር፣ የመስማት፣ የመወሰን፣ የማየት እና ወዘተ ድርጊታችን የሆነን ነገር
ህልውና ወይም ምንድንነት ህልውና ከቅድመ እሳቤ ያስገባ ነው። ስለጉዳዩ እርግጥ ባህሪ
ወይ ተፈጥሮ እየተወያየን ወይ እየወሰንን ወይ እየተናገርን ወይ እየሰማን ወዘተ ሊሆን
ይችላል፤ ነገር ግን በነገሩ ህልውና ላይ ወይም ምንድንነት ላይ አሻሚ የሆነ ነገር ካለ
ንግግር፣ ውሳኔ፣ ማዳመጣችን፣ እይታችን ወዘተ ትርጉም የለውም። ነገሩ እንዲህ ትርጉም
የሌለው ነገር ከሆነ ደግሞ፣ ከራሳችንም ጋር ብናወራው ከሌላ ጋርም ብናወራው ወሬው
ስለየሌለ ነገር በመሆኑ፣ ማሰቡም ውይይቱም እንዳልነበረ ነው የሚቆጠረው ይለናል።
“ምክንያቱም አንድ ትርጉም አለመያዝ ምንም ትርጉም አለመያዝ ነው እና ቃላቶች
ትርጉም ከሌላቸው፣ የእርስ በእርሳችን ዲስኩር፣ በእርግጥም ደግሞ ከራሳችን ጋርም
ያለን ዲስኩርም እንዳልነበር ሆነ ማለት ነው፤ ምክንያቱም የትኛውንም ነገር ማሰብ አንድ
ነገርን ማሰብ ካልቻልን አይቻልም፤ ነገር ግን ይህ የሚቻል ከሆነ አንድ ስም ለዚህ ነገር
ሊመደብ ይችላል።” ገፅ 45

በአንድ ጉዳይ በተመሳሳይ ጊዜ ተቃራኒ ሀሳቦች አለመያዝ ከሁሉም ቀዳሚው የምንድንነት
ህግ በመሆኑ የስሜት አስተውሎታዊው ምንድንነት ብቻ እውነት ነው ወይም የጥበብ
አስተውሎታዊው ምንድንነት ብቻ እውነት ነው የሚሉ ሁለቱንም ማጣቀስ የለባቸውም
ሁለቱም ትክክል ናቸው እስካላሉ ድረስ። እነዚህ መሰረታዊ የአስተሳሰብ ልዩነቶች አንድ
ነገር በአንዱ አለ ሲባል በሌላው የለም የሚሉ አይነት ናቸው። በእንደዚህ አይነት ሥነ
ጭብጣዊ አቋሞች ጉዳይ አንድን ሀሳብ ወደ እነዚህ መሰረታዊ አቋሞች በመቀናነስ አተያዩ
የቱን እንደሚደግፍ እንደሚቃወም ወይም ሁለቱንም ይል እንደሆነ መለየት ይቻላል።
ሁለቱም መደቦች አንድ ናቸው ብሎ በግልፅ አቋም ለማስረዳት ሳይሄድ፣ ይህም ያም
መደብ ልክ ነው ሊል አይችልም፤ ሁለቱም መደቦች አንዱ አንዱን የሚተወ ናቸውና።
በዚህ አካሄድም፣ ለምሳሌ የስሜት አስተውሎታዊ ነገሮች ብቻ ህልው ናቸው ብሎ
መልሶ ግን የጥበብ አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ህልው ናቸው የስሜት አስተውሎት
የሚገባቸው ሳይሆን ካለ፣ በአንዴ ያ ሰው በዛው ጊዜ ያው ያለው ነገር ተቃራኒያዊ ህልውና
አለው ማለቱ ነው። ይህ አይቻልም። በዚህ አካሄዱ፣ ተቃራኒ አስተያየቶች በአንድ ጊዜ
እኩል እውነት ሊኖራቸው ይችላል ማለት ነው ይለናል።

ያው ሰው፣ በዛው ጊዜ፣ ያው ነገር ህልው መሆኑንም፣ ህልው አለመሆኑንም
ማመን መቻል የሚገባው አይደለም፤ ምክንያቱም በዚህ ነጥብ ላይ ሰው
ከተሳሳተ በተመሳሳይ ጊዜ ተነፃፃሪ አስተያየቶች ይኖሩታል። መገጣጠምን
የሚያከናውኑ ሁሉ እንደ የመጨረሻ መጨረሻ እምነት ወደዚህ የሚቀንሱት
ለዚህ ዲስኩር ነው፤ ምክንያቱም ለሌሎቹ መጀመሪያነት በመሆን ችሎታዎች
መጀመርያ ለሆኑ ሁሉ ሳይቀር ይህ በተፈጥሮው የመነሻ ነጥብ ነው። ገፅ 45

ተቃራኒ አስተያየቶችን በአንድ መልኩ መያዝ መቻል የዘመናችንን ፍልስፍናዎች የተቆረጠ

ነገር ለማሰብ እና ለማለት እንዲቸገሩ አድርጓል ይላል አሪስጣጣሊስ። ምክንያቱም ነገሮች የአቀራረብ ትክክለኝነትን መስፈርት ካሟሉ፤ ሁሉም እውነት ናቸው የሚለው ስለተመሳሳይ ነገሮች የሚቀርብን ተቃራኒ ነገር ሁሉ እውነት የሚያደርግ ነው። ከእንደዚህ አይነት የአቀራረብ ትክክለኛነት መስፈርት ብቻ አተያይን ከመቀበል ለመዳን ተጨማሪ ማጣራት በይዘቱ ላይ ማድረግ አለብን ይለናል። “ተመሳሳይ መገለጫ በተመሳሳይ ጊዜ በተመሳሳይ መንገድ የተመሳሳይ ርዕስ ሊሆንም ላይሆንም አይችልም፤ የአቀራረብ አመክንዮ ተቃውሞዎችን ለመከላከል ማንኛውንም ሊጨመሩ የሚችሉ ማጣራቶችን ከግምት ውስጥ ማስገባት አለብን።” ገፅ 45

የአንድ ነገር ምንድናዊ ገለጻችን ተቃራኒያዊነት የሌለው እንደሆነ ማጣራት አለብን። ተቃራኒ ነገሮች በውስጡ ካሉ፤ ያ ነገር በመሰረታዊነት ስለምንም ነገር ምንድናዊ ሀሳብ እያቀረበ አይደለም። ምክንያቱም ስለ አንድ ምንድናዊ ህልውና በአንድ ጊዜ አዎንታዊውም አሉታዊውም እውነት ሊሆን አይችልም። ይህም፤ በአንድ ነገር ላይ በተመሳሳይ ጊዜ አዎም አይም ማለት አይችልም። ይህ ማጣሪያችን፤ ከሁሉም በፊት ስለየምንም ነገር የቀረበ ነገር ላይ ማጣራት ያለበት ከሁሉም በፊት እውነት የሆነው ነው ይለናል።

ከሁሉም የላቀ እርግጥ የሆነው መርህ፤ ያ ሊሳሳቱት የማይችሉት መርህ ነው፤ ምክንያቱም እንደዚህ አይነት መርህ ሁለቱንም ነው።- የላቀ ሊታወቅ የሚገባውም (ምክንያቱም ሁሉም ሰዎች ስለሚያውቋቸው ነገሮች ተሳስተው ይሆናልና) እና የሚፈተሽ ኢ-አንብሮታዊ ያልሆነ ነው። ምክንያቱም ማንኛውንም ህልው የሆነን ነገር የሚረዳ እያንዳንዱ ሰው ሊኖረው የሚገባ መርህ የሚፈተሽ አንብሮታዊ አይደለም ። ገፅ 45

ቀጥለን በእንደዚህ ያለ መሰረታዊ ጥያቄ ላይ የተለያየ ምንድናዊ የህልውና መደቦችን አቋም የወሰዱን ሥነ ጭብጣዊ ፍልስፍናዎች እንይ። በመሰረታዊነት፤ እነዚህ መደቦች ሁለት ናቸው፤ አንዳቸው የስሜት አስተውሎታውያን ሲሆኑ ሌሎቹ ደግሞ የጥበብ አስተውሎታዊያን ናቸው። የተደባለቀ ነው የሚል የህልውና አይነት ያለ ቢሆንም፤ አርስጣጣሊስ እንደ አቋም አይወስደውም። ሌላው እነዚህ ፍልስፍናዎች ይህንን ወይም ያንን መደብ የያዙበት መነሻቸው ይለያያል፤ አንዳቸው አንዳቸውን በመቃረን ላይ የተመሰረቱ ናቸው ይላቸዋል።

1.1.1.1 የስሜት አስተውሎታውያን ምንድን

የስሜት አስተውሎታውያን የስሜት አስተውሎት የሚገባውን ዓለም እንደ ብቸኛ እውነት የሚያራምዱ ናቸው። የእነዚህ አሳብያን ስጋት እውነትነት በአንድ ሀሳብ ማመን አለማመን ከሆነ፤ እውነት በድምፅ ብልጫ ሊሆን ነው፤ ይህ አይገባም፤ እውነት፤ ሁላችንም ሁሌም በተመሳሳይ በስሜት ህዋሳችን የምናረጋግጣቸው እውነት መሆን አለበት፤ ምክንያቱም በስሜት አስተውሎት የምንገነዘባቸው ነገሮች ብዙዎቻችን የምንጋራቸው እና ቋሚ ናቸው። ስለዚህ የስሜት አስተውሎታዊ ብቻ ምንድንነቶች ህልው ናቸው ባዮች

ናቸው። እነዚህ ህዋሳት የሚያረጋግጡት ሁሉ የተረጋገጠ እውነት ነው ይላሉ። እንደዚህ ካልሆነ እውነት በድምፅ ብልጫ ይሆናል ማለታቸው ትክክል አይደለም፤ ምክንያቱም በሽተኞች ቢበዙ እና ጤነኞች ትንሽ ቢሆኑ፤ በድምፅ ብልጫ በሽተኛነት ጤንነት ይሆናል እንደማለት ነው። ወይም ሁሉም እና እያንዳንዱ የስሜት ህዋስ የእውነት ምንጭ ነው ብንልም እንኳን የሌሎች እንስሳት የስሜት ህዋሳት የሚቀበሉት ምስል ከአኛ ጋር አንድ አይነት አይደለም፤ ስለዚህ የስሜት ህዋሳችን የእውነት ማንጠሪያ ነው ካልን፤ እንስሳቱ የሚያዩት ሌላ እውነት አለ ማለት ነው? እንዲሁም ደግሞ፤ የአኛ የስሜት ህዋሳት እራሱ ይዋዥቃሉ፤ ምክንያቱም ተመሳሳይ ነገሮች ሁሉም በተመሳሳይ አናያቸውም፤ ማየት ብቻ መስፈርት ከሆነ ይህ እንዴት ይሆናል? ። እነዚህ ሁሉ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች እስከሆኑ ድረስ ታድያ የትኛውን እውነት የትኛውን ውሸት እንበል? ሁሉም የስሜት ህዋሳት ግብአቶች እስከሆኑ ድረስ እና የስሜት ህዋሳት መስፈርቶች የእውነት ማንጠሪያ ናቸው ካልን፤ የቱን የተሻለ እና የቱን ያነሰ እውነት እናደርጋቸዋለን ይለናል፤

በተመሳሳይ፤ አንዳንዶች የስሜት አስተውሎት ከሚገባው ዓለም ነገሮችን የገፅታዊ (የመምሰልን) እውነት ቀስመዋል። ምክንያቱም አንድ ነገር ላይ እምነት ባላቸው ትንሽ ወይም ብዙ ሰዎች እውነት መቆረጥ የለበትም ብለው ያስባሉ እና ተመሳሳይ ነገር ሲቀምሱት በአንዳንዶች ጣፋጭ እና በሌሎች ደግሞ መራራ ተደርጎ ታስቧል፤ ልክ ሁሉም በሽተኞች ቢሆኑ ወይ ሁሉም እብዶች ቢሆኑ እና ሁለት ወይም ሶስት ብቻ ደህና ወይም ያላበዱ ቢሆኑ ኖሮ፤ ሌሎቹ ሳይሆኑ እነዚህ ሁለት ወይም ሶስት የሆኑት በሽተኛ እና እብድ ተብለው ይታሰቡ እንደ ነበር ነገር። እና እንደገና፤ ብዙዎቹ ሌሎቹ እንስሳት ለአኛ ተነፃፃሪ የሆኑ ምስሎችን ይቀበላሉ፤ እንዲሁም ለእያንዳንዱ ሰው ህዋስ እራሱ ነገሮች ሁል ጊዜ ተመሳሳይ አይመስሉም ይላሉ። እንደዚህ ከሆነ፤ ከእነዚህ የትኛዎቹ የህዋስ አስተውሎቶች እውነት ናቸው የትኛዎቹ ውሸት ናቸው የሚለው ግልጽ አይደለም፤ ምክንያቱም አንደኛው ስብስብ ከሌላኛው የተሻለ እውነት አይደለም፤ ሁለቱም እኩል ናቸው እንጂ። እና ዴሞክራቲስ ለዚህ ነው በየትኛውም ደረጃ ወይ እውነት የለም ወይ ቢያንስ ለኛ የሚታይ አይደለም የሚለው። ገፅ 52

ሌላው ደግሞ የስሜት አስተውሎት የሚገባው ብቻ ህልው ነው ካልን፤ የስሜት ህዋሳዊ አስተውሎቶች ያላቸው ባይኖሩ ኖሮ፤ ምንም እውነት አይኖርም ማለትም ነው። ነገር ግን የስሜት አስተውሎት እራሱ በራሱ ያለ ነገር አይደለም፤ ይልቅ የስሜት አስተውሎት የያለው ነገር ንብረት ነው። ስለዚህ ከስሜት አስተውሎት ንብረት በፊት ባለንብረቱ ይቀድማል። ስለዚህ በህልውና ሂደት እራሱ የስሜት አስተውሎት ንብረቱ የሆነው ነገር ቀድሞ ህልው ነው። ስለዚህ የስሜት አስተውሎት እና በሱ የምናስተውላቸው ነገሮች እራሳቸው በሁለተኛ ደረጃ ነው ህልው የሚባሉት በቀዳሚ መደብ አይደለም፤ ወይም በመሰረታዊ ህልውና አይደለም፤

እና በአጠቃላይ፤ የስሜት አስተውሎት የሚገባው ብቻ ህልው ከሆነ፤ ነፍሳት ባይኖሩ ኖሮ ምንም ነገር አይኖርም ነበር፤ ምክንያቱም ምንም የስሜት ህዋሳት አይኖሩም ነበር፤ አሁን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውም ሆኑ የስሜት አስተውሎት እራሱ ህልው አይደለም የሚለው አመለካከት ያለ ምንም ጥርጣሬ እውነት ነው (ምክንያቱም በስሜት የሚያስተውሉት ነገሮች ባህሪያት ናቸው)፤ ነገር ግን ለስሜት አስተውሎት መንስዔ የሚሆኑት አካለ-ስሮች ከስሜት አስተውሎት ተለይተው እራሱ ህልው ሊሆኑ አይገባም የሚለው እራሱ የማይቻል ነው። ምክንያቱም የስሜት አስተውሎት በእርግጠኝነት የራሱ ስሜት አስተውሎት አይደለም፤ ነገር ግን ከስሜት አስተውሎት በላይ ለስሜት አስተውሎቱ ቀዳሚ ሊሆን የሚገባው የሆነ ነገር አለ፤ ምክንያቱም ያ የሚያንቀሳቅሰው እንዲንቀሳቀስ ለተደረገው በተፈጥሮው ቀዳሚው ነው እና የጋራ ተዛማጅ ቃላቶች ከሆኑ፤ ጉዳዩ እንዲህ ከመሆን አያልፍም። ገፅ 54

1.1.1.2 የባብብ እስተውሎታውያን ምንድን

የጥበብ አስተውሎታዊው ምንድን ገሀዱን ዓለም ከስሜት አስተውሎት ዓለም የተለየ ህልውና የያለው ነገር የሚያደርግ አተያይ ነው። ይህ በገሀዳዊው ዓለም ውስጥ ምንም የሌለውን ነገር እንዳለ ለማመሳከር እራሱን የሚያስገድድ ሆኖ እራሱን ሊያገኝ የሚችል ነው። ምክንያቱም የነገሮችን ጠቅላይ ሀሳብ በገሀዱ ዓለም ውስጥ የያለ ነገር ፍንጭ አድርገው በመውሰድ፤ ገሀዱን ዓለም በነዚህ ሀሳቦች የተፈጠረ በማድረግ ሀሳባዊውን ፍንጭ ዋና ያደርጋሉ፤ ምክንያቱም ሀሳብ ኖሯቸው በአካል በገሀዱ ዓለም ውስጥ ያላዩአቸው ነገሮች ሊኖሩ ስለሚችሉ ሀሳቡ ዋና ነው ወደማለት የሚያዘነብሉ ናቸው ይለናል። የአሁኑ ግዜ አሳቢዎች የዚህ አይነት ምንድንነት የሆኑትን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮች እንደ ብቸኛ ህልው ወደ መመደብ ያዘነብላሉ። እንደዚህ በሀሳብ ላይ ብቻ ማተኮር እና የሀሳብን ስረ መሰረት መፈለግ ዋናውን ምንድንነት መፈለግ መሆኑን ብዙዎቹ የተማሩት ከሶቅራጥስ ነው። ነገር ግን ሶቅራጥስ፤ የነገሮችን ሀሳባዊ ባህሪ ከስሜት አስተውሎት ነገሮች የተለዩ አላደረገም፤ ሶቅራጥስ እንዲህ እንዳለ ተቆጥሮ ሀሳብን ከገሀዱ ዓለም የሚነጥል አተያይ ተፈጠረ እና ፕሌቷዊ ሀሳብ ተባለ። ነገር ግን ይህ አተያይ የስሜት አስተውሎት ነገሮችን ምንድናዊ ንጥረ ነገር ወይም መርህ ሊያገኝ የተነሳ ነበረ ሆኖ ግን ሌላ የተለየ ህልውና ጨመረ እንጂ የገሀዱን ዓለም ነገሮች አላበራራም። እንደዚህ በመሆኑ ይህ አተያይ፤ ለሁሉም ነገር ተመሳሳይ ስም እና የሀሳብ ቅርጽ ያለውን የተነጠለን ሌላ ህልውና ይጨምራል እንጂ ያለውን አያበራራበትም፤ ስለዚህ ሁሉም ነገር እልፍ ከነበረ፤ ሌላ እልፍ ነገር እላዩ ላይ ተጨምሮበታል እንጂ ኢነዚህን እልፎች ሰብስቦ በአንድ ወይ በሁለት ጠቅላይ ነገር አላበራራቸውም፤

...ሶቅራጥስ ጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅሮች ወይም ውቅር ህልው ቀመሮች ተለይተው ህልው እንዲሆኑ አላደረገም። ይሁን እንጂ እነሱ ግን ለነዚህ

የተነጠለ ህልውና ሰጧቸው እና የእነዚህ አይነቶቹን ነገር የጥሌቶ ሃሳቦች ብለው ጠሯቸው። ስለዚህ በአመዛኙ በተመሳሳይ አይነት መከራከሪያ በጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅሩን የሚነገሩ የሁሉም ነገሮች ጥሌቷዊ ሃሳቦች መኖር መገባቱ ተከተላቸው እና አንድ ሰው የሆኑ ነገሮችን መቁጠር ተመኘ እና ትንሽ የነበሩ ጊዜ ሊቆጥራቸው እንደማይችል አሰበ ግን እነሱን የመሰሉ ብዙ ሌሎችን ጨመረባቸውና ከዚያ እንደ ቆጠራቸው ማለት የሚመስል አይነት ነገር ነው፤ ምክንያቱም አንድ ሰው የጥሌቶ ቅርፆች ከነጠላ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች በላይ እልፍ ናቸው ሊል ይችላል፤ አሁንም ግን፤ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ነገሮች መንስዔ ለመፈለግ ነው ከስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ወደ የጥሌቶ ቅርፆች የሄዱት። ምክንያቱም ተመሳሳይ ስም ያለው እና ከህልው ጭብጥ ተለይቶ ህልው የሆነ ረቂቅ አካል ለእያንዳንዱ ነገር መልስ ይሰጣል እንዲሁም በሌሎቹም ሁሉ ቡድኖችም እንደዚህ ነው። 76 189

የገሀዱ ዓለም ነገሮች የስሜት አስተውሎታዊውን ምንድናቸውን የሚሻገር ሀሳባዊ የሆነ መዋቅር እንዳላቸው ያሳየን የሶቅራጥስ ግኝት ትልቅ ግኝት ነው። የገሀዱ ዓለም ነገሮች እንደዚህ አይነት ህልውናዎች ጭብጣዊ ህልውናዎች በመሆናቸው በውቅርነት ሆን ተብሎ መዋቅር እና መቀመር ይጠይቃሉ፤ ሀሳብ እንዲህ ያለ ነገር ስለሆነ፤ ሶቅራጥስ ይህ ስለገባው እራሱን አግልሎ ይህንን አይነት የነገሮችን ቀመር ሲሰራ ነበረ። ነገር ግን በየትኛውም ጊዜ እራሱን መነጠሉ ይህን ዓለም መተው ወይም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ነገሮች ተፈጥሮ መተው አልነበረውም፤ ይህ የሀሳብ ውቅር ህልው ቅመራ ስራ ተመስጦ እና ጊዜ ስለሚፈልግ፤ ለተመስጦ ዞር ማለቱ ነበረ። ነገር ግን የሱ ተማሪዎች ይህንን ምግባር የፍልስፍና አካል ድርገው ተሳሳቱ ይላል። ከዚያም በዚህ የሶቅራጥስ አካሄድ ላይ ብዙ ነገር ጨመሩበት ለምሳሌ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው የነገሮች ባህሪያት ቋሚነት የሌላቸው መሆኑ የእውነተኛ ነገር መስፈርትን የማያሟሉ ያደርጋቸዋል አሉ፤ ሶቅራጥስ ያገኘው ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊው መዋቅር የዚህ አይነት ባህሪ የለውም አሉ፤ በዚህም ጠቅላይን ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከስሜት አስተውሎታዊው ነጠሉት፤ ይህ የሀሳብ ህልውና የተለየ የሆነው ተለይቶ ህልው መሆን ስለሚችል ነው በማለት ሀሳቡን የነገሮች ሀሳብ ከመሆኑ ነጠሉት፤ ይህም ለጥበብ አስተውሎታውያን ምንድናዊ ቁስ ትልቅ አስቸጋሪነትን አመጣ፤ ምክንያቱም ከስሜት አስተውሎታዊው የገሀዱ ዓለም ህልውና ነጠላቸው ይለናል፤

...የስሜት አስተውሎት የሚገባው ዓለም ውስጥ ያሉት ነጠላዎች በማያቆም ተለዋዋጭነት ውስጥ ናቸው እና ማናቸውም ቋሚ አይደሉም፤ ነገር ግን ጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅራዊው ነገር ከነዚህ የተለየ እና የሆነ የተለየ ነገር ነው ብለው አሰቡ በቀደመው ወይይታችን ውስጥ እንዳልነው፤ በሶቅራጥስ ውቅር ህልው ቀመሮች የዲስኩር የተነሳ። ለዚህ ንድፈ ሀሳብ የልብ ትርታ

የሰጠው ሶቅራጥስ ነው፤ ነገር ግን ጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅሮችን ከነጠላዎች አልነጠለም እና በዚህም በትክክል አስጧል እነሱን ባለመነጣጠሉ። ይህ ከውጤቶቹ ግልፅ ነው፤ ምክንያቱም ያለ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ዕውቀት ማግኘት የሚቻል አይሆንም፤ ነገር ግን መነጣጠላቸው ጥሌቷዊ ሃሳቦችን በተመለከተ የየሚነሳው ተቃውሞ መንስዔ ነው። ይሁን እንጂ፤ የሶቅራጥስ ተተኪዎች፤ ከስሜት አስተውሎት የሚገባቸው እና ተሻጋሪ ህልው ጭብጦች በተጨማሪ የትኛውም ህልው ጭብጦች የሚኖሩ ከሆነ፤ መነጣጠል የሚገባቸው መሆኑን እንደ አስፈላጊ በማየት፤ ሌሎች ስላልነበሯቸው፤ ለእነዚህ ከሁሉም ነገሮች ውስጥ ለሚወጡ ህልው ጭብጦች የተነጠለ ህልውነት ሰጡ፤ ጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅሮች እና ነጠላዎች በአመዛኙ ተመሳሳይ የሆኑ ነገሮች ነበሩ የሚለው የሚከተል እንደሆነ ነገር፤ እንደዚህ ከሆነ፤ ይህ በራሱ በጠቀሥነ ው አተያይ ውስጥ አንድ አስቸጋሪነት ነው። ገፅ 203

1.1.1.3 የተደባለቀ ምንድን

ሌላው ደግሞ ሁሉም ነገር ግልፅ አይደለም፤ ስለዚህ ምንምን በየሆነ አይነት በምንድንነቱ ማስቀመጥ አይቻልም የሚለው አተያይ ነው። ስለዚህ እንዲህ ነው እንዲያ ነው ማለት አይቻልም፤ ሁሉም ውስጥ ሌላው ሁሉ ተደባለቆ ስላለ የሚለው ነው። ይህ አተያይ የቱንም መደብ ስለየትኛውም ነገር ማለት አይቻልም ኢ-ህልውናም ህልውናም የተደባለቀ ነው የሚል ነው። ይህን የሚሉ ስለሆነ፤ ሀሳባቸው ስለምንምነት የሚናገር እስከሆነ ድረስ ስለ የተቆረጠ የነገሮች ተፈጥሮ ሊነግሩን እንደሆነ ነገር መቆጠር የለባቸውም። ምክንያቱም የተቆረጠ ተፈጥሮ ካለ የተቆረጠ ህልውና አለው። በነገሮች ተፈጥሮ አካሄድ ከሄድን እነሱ እየነገሩን ያሉት ገና ህልውናው ስለያልተቆረጠው ነው። ስለዚህ የሆነ ነገር ያሉ ቢመስሉም ምንም አላሉም፤

እና ስለዚህ የአናግዛጎረስን ዶግማ እናገኛለን፡- ‘ሁሉም ነገሮች የተደባለቁ ናቸው’ የሚለውን፤ ስለዚህ ምንም ነገር የምር ህልው ያይደለ እንዲሆን ማለት ነው። እንደዚህ ከሆነ፤ ስለማይቆረጡት የሚናገሩ ነው የሚመስሉት እና ስለ ህልው እንደሚናገሩ ነገር ቢመፃደቁም፤ እየተናገሩ ያሉት ስለ ኢ- ህልውነት ነው፤ ምክንያቱም ያ በመሆን አቅም ህልው የሆነው እንጂ፤ በተጠናቀቀ ገሃድነት ያለ አይደለም ያ ያልተቆረጠው። ገፅ 49

በዚህ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት የተነሳ ይህንን አስተሳሰብም እራሱ ‘አዎ’ እና ‘አይደለም’ ማለት አይቻልም፤ ይለናል። በቋንቋ ‘አዎ’ አይደለም ማለት ቢቻልም በተግባር ግን ጉዳዩ አዎም አይደለም አይደለም። ይህን የሚሉ ሁሉም ነገር የተደባለቀ ነው ሀሳባቸው ትክክል ነው ማለትም ትክክል የሆነ እና ትክክል ያይደለም ማለትን ትክክል የሆነ ያደርጋሉ፤ በአጠቃላይ ይህንን ማለታቸው ነውና። ስለዚህ የእነሱ ድምዳሜ እንደዚህ ከመሆኑ የተነሳ በተጨማሪ ሀሳባቸው ተሳክቶለት ቅቡል የሚሆን ሊሆን አይችልም ወይ

ደግሞ ቅቡል ያልሆነም መሆን አይችልም፤ ምክንያቱም የትኛውንም ድምዳሜ በነጠላ መደምደም አይችልም ስላሉ። አንዱ ባለበት አንዱም መኖሩ በዚህ ድምዳሜያቸው መሰረት ግድ ስለሆነ፤ ይህም ‘አዎ’ ባለበት አይደለም ስላለ የትኛውንም ድምዳሜ በነጠላ ‘አዎ’ ወይ አይደለም ማለት አይቻልም፤

እንደዚህ ከሆነ፤ እነዛ ይህንን ምልከታ የሚይዙ መደምደም እና መደንገግም ወይም መካድም ግድ አይደለም ወደሚለው ወደዚህ የራቀ ድምዳሜ ተገፍተዋል፤ ምክንያቱም አንድ ነገር ሰው እና ኢ-ሰውም ነው ማለት እውነት ከሆነ፤ በተጨማሪም ደግሞ ወይ ሰውም ኢ-ሰውም አይሆንም። ምክንያቱም ለሁለቱ ድንጋጌዎች ሁለት ተፃራሪ መልሶች አሉ እና ቀዳሚው ከሁለት የተሰባሰበ አንድ ነጠላ አረፍተ ነገር ካስተናገደ፤ የኋለኛውም ለቀዳሚው ተቃራኒ የሆነ አንድ ነጠላ አረፍተ ነገር ነው። ገፅ 49

እንዲህ አይነት የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ነጠላ ‘አዎ’ ወይም ነጠላ አይደለም ሳይሆን የተደባለቀ አዎም አይደለምም ነው። በነጠላው አይደለም ማለት አይቻልም ይላል፤ መልስ ደግሞ አዎም አይደለም ይላል። እንዲህ ካላለ የእሱም ድብልቅ ምንድንነት እራሱ እንደ የተቆረጠ ህልውና ሊሆን ይችላልና ነው፤ ግን ማለት የፈለገው ምንም የተቆረጠ ህልውና የለም ነው። ነገር ግን በተመሳሳይ ግዜ፤ የእሱ የህልውና ትርጉም የህልውና ቀመር በመሆን የእውነት መለኪያ ይሆናል፤ ከዛ ሁሉም የማይታወቅ ድብልቅ ነው የሚለው ሀሳብ ትርጉም ያጣል። ይህንን ሀሳብ ለማስቀጠል መቆጠልን አብሮ ይከዳል። ይህን ሁሉም ነገር የተደባለቀው የሚለውን፤ ድብልቅነት የነገሮች የተቆረጠ ተፈጥሮ ነው ከሚለው ቁርጥ ሀሳብ ጋር ማምታታት የለብንም፤ ምክንያቱም እነሱ እያሉ ያሉት የተደባለቀነቱን በውቅር ህልው ልንቀምረው የምንችለውን የተቆረጠን ተፈጥሮ አይደለም፤ ይህ ማለት ‘አዎ’ ብቻ ማለት ነውና። ነገር ግን እነሱ የሚሉት ‘አዎ’ ይህንን የሆነ ነው፤ ነገር ግን ደግሞ በተመሳሳይ ግዜ ይህንን ያልሆነም ነው ነው፤

ምክንያቱም ‘አዎ’ ወይም አይደለም አይልም፤ ይልቅ “አዎ” እና አይደለም እንጂ እና እንደገና እነዚህን ሁለቱን ያስተባብል እና ‘አደለምም አይደለም፤ አዎም አይደለም’ ይላል፤ ምክንያቱም እንዲህ ካልሆነ ቀድሞ የሆነ በውቅር ህልው የተቀመረ ነገር ሊኖር ነው። ህልው ቀድሞውንም ውቅር ህልዉ የተቀመረ ተፈጥሮ ይሆናል እና ይህም እውነት ይሆናል፤ በተመሳሳይ ግዜ፤ አይደለም የሚለውም እውነት ያልሆነ ይሆናል። ገፅ 50

በዚህ አተያይ መሰረት፤ ሁሉም ነገር በእኩል የተሳሳተም ትክክልም ከሆነ፤ ይህንን ሀሳብ እራሱ እንደ የመረዳት ተግባር ወስደን ‘አዎ’ ማለት እራሱ አንችልም። ስለዚህ ይህ አስተሳሰብ እራሱ ማሰብን እና ማወቅን ፋርሽ ያደርጋል፤ እኛንም ብናስብም ባናስብም ምንም የማንፈይድ አታክልት ያደርገናል ይለናል፤

...ግን ሁሉም እኩል ትክክልም ስህተትም ከሆኑ፤ አንድ በእንደዚህ አይነት

ሁኔታ ውስጥ ያለ ሰው ስለምንም ነገር መናገርም ሆነ ጥበብ የሚገባው ነገር ማለት አይችልም፤ ምክንያቱም በተመሳሳይ ጊዜ 'አዎ' እና 'አይ' ይለፋል። እና ምንም የማይፈርድ (የማይበይን) ግን በግዴለሽነት 'የሚያስብ'ም እና 'የማያስብ'ም ከሆነ፤ በአታክልት እና በሱ መሃል ምን ልዩነት ይኖራል? ገፅ 50

ስለዚህ፤ መቼስ፤ የዚህን አስተሳሰብ አካሄድ ለመቁረጥ በተግባር እየጣርን በመሆኑ፤ ሰው ገደል መግባትና አለመግባት እኩል ምንድናዊ ህልውና እንደሌላቸው ስለሚወስን በ'አዎ' እና አይደለም ያልተደባለቁ እና ግልፅ በመሆናቸው አንዱን የተሻለ፤ የበለጠ እና ያነሰ ወዘተ ብለን ስለምንወስን ይህን የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት እንዲህ እንቆርጠዋለን ይለናል። ምክንያቱም ይህንን አተያይ የሚይዙ ሰዎች በተጨማሪው ቋንቋቸው እና ሀሳባቸው እንዲህ ሁለቱም በአንዴ የሚል ተግባራዊ ቦታ ላይ አይደሉም። ለምሳሌ እስቲ እነሱ እዚህ ሰው ተሰብስቦ ወደ ሚያወራበት አደባባይ ለምን መጡ? መምጣትም አለመምጣት እኩል እውነትም ውሸትም ስለሆነ? ለምን መንገዳቸው ላይ ያለውን ገደል ትተው ጥርጊያውን ይዘው ተጓዙ ገደል ለምን አይገቡም? ማለቴ ያው ገደል መግባትም አለመግባትም ዋናውን መስመር ከገደሉ መለየት እኩል ትክክል የሆነም ያልሆነም ስለሆነ? ለምን ገደሉን መጥፎ መስመሩን ጥሩ ብለው ወሰኑ? እነዚህ ሰዎች በተጨማሪ ሀሳባቸው እና ቋንቋቸው ውስጥ እውነት ነው ብለው የማያምኑትን ለማቅረብ እየሞከሩ ነው። ይህ ነጠላውን የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውና ተፈጥሮ የመቁረጥ ነገር ነው በእነሱም በእኛም የነገሮች ተፈጥሮ ሀሳብ እና ቋንቋ ይህ ሀሳባቸው የተመሳከረ፤

ስለዚህ፤ እንደዚህ ከሆነ፤ ይህንን አመለካከት የያዙ የትኛቸውም እራሳቸው ወይም ሌላ ማንም ሰው፤ የምር በዚህ አይነት አቋም ላይ አይደሉም የሚለው በከፍተኛ ደረጃ የተመሳከረ ነው። ምክንያቱም ለምንድነው ሰው ቤት የማይቀመጠው ግን ወደ ሜገራ የሚጓዝው? እዛ መጓዝ አለብኝ ብሎ ሲያስብ? አንድ ማለዳ ጠዋት ላይ አንድ ሰው መንገዱ ላይ እስከሆነ ድረስ ወደ የውሃ ጉድጓድ ውስጥ ወይም ወደ ገደል ለምንድነው የማይገባው? ለምንድነው እነዚህ እንዳያጋጠሙት ሲከላከል የምናየው? ምክንያቱም እንደሚታየው እነዚህ ውስጥ መግባት በእኩል ጥሩም እና ጥሩ ያልሆነም ነው ብሎ ስለሚያስብ? በተጨማሪ፤ እንደዚህ ከሆነ፤ አንድን ነገር የተሻለ ነው፤ ሌላውን ነገር ደግሞ የባሰ ነው ብሎ ስለሚፈርድ ነው። ገፅ 50

እናም እነዚህን አተያዮች የሚይዙት ሰዎችም ሆነ ሁላችንም ስለሁሉም ነገር መወሰን መቁረጥ ባንችልም፤ የተሻለ ወይም የባሰ መጥፎ ስለሆነው ነገር ግን በመሰረታዊነት ምንድናዊ ዕውቀት ያለን እንደሆነ አሳይተናል። ይህ ዕውቀት አይደለም ገሀዳዊ የተመሳከረነት የለውም የሚሉ፤ በሽተኛ ሰው ከጤነኛው ይልቅ ስለጤናው መስጋት ያለበት እንደሆነው በሆነ መንገድ እነዚህ ቢያንስ ስለየተሻለው እና መጥፎው ነገር እውነት ስጋት ሊገባቸው ይገባል። ምክንያቱም ልለእንደዚህ አይነት ነገሮች ምንድናዊነት ጉዳይ ግልፅ ዕውቀት ያለው ከእነሱ የተሻለ ጤነኛ ነውና ይለናል፤

ስለዚህ እንደሚመስለው፤ ሁሉም ሰው ስለ ሁሉም ነገር እንኳን ካልሆነ፤ ስለ የተሻለው እና ስለባሰው የተጣራ ውሳኔን ይወስናል። እና ይህ ዕውቀት ሳይሆን አስተያየት ከሆነ፤ ከጤነኛ ሰው ይልቅ በሽተኛ ሰው የበለጠ ስለጤናው ስጋት ሊገባው እንደሚገባው፤ ስለ እውነቱ ከሁሉም በላይ ስጋት ሊገባቸው ይገባል፤ ምክንያቱም አስተያየት ያለው ሰው፤ ከሚያውቀው ሰው ጋር ሲነፃፀር፤ እውነቱን በሚመለከት፤ በጤናማ ሁኔታ ውስጥ አይደለም። ገፅ 50

1.1.2 ምንድናዊ አስቸጋሪነቶች ከምን መጡ

የምንድንነት ቆረጣ የሚጀመረው በመጀመርያ ለነገሩ የቋንቋ ምልክት በማስቀመጥ ወይም ስም በመስጠት ነው። ከዚያ ቋንቋ የተሰየመለትን ነገር ምንድናዊ ህልው ውቅር ቀመር ይቀመርለታል። ይህም ማለት፤ ስለ ቋሚ ምንድንነቱና አንድ የሆነ ነገር ስለመሆኑ ጉዳይ አሻሚ የአስተሳሰብ ለውጥን ከማስተናገድ ያስቆመናል፤ የምንድንነት ትርጉም ይህ ነውና። እንደዚህ ከሆነ ብቻ ነው ማውራት እና ማሰብ ፋይዳ ስለያለው ነገር መሆን የሚችለው ወይም አንድ ነገር ስናነሳ ስለዛ ስለነሳነው ነገር ተቃራኒውም ነገር ቢባል እኩል እውነት ያልሆነ መሆኑ ሊሆን የሚችለው። ለምሳሌ ‘ሰው’ ካልን በውስጡ ‘ሰው ያልሆነ’ን መያዝ አይችልም ‘ሰው’ የሚለው ቃል ሰው ያልሆነ ከሚለው ጋር ተቃራኒ ስለሆነ። ይህን ባናደርግ ግን ሁሉም ነገር አንድ ይሆናል አዎም አይደለም፤ በተመሳሳይ ግዜ፤ በመሆን ባዶነት ሁሉም ነገር አንድ ይሆናል። ምንም ነገር በነጠላ ፋይዳ እና ትርጉም ያለው አይሆንም፤ በቃላት ትርጉም ላይ የቃላቱ ትርጉም በግልፅ የሆነን ፋይዳ በግልፅ የሚወክል ነው። ቋንቋችንም እራሱ የሚቻለው ነገሮች አንድ ግዜ አንድ ትርጉም ያላቸው ናቸው ተቃራኒያቸውን ማለት አይደለም በሚለው ቅድመ እሳቤ ነው፤

እንደዛ ከሆነ፤ መጀመሪያ ላይ ተብሎ እንደነበረው፤ ስም ትርጉም አለው፤ ስም አንድ ትርጉም አለው ተብሎ ይወሰድ፤ እንደዛ ከሆነ፤ ‘ሰው መሆን’ በእንቅጩነት ‘ሰው አለመሆን’ን ማለት ነው የሚለው የማይቻል ነው፤ ‘ሰው’ የሚለው ቃል የአንድን ርዕስ ፋይዳ ብቻ የሚያሳይ ሳይሆን ደግሞም አንድ ፋይዳም አለው (ምክንያቱም ‘አንድ ፋይዳ መያዝ’ ከ ‘ስለ አንድ ርዕስ የሆነ ፋይዳን ከመያዝ’ ጋር አንድ አይነት አናረጋቸውም፤ በዛ ምልክታ የተነሳ፤ ‘መዘቃዊ’ እና ‘ነጭ’ እና ‘ሰው’ ሳይቀር አንድ ፋይዳ የሚኖራቸው የሚሆን እስከሆነ ድረስ፤ ስለዚህም ሁሉም ነገር አንድ እንዲሆን ነው፤ ምክንያቱም ሁሉም ተመሳሳይ ፋይዳ ይኖራቸው ነበርና)። ገፅ 47

ግን ይህን ስንል አንድ ነገር ምንድናዊ ህልውና ሳይኖረው የቋንቋ ስም ስለተሰጠው ህልው ይሆናል ማለት አይደለም፤ ወይም ምንድናዊ ህልውና ኖርት ስም ስላልወጣለት ምንድናዊ ህልውናን ያጣል ማለትም አይደለም። ይልቅ ቋንቋችን ለሀሳባችን መደራጀት በጣም አስፈላጊ ብቻ እንጂ የህልውና ምንድንነት አምራች አይደለም። “በጥያቄ ውስጥ ያለው ነጥብ፤ በጥያቄ ውስጥ ያለው ነጥብ ተመሳሳይ ነገር በተመሳሳይ ግዜ በስም ‘ሰው’

መሆንም ‘አለ መሆንም’ ይችል ይሆን ወይ የሚለው ሳይሆን፤ በገሃድነት መሆን ይችል ይሆን ወይ የሚለው ነው።” ገፅ 47

በመስረታዊነት ተቃርኖ የምንድንነት አስቸጋሪነትን የሚያመጣ ነው፤ ምክንያቱም የሀሳብ እና የቋንቋ ቅርፆቻችን ለራሳቸው ህግ ብቻ ሲተዉ ከህልውና ህግ ጋር ሊምታቱ ይችላሉ፤ ስለዚህ ሀሳባዊ ህልውና ህልውናዊ እውነት ሊመስል ወይም ቋንቋዊ መቻልም እንዲሁ ከህልውናዊ ህግ ጋር ሊምታታ እና በዚህም ተቃርኖ ሊፈጥር ይችላል። ስለዚህ ህልውናዊ አረፍተ ነገር ውስጥ እንዲህ ያለ ተቃርኖ አለመኖሩን ማረጋገጥ ተገቢ ነው። ሆኖም በራሱ በህልውና ጭብጥ አረፍተ ነገር ውስጥ ህልውና ሌላ ማጣራት እና ነጣጥሎ መቀመጥን የሚፈልግ ነው፤ እንዲሁም እርከን ያለው መሆኑ የምንድንነትን አስቸጋሪነት የሚያሳይ ነው። ቀጥለን ምንድንነት የቋንቋ ወይም የሀሳብ ተጨማሪን በመጨመር ተቃርኖ ሊያገኘው የሚችል ከመሆኑ በተጨማሪ ከራሱ ጭብጥ ውስጥ የሚነሱን አስቸጋሪነቶች እንመልከት።

1.1.2.1 የመነጠል ግራ አጋቢነት

ዕውቀት በአንድ ጎኑ ስለ የነገሮች በአጠቃላይ ያለ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር መሆኑ እና ይህ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊው መዋቅር ደግሞ በመሆን አቅም ብቻ እውነት የሆነ በመሆኑ፤ ከነጠላ ነገሮች መነጠል ያለበት መሆኑ ለገሃዳዊው ዓለም ያለውን ቁርጠኝነት አስቸጋሪነት ውስጥ ይከታል። ለምሳሌ ጥቁር ቀለም የሚያይ ሰው በነጠላው ‘ይህ’ ሊባል የሚችል ቀለም እያየ ቢሆንም፤ ግን እዛው ላይ ‘ይህ’ ያልሆነ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነን የ ‘ቀለም’ እውቀት በተጨማሪነት ያያል። ወይም ስለ ‘ሀ’ ፊደል የሚያወቅ ሰው፤ እንደ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅራዊ ግሑዝነት የሚቻል ብቻ የሆነን የ ‘ፊደል’ን ህልውናም ያያል፤ ነገር ግን ነጠላውን ጥቁር ትቶ ‘ቀለም’ን ብቻ፤ ‘ሀ’ን ትቶ ‘ፊደል’ን ብቻ ምንድንነት ነው ካለ፤ አስተሳሰባችን ችግር ውስጥ ይወድቃል። ይህም የጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር መሆን በመቻልነት ብቻ በሀሳብ ያለ የመሆኑ በሀሪ ነጠላውን ነገር በማፍረስ የሚመጣ ነውና ይለናል። ስለዚህ የነገሮች ምንድንነት ሁለት ባህሪ አለው። አንዱ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነው ሲሆን ሌላው ደግሞ ነጠላው ነገር ነው። ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊው መዋቅሩ እንደ ነጠላ የሆነው ነገር ተጨባጭ ህልውና ሳይሆን ያለው ህልው የመሆን አቅም ብቻ ያለው ከመሆኑ የሚነሳ ትልቅ ችግር አለ። ይህም ስለ አንድ ነገር አንድ የሆነ ምንድንነት ያለ ሆኖ እያለ ሁለት የመምስል ነገር አብሮ ይዞ ይመጣል። ይህ ባህሪ ስለምንድንነት ያየናቸውን አይነት ልዩነቶችን ጋብዟል። በተለይ ደግሞ በየመሆን አቅም ህልውና የገሀዱ አለም ነገሮች ሌላኛው በሀሪያቸው ሆኖ እያለ በራሱ ከራሱ ተነጥሎ ሲወሰድ በራሱ ልለምንም ነገር ጠቅላይነት ወይም የየምንም ነገር ውቅር ህልውና ቀመር መሆን አይችልም። ስለተግባራዊው ነገር ስላልሆነ ስለተግባራዊው ነገር የሆነው የመሆን መቻል ግን ጠቅላይም ውቅር ህልው ቀመርም ነው፤

የነገሮች መርሆች የተነጠሉ ህልው ጭብጦች ሳይሆኑ ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ

መዋቅር መሆን እንዲኖርባቸው አድረጎ ዕውቀት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው የሚለው አረፍተ ነገር በእርግጥም ከጠቆምናቸው ሁሉ ነጥቦች እጅግ ትልቁን ችግር ይደቅናል፤ ነገር ግን አሁንም አረፍተ ነገሩ በአንድ መደብ እውነት ነው ምንም እንኳን በአንዱ መደብ ደግሞ እውነት ባይሆንም። ምክንያቱም ዕውቀት ልክ እንደዚህ 'ማወቅ' እንደሚለው ግስ ሁለት ነገሮችን ማለት ነው፤ ከነዚህም አንዱ የመሆን አቅም እና አንዱ ደግሞ ተግባራዊነት ነው። የመሆን አቅም፣ እንደ የመሆን አቅምነት ብቻ ሲሆን፣ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እና ውቅር ህልው ቀመር አልባ እንደመሆኑ፣ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን እና ውቅር ህልው ቀመር አልባውን ያስተናግዳል፤ ነገር ግን ተግባራዊነት፣ ባለ ውቅር ህልው ቀመር በመሆኑ፣ ውቅር ህልው የተቀመረለትን ቁስ ያስተናግዳል፤ 'ይህ'ን መሆን 'ይህን'ን ያስተናግዳል። ግን ቢደንገተኝነት፣ እይታ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነን ቀለም ያያል፤ ምክንያቱም የሚያየው ይህ ነጠላ ቀለም ቀለም ስለሆነ። እና የሰዋሰው ባለሙያው የሚመረምረው ይህ የሆነው ነጠላው 'ሀ' ነው። ምክንያቱም መርሆቹ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር መሆን ካለባቸው ከነሱ የሚቀዳው ደግሞም ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር መሆን አለበት፤ ልክ በመገጣጠሞች ውስጥ እንደሚሆነው እና ይህ እንዲህ ከሆነ፣ ነጠላ ህልውና መቻል የሚገባው ምንም ነገር አይኖርም፤ ይህም ምንም ህልው ጭብጥ አይኖርም። ግን በማስረጃዊነት፣ በአንድ መደብ ዕውቀት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው እና በአንድ ሌላ መደብ ዕውቀት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅራዊ አይደለም። ገፅ 204

1.1.2.2 የነገሮች ምንድን እርከን አሻሚነት

በቀዳሚነት ለዛ ነገር ህልው ጭብጣዊ ቀዳሚነት በመስጠት ባህሪያቱን በሁለተኛ እና በሶስተኛ ደረጃ ወዘተ እርከናዊ ህልውና ወይም ምንድንነት ባለውነት ማስቀምጥ ያለመቻል ምንድናዊ የአስተሳሰብን አስቸጋሪነትን ያመጣል። ሀሳባችንም ሆነ ቋንቋችንን የነገሮችን ህልውና እንዴት እንደሚያስቀምጥ ብንመረምር፣ ደረጃ እንደሚሰጥ እናያለን፤ ለምሳሌ የሆነን ነገር የሚያንቀሳቅስ ነገር እሱ ከሚያንቀሳቅሰው ነገር አንፃር የአንቀሳቃሹ ምንድን ቀዳሚ ነው። ምክንያቱም ተንቀሳቃሹ ከአንቀሳቃሹ አንፃር ነው ህልውናው፤ ነገር ግን የአንቀሳቃሹ ህልውና ቀድሞ የተመሰረተበት ሌላ ነገር ስለሌለው በጭብጡ የመጀመርያ ደረጃ ህልውና ያለው ነው። ተንቀሳቃሹ ደግሞ ህልውናው ቀዳሚውን አንቀሳቃሽ ተከትሎ በሚጠቅሥነት ሁለተኛ ደረጃ ያለው ነው። ለምሳሌ ሱሪ አይሰፋም ሱሪ ለእሱ ወይ ለሷ ይሰፋቸዋል እንጂ የሱሪ መስፋት እና መጥበብ ለሰው በአንፃራዊነት የሚቆም ስለሆነ ሁለተኛ ደረጃ ምንድንነት ነው። በአስለዚህ ጭብጣቸውን በማዋቀሩ ጉዳይ ሁለቱም እኩል ህልውና ያላቸው ቢሆንም፣ በድርዳራቸው ግን አንዱ ከአንዱ ቀዳሚ ነው። “ያ የሚያንቀሳቅሰው እንዲንቀሳቅስ ለተደረገው በተፈጥሮው ቀዳሚው

ነው እና የጋራ ተዛማጅ ቃላቶች ከሆኑ፤ ጉዳዩ እንዲህ ከመሆን አያልፍም።” ገፅ 54

እያሰብን ወይም እየተነጋገርን ያለው ስለ ሁለተኛ ደረጃ ምንድንነት እንኳን ቢሆን፤ እሱን በተናጠል የጉዳዮችን ማዕከል ካደረግን በመሰረታዊነቱ ሁለተኛ ደረጃ ምንድንነት ያለው ቢሆንም፤ ከሁለተኛው ጋር በመቀናጀት ሌላ ህልውና ከፈጠርን፤ እርስ በእርስ አንዱ ከአንዱ ቀዳሚ ቢሆንም፤ በጋራ ለፈጠሩት ህልውና ግን በነጠላ ማንነት ሁለተኛ የሆነው አንደኛ ይሆናል። ለምሳሌ ሙዚቃ በዋና ህልውናው ካለ ሰው ምንድንነት የለውም። ስለዚህ ሁለተኛ ደረጃ ነው። የሌላን ህልውና መኖር በህልውና ጭብጡ ቀመር ውስጥ ስለሚያካትት። ይህ በእንዲህ እንዳለ፤ ምንም እንኳን በሁለተኛ ደረጃ ቀመር የተሰራ ቢሆንም፤ በአንፃራዊነት፤ የሁለተኛ ደረጃ ህልውና አንደኛ ደረጃ ሊኖር የችላል፤ ለምሳሌ ሙዚቃኛ ሰው ካልን ልክ ሙዚቃ እራሱ ሰውን ካላጣቀሰ ምንድንነት እንደሌለው ሙዚቃን ሳይጠቅስ ሙዚቃኛ አይኖርም። ስለዚህ በሀሳብ እና ቋንቋችን ነገሮች እንደዚህ ምንድናዊ መዋቅር አላቸው። ይህንን አይነቱ መዋቅር በግልፅ ባይታይም በሀሳባችን እና ቋንቋችን ውስጥ የማይቀር ነው። “እና በውቅር ህልው ቀመርም ድንገተኛው ለምልኡ ፈተኛ ነው፤ ለምሳሌ ‘ሙዚቃዊ’ ለ ‘ሙዚቃዊው ሰው’፤ ምክንያቱም ውቅር ህልው ቀመሩ እንደ ምልኡነቱ ካለ፤ ክፍሉ ከሌለ ህልው ሊሆን አይችልም፤ አሁንም ግን ሙዚቃዊነት አንድ ሙዚቃዊ የሆነ ሰው እስከሌለ ድረስ ህልው አይደለም።” ገፅ 70

ነገሮች እንዲህ ካልተደራጁ ምንም ነገር በአስፈላጊነት ህልው የሆነ ምንድንነት ያለው ስለመሆኑ ቁርጥ ውሳኔ ማድረግ ያቅተናል። ሙዚቃ ለሙዚቃኛ ሰው ቀዳሚ ምንድንነት እንዳለው ከወሰንን፤ ሰው ለሙዚቃ ቀዳሚ ምንድንነት እንዳለው ከወሰንን እና ወዘተ ነገሮች በአንድ ግዜ ህልውና ያላቸው የሌላቸውም አይሆኑብንም። ይህ የነገሮች ህልውና አስፈላጊነት ደረጃ ወይም እርከን ግልፅ አለመሆን ነገሮች ውስጥ ያለን ስርዓት ያጠፋል፤ ከዛም ሀሳባችን ውስጥ ያለን ስርዓት ከዛም ቋንቋችን ውስጥ ያለን ስርዓት ያጠፋል፤

ምንም በአስፈላጊነት ህልው እንዳይሆን በመተው አስገዳጅነትን ያፈርሳሉ፤ ልክ የየትኛውንም ነገር ምንም መሰረታዊ ጭብጥ እንደማይተውት፤ ምክንያቱም የግዱ (አስፈላጊው) ነገር በዚህ መንገድ እና መልሶ ደግሞ በዛ መንገድ ሊሆን አይችልም፤ ምንም ነገር አስገዳጅ (አስፈላጊ) ከሆነ፤ ‘ሁለቱንም እንዲህ እና እንዲህ ያልሆነ አይሆንም።’ ገፅ 54

እንደዚህ ካደረግን፤ ነገሮች እና የነገሮችን ትርጉም በዚህ እርከን መሰረት በቀመር ማስቀመጥ እንችላለን። ከዛ በዚህ ቀመር መሰረት ሆኖ አይደለም መባሉ ውሸት ይሆናል፤ ወይም በዚህ ቀመር መሰረት መሆኑ የተረጋገጠው እውነት መሆኑ ውሸት መባሉ ውሸት ነው በማለት ሁሉም ነገር ውሸት ነው ማለትን እንከላከላለን። “የሆነ ነገር ትርጉም አለው ብለን ከውቅር ህልው ቀመር ተነስተን እንድንከራከር፤ ይህም ማለት ውሸቱ እና እውነቱ ምንድን እንደሆነ ከእሳቤ በማስገባት እንድንከራከር፤ ያለመረጋገጡ እውነት የሆነው ከዛ መስተባበሉ ውሸት ከሆነው ሌላ ምንም ካልሆነ፤ ሁሉም አረፍተ ነገሮች ውሸት መሆን መገባታቸው አይቻልም።” ገፅ 57

ከሁሉም በላይ ደግሞ ስለእውነት እና ውሸት መስፈርት ይኖረናል። ስለዚህ ስለየትኛውም ነገር ምንድንነት ቀመር ካስቀመጥን ስለዛ ጉዳይ ማን እና እንዴት ውሸተኛ እና ማን እና እንዴት እውነተኛ እንደሆነ ለማሰብ እና ለመናገር መነሻ ይኖረናል። ምክንያቱም ባጠቃላይ ስለእውነተኛው ምንድን ያልሆነውን ማለት እና ስላልሆነው ምንድን ያልሆነውን ማለት እና ያልሆነውን ምንድን የሆነ አድርጎ ማለት ውሸት ነው። ከዛ ምንድናዊው ቀመር እንደሚለው ስለሆነው ማለት እና ስለ ያልሆነው ምንድን ያልሆነ መሆኑንን ማለት እውነት ይሆናሉ። ያ የሆነውን ሆነ ያልሆነውን አልሆነም የሚል እውነተኛ ነው። ስለዚህ በግልፅ የሆነውን፣ የሆነ ያልሆነ ነው ማለት የማይችል ይሆናል።

በመጀመሪያ ደረጃ እውነት እና ውሸት የሆነውን በውቅር ህልው ከቀመርነው ይህ ግልጽ ነው፤ ስለዛ ህልው ስለሆነው ያልሆነውን ማለት ወይም ስላልሆነው የሆነውን ማለት ውሸት ነው፤ ስለሆነው ያን የሆነውን ማለት እና ስለ ያልሆነው ያልሆነውን ማለት እውነት ነው። ስለ ሆነው ነገር የትኛውንም ነገር የሚል ወይም ያ ያልሆነውን ያልሆነ የሚል ሰው ወይ እውነት የሆነውን ወይም ውሸት የሆነውን ይላል፤ ነገር ግን ያ የሆነውም ሆነ ያልሆነውም ህልው ነውም ወይ አይደለም አይባልም። 7፬ 56

ሀሳባችንም ሆነ ውይይታችን የሚያወጣ የሚያወርዳቸው ምንድናዊ የነገሮች ጭብጥ አንዳቸው አንዳቸው ላይ የተመሰረቱ፣ አንዳቸው ከአንዳቸው ውስጥ የሚወጡ መሆናቸውን እና ስርዓት እንዳላቸው አለማወቅ ሁሉንም ነገር እኩል ህልውና ደረጃ በመስጠት በሀሳብ እና ንግግሮቻችን ውስጥ አሻሚነትን ያመጣል። በዚህ ወቅት የነገሮች ጭብጣዊ ቀመር ሀሳባችንም ውይይታችንም አይደለም። ስለዚህ ሀሳብ እና ውይይታችን የሚጣጣል እርባናቢስ ይሆናል፤ ግን ጭብጣዊ ቀመራቸውን በግልፅ ካስቀመጥን (በሀሳብ ለራሳችን ወይ ለሁሉም በውይይት ወቅት)፣ ሀሳብ እና ውይይታችን ስለምንም ነገር ከመሆን ይተርፋል።

የመጀመርያው አሻሚነት የነገሩ ህልውና ምንድን ለምን እንደዚህ ሆነ ከማለት የሚመጣ ነው። የነገሩን ህልውና አጣርቶ መቀመር እን ነገሩን መሆን ምንድን እንደሆነ ማስቀመጥ እንጂ እራሱን ያለመሆን አማራጭ እንዳለው ነገር ለምን እራሱን ሆነ ማለት የህልውና ማንነት ላይ ለምን ማለት ነውና ትርፉ ድካም ነው። ነገር ግን ከዛ ይልቅ ቤቱ ለምን በዚህ በዛ ተሰራ ወይም ይህ ነጠላ ህልውና ለምን እንዲህ እና እንዲያ የሆነ ሆነ ብንል፣ ቀጥታ የምንሄደው የነገሩን ህልውና ጭብጥ ወደሚያስቀምጠው የነገሩ ቀመር ነው። ስለዚህ ህልው ጭብጣዊ ቀመር የአንድ ነገር ህልውና ቀመር ያልተጣራ ውቅር ህልውናዊ ቀመር ነው። በዚህም የመጀመርያውን ምንድን በማስቀመጥ አሻሚነትን እንፈታለን ይለናል፤

አንዱ ቃል ከሌላው ውስጥ መውጣቱ ባልተገለፀበት ቦታ፣ የምርምሩ ቁስ በላቀ ቅለት ይጣጣላል(ለምሳሌ ‘ሰው ምንድን እንደሆነ’ ስንመረምር)፤ ምክንያቱም የሆኑ ንጥረ ነገሮች የሆነን ምልክት እንደሚሰሩ አንለይም፤ በውቅር ህልው ቀመርም አንናገርም። ግን ምርምር ከመጀመራችን በፊት ትርጉማችንን

መግለፅ ይገባናል፤ ምርምሩ የየሆነ ነገር በመሆኑ እና የየምንም ነገር ፍለጋ በመሆኑ መሄል ጠርዝ ላይ ነው። የየሆነን ነገር ህልውና እንደ የሆነ የተሰጠ ነገር ሊኖረን የሚገባ እስካልሆነ ድረስ፤ በግልፅ ጥያቄው የሚሆነው ግሉዙ ለምንድን የሆነ ውቅር ህልዋዊ ቀመር ያለው ነገር ሆነ? ለምሳሌ ለምንድን ነው እነዚህ ቁሶች ቤት የሆኑት? ነው። ምክንያቱም ያ የቤቱ መሰረታዊ ጭብጥ የሆነው ነገር ስላለ ነው። እና ለምንድን ነው ይህ ነጠላ ነገር ወይም ይህ አካል ይህንን ቅርጽ ያያዘው፤ ማለትም ለምንድንው የሰውን ቅርጽ ያያዘው? ስለዚህ የምንሻው መንስዔ ውን ነው፤ ይህም፤ ግሉዙ በሱ የተነሳ የሆነ ውቅር ህልዋዊ ቀመር የሆነ ነገር የሚሆንበት የሆነውን ቅርጽ ነው የምንሻው እና ይህ የነገሩ ህልው ጭብጥ ነው። ገፅ 113

ህልው ጭብጥስ እንደዚህ የነገሮች ህልውና መጀመርያ ነው ካልን፤ እን ነገሩን መሆንም ምንድንው የሚለውን የነገሩን ምንድን የምናገኘው በነገሮች ዝምድና ውስጥ ነው። ይህም ማለት፤ የምናገኘው አንድ ነገር ከአንድ ነገር ጋር በመያያዙ ውስጥ ነው። ምክንያቱም መያያዝ ውስጥ ነው የመያያዙ ዋና ወይም ህልው ጭብጥ የመሆን ቦታ ያለው። ለምሳሌ ሙዚቀኛ ሰው ሙዚቃን እንደ መጀመርያ ወይም በህልው ጭብጥነት ያስቀምጣል፤

ህልው ጭብጥ ምንድን አይነት ነገር መባል እንዳለበት ምንድኑን እናስቀመጥ። ምክንያቱም ምናልባት የስሜት አስተውሎት ከሚገባቸው ህልው ጭብጦች ተነጥሎ ደግሞ ህልው የሆነውን ያን የህልው ጭብጥን የተጣራ አይታ እዚህ እናገኛለን። ‘ለምንድን ነው አንድ ነገር ከሆነ ሌላ ነገር ጋር የሚያያዘው?’ በሚለው ቅርጽ ነው ‘ለምን’ የሚለውን ሁል ጊዜ የምንመረመረው። ምክንያቱም ለምንድንው ሙዚቃዊ ሰው ሙዚቃዊ ሰው የሆነው የሚለውን መመርመር እንዳልነው ወይ ሰውየው ለምንድን ሙዚቃዊ እንደሆነ መመርመር ነው ወይ የሆነ ሌላ ነገር ነው። ገፅ 113

ስለዚህ ከዚህ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ለመውጣት፤ ነጠላው ‘ይህ’ ስለዚህም ህልው ጭብጣዊው ምንድንነት እና ከሱ የሚከተሉት ሁለተኛ ደረጃ ህልውናዎች መዋቀር አለባቸው፤ እነዚህ በግልፅ ባይመጡ እንኳን፤ በአጠቃላይ ከዚህ የህልውና ቅርጽ ጋር የሚቀራረቡ ቅርፆች አሉ፤ ወይም ይህንን ቅርጽ የሚመስሉን በመያዝ አስተሳሰባችንን አጣርቶ ከማሰብ ከሚከለክሉት ነገሮች ልንከለክል ይገባል ይለናል።

የየትኛውም ይዘት የተሻለ ያለው ነገር፤ ያ ወደ ተለመደው የተጠጋ ነው፤ የተሻለ እውነት የሆነው የሚቀርበው የሆነ አንድ እውነት መኖር አለበት። እና ባይኖርም እንኳን፤ አሁንም የሆነ ተሸሎ የተገኘ እውነቱን የሚመስል የሆነ ነገር አለ እና በሃሳባችን ውስጥ የትኛውንም ነገር እንዳንቆርጥ የሚያደርገንን ያን ያልተጣራውን ደግማ ወዲያ አሸቀንጥረን መጣል አለብን። ገፅ 51

ቀደምቶቹ አሳቢዎችም ይህንን አይነት ምንድንነት እየፈለጉ የመሆኑ ፍንጭ በስራዎቻቸው

ውስጥ ይታያል። በዚህ አካሄድ ደግሞ፣ ህልው ጭብጣዊዎቹ ምንድኖች ከሁሉም የላቁት እንደሆኑ ማስቀመጣችን የሌሎቹንም ምንድናዊ ንጥረ ነገሮች ለማስረዳት አስችሎናል፤

ከዚህም ባሻገር፣ ከህልው ጭብጥ በስተቀር ማናቸውም የመደብ መደቦች ተነጥለው ህልው መሆን አይችሉም። እና ቀዳሚዎቹ ፈላስፎች ደግሞ በተግባር ለቀዳሚነት ህልው ጭብጥ ይመሰክራሉ፤ ምክንያቱም እየፈለጓቸው የነበሩት መርሆች እና ንጥረ ነገሮች እና መንስዔ ዎች የህልው ጭብጦች ነበሩ። ገፅ 170

ክፍል ሁለት

1. በሥነ ጭብጣዊ የእስተሳሰብ አስቸጋሪነት ዙሪያ አሪስጣጣሊስን የቀደሙ ፈላስፎች ምን አሉ አለ?

በዚህ ክፍል የምንወያየው ከዚህ በቀደመው ክፍል ውስጥ ተወያይተንባቸው የነበሩ አስቸጋሪነቶች የገጠሟቸው ፈላስፎች እነዚህን ችግሮች ለመፍታት የሄዱትን መንገድ እና እነዚህ መንገዶች ለምን እና እንዴት መፍትሄ እንደሚሆኑ ወይም እንዳለሆኑ ነው። ለዚህም ነው አሪስጣጣሊስ እራሱ ቀደምቶቹን ሲከልስ 'በዚህ በነገሮች ህልውና ተፈጥሮ ላይ ውይይት እና ምርምር ያደረጉን የቀደሙትን ፈላስፎች ስራ መመርመር ከእነሱ ጋር ምክክር እንደ መቀመጥ ነው' የሚለው።

ቀዳሚ፣ ኋለኛ እና ወዘተ ምንድንነት በነገሮች ዝምድና ውስጥ የሚሰራ ህልው ጭብጣዊ ቀመር ነው እንደማለታችን፣ ብዙዎቹም ስለእንደዚህ አይነት መንስዔ ያዊ ማንነት የሚናገሩ እስከሆነ ድረስ ያስቀምጡትን እንመልከት። ምናልባት፣ በተለይ ምንድንነትን መነጣጠል እና በእርከን ማስቀመጥ የሚለውን ስናይ በነገሮች ዝምድና ውስጥ ነው ምንድንነት ያለው እንላለን፤ ከዚህ ግኝታችን ዊጪ ያለ የምንድንነት ህልውና ካለም እንፈትሻለን ከሌለም ይህንን ያገኘነውን ነገር የበለጠ ለማጠናከር ይረዳናል።

ይህንን የሥነ ጭብጥ ጥናት የገጠሙት እና ፊታችን ላይ ስላለው ገሃዱ ዓለም የተፈላሰፉ እኛን እንዲያግዙን እዚህ እንጥራቸው እስቲ፤ ምክንያቱም እነሱም ስለ የሆነ መርህ እና መንስዔ ዎች ይናገራሉ፤ እንደዚህ ከሆነ፣ የነሱን እይታዎች መከለስ ለአሁኑ ምርመራችን ትርፍ ይኖረዋል። ምክንያቱም ወይ ሌላ አይነት መንስዔ እናገኝ ይሆናል ወይ ደግሞ አሁን ስላሉን መንስዔ ዎች የተሻለ ትክክለኛነት እና የተሻለ እምነት እንዲኖረን ያደርጉ ይሆናል። ገፅ 5

ምንድንነት በነገሮች ዝምድና ውስጥ የሚሰራ ጭብጣዊ ቀመር ነው እንደማለታችን፣ ብዙዎቹም ስለእንደዚህ አይነት መንስዔ ያዊ ማንነት የሚናገሩ እስከሆኑ ድረስ፣ እስቲ ምን አይነት ነገርን በህልውና እርከን ውስጥ እንደሚያስቀምጡ እንመልከት። ምናልባት በነገሮች ዝምድና ውስጥ ነው ምንድንነት ያለው ከሚለው ግኝታችን ውጪ ያለ የምንድንነት ህልውና ካለም እንፈትሻለን፤ ከሌለም ይህንን ያገኘነውን ነገር የበለጠ ለማጠናከር ይረዳናል። በምን ሰራው ስራ ላይ የቀደሙንን ስራዎች እና ስሪዎቹን መከለስ አንድም እነሱ ያገኙት እና የሰሩት ጉዳይ ላይ እኛም ደግመን ጉልበት እንዳናባከን ከልፋት ለመዳን ይረዳናል፤ ሁለትም፣ ከእነሱ የበለጠ እኛ ብለን አግኝተን ከሆነ ለማነፃፀር ያግዛል፤ 'አዎ' ርዕሳችን ተመሳሳይ እስከሆነ ድረስ፣ መጀመርያ በዚህ ላይ በሌሎች የተባለውን

ማየት ተገቢ ነው። እነሱ ብለውት ግን በዛ ላይ ብዙ አስቸጋሪነት ገጥሟቸው እንደሆነ እኛም ከተመሳሳይ አስቸጋሪነት እራሳችንን እናድናለን። በሌላ ጎን ደግሞ፣ የተደጋገመ ነገር እያልን ከሆነ፣ በኋላ ለልፋታችን እራሳችንን እንዳንወቅስ ይልቅ ይህንን እነሱ የተሻለ ካሉ አድንቀናቸው ያንን ትተን በርዕሱ ላይ እኛ ሌላ የተሻለ ነገር ልናቀርብ የምንችልበትን መንገድ እንድንፈልግ ያግዘናል። እኛ የተሻለ ብለን ቢሆን መርካት እንዳለብን ሁሉ ተሽሎ በተገኙበት እኛ ያልተሻለ ከማቅረብ በመትረፋችንም ልንረካ ይገባል ይለናል፤

መጀመሪያ በሌሎች የተባለውን ማየት አለብን፤ ምክንያቱም እነሱ በተሳሳተ መንገድ የሚሉት የትኛውም ነገር ካለ፣ እኛም ደግመነው ለተመሳሳይ ተቃውሞዎች የተጋለጥን እንዳንሆን፤ ለእነሱም እና ለእኛም የጋራ የሆኑ ያላየናቸው የትኛውም አስተያየቶች ካሉ ደግሞ፣ በዛ የተነሳ በራሳችን ላይ ምንም የግል ወቀሳ እንዳይኖረን፤ ምክንያቱም አንድ ሰው የተወሰኑ ነጥቦችን ከእሱ ቀደምቶች በተሻለ በማስቀመጡ፣ ሌሎቹን ደግሞ ከነሱ በባሰ ባለማስቀመጡ ሊረካ ይገባል። ገፅ 184

በተጨማሪም፣ እንደውም በዚህ ርዕስ ላይ የሚችሉትን ሁሉ ያበረከቱትን ልናመሰግን ይገባል። ስለዚህ ርዕስ ከእኛ በጣም የራቀ አተያይ ያላቸውን እና ለእኛ የቀረበ አተያይ ያላቸውን ብቻ ሳይሆን እንደውም እንደዚህ ጥልቅ ምርምር ሳይሆን ዝም ብሎ ዘፈቀዳዊ አካሄድን የመረጡትንም ሳይቀር እንዲህ አተያያቸውን ስላቀረቡ ልናመሰግን ይገባል። ምክንያቱም እነዚህም የሆነ ነገር አበርክተዋል። ቢያንስ ቢያንስ የአስተሳሰብ ሀይላችን እንዲዳብር እና እንዲያድግ የሆነ ያህል ሰጥተዋል። የሙዚቃ ግጥም ደራሲው ጢሚትዮስ ባይኖር ጥሩ ግጥም አይኖረንም ነበረ። ነገር ግን ለእሱ ችሎታ መዳበር መሰረት የጣሉት እነ ፋራኒየስ ባይኖሩ ጢሚትዮስም ገጣሚውም አይኖርም ነበረ። ከእያንዳንዳቸው የቀደሙ የሥነ ጭብጥ ተመራማሪዎች አንድ አንድ ነገር ወርሰናል የቅርቦቹ ቢያንስ የሩቆቹን አሁን ላይ እንዲታዩ በማድረግ ረድተዋልና ሊመሰገኑ ይገባል። ስለ ሥነ ጭብጥ ምርምር ያደረጉትን እና ሀሳብ የሰነዘሩትንም በሚመለከት እንዲሁ ነው፤

በአመለካከታቸው የምንስማማቸውን ሰዎች ብቻ ሳይሆን፣ ከሌሎች በበለጠ፣ ላይ ላዩን የሆነ አመለካከትን የገለፁ ሰዎችንም ልናመሰግን ይገባል፤ ምክንያቱም ከእኛ በፊት የአስተሳሰብን ሀይል በማሳደጋቸው፣ እነሱም፣ የሆነ ነገር አበርክተዋል። እውነት ነው፣ ጢሚትዮስ ባይኖር ኖሮ ብዙ ሙዚቃዊ ግጥሞች ሊኖሩን አይገባም ነበር፤ ነገር ግን ፋራኒየስ ባይኖር ኖሮ፣ ጢሚትዮስ አይኖርም ነበር። ስለ እውነት አተያያቸውን ስለገለፁትም ሰዎችም እንዲሁ ነው፤ ምክንያቱም ከተወሰኑት አሳቢዎች የሆነ አስተያየትን ወርሰናል፤ ሌሎቹ ደግሞ ለነዚህ አስተያየቶች በቅርብ መታየት ቀደምት ሃላፊዎች ሆነዋል። ገፅ

22

ከዚህ ቀጥሎ በመጀመርያው ክፍል በስሜት አስተውሎት ርዕስ ስር፣ በጥበብ አስተውሎት ርዕስ ስር እና በድብልቅልቅ ርዕስ ስር ያየናቸውን በዚህ ክፍል ደግሞ ሥረ

አካላውያን እና ዲስኩራውያን በሚል የበለጠ ጠቅላይ እና ገላጭ ርዕስ ስር እናያቸዋለን። እነዚህን አደረጃጀቶች አራስጣጣሊስ በግልፅ ባይጠቀምም፤ በዝርዝር አስቸጋሪነት ውስጥ ውይይቶች ውስጥ የሚወያይባቸውን አቀራረቦች ጠቅለል ከያለ እይታ አንፃርም የቀረፀባቸው መንገዶች ናቸው። የሱን ቀደምት አሳብያን አተያይ አሰባስቦ ለማድራጀት ይህንን አከፋፈል የተጠቀመው ከቀደምቶቹ ስራ ዝንባሌ በመነሳት ነው። እኛም ይህንኑ ክፍፍል አጠናክረን ስራዎቻቸውን ለመከለስ እንከልስበት።

1.1 ሥረ አካላውያን

የአራስጣጣሊስ ቀደምት ስለህልውናና ስለቋሚ የነገሮች ሁሉ መሰረት እውነት ሲናገሩ፤ ለምሳሌ አናግዚመነስ እና ደያጀነስ ቀዳሚው ነገር ከውሃና ከጥቃቅን አካላት በፊት የላቀ ቀዳሚ ህልውና ያለው አየር ነው ሲሉ፤ ሂፓሶስ እና ሄራክሊተስ እሳት የቀዳሚነትና የነገሮች ሁሉ ህልው የሆነው ጭብጥ ነው ይላሉ። ታላሽና ኤመፒደክለስ እንደዚህ አይነቶቹ ንጥረ ነገሮች አራት ናቸው እነዚህም ውሀ፣ እሳት አፈርና አየር ናቸው ይላሉ። የእንደዚህ አይነት ሥነ ጭብጥ መስራቹ ግን ታላሽ ነው፤

አናግዚመነስ እና ደያጀነስ አየርን ከውሃ በፊት እና ከጥቃቅን አካላት የላቀ ቀዳሚ ያደርጉታል፤ ነገር ግን የሜታፓፓኒዮሙ ሂፓሶስ እና የኤፊሰሱ ሄራክሊተስ ይህ እሳት ነው ይላሉ፤ ኤመፒደክለስ ደግሞ ንጥረ ነገሮቹ (አሁን በተጠሩት ላይ በአራተኛነት አፈርን በመጨመር) አራት ናቸው ይላል፤ ምክንያቱም ወደ አንዱ ነገር ውስጥ በመሰብሰብ እና ከአንዱ ውስጥ ወጥተው በመበታተን ብዙ እና ትንሽ ወደ መሆን በመምጣት በስተቀር፤ እነዚህ ሁሉም ቋሚ እና ህልው ወደ መሆን የማይመጡ ናቸውና ይላል። አሁንም ግን፤ በነዚህ መርሆች ብዛት እና ተፈጥሮ ሁሉም አይስማሙም። የእንደዚህ አይነት ፍልስፍና መስራች የሆነው ታላሽ ...፤ ገፅ 5

ስለዚህ በአራስጣጣሊስ መሰረት፤ የታላሽ ቡድን የግሉዝ ቁስን ወይም የተፈጥሮን መርህ የሁሉም ነገሮች መርህ አድረጓል፤ ነገር ግን አሁንም በአራስጣጣሊስ መሰረት በእንደዚህ አይነት ሥነ ጭብጥ አተያይ ስር ያሉ ሁሉ እራሱ የነገሮች መርህ በሚሏቸው ነገሮች ቁጥራቸው ላይ የጋራ አቋም የላቸውም። ለምሳሌ ፓይታጎራያውያን የተውጣጣ ቁጥር የነገሮች አመንጭ መንስዔ ነው ይላሉ። ስለዚህ ሥረ አካላውያን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው የአካላዊው ዓለም አካላዊ ስረ መሰረቶች ነገሮች ብዛት እና አይነት ላይ ስምም አይደሉም። ከላይ አንዳቸው የቱ መጀመርያ ነው በሚለው ላይ ተቃውሞ ሲያቀርቡ ሌሎቹ ብዛቱ ላይ ስምም አይደሉም። ከሥረ አካላውያን መደብ ውስጥ የሚመደቡት፤ ቁጥር የነገሮች ስሪት መርህ ነው የሚሉት ጣሊያኖቹ ፓይታጎራያውያን፤ ከሌሎቹ ሥረ አካላውያን ለየት ያለ የነገሮችን ሥረ አካላዊ ንጥረ ነገር ያቀረቡ ናቸው። ምክንያቱም ሁሉም የገሀዱ ዓለም ነገር ህልውና በቁጥር ፊሽ የተሰራ ነው፤ ይህን ስሌት ማግኘት ሥረ አካላዊ ህልው ጭብጣቸውን ማግኘት ስለሆነ፤ ቁጥሮች የነገሮች ተፈጥሮ ንጥረ ነገሮች

ናቸው ይላሉ። “የሙዚቃዊ ኖታዎች ሬሾ የቁጥር ገለፃ የሚገባቸው እስከ ሆነ ድረስ፤ በምልክ ተፈጥሯቸው ሌሎች ሁሉ ነገሮች በቁጥሮች ላይ የተመሰረቱ እናም ቁጥሮች በምልክ ተፈጥሮ ውስጥ የመጀመሪያ ነገር ነው፤ የቁጥር ንጥረ ነገሮችም፤ የሁሉም ነገሮች ንጥረ ነገሮች ናቸው” ገፅ 8

1.2 ዲስኩራውያን

ቀደም ብለን በአስቸጋሪነት ጥናት ውስጥ እንዳልነው፤ ትልቁ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነታችንን ያመጣው የስሜት አስተውሎታዊው የነገሮች ተፈጥሮ እልፍ እና ተለዋዋጭ መሆን ነው። የዚህ አይነት የማያቆም የምንድንነት መለዋወጥ አስተሳሰባችንን ለማደራጀት አስቸጋሪ ያደርግብናል። ስለዚህ በአስፈላጊነት የነገሮች ምንጭ ወደ ሆኑ በቁጥር ትንሽ ቋሚ የስሜት አስተውሎታዊ ንጥረ ነገሮች እንቀንሳቸው የሚል ምርምር የሆነው ይህ ምርምራችን በሥረ አካላውያን መሰረት ቋሚው ነገር አካላዊውን ዓለም ብቻ ወደ ጥቃቅን ንጥረ ነገራዊ አካላት በመቀናነስ የሚገኝ ነው ይላሉ፤ በዚህም፤ አጠቃላዊ ህልውና የሆነውን ግን ስለ አካላት የሆነውን የጥበብ አስተውሎታዊ የነገሮች ምንጭን ይተዋሉ። ሆኖም፤ አንዳንዶች ይሄ ታይቷቸው ነበረ ይለናል አረብጣጣሊስ።

የሥነ ጭብጥ ፍለጋ በየትኛውም ጎራ ቢሆን፤ በሥረ አካላውያንም ይሁን በዲስኩራውያን አስፈላጊውን/አስገዳጁን/ ህልውና የማግኘት ፍለጋ ነውና እነዚህ በሥረ አካል ተፈጥሮ ላይ ብቻ ይህንን ያሉ ፈላስፎች ለብዙ ሌሎች የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች ቢጋለጡም፤ ለብዙ ምርምሮች በር ከፍተዋል ይላል። የስሜት አስተውሎታዊው ንጥረት የሆነው የስሜት አስተውሎት በሚገባው ህልውና ውስጥ ያለው ምንድናዊ ህልውና መጀመርያ ለመፈለግ መሄዳቸው፤ ፍለጋው ሰፍቶ ሌላ አቅጣጫ እንዲያማትሩ አደረጋቸው፤ እንዲህ ሥረ አካልን መጀመርያ ለማድረግ መሄዳቸው በቂ ካለመሆኑ ግኝት በኋላ አንዳንድ ፈላስፎች ሥረ አካል ሳይሆን ሌላ ረቂቅ ነገር የነገሮች ምንድናዊ መጀመርያ ቢሆንስ ወደ የሚል አመለካከት ማዘንበል አመጡ። ቀደምት ከሆኑት መሀል፤ የነገሮች ንጥረ ነገራዊ ህልውና ረቂቃዊ ዲስኩራ ነው፤ ይህ የሚመጣው ሁለትዮሻዊ ሆኖ ነው በማለቱ ፓራሚንዴስ የመጀመርያ ነው፤

ከነዚህ ገሃዶች ተነስቶ፤ አንድ ሰው ብቸኛው መንስዔ ይሄ ግሉዝ ቁሳዊ መንስዔ ተብሎ የሚጠራው ነው ብሎ ያስብ ይሆናል፤ ነገር ግን ሰዎች እንደዚህ ሲገሰግሩ፤ ይኸው ገሃድ መንገድ ከፈተ እና ይህንን ርዕስ እንዲመረምሩ ተደርጎ አስገደዳቸው። ከፓራሚንዴስ በስተቀር የዚህን አይነት መንስዔ ማግኘት ማናቸውም አልተሳካላቸውም፤ እሱ ብቻ ነው በረቀቀው ደረጃ አንድ ብቻ ሳይሆን በተወሰኑት መደቦች ሁለት መንስዔ አለ ያለው። ገፅ 6

ከነዚህ አይነት ፈላስፎች መሀል፤ ለምሳሌ ይላል አረብጣጣሊስ፤ የኢምፕሪክልስ ‘ጓደኝነት እና ትግል’ የሚለው ሀረግ ዲስኩራዊ አነጋገር ነው። ነገሮች ዲስኩራዊ (ጠቅላይ) ቋሚ መሰረት አላቸው ካልን፤ ጓደኝነት የነሮች ጠቅላይ ቋሚ ስብሳቢ ነው፤ ትግል

ደግሞ በታታኝ ግን ጠቅላይ ሀሳብ መሰረታቸው ነው ማለቱን ተርጉመን ብንከተለው፤ ስለ ዲስኩራዊ ነገሮች መርህ እየሞከረ ነው ልንል እንችላለን። ኢምፕሮክልስ አዲስ ነገርን የሞከረ እንደመሆኑ፤ ሀሳቡን እንደሚከላተፍበት ሰው ቆጥረን አገላለፁን እያስተካለን ማለት የፈለገውን ተርጉመን ብንረዳው፤ ጓደንነት እና ትግልን የነገሮች መንስዔ ማድረጉ እነዚህ ነገሮች ሀሳቦች መሆናቸው የዲስኩር ተፈጥሮዎች ናቸው ብንል፤ ስለዲስኩር እንጂ ስለ ሥረ አካላዊ የነገሮች ምንስኤ እያወራ እንዳልሆነ እንረዳለን። ሌላው ፈላስፋ ኢምፒሮክልስ ዲስኩራዊ መርህ ስለሆኑት ጥሩና መጥፎ ሲጠቅስ የመጀመርያው ሰው ነው ልንል እንችላለን ይለናል፤

የኢምፒሮክሊስን አተያይ ብንከተል ኖሮ እና እንደ ሚከላተፈው አገላለፁ ሳይሆን፤ እንደትርጉሙ ብንተረጉመው፤ ጓደኝነት የጥሩ ነገሮች መንስዔ እና ትግል የመጥፎ ነገሮች መንስዔ ሆኖ እናገኘው ነበር። ስለዚህ፤ በሆነ መደብ፤ ኢምፒሮክሊስ ሁለቱንም ይጠቅሳልና፤ ጥሩና መጥፎን እንደመርህ ሲጠቅስ የመጀመርያው ሰው ነው የምንል ከሆነ፤ የጥሩ ነገሮች መንስዔ ውጥሩ እራሱ ነውና ምናልባት ትክክል እንሆን ይሆናል። ገፅ 8

የስረአካላውያንን ህልው ጭብጣዊ መጀመርያዎች ብንመለከት የህልውና መርህ ናቸው የተባሉት ንጥረ ነገሮቻቸው እነ ውሃ፤ እሳት፤ አፈር ወዘተ የገሀዱን ዓለም ሁሉ ነገሮች ሲያበጁ መታየት ወይም መመሳከር አለበት። ይህ ወይ ለስሜት አስተውሎታችን ወይ ለጥበብ አስተውሎታችን ግልፅ መሆን አለበት። ይህ ደግሞ አልሆነም፤ ምክንያቱም “የእነዚህ ሰዎች እና የዚህ አይነት መርሆች ግዜያቸው ሲያልፍ፤ መርሆቹ የነገሮችን ተፈጥሮ ማመንጨት እንደማይችሉ ስለታወቀ...” ገፅ 6 ውሀ፤ እሳት፤ አየር እና ወዘተ ሥረ አካላት የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ንጥረ ነገሮች ሆነው ህልውና ከእነሱ ሲመጣ ወይም በነገሮች ዝምድና ውስጥ የዝምድናዎች ሁሉ ራስ እንደሆኑ እነዚህ ሰዎች ማሳየት ካልቻሉ፤ ግምታቸው ዘፈቀዳዊ ነው እንጂ በየትኛውም ማስረጃዊ ምርምር ላይ የተመሰረተ አይደለም። ነገር ግን ደግሞ ይህንን የመሰለ የነገሮችን ሁሉ የምንድንነት ንጥረ ነገር የሚመለከትን የመሰለን ነገር ለእድል መስጠት ተገቢ አይደለም ይለናል። “እንደዚህ አይነት ታላቅ ጉዳይን ለቅፅበታዊነት እና ለእድል መስጠትም እራሱ ትክክል ሊሆን አይችልም።” ገፅ 6

ዲስኩራዊውን ጎራ ጠቅለል ስናደርግው፤ ከሥረ አካላውያን በኋላ የመጣው ረቂቅ የሆነን የነገሮችን ህልውና ንጥረ ነገርን መፈለግ፤ ከሚታየው እና ከሚዳሰሰው ውጪ የሄደ በመሆኑ፤ ከዘፈቀዳዊ ግምት ይልቅ ሆን ብሎ ሌላን መንገድ ለማየት ጥረት የተደረገ የሚመስል ነው። ይህም፤ ስለሚናገሩት እና ስለሚያስቡት ነገር እያወቁ ለማሰብ እና ለመናገር የተደረገ ጥረት ይመስላል። ምልኡን የተፈጥሮ ስርዓት እና አደረጃጀት ከግምት ውስጥ ያስገባው የዲስኩራውያንን አካሄድ የሰከነ የምርምር ጥረተኛ ያሳያል። ይህንን መስመር የተከተሉት አናግዛገረስ እና ሄርሞቲመስ የዚህ የዲስኩር የነገሮች ህልውና ንጥረ ነገርነት ግኝት ባለቤቶች ናቸው። እነሱ እንዳሉትም ውበትን የሚፈጥረውም፤ የነገሮችን

ሀልዋዊ ንጥረ ነገር የሚፈጥረውም እና የንቅናቄ መነሻ የሚሆነው ነገር ተመሳሳይ ንጥረ ነገር ነው፤ ይህም ዲስኩር ነው። ስለዚህ ሙሉ ተፈጥሮ ስለዲስኩር ነው፤ ምክንያቱም የተሰራው ስርዓት እና አደረጃጀቱ በዲስኩር ስለሆነ በማለታቸው ከሥረ አካላውያን ይልቅ በንፅፅር የሰከኑ ናቸው ይላቸዋል።

...በእንስሳት ውስጥ እንደሚገኘው ስለዚህ በሙሉዋ ተፈጥሮም ውስጥ ዲስኩር የሰርዓት እና የአደረጃጀት መንስዔ ነው ሲል በንፅፅር በዘፈቀደ ከሚያወሩት ከሱ ቀደምቶች ይልቅ ያልሰከረ ሰው ይመስላል። አናግዛጎረስ፣ ይህንን ሃሳብ እንደተቀበለ እናውቃለን ግን የክላዝምኑ ሄሮዶቶስ ቀድሞ ግልፅ በማድረጉ፣ የዚህ ሃሳብ ባለቤት እደሆን ስሙ ይጠራል። እንዛ እንደዚህ ያሰቡት እንደዚህ እንዳስቀመጡት፣ በተመሳሳይ ግዜ የውበት መንስዔ ም የሆነ የነገሮች መርህ አለ እና ይህ መንስዔ ፣ ነገሮች ንቅናቄን የሚያገኙበት የመንስዔ መርህም የሆነ ነው። ገፅ 6

1.3 ስለሁለቱም አሳብያን አጠቃላይ ምልከታ

ሁለቱንም የፍልስፍና ጎራዎች ብናይ፣ ሥረ አካላውያንም ሆነ ዲስኩራውያን፣ ተርጉመንላቸው ነው እንጂ ሥረ አካላውያን አካላትን ወደ ጥቃቅን ክፍሎች በታትነው ሳይሆን በደፈናው ነገሮች ቢቀናኩ አሳት፣ ውሃ፣ ወዘተ ይሆናሉ በየሚል የግምት ንግግር ነው የሚናገሩት። ዲስኩራውያንም ከነገሮች ዲስኩራዊ ተፈጥሮ የሚነሱን ዝርዝሮች ሲያነሱ ለእነሱ ወደ ቀረቡ ወይም ወደ ሚጠጋጉ ዲስኩራዊ ጠቅላዮች አጠጋግተንላቸው እንጂ እነሱ ጀማሪዎች እንደመሆናቸው ኮልታፎች ናቸው። ወይም አንድ የሰለጠነ ቦቅስኛ በስልት እና በስሌት እንደሚሰነዝር አይነት ነገር ሳይሆን ዝም ብሎ ባገኝ ብሎ በዘፈቀደ እንደሚሰነዝረው አይነት ነው የሚናገሩት ይለናል፤

እነዚህ ሃሳቢያን፣ እንዳልነውና በዚህ ደረጃ፣ በተፈጥሮ ምርምራችን ውስጥ እንዳየነው፣ ሁለቱን መንስዔዎች፣ ግሉዝን እና በአሻሚነትም ቢሆን የንቅናቄን ምንጭ በተጨማሪ ተገንዝበዋል፤ በግልፅ ሁኔታ ሳይሆን፣ ግን ልክ ያልሰለጠኑ ተጋጣሚዎች በቀሰ ግጥሚያ ውስጥ በሚሆኑበት መንገድ ነው፤ ምክንያቱም፣ ተለማማጅ ቦቅስኞች በባለጋራቸው ወይም በተጋጣሚያቸው ዙሪያ በመሄድ ብዙ ግዜ በዘፈቀደ ጥሩ ቡጢ ይሰነዝራሉ፤ ነገር ግን በዘፈቀደ በመርህ መሰረት አይታገሉም፤ እናም፣ ስለዚህ፣ እነዚህም ሃሳቢያን የሚሉትን የሚያውቁ አይደሉም። ገፅ 8

ስለዚህ በዝርዝር ሲናገሩ፣ ስለሌሎች መርሆች አውርተው ሲመጣላቸው ወይም ሌላ ሲያጡ በተጨማሪነት እንደማሟያነት ሀሳባቸውን ለመደገፍ እንጂ በወጥ ስርዓት ነት ይዘዋቸው ባገኙት ነገር መሰረት የገሀዱን ዓለም ስርአት አሳብራሩም፤ ለምሳሌ አናግዛጎረስ ነገሮች የሚመጡት ከየት ነው ቋሚ ዋናቸው ምንድነው የሚለውን ለማሳየት በሩቁም ቢሆን ዲስኩርን ቢጠቀምም፣ በወጥነት እንዴት ዲስኩር የነገሮች ቋሚ ባህሪ

እንደሆነ ከማሳየት ይልቅ ሌላ መንስዔ ሲያጣ ነው ዲስኩር ን የሚያስገባው። አሁንም ለምሳሌ ኢምፒዶክልስ ከአናግዛጎረስ የተሻለ ዲስኩርን ቢጠቀምም፤ ዘላቂ በሆነ መልኩ አይደለም። ለምሳሌ ነገሮች በትግል ይበታተናሉ በፍቅር ይሰበስባሉ ይላል። ፍቅርን በትኖ ሰብሳቢ ሊያደርገው እንደሚችል አልተገነዘበም፤ ፍቅር እና ትግል ዲስኩራዊ ተፈጥሮ ያላቸው የነገሮች በሀሪ መሆናቸውን ብቻ እንጂ ነጠላዎቹ ፍቅር እና ትግል እራሳቸው የነገሮች ሁሉ ቋሚ መርሆች አለመሆናቸውን አላየም። እንደ የዲስኩር ምሳሌ ወሰድንላቸውም እንኳን ቢሆን ፍቅርንና ትግልን እራሱ በደንብ አልመረመሯቸውም። ለምሳሌ በነሱ መንገድ ብንሄድ ነገሮችን ትግል ወደ ዝርዝር ጉዳያቸው ይበትናቸዋል ይላሉ፤ ከዛ ፍቅር ወደ አንድ ይሰበስባቸዋል ይላሉ፤ ነገር ግን ፍቅር ይህን ሲያደርግ በራሳቸው ውስጥ አንድ ከመሆን ይነጥላቸዋል ማለትም እንደሆነ አላየም። ስለዚህ ቀደምቶቹ ዲስኩራውያን ዲስኩርን በረቂቅ ንጥረ ነገርነት ሲያቀርቡ፤ እንዲህ ለመሆናቸው አስፈላጊ መስፈርት የሆኑትን በነገሮች ህልውና ጉዳይ ውስጥ በበቂው ተጠቅመውባቸው ማሳየት እና በጉዳዩ ውስጥ ዘላቂ የሆነ ቦታ ያላቸው መሆኑንን ማሳየት አልቻሉም።

...በተወሰነ መልኩ ካልሆነ በስተቀር፤ በተጨማሪም መንስዔ ዎቹን አይጠቀሙባቸውም፤ ምክንያቱም አናግዛጎረስ፤ ዲስኩርን የሚጠቀመው ጣልቃ ገብቶ ችግር እንደ የሚፈታ ነገር ዓለም ን ለማበጃ ነው እና አንድ ነገር ከምንድነው የግድ የሚመጣው፤ የሚለውን ለመናገር ሲጠፋው፤ ዲስኩርን ጎትቶ ያስገባል፤ ነገር ግን ሌላውን ሁሉ አይነት ክስተት ከዲስኩር መንስዔ ነት ይልቅ ለየተኛውም ነገር ይሰጣል። እና ኢምፒዶክልስ፤ ምንም እንኳን፤ መንስዔ ዎችን ከዚህ በላይ በብዙ ደረጃ ቢጠቀምም፤ በበቂ ግን አይደለም፤ እንዲሁም በአጠቃቀሙ ውስጥ ዘላቂነትን አለተጎናፀፈም፤ ቢያንስ ቢያንስ፤ በብዙ መደቦች ፍቅር ነገሮችን እንዲነጠሉ ትግል ደግሞ እንዲሰበስባቸው እንዲያደርግ ያረጋል። ምክንያቱም ፅንፈ ዓለም በትግል ወደ ንጥረ ነገሮቹ ከተበታተነ፤ እሳት ወደ አንድ ይሰበስባቸዋል፤ የሌሎችም ንጥረ ነገሮች ጉዳይ እንዲሁ፤ ነገር ግን በፍቅር ተፅዕኖ እንደገና ወደ አንድ መሆን በሚመጡበት በማንኛውም ግዜ፤ ክፍሎቹ ከእያንዳንዱ ንጥረ ነገር እንደገና መነጣጠል አለባቸው። ገፅ 8

እናም፤ አሪስጣጣሊስ እነዚህ በጣም ቀደምት ፈላስፎች በእንደዚህ አይነት ርዕስ ላይ፤ ይህም፤ የስሜት አስተውሎት ስለሚገባው ግሉዝ ቁሳዊ(ሥረ አካላዊ) የነገሮች ምንጭ እና የጥበብ አስተውሎት ስለሚጋባው ዲስኩራዊ የነገሮች ምንጭ ጥናት ላይ ይህን ብለዋል። እነዚህ ቀደምት፤ ይህንን ዘፈቀደ ዲስኩራዊ አጠቃቀማቸውን ይቀርፍላቸው የነበረውን ውቅር ህልው የመቀመር ጉዳይ የጀመሩት ነገር ቢሆንም፤ እንዲህ ትልቅ ነገር አግኝተው ቀለል አድርገው ተዉት። ዲስኩራዊ ግኝታቸው ዳብሮ መሰረታዊ ጭብጥን ማውጣት እና ወዘተ የሆኑትን የውቅር ህልው ቅመራ ግኝት ድረስ ሳያዳብሩት ቀረ። “በዚህ ርዕስ ላይ እንግዲህ እራሳቸውን እንደዚህ ገልፀዋል፤ በመሰረታዊ ጭብጥ ላይ ስለሚነሳ ጥያቄ፤

አረፍተ ነገሮችን መስራት እና ውቅር ህልውን መቀመር ጀምረው ነበር፤ ነገር ግን ጉዳዩን እንዲሁ በቀላሉ ነበር ያዩት።” ገፅ 10

1.4 ፕሌቶኒዊው ቀጣይ የዲስኩር ግስጋሴ

ከሥረ አካላውያን ሥነ ጭብጥ በኋላ ዲስኩራዊ ሥነ ጭብጥ መምጣት እና ከዛም መዳበር፤ የውቅር ህልው ቅመራን ወይም ንድፈ ሀሳባዊን ረቂቅ ማርቀቅን አስጀምሯል። ዲስኩራዊ ሥነ ጭብጥ ዲስኩራዊ የነገሮችን ወሁድ ማርቀቅ ጉዳይ በመሆኑ፤ ዲስኩራዊ ውሁዶችን ለነገሮች በአጣቃላይ አድርጎ በውቅር ህልው ማርቀቅን ይጠይቃል፤ ነገር ግን ቀደምቶቹ ዲስኩራውያን እዚህ ደረጃ አልደረሱም። እናም፤ እንዲህ በቀላሉ ሰላዩት፤ ዲስኩራዊ የሥነ ጭብጥ ጥናታቸው አልገፋም አልዳበረም። በተጨማሪም፤ አሻሚ ነበረ ይላቸዋል። ቀደም ብለን እንደጠቀሥነው፤ የቀደሙት ፈላስፎች ቋንቋ ለመማር እንደሚከላተፍ ህፃን ነበሩ ይላቸዋል።

ከዚህ በኋላ በዚህ ዲስኩራውያን መስመር ውስጥ የመጣው ፍልስፍና የፕሌቶ ሥነ ጭብጥ ነው። ይህንን ማየት ያለብን የስሜት አስተውሎት ሥነ ጭብጥ ወይም ሥረ አካላዊ ሥነ ጭብጥ የነገሮች ሁሉ አመንጭን ከመፈለግ በኋላ በፕሌቶ ግዜ በጣም የምር ፅንፍ ድረስ ተወስዶ የስሜት አስተውሎታዊ ዓለም እስር ቤት ዋሻ ነው እስከማለት ተደረሰ። ይህ የሆነው ደግሞ ይላል አረስጣጣሊስ፤ የሶቅራጥስ ተማሪ የነበረው ፕሌቶ ሶቅራጥስ ስለ የነገሮች የጥበብ አስተውሎታዊ አመንጭ ውሁድ እየተመራመረ ስለነበረ፤ ከገሀድ አለማዊ እንቅስቃሴ ገለል ማለቱን የስሜት አስተውሎት የሆኑን ነገሮች መተው ነው ብሎ በተሳሳተ ስለተረዳው ነው፤ ነገር ግን ፊፅሞ እንደዚህ አላለም፤ ሲልም አልተገኘም፤ ፕሌቶ፤ የሶቅራጥስን ውቅር ህልው የመቀመር አስፈላጊነትን ግኝት ተቀብሎ ሲያበቃ ለምን በሌላ መንገድ ተረዳው ካልን ስለ የስሜት አስተውሎታዊ ምልክታዎች ደግማዊ እምነት ስለነበረው ነው። ይህም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች እንደ ጅረት ወንዝ ናቸው ምንም ቆም ብሎ ዕውቀት ሊሆን የሚችል ነገር ላቸውም፤ ምክንያቱም በማያቋርጥ ለውጥ ውስጥ ናቸው፤ ስለየትኛው ቋሚነታቸው ቋሚ ዕውቀት ይሰራል? የሚለውን ደግማ ወጣት ሳለ ከሄራክሊተየስ ተምሮ የነበረ እና ይህንን ምልክታውን እስከ ኋለኛው እድሜው ድረስ ያራመደው መሆኑ ነው፤ ይላል፤

ከዚህ ከተናገርነው ስርዓት በኋላ የፕሌቶ ፍልስፍና መጣ፤ ይህም፤ በብዙ መልኩ እነዚህን ፈላስፎች የተከተለ ነው፤ ነገር ግን ከጣልያኖች ፍልፍና የሚነጥሉት የራሱ ነገሮች አሉት። ምክንያቱም፤ ፕሌቶ በወጣትነቱ ከሄራክሊተስ እና ከሄራክሊቲያን ደግማ ጋር ስለተዋወቀ ነው፤ (ይህም፤ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች፤ በማያቋርጥ ሞገድ ሁኔታ ውስጥ ናቸው፤ እናም ስለዚህ እነዚህ ነገሮች ዕውቀት አይገባቸውም የሚለው ደግማ ነው)፤ በኋለኛው እድሜው ሁሉ፤ እነዚህን አተያዮች ይዞ ነበር። ይሁን እንጂ፤ ሶቅራጥስ ግን፤ ስለ የሥነ -ምግባር ጉዳዮች በመመራመር ተጠምዶ

ነበር፤ በዚህም፣ የተፈጥሮን ዓለም ምልክት ረሳ ወይም ችላ አለ፤ ነገር ግን ይህ የሆነው ስለነዚህ የሥነ ምግባር ጉዳዮች ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከንን በመፈለግ እና ሃሳብን በውቅር ህልው በመቀመር ጉዳይ ላይ ለመጀመርያ ጊዜ እየተመራመረ ነበር። ገፅ 11

ሶቅራጥስ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳቦችን ስለ ምግባር ጉዳይ በመስራት ዲስኩር ወቅር ህልው ቅመራ የሚፈልግ የነገሮች ምንጭ እንደሆነ ያገኘ የመጀመርያው ሰው ነው። ፕሌቶ ይህንን ተቀብሎ ሲያበቃ፣ እንደ ሶቅራጥስ በገሀዱ ዓለም ጉዳዮች ላይ አይደለም የተገበራቸው። ምክንያቱም የስሜት አስተውሎት የሚገባው የሆነው የገሀዱ ዓለም በውቅር ህልውነት ለመቀመር የሚሆን ምንም ቋሚ ነገር የለውም ብሎ ስለመነ ሌላ ህልውና ፈልገ። እነዚህ ሌላ ያላቸው እና ውቅር ህልው ቅመራ የሚገባቸው ናቸው ያላቸው ሀሳቦች ናቸው። ከነዚህ ሀሳቦች የተነሳ ነው የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ህልው የሆኑት፤ ከሀሳባዊ ነገሮች ጋር በተሳትፎ ነው ህልውና ያላቸው አለ። ነገሮች በሀሳብ ውስጥ በመሳተፋቸው ህልው ናቸው የሚላቸው፣ ነገሮች ከቁጥር ነው የሚቀዱት ከሚለው ፓይታጎራያውያን ጋር ይመሳሰላል። ሀሳብ ለብቻው ህልውና ያለው ነገር ነው በገሀዱ ዓለም ውስጥ ያሉት ነገሮች ከሀሳብ ጋር በስም ይመሳሰላሉ እንጂ የሀሳብን ያህል ህልውና የላቸውም። ስለዚህ ሀሳብ የያዘውን ስም የሚጋሩት ነገሮች በዚህ የተነሳ በህልውና ውስጥ ይሳተፋሉ ለዛውም በስም ብቻ፤

ፕሌቶ የሶቅራጥስን አስተምሮ ተቀብሏል፤ ነገር ግን ችግሩ የስሜት አስተውሎት በሚገባቸው ነገሮች ላይ አይደለም የተገበረው፤ ይልቅ በሌላ አይነት ህልዎች ላይ እንጂ፤ በዚህም ምክንያት፣ የዘወትሩ ውቅር ህልው ቀመር፣ የምንም የስሜት አስተውሎት የሚገባው ነገር ውቅር ህልው ቀመር መሆን አልቻለም፤ ሁልጊዜ የሚቀያየሩ በመሆናቸው ምክንያት። ከዚያ፣ እነዚህን ሌሎች አይነት ነገሮችን ‘ፕሌቶአዊ’ ሃሳቦች አላቸው፤ ከነዚህ(ከሀሳቦች) ዝምድና የተነሳ፣ ሁሉም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ከነዚህ(ከሀሳቦች) ከመነጨ ስም ይወጣሉ አለ፤ ምክንያቱም፣ ብዙሃኑ እንደሱ ተመሳሳይ ስም ባላቸው የፕሌቶ ሃሳቦች ውስጥ ባላቸው ተሳትፎ ነውና ህልው የሆኑት። አዲሱ ነገር ‘ተሳትፎ’ የሚለው ስም ብቻ ነበር፤ ምክንያቱም ፓይታጎራያውያን፣ ነገሮች ህልው የሚሆኑት ከቁጥሮች ‘በመቀዳት’ ነው ይሉ ነበር እና ፕሌቶ ደግሞ፣ ስሙን ቀይሮ ነገሮች ‘በመሳተፍ’ ነው ህልው የሚሆኑት ይላል። ግን የ ‘ቅርጾች’ ተሳትፎ ወይም መቀዳት የሚሉት ነገር እራሱ ምንድን እንደሆነ ከፍት ጥያቄ አድርገው ትተውታል። ገፅ 11

ፕሌቶ ስለዲስኩራዊ የነገሮች ምንጭ ከሶቅራጥስ ጋር ብዙ ጥናት አድርጓል። ለዚህም ነው ከነገሮች ውጪ የጥበብ አስተውሎታዊ የሆነ የነገሮች ቅርጽ አለ ያለው። ቅርጽ ማለቱም በውቅር ህልዋዊነት የተቀመረ ዲስኩራዊ ህልውና ማለቱ ነው። እንዳልነው ይህ በውቅር ህልው ቅመራ መናገር ከሶቅራጥስ የተማረው ነው። ይህንን በማድረጉም የቀደሙ የዲስኩር

ፈላስፎች ሀሳብን በውቅር ህልው ቀምሮ መናገር ስላልቻሉ በቋሚነት ሀሳብን ማደራጀት የተሳናቸው መሆናቸውን አልፎ የሄደ ነበረ ፕሌቶ ይለዋል። ነገር ግን ውቅር ህልው ቀመራዊ ወይም ዲስኩራዊ የሆነ ቅርጽ ያለው የነገሮች አመንጭ ለነጠላ ነገሮች የተለያየ ነው፤ በዚህም የተነሳ ፓይታጎርያን ቁጥርን ከነገሮች ተፈጥሮ ጋር የማገናኘታቸውን ነገር ትቶ ሀሳባዊ ቅርፅን ወይም ቅፅን ማስተዋወቁ የመጣው ከሶቅራጥስ ጋር ካደረገው ቆይታ የተነሳ ነው። ይህም ነገሮች ጭብጣዊ ቅርጽ ያላቸው መሆኑና ይህም በሀሳብ መዋቅር መሰናዳት ያለበት መሆኑን ካገኘው ግኝት የተነሳ እንጂ አነጋገሩ እንደ ፓይታጎርያን ነው ይለናል። “አንድን እና ቁጥርን ከነገሮች መነጠሉ እና ‘ቅርጾች’ን ከማስተዋወቁ የተነሳ ፕሌቶ ከፓይታጎሪያውያን ጋር መለየቱ የመጣው፤ በውቅር ህልው ቀመሮች ዙሪያ ባደረገው ጥናት ነበር፤ (ምክንያቱም የቀደሙት አሣብያን የአቀራረብ ምርምር ጉዳይን በተመለከተ መድሃኒት አልነበራቸውም፤” ገፅ 13

ፕሌቶ ከውቅር ህልው ቅመራ ትምህርቱ ያገኘው ሀሳብን የማደራጀት ችሎታ፤ ጭብጣዊ ‘ቅርፅ’ ዲስኩራዊ ምንጭ እንደሆነ እንዲያገኝ አድርጎታል። ነገር ግን ይህን ሀሳቡን በበቂው ለነገሮች ምንድናዊ ህልውና በቀጥታ በአስገዳጅነት አለዛመደም። ለምሳሌ ‘ጠረጴዛ’ ዲስኩራዊ ቅርጽ ነው ብሏል፤ ነገር ግን መልሶ ደግሞ ህልውናው የተነጠለው እንጂ ለግሑዛዊ ጠረጴዛዎች ቅርጽ በመሆን አይደለም ይላል። ይህንን በማድረጉም ልክ እንደ ፓይታጎርያውያን የቁጥር ፍልስፍና፤ ፕሌቶም ለግሑዝ ቁሱ አዲስ ሌላ ቅርጽ ያመርታል። ነገር ግን እንደምናውቀው አንድ ጠረጴዛ ከአንድ ግሑዝ ቁስ ቢሰራም ቅርፁ ግን አንዴ ከተመረተ በኋላ ብዙ ሌሎች ጠረጴዛዎችን ያመርታል። አንዴ ቅርፁ ካለው ለግሑዝ ቁሱ እንደገና ሌላ ቅርጽ አይሰራም፤ በጭብጡ ደረጃ ካየነው፤ ፕሌቶ ውቅር ህልው ይቀምራል፤ ነገር ግን ለሆነ አይነት ሌላ አይነት ነገር እንጂ ለዚህ ዓለም ነገሮች ቅርፅን የሚቀመር አይመስልም። ምክንያቱም የሀሳብ ህልውና ቅርፅ ከሆነላቸው ነገሮች ጋር የተያያዘ አይደለም ብሎ የሀሳብን አለም ስለ የገሀዱ ዓለም ያልሆነ ያደርገዋል፤

‘ቅርፁ’ የሚመረተው አንዴ ብቻ ነው፤ ግን እነሱ ብዙ ነገሮችን ከግሑዝ ቁስ ይሰራሉ፤ ነገር ግን እንደ ምንመለከተው፤ አንድ ጠረጴዛ ከአንድ ግሑዝ ቁስ ነው የሚሰራው፤ ቅርፁን የሚተገብረው ሰው አንድ ቢሆንም አንድ ሰው ብዙ ጠረጴዛዎችን ይሰራል። እና የወንድ ከሴት ጋር ያለው ዝምድናም ተመሳሳይ ነው፤ ምክንያቱም ሴቷ የምታረግዘው በአንድ ግንኙነት ነው፤ ነገር ግን ወንዱ ብዙ ሴቶችን ሊያስረግዝ ይችላል፤ እናም እነዚህም የእነዚያ የመጀመሪያ መርሆች ትይዩዎች (ተተካካዮች) ናቸው። ገፅ 13

ፕሌቶ ነገሮች ከቅርፆች ይመረታሉ ይላል። እንደ መርህ ያስቀመጠው የነገሮች ዲስኩራዊ ቅርጽ እንደ የነገሮች ምንድናዊ ንጥረ ነገር የተቀመጠ ነው። ይህን በማድረጉም የሱ ቀደምቶች እንዳደረጉት አንዳንድ ቦታ ሁለትዮሻዊ የሆኑ የነገሮችን ምንድናዊ ንጥረ ነገር አስቀምጧል።

እንግዲ፤ ፕሌቶ ባነሳቸው ጥያቄዎች ላይ እራሱን በዚህ መልክ ነው የደነገገው፤

ካልነው ነገሮች በተጨማሪ እንደሚታየው፤ ሁለት መንስዔ ዎችን ብቻ ነው የተጠቀመው፤ እነዚህም፡- መሰረታዊ ጭብጥ እና ግሉዝ ቁሳዊ መንስዔ ዎች ናቸው፤ (ምክንያቱም ቅርጾች የሁሉም ሌሎች ነገሮች መሰረታዊ ጭብጥ መንስዔ ዎች ናቸው እና 'አንድ' የቅርጽ መሰረታዊ ጭብጥ መንስዔ ነው)፤ እናም የታች ተደራቢው ግሉዝ ቁሱ ምን እንደሆነ ግልፅ ነው፤ የስሜት አስተውሎት ለሚገባቸው ነገሮች 'ቅርፅ' የታች ተደራቢ ነው፤ ለቅርጾች ደግሞ 'አንድ' የታች ተደራቢያቸው ነው፤ ለመጥቀስም፤ ይህ ሁለትዮሽ መሆኑና እነሱም ትልቅና ትንሹ ናቸው። ከዚህም ባሻገር፤ የጥሩን እና የከፋትን መንስዔ ንጥረ ነገሮቹ ውስጥ አስቀምጧል፤ ለሁሉም እያንዳንዳቸው አንድ አይነት መንስዔ ን አስቀምጧል። እንዳልነው፤ ልክ የሱ ቀደምቶች ማድረግ እንደፈለጉት፤ ለምሳሌ እነኢምፕዶክላስ እና አናግዛጎረስ። ገፅ 13

ሲያጠቃልልም፤ ከሁለቱም ጎራዎች፤ ከሩቆቹም ይሁኑ ከቅርቦቹ፤ ከነዚህ ፈላስፎች የተገኙትን እና የሌሎትን በመጥቀስ እንደሚከተለው ከለሳውን ይደመድማል። አሁንም ዲስከራውያን የዲስኪርን የነገሮች ምንድናዊ መርህነት በቋሚነት ማቅረብ አልቻሉም። ይህም በዲስከራዊ የነገሮች ጠቅላይ ባህሪ ውስጥ ያለውን አስገዳጅ ንጥረ ነገር አፋቸውን ሞልተው አላስቀመጡም። አባባላቸው ብልጭ ድርግም ይላል፤ ብልጭ ያለውም በአሻሚ መልኩ ነው የተቀመጠው፤ እነዚህ ፈላስፎች አንዳንዳቸው የነገሮችን ምንጭ አካላዊ ሲያደርጉ ሌሎቹ ኢ-አካላዊ አድርገዋል። አንዳንዶቻቸው ሁለትዮሻዊ ምንጮችን ጠቅሰዋል። አንዳንዶች እልቆ መሳፈርት የሆነውን ቁጥር የነገሮች ምንጭ አድርገዋል። ሆኖም እነዚህ ሁሉ ስለየነገሮች መንስዔ የሆነ ያህል ፍንጭ ስጥተዋል ይለናል፤

ማንም መርህን የጠቀሰ የለም፤ ነገር ግን ሁሌም፤ በተጨማሪም እንዳየነው፤ ስለመርሆቹ የሆነ ብልጭ ያለላቸው ነገር አለ፤ ነገር ግን እሻሚ በሆነ መንገድ ብቻ ነው። ምክንያቱም፤ የተወሰኑት የመጀመሪያውን መርህ ግሉዝ ቁስ ያደርጉታል፤ አንድም ይሁን ብዙ መርሆችን ያስቡም አያስቡም፤ ይህንንም አካላዊ ይበሉት ወይም አካል አልባ ይበሉት፤ ለምሳሌ ፕሌቶ ስለ ትልቅ እና ትንሽ ተናግሯል። ጣልያኖቹ ደግሞ ስለ እልቆ መሳፍርት አውርተዋል፤ ኤምፕዶክላስ ስለ እሳት፤ አፈር፤ ውሃ እና አየር አውርቷል ፤ እናግዛጎረስ ደግሞ፤ በተመሳሳይ ነገር ስለተሰሩ እልቆ መሳፍርት ስለሆኑ ነገሮች አውርቷል። እንግዲህ፤ እነዚህ ሁሉ፤ የዚህ አይነት የመንስዔ ምልክቶች ነበራቸው፤ እነዚህ አሳብያን፤ ይህንን መንስዔ ብቻ ነው የተገነዘቡት፤ ነገር ግን የተወሰኑ ሌሎች የንቅናቄ ምንጮችን ጠቁመዋል፤ ለምሳሌ ጓደኝነትን እና ትግልን ወይም ዲስከራን መርህ እንደሚያደርጉት አይነቶች። ገፅ 13

1.4.1 ሁለቱንም ሀሳቦች የሚገጥሟቸው አስቸጋሪነቶች

እንግዲህ አሪስጣጣሊስ በነዚህ ቀደምቶቹ ላይ ይህንን ፍለጋ ካደረገ በኋላ፤ ከዲስከራዊ

የነገሮች ምንጭ ፍለጋም ይሁን ከስሜት አስተውሎታዊ የነገሮች አመንጭ ፍለጋ ስለየሚመጡ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች መወያየቱን የቀጥላል። “እንግዲህ፣ እነዚህ ሁሉ አሳቢያን፣ ሌላ መንስዔ መመልከት እንዳለመቻላቸው፣ ...በቀጣይ፣ እነዚህ አሳቢያን እያንዳንዳቸው በተናገሩበት መንገድ ላይ ሊመጡ ስለሚችሉ ችግሮች እና ከመጀመሪያዎቹ መርሆች አንፃር የተናጋሪው ሁኔታ ምን ሊሆን እንደሚችል ወደ መወያየት እንሂድ።” ገፅ 13

1.4.1.1 የሥረ አካላውያን ዲስኩርን መተው

ሥረ አካላውያን፣ ሥረ አካላዊ የነገሮችን ምንድን እንደ አስገዳጅ የነገሮች ህልውና ወደ ወጥ ስርዓት ማምጣት ባይችልም እንኳን፣ ያሉትን እንደየተኮላተፈ ጀማሪ ፈላስፋ ወስደን እንኳን ብናየው እራሱ፣ ደንበኛ የሆነ ሰረ አካላዊ የነገሮች ንጥረ ነገር ብቻውን የነገሮችን ምንድናዊ ወይም ህልውናዊ ንጥረ ነገር አይገልፅም። ምክንያቱም እንደምንገነዘበው ዓለም ገሀጋዳዊ ወይም ግሑዝ ቁሳዊ ያልሆነ ዲስኩራዊ የሆነ ክፍል አለው ይላል። አካላትን በንጥረ ነገርነት ቢያስቀምጡም፣ አለሙ እንደምናየው የሚታይ የሚዳሰስው ብቻ አይደለም። አካላዊ ያልሆኑ የነገሮችን ምንጭ ይህ ፍልስፍናቸው ይተዋልና ፍልስፍናቸው ተጨማሪ ከሆነው ዲስኩራዊ የነገሮች ንጥረ ነገር መንገድ በጣም የወጣ ነው፤

...ፅንፈ አለሙ አንድ ነው ብለው ያስቀመጡ እና አንዱን አይነት ነገር ግሑዝ ቁስ እና ቦታዊ ይዘት ያለው ምድራዊ ግሑዝ ቁስ ብለው የሚያስቀምጡ፣ በተጨማሪም በብዙ መንገድ ከመንገድ ወጥተው ሄደዋል። ምክንያቱም የአካላትን ንጥረ ነገሮች ብቻ ነው ያስቀመጡት፤ አካላዊ ያልሆኑ ነገሮችን አላስቀመጡም፤ ምንም እንኳን አካላዊ ያልሆኑም ነገሮች ቢኖሩም። ገፅ 13

ለእነዚህ ፈላስፎች፣ የጥበብ አስተውሎታዊ የሆነው ዲስኩራዊው የነገሮች ህልውና አይታያቸውም። በዚህም የተነሳ፣ ምልኡን የህልውናን አድማስ አልሸፈኑም። የዚህ መነሻው፣ ሰረ አካላዊ የሆነው ፍለጋቸው ለስሜት አስተውሎት የሚዛመድ በመሆኑ እና ዲስኩራዊው ደግሞ የስሜት አስተውሎታዊ ስበት የማይገባው በመሆኑ ሊያዩት አልቻሉም፤ ምክንያቱም እየፈለጉ ያሉት አካላዊ ባህሪ ያለውን ምንድናዊነት ብቻ በመሆኑ ይለናል። እናም፣ አሳቢያን ቤተኛ ከሆኑበት የነገሮች ምንጭ ውጪ አተያያቸውን አስፍተው ቢሆን ኖር፣ የሚታዩ እና የሚዳሰሱ ነገሮችን ብቻ ሳይሆን በየትኛውም መልክ ስለያሉ ህልውናዎች ምንድናዊ ምርምር በማድረግ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ነገሮች ተሻግረው፣ ዲስኩራውያን የጥበብ አስተውሎት የሚገባውን ጨምረው ቢያጠኑ ኖር፣ ከዕውቀት ምቹታቸው ውጪ ተሻጋሪ የሆነ ጥናትን ማድረግ ይችሉ ነበረ፤

ግን፣ በዚህም ተባለ በዛ፣ እነዚህ አሳቢያን፣ ቤተኛነት የሚሰማቸው፣ ስለ መወለድ እና ስለመፍረስ እና ስለንቅናቄ መከራከርያዎች ብቻ ነው፤ ምክንያቱም፣ በተግባር የዚህን አይነት ህልው ጭብጥ መርሁን እና መንስዔ

ውን ብቻ ነው የሚፈልጉት። ግን እነዚህ እይታቸውን ህልው ወደ የሚሆኑ ነገሮች ሁሉ ነገሮች የሚያሻገሩ ሰዎች፤ ከነዚህ ህልው ከሆኑ ነገሮች መሃል፤ አንዳንዶቹን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው እና ሌሎቹን ደግሞ የማይገባቸው እንደሆኑ ከእሳቤ ያስገባሉ፤ እናም በተጨማሪም ሁለቱንም መደቦች ያጠናሉ። ገፅ 15

ይህ ችግር የመጣው ይላል አረስጣጣሊስ፤ ሁለቱም ጎራዎች የስሜት አስተውሎትን ዓለም ብቸኛ ዓለም ከማድረጋቸው ነው። ይህም ማለት፤ ሥረ አካላውያን አለሙን በእርግጥም የሚታየው እና የሚዳሰሰው ብቻ አድርገው ወስደዋል። ዲስኩራውያን ደግሞ ዲስኩር የማይታይ የማይዳሰስ እስከሆነ ድረስ ነገሮች ከዲስኩር ይጀምራሉ ማለት ነገሮች ህልው ካለመሆን ይጀምራሉ ከማለት ጋር አንድ ሆነባቸውና ይህንን አይነቱ ህልውና ከአካላዊው ህልውና አንፃር ህልው ያልሆነ ተደርጎ ሊቆጠር የሚችል በመሆኑ፤ እንዴት ህልውና ህልው ካልሆነ ነገር ይመጣል የሚለውን ለመለየት ከበዳቸው። ነገር ግን ማለት የነበረባቸው ዲስኩራዊ ህልውና የህልውና አይነት ነው፤ ነገሮች ሁሉ የግድ አካላዊ ህልውና ብቻ አይደሉም፤ እንዲሁም የነገሮች ህልውናም አይደሉም። እንዲህ ብለው ባለማሰባቸው ተነፃፃሪ የሆነ ተቃራኒያዊ ህልውና የነገሮች ባህሪ ነው ብለው እንዲውስዱ የሚገደዱ መስሏቸው ስለዚህ አንዱን ጥለው አንዱን አነሱ ይህ አስፈላጊ አልነበረም። ለመሳሌ የአንድ ነገር ዲስኩራዊ ቅርፅ የሚቻል ከሆነ፤ በአካል መገለጡ ወይም ወደ ህልውና መምጣቱ በኋላ የሚሆን ነገር ነው፤ በዚህ ግዜ ያ ነገር በአስማት የመጣ አድርገን መውሰድ የለብንም፤ የመጀመርያው ዲስኩራዊ መስፈርት ኢ-አካላዊ ስለሆነ። ዲስኩራዊው ቀዳሚነትም ልክ እንደ አካላዊው ኋለኛ የራሱ ህጎች ያሉት እንጂ ዘፈቀዳዊ አይደለም። ስለዚህ የነገሮችን አካላዊ ህልውና ብቻ ካየን፤ ‘አዎ’ ነገሮች ህልው ካለመሆን ነው ወደ ህልውና የሚመጡት፤

አስቸጋሪነቶቹ የምር የሚሰሟቸው ወደዚህ አስተያየት የተመሩት የስሜት አስተውሎት የሚገባውን ዓለም በመመልከት ነው። (1) ተቃርኖዎች ወይም ተነፃፃሪዎች በተመሳሳይ ግዜ እውነት ናቸው ብለው ያስባሉ፤ ምክንያቱም ተነፃፃሪዎች ከተመሳሳይ ነገር ውስጥ ህልው ወደ መሆን ሲመጡ ስለሚያዩ። እንደዚህ ከሆነ፤ ያ ያልሆነው ህልው ወደ መሆን መምጣት የማይችል ከሆነ፤ እንደ ሁለቱም ተነፃፃሪዎችነት ነገሩ ቀድሞ ህልው መሆን አለበት፤ ልክ አናግዛጎረስ ሁሉም በሁሉም ውስጥ የተደባለቀ ነው እንዳለው እና ዴሞክራቲስም እደደገመው፤ ምክንያቱም በእያንዳንዱ ክፍል ውስጥ ባዶው እና ሙሉው በእኩል ህልው ናቸው ይላል እና አሁንም ግን ገና ከነዚህ ከሁለቱም አንዱ ህልው ነው እና ሌላው ህልው አለመሆን ነው። እንደዚህ ከሆነ፤ እምነታቸው በነዚህ መሰረት ላይ የሚያርፈው እዛ በአንድ መደብ በትክክል ይናገራሉ፤ በሌላ መደብ ደግሞ ተሳስተዋል እንላለን። ምክንያቱም ‘ያ ህልው የሆነው’ ሁለት ትርጉም አለው፤ በአንድ መደብ፤ አንድ ነገር ከዛ

ህልው ካልሆነው ውስጥ ሊመጣ ይችላል፤ በተወሰነ መደብ ደግሞ፤ አይችልም እና ተመሳሳይ ነገር በተመሳሳይ ጊዜ ህልውም፤ ህልው ባለመሆን ውስጥም ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን በተመሳሳይ አኳኋን አይደለም። ምክንያቱም ተመሳሳይ ነገር ሁለቱንም በመሆን ባለው ችሎታ፤ በተመሳሳይ ጊዜ፤ ሁለት ተነፃፃሪዎችን ሊሆኑ ይችላል፤ ነገር ግን በተግባር ሊሆን አይችልም። እና እንደገና፤ ህልው በሆኑ ነገሮች መሃል፤ ንቅናቄም ወይም መፍረስ ወይም መወለድ በጭራሽ የሌላቸው ሌላ አይነት ህልው ጭብጦች አሉ ብለው እንዲያምኑ እንጠይቃቸዋለን። ገፅ 51

ፓይታጎርያዊያንም፤ በቁጥር መልኩም ቢሆን፤ በሚፈጥሯቸው ቁጥራዊ የነገሮች ንጥረ ነገሮች ህልውና ከሥረ አካላውያን ጋር ተመሳሳይ ስለሆነ ነገር ነውና የሚያወሩት። ምክንያቱም ቁጥራዊ ንጥረ ነገር ቢኖራቸውም፤ በአካል ስለተያዙት ነገሮች አካላዊ የሆነ ረቅቅ ብቻ እየፈለጉ ያሉ ስለሚመስል የስሜት አስተውሎታዊ ብቻ እንጂ ስለ የጥበብ ስስተውሎታዊ የነገሮች ምንድን የሚናገሩ አይመስልም።

ግን ሰው ይህንን ሀሳባቸውን ይዞ ቢከተላቸው፤ እንደውም ስለ የስሜት አስተውሎት የነገሮች ምንጭ ምንም አላሉም፤ እነሱ በዚህ መስመር ስለያለ ነገር ተናግረን ቢሉም። ፓይታጎርያውያን ሂሳባዊ ንጥረ ነገሮችን በንጥረ ነገርነት ያቀረቡት ስለ ገሀዱ ዓለም ነገሮች እንደመሆኑ፤ የገሀዱ ዓለም ነገሮች ስለ ሆኑት ብርሀን እና ክብደት እንዴት ብርሀን፤ ሌሎቹ ደግሞ እንዴት ክብደት እንደሆኑ በዚህ ሂሳባዊ ንጥረ ነገር መሰረት አስረዱን ብለን ብንጠይቃቸው፤ ካየነው እና ካቀረቡት ምሳሌ ስንነሳ ያቀረቡልን ምንም አስረጂ ነገር የለም፤ በመሆኑም፤ በሂሳባዊ አቀራረባቸው ውስጥ ስለየስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ምንድናዊ ንጥረ ነገር ነው የምንናገረው ቢሉም፤ እስቲ ስለሌሎች አካላት በሐሳባዊ መንገድ መፈጠር ንገሩን ብንላቸው ምንም ማለት የሚችሉ አይመስሉም ይለናል፤

በተጨማሪ፤ አንድ ሰው ቦታዊ ቁሶች እነዚህን ንጥረ ነገሮች የያዙ ናቸው ብሎ ቢቀበላቸው፤ ወይም ይህ ቢመሳከር፤ አሁንም፤ የሆኑ አካላት፤ ብርሃን የሚሆኑት እና ሌሎች ደግሞ ክብደት የሚኖራቸው እንዴት ነው? ከያዙት እና ካረቀቁት መሰረት ተነስቶ ለመፍረድ ያህል፤ እነዚህ ሰዎች፤ ስለስሜት አስተውሎት የሚገባቸው አካላት ከሚናገሩት በላይ ስለ ሂሳባዊ አካላት እየተናገሩ አይደለም፤ ከዚህም የተነሳ፤ ምንም አላሉም፤ ስለማንኛውም እሳት ወይም አፈር ወይም ስለሌሎች የዚህ አይነት አካላትም ቢሆን ምንም አላሉም፤ ምክንያቱም፤ የስሜት አስተውሎት ለሚገባቸው ነገሮች በተለይ የሚተገበር ምንም ማለት የሚችሉት ነገር የለም ቢዬ ነው የማስበው። ገፅ 15

1.4.1.2 የዲስኩራውያን ሥረ አካልን መተው

የፕሌቶ ዲስኩራዊ የነገሮች ምንጭ ትልቅ እርምጃ ቢሆንም፤ ግን ይህ ሁሉ ልፋት ሄዶ ሄዶ ስለ የስሜት አስተውሎት ነገሮች መሆኑ ቀርቶ ስለ ዲስኩራዊ ነገሮች ምንጭ ብቻ

ሆነ። ለምሳሌ የጠረጴዛ ቅርጽ ለብዙ ጠረጴዛ ያለ ምንጭ መሆኑ ቀርቶ ወይም ቅርጽ ለብዙ ጠረጴዛዎች የሚሆን የጥበብ አስተውሎታዊ ምንጭ መሆኑ ቀርቶ ወይም ለስሜት አስተውሎታዊ ጠረጴዛ የሚሆን ምንጭ መሆኑ ቀርቶ፤ የእያንዳንዱ ዲስኩራዊ ጠረጴዛ በነጠላ የሆነው ቅርፁ በተናጠል ህልው ስለመሆኑ ብቻ ሆነ። ለምሳሌ ዲስኩራዊው እንስሳነት ነጠላ ከሆነው ‘በሬ’ ተነጥሎ እንስሳ በራሱ ህልው ነው በማለት ቀድሞም ይህንን የስሜት አስተዋሎታዊ ዓለም ወደ ያነሰ ረቂቅ ምንጭ ለመቀነስ የነበረንን ግብ ረስቶ የህልውናን ቁጥር የባሰ አበዛው ይላል። ስለዚህ ሌላ ብዙ ድስኩራዊ ነጠላዎችን በገሀድ ዓለማዊዎቹ ነጠላዎች ላይ ጨመረ፤ በዚህም ይህ አካሄዱ፤ የሆነ ብዛት ያህል ያላቸውን ነገሮች አንድ ሰው ለመቁጠር በዙብኝ ብሎ አስተያየት ሲሰጥ ቆይቶ ሌሎች ነገሮችን ጨምሮባቸው ካበዛቸው በኋላ ለመቁጠር ቀለሉኝ እንዳለ ነገር ነው የሚመስለው። ምክንያቱም የእያንዳንዱን ነገር መሰረታዊ ጭብጥ በነገሮቹ ገሀድ አለማዊ ህልውና መኖር ላይ ሳይመሰረት ተነጥለው ህልው ስለሚያደርጋቸው፤ ህልውናዎችን ወደ መርሀዊ/ጠቅላይ/ ስብስብ አላመጣቸውም፤ ስለዚህ ምንም አስረጅ ነገር አላገኘንም ይለናል። “ነገሮችን ለመቁጠር የፈለገ አንድ ሰው ጥቂት እያሉ መቁጠር ለመሞከር አልቻልም ብሎ አስቦ፤ ግን ደግሞ ሌሎችን ነገሮች ጨምሮባቸው፤ ቁጥራቸው ሲጨምር፤ መልሶ ሊቆጥራቸው እንደሞከረ ነገር ነው የሚመስለው።” ገፅ 16

የሚመስለው፤ የነገሮችን ተፈጥሯዊ እዝ ሲንሰለት መሰረት ሊያስቀምጥ፤ ብዙውን ወደ መሪ ንጥረ ነገራቸው ቀንሶ ገዥ ተፈጥሯቸውን ማስቀመጥ ሲኖርበት አላስቀመጠም፤ የጥበብ አስተውሎታዊ ነገሮች የሆኑት የስሜት አስተውሎታዊ ነገሮች በህይወትም ይሁን የራሳቸው የስሜት አስተውሎታዊ ነገሮች ስረ አካሎችም ቢሆኑ፤ የተቀነሱ ጥቅቷ ንጥረ ነገራዊ መርሆች አሏቸው። ይህንን ጥሌቶ በስራው አላሰየም፤ ጥሌቶም ሆኑ ሌሎቹ የሱ ተከታዮች ቅርጾችን የሚሰበስቡ ጠቅላይነትን አግኝተው ቢሆን ኖሮ፤ የእያንዳንዱን ነገር ቅርጽ ሁሉ በራሱ የተነጠለ ህልውና ያለው ሌላ ህልውና አያደርጉም ነበረ። ነገር ግን እነሱ ከብዙ የተለያዩ ነገሮች ወደ ቅርጽ ሲሄዱ፤ የእያንዳንዱን ነገር ተመሳሳይ ወደ አንድ በመሰብሰብ ገዥ አንድ ሌላ እንደ መሰራት ፋንታ፤ እዛው መሰረታዊው ጭብጥ ላይ በመሆን፤ ያንኑ እያንዳንዱን ነገር ተለይቶ የሚኖር ህልው ጭብጥ አድርገውታል። ነገር ግን ምድራዊም ሆኑ የጥበብ አስተውሎታዊ ህልውናዎች አንድ የሆነ አንድ ነገር ሌሎቹን ሁሉ የሚሰበስባቸው በስሩ የሚያደርጋቸው ነገሮች ናቸው፤

...ምክንያቱም ‘ቅርጾች’ በተግባር ከነገሮች ጋር እኩል ወይም ያነሱ ነገሮች ስላልሆኑ፤ እነዚህ ሃሳቢያን፤ ይህንን ለማስረዳት ከነገሮች ጀምረው ወደ ቅርጾች ይሄዳሉ። ምክንያቱም ለእያንዳንዱ ነገር፤ የእያንዳንዱን ነገር የያዘ ተመሳሳይ ስም እና ከህልው ጭብጥ ተለይቶ የሚኖር ረቂቅ አካል አለው፤ በሌሎችም ቡድኖች ጉዳይ እንደዚሁ ነው፤ በብዙዎች ላይ አንድ በገዥነት አለ፤ ብዙዎቹ የዚህ ዓለም ም ይሁኑ ወይም የዘላለማዊ ይሁኑ። ገፅ 16

የገሀዱን ዓለም አካላት የተወው የሀሳብ ብቻ የሆነው የጥሌቶ ዲስኩራዊነት፤ መርሀ

እና ንጥረ ነገራዊ ምንድናቸውን ልናገኝላቸው የተነሳንላቸውን የገሀዱን ዓለም ነገሮች የሚያጠፋ ነው። ለምሳሌ ቁጥር ከነገሮች ህልውና በኋላ የሚመጣ ነው፤ ምክንያቱም የነገሮች ቁጥር ከነገሮቹ አይቀድምምና የነገሮች ህልውና ፍፁማዊ ህልውና ያለው ሆኖ እያለ፤ ከእነሱ ህልውና አንፃር የሚፈጠሩን ነገሮች ቀዳሚ ማድረግ፤ አንፃራዊው ከፍፁማዊው ህልውና ይቀድማል እንደማለት ነው። ቅርፆችን የምንቀምርላቸው ነገሮች የስሜት አስተዋለታዊ ናቸው። እነዚህን ትተን ቅርጽ ብቻ አለ ማለት ቅርጽ አውጥትን በተሻለ ልንረዳቸው የነበሩን ነገሮች በማጥፋት የልፋታችንን መፅከል ያፈርሳል፤ የስሜት አስተውሎታዊውን ዓለም ሲተዉ ፕሌቶአውያን ያደርጉት ይህንን ነው፤

...እና በአጠቃላይ፣ ለቅርጾች የሚደረግ ክርክር፣ ከሃሳብ ህልው መሆን በላይ ልንለፋላቸው ምንፈልጋቸውን ነገሮች ያጠፋል፤ ምክንያቱም፣ ሁለትዮሾቹ ሳይሆኑ ቁጥር ቀዳማዊ ነው የሚለውን ያስከትላል፤ ይህም ማለት፣ አንፃራዊው ከፍፁሙ ቀዳሚ ነው፤ ደግሞም፣ ስለ የፕሌቶ ሃሳቦች የተያዙትን አስተያየቶች በመከተል የተወሰኑ ሰዎች የያዟቸው ሌሎች ሁሉ ነጥቦች ከንድፈ ሃሳብ መርሆች ጋር ግጭት ውስጥ ገብተዋል። ገፅ 16

የፕሌቶ ሀሳቦች ወይም ቅርፆች ቅርጽ የሆኑለትን ነገር የማይጋሩ ከሆነ ወይም ነጠላው የተፈጥሮ ነገር ውስጥ ሳይሆኑ ግን ከሱ ተለይተው ያሉ ከሆኑ፣ ስለነጠላው የተፈጥሮ ነገር የሚያበረክቱት፣ የሚያስረዱት እና የሚገለፁት ምንድን ነው ብሎ ይጠይቃል። ፕሌቶ ለምንድነው የሚለፋው? የሱ ቅርፆች በሆነ አስፈላጊነት የገሀዱን ዓለም ነገሮች የማያመርቱለት ከሆነ? ቀርፆችን በገሀዱ ዓለም ውስጥ ገሀዳዊ ፋይዳ የያለው የየትኛውም ነገር ምንጭ አያደርጋቸውም። ለምሳሌ ነቅናቂ መንስዔ አይደለም፤ እንዲሁም የገሀዱን ዓለም ነገሮች እንድናወቅም አይረዱንም። ምክንያቱም ከገሀዱ ዓለም የተነጠሉ በራሳቸው ህልው የሆኑ ነገሮች ስለሆኑ፤ ነገር ግን ከስሜት አስተውሎታዊ ነገሮች ጋር የተለዩ ሳይሆኑ የተገናኙ ቢሆኑ ኖሮ፣ የፕሌቶ ቅርፆች የነጭ ቅርጽ በነጭ ነገር ውስጥ በመሆን ለነገሩ ነጭ መሆን መንስዔ በመሆን የገሀዱን ዓለም ነገሮች ለመረዳት ያግዙን ነበረ፤ የገሀዱ ዓለም መንስዔ ም ይሆኑ ነበረ። ነገር ግን ፕሌቶ ይህ እንዳይሆን ነጣጥሎ ህልው አደረጋቸው፤

ቅርፆች ለስሜት አስተውሎት የሚገባው ነገር ምንድን ነው እስቲ የሚያበረክቱት?...ምክንያቱም፣ የስሜት አስተውሎት በሚገባቸው ነገሮች ውስጥ የንቅናቄም ሆነ የምንም ለውጥ መንስዔ አይደለም፤ ነገር ግን እንደገናም ወደ የሌለኞቹ ነገሮች እውቅት መገኘትም ሆነ (ምክንያቱም እነሱ (ቅርፆች) የነዚህ ነገሮች ህልው ጭብጥ እራሱ አይደለም፤ ቢሆኑ ኖሮ ውስጣቸው ይሆኑ ነበር፤) ወይም ህልው ወደ የመሆናቸው ዕውቀት መገኘት፣ በምንም ብልሃት አያግዙም፤ በሚጋሯቸው ነጠላ ነገር ውስጥ እስካልሆኑ ድረስ፤ ይሁን እንጂ፣ ሆነው ከነበረ፣ ልክ ነጭ በነጭ ቁስ ውስጥ በመግባት፣ ነጭ መሆንን በነጭ ቁስ ውስጥ ለማምጣት መንስዔ እንደሚሆነው፣ መንስዔ ዎች ሆነው ይሆናል ተብሎ ይታሰብ ይሆናል። ገፅ 17

የገሀዱ ዓለም ነገሮች ከቅርቦች ነው የሚመጡት አይልም ቅርቦችን አስመስለው ይቀዳሉ ነው የሚለው፤ እነዚህ ቅርቦች የገሀዱ ዓለም ነገሮች አስገዳጅ ንጥረ ነገሮች አይደሉም ማለት ነው። የቅርቦችን ምስል ይጋራሉ ወይም ይቀዳሉ ማለት አስገዳጅ ንጥረ ነገር ስለሆነ ህልውና ጉዳይ የሚነገር ሳይሆን ለግጥም የሚወራ የቋንቋ አቀራረብ ነው። ዘላለማዊዎቹ ቅርቦችን ይመስላሉ የሚባሉትን የገሀዱ ዓለም ነገሮች በሶቅራጥስ ብንመስላቸው፤ ፕሌቶ የሚለው፤ ሶቅራጥስን የሚመስል ሰው ብናገኝ፤ ሶቅራጥስን ከሰራው ህልው ጭብጣዊ ማንነቱ እኩል አናየውም። ወይም ሶቅራጥስን የሰራው ህልው ጭብጣዊ ማንነት እሱን ከመስለው ሌላው ሰው ጋር አንድ ነውም አንልም። ፕሌቶ ይመስላሉ ብሎ በመርህነት ያስቀመጣቸው ቅርቦች እንደዚህ ናቸው፤ ፕሌቶ የሆነ ነገር ከሆነ ነገር ይመጣል በሚባልባቸው መንገዶች በየትኛውም መንገድ ከእሱ ቅርቦች የስሜት አስተውሎታዊ ነገሮች እንደሚመጡ አይነገረንም። የጠቀሰው ‘በተሳትፎ’ የሚለው አባባል ባዶ ቃል ነው። ምንም እርግጥ የሆነን ውሳኔ አያሳይም፤

...ከዚህም በተጨማሪ፤ በየትኛውም ‘ከ’ የሚለው የተለመደ መደብ መሰረት፤ ሌሎች ሁሉም ነገሮች ‘ከቅርፅ’ ሊመጡ አይችሉም። እና ረድፎች ናቸው እና ሌሎች ነገሮች በውስጣቸው ይጋሯቸዋል ማለት፤ ባዶ ቃላትን እና ሥነ ግጥማዊ የሆነ አባባልን መጠቀም ነው። ምክንያቱም የፕሌቶን ‘ሃሳቦች’ ፈልጎ፤ የሚሰራው ነገር ምንድን ነው? እና ከሌላኛው ነገር ሳይቀዳ፤ ማንኛውም ነገር ልክ እንደሌላኛው ህልው መሆንም ሆነ ሌላኛውን መስሎ ህልው ወደ መሆን መምጣትም ይችላል፤ ሶቅራጥስ ይሁንም ወይ አይሁን፤ ሶቅራጥስን የሚመስል ሰው ህልው ወደ መሆን የሚመጣ እንደሚመጣው፤ በተጨማሪም፤ ሶቅራጥስ ዘላለማዊ ቢሆን እንኳን ይህ ሊሆን ይችላል። ገፅ 17

የጥበብ አስተውሎታዊም ሆነ የስሜት አስተውሎታዊ ንጥረ ነገሮች የተለያዩ ክፍል ያላቸው እንደመሆኑ፤ ፕሌቶ ቅርቦቹን የሚጠቀልልበት መርህ ስላላገኘ ወይም መርሃዊ መስመር ስላላበጀ፤ የእሱን ቅርቦች ወይም መሰረታዊ ጭብጦች እሱ እንዳስቀመጣቸው ህልው ናቸው ብንል፤ የሁሉም ክፍሎች ቅርቦች፤ በአንድ በኩል የገሀዱ ዓለም ነገሮች ክፍፍል፤ በሌላ በኩል ህልው በመሆን፤ እልፍ የህልውና ረድፍ እና ሰልፍ ይፈጥራሉ፤ በፕሌቶ ቅርፃዊ ምንድን መሰረት፤ ለምሳሌ እንስሳ ለብቻው በእሱ ደረጃ ያሉን ቅርቦች ይዞ ህልው ይሆናል፤ ባለ ሁለት እግር እንስሳ ደግሞ እንደገና ተነጥሎ ህልው ይሆናል፤ ሰውም ዲስኩራዊ ህልውና ስለሆነ በራሱ ህልው ይሆናል ማለት ነው፤ ነገር ግን እንስሳነት እና ባለ ሁለት እግርነት የሰው ቅርፃዊ አባላት ናቸው፤ ሁሉም ዲስኩራዊ ንጥረ ነገሮች ተነጥለው ህልው ናቸው ከተባለ፤ ህልው በመሆን እልፍ ሰልፍ እና እልፍ ቅርቦች ይሆናሉ ይለናል፤

... እና የአንድ ተመሳሳይ ነገር እልፍ አሰላለፍ ይኖራል ማለት ነው እና ስለዚህ፤ እልፍ ‘ቅርጾች’ ይኖራሉ ማለት ነው፤ ለምሳሌ ‘እንስሳ’ እና ‘ባለ ሁለት እግር’ እና ደግሞ ‘ሰው እራሱ’ የሰው ቅርቦች ይሆናሉ ማለት ነው። እንደገና ቅርቦች፤

የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ቅርጽ ረድፎች ብቻ ሳይሆኑ የቅርፆች እራሳቸውም ረድፍ ቅርፆች ናቸው፤ ይህ ማለት፤ የአንድ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍል እንደ የተለያዩ የመሰረታዊ ኩነቶች ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍልነት፤ እንዲሁ የተለያዩ የመሰረታዊ ኩነቶች ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍል ይሆናል ማለት ነው፤ ስለዚህ ተመሳሳይ ነገር ረድፍም ቅጂም ይሆናል። ገፅ 17

የነገሮች ዲስኪራዊ ምንጭ መነሻ የነጠላው ነገር ጭብጥ ነው። ዋናውን ከገላጮቹ ጋር በውቅር ህልው ለመቀመጥ እንጠቀማለን፤ ነገር ግን ፕሌቶ በሀሳብ የሆነው ህልው ብቻ ህልው ነው ያለለት ያ ቅርፅ፤ ከነጠላው ነገር ሲለጥ ፋይዳ የሌለው ይሆናል። እናም አሁንም ፋይዳ ቢስ የሚሆኑ ከሆነ፤ ተነጥለው በራሳቸው ህልው መሆናቸው የማይቻል ነው። ህልውናቸው የሚሆነው አብሮ አንዱ የአንዱ ንጥረ ነገር በመሆን ካልሆነ፤ ፋይዳቸው አስገዳጅነት የሌለው ነው ግን ፕሌቶ እንዲዚህ አይልም ይለናል፤

እንደገና፤ ህልው ጭብጡ እና ህልው ጭብጡ ህልውም ጭብጥ የሆነለት ያ ነገር፤ ተለይተው ህልው መሆናቸው የማይቻል ነው የሚመስለው፤ ስለዚህ የፕሌቶ ሃሳቦች የነገሮች ህልው ጭብጦች እንደመሆናቸው መጠን፤ ተለይተው ህልው መሆን እንዴት ይችላሉ? በፊኤዴ ሰነድ ውስጥ፤ ጉዳዩ በዚህ መንገድ በመቀመጡ ቅርጾች ህልው የመሆንም፤ ህልው ወደ መሆን የመምጣትም፤ መንስዔ ዎች ናቸው፤ አሁንም ግን፤ ቅርጾች ህልው ሲሆኑ፤ በነሱ ውስጥ የሚጋሩት፤ አሁንም፤ ህልው ወደ መሆን አይመጡም። ገፅ 18

አሁን ልንፈታ የፈለግነው አስቸጋሪነት የነገሮችን አመንጭ ረቂቅ ነገር ለማግኘት አለመቻላችንን ነው። ይህ ማለት ፍለጋችን የዚህን ገህድ ዓለም ወይም የስሜት አስተውሎትን ዓለም አመንጭ ምንጭ ማግኘት ሆኖ እያለ፤ ፕሌቶ ግን ይህን ዓለም ትቶ ስለሌለ ዓለም አመንጭ ምንጭ ያወራናል። መልሶ ደግሞ ስለዚህ ዓለም አይደለም እያለ የዚህ ዓለም ባህሪያትን ይጠቀማል። በዚህም ንግግር ሀሳቦቹ ባዶ ወሬ የመሆን ችግር ውስጥ ወድቀዋል። ፍልስፍና ወይም የሥነ ጭብጥ ጥናቱ የተፈጥሮ ነገሮችን አመንጭ መፈለግ ከመሆን ወጥቶ ስለ ሌላ ጉዳይ በመሆኑ፤ አስተሳሰቡን አስቸጋሪነት ውስጥ ከቶበታል ይለናል። በዚህም የተነሳ፤ በአዕምሮ ለሚሰሩ ስራዎችም ሆነ ተፈጥሮን ሁሉ በገዥነት በመፍጠር እና ማካሄድም ጉዳይ ሳይቀር ገዥ የሆነ ንጥረ ነገር ነው ያልነው ዲስኩር ወይም የጥበብ አስተውሎት፤ ፕሌቶ በሚናገረው መንገድ ከሆነ፤ ምንም ፋይዳ የለውም። የነገሮች መጀመርያ መርህ ላይ ምንም አላለም። ምክንያቱም ዲስኩር ናቸው ያላቸው ቅርፆች ምንም ገህድ አለማዊ ፋይዳ ሲኖራቸው ስላላሳዩን። ስለዚህም የፕሌቶ ተፈጥሮን መመርመር በስተመጨረሻ ስለተፈጥሮ ስላልሆነ እንዳልነበር ሆኗል። የህልውና ንግግር የማስረጃ እና የሚታይ የሚዳሰሳዊ መመሳከር ንግግር በመሆኑ፤ ‘ይሳተፋሉ’ የሚለውን የፕሌቶን ንግግር የዚህ አይነት ንግግር አድርገን መውሰድ አንችልም። ‘ይሳተፋሉ’ ከእነሱ ውስጥ ይወጣሉ ማለት ካልሆነ፤ ማስረጃዊ አስፈላጊነት ያለው የሚታይ የሚዳሰሳዊ

ማመሳከሪያ ሊሆን አይችልም። እሱ ይወጣሉ ሳይሆን ይሳተፋሉ ያለው ይወጣሉ ማለቱ ስላልሆነ ነው፤ የትርጉሙንም ልዩነት ስለፈለገው ነው፤ ምክንያቱም ስለትርጉም መዋቅር በግልፅ የተናገረ ፈላስፋ ነውና፤ እየተነጋገርንም ያለነው ምንድናዊ ትርጉም ነውና፤

በአጠቃላይ፣ ምንም እንኳን ፍልስፍና የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮችን መንስዔ የሚፈልግ ቢሆንም፣ ይህንን ትተነዋል (ምክንያቱም፣ ለውጥ መጀመሪያውን ከየት እንደሚወስድ ምንም አላልንም)፤ ነገር ግን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ነገሮች ህልው ጭብጥ ህልውና ነው እያስቀመጥን ያለነው ብለን ወደ የህልም ዓለም ውስጥ ስንገባ፣ የሁለተኛ መደብ ህልው ጭብጥን በማስቀመጣችን፣ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ህልው ጭብጦች የሆኑበት ዝርዝራችን ባዶ ወሬ ነው፤ ምክንያቱም፣ በፊት እንዳልነው ‘መጋራት’ ምንም ማለት አይደለም። ገፅ 19

በዚህም “እንደውም በእርት ጉዳይ፣ አዕምሮ ሁሉ እና ምልኡ ተፈጥሮ ከሱ የተነሳ የሚሰሩ ከየሆነው ከየመጀመርያዎቹ መርሆች ውስጥ አንዱ መሆኑን ከምንደነግገው መንስዔ ጋር ቅርጾች ምንም አይነት ግንኙነት የላቸውም፤ ...ምልኡው የተፈጥሮ ምርምር እንዳልነበር ሆኗል።” ገፅ 19

1.4.1.2.1 የፕሌቶ ዲስኩር ምን ሳይለው?

በመጀመርያ ደረጃ፣ በዲስኩር ግኝት የተነሳ ሁሉም ነገሮች እንድናቸው ብሎ ሊያሳየን የነበረው እንዴት አንድ እንደሆኑ ማሳየት አልቻለም። ይልቅ ነገሮች አንዶች እንደሆኑ፣ ጠቅላይ እና ነጠላ የሆኑ መሰረታዊ ጭብጦች እንዳሉ በእርግጥ አሳይቷል፤ ነገር ግን ጠቅላዮቹን ጥቂት አንዶች ማሳየት አልቻለም። ምክንያቱም ጠቅላይ አንድ ነገሮችን በዕዝ ሰንሰለት የያዘ አንድ እንደሆነ አልመጣለትም ወይም መቀበል አልቻለም፤

እና ሁሉም ነገሮች አንድ እንደሆኑ ማሳየት ቀላል ነው ተብሎ የታሰበው አልተፈፀመም፤ ምክንያቱም፣ እሳቤዎቹን ከተቀበልን፣ ምሳሌዎቹን በማዘጋጀት መንገድ፣ አንድ እራሱ አለ እንጂ ሁሉም ነገሮች አንድ አለመሆናቸው ተመሳክሯል። እና ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቀር እርከን አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን መሆኑን ካልተቀበልን፣ ይህ ማመሳከርያ እራሱ አይመጣም እና በአንዳንድ ጉዳዮችም ይህ ሊሆን አይችልም። ገፅ 21

ፕሌቶ የዚህ ዓለም አመንጭ ረቂቅ ዲስኩር ነው ማለቱ ትክክል ቢሆንም፣ ዲስኩራዊው ረቂቅ ህልውና እራሱ ወደ ላይ የሚወጣ ወደታች የሚወርድ የህልውና እርከን ያለው መሆኑን ያለመገንዘቡ ሌላው ችግሩ ነው፤ ነጠላዎችን ሁሉ በነጠላነታቸው አንድ የሚያደርጋቸው መንስዔ አግኝቻለሁ ብሎ ግን ሁሉንም በአንድ የሚሰበስበውን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነውን እርከናዊ ነገር ወይም የነገሮች ሥርአታዊ ረድፍ አመንጭውን ጠቅላይ ሳያገኘው ቀርቷል። ለዚህ ልፋቱ አለመሳካት አንዱ ምክንያት

ዲስኩራዊውን ቅርጽ ከነገሮች እንዳይነጥል የሚያደርገውን የነገሮችን የተለያየ ህልውና አይነት አለመቀበሉ ነው። ይህ ቢሆን ኖሮ፣ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውም ሆነ የጥበብ አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች የተያያዙ መሆናቸውን ተቀብሎ ሌላ መንገድ ይፈልግ ነበር። “በአጠቃላይ፣ ነገሮች ህልውናቸው የሚባሉባቸውን ብዙ መንገዶች ደረጃ ሳናወጣ የህልው ነገሮችን ንጥረ ነገሮች ከፈለግን አናገኛቸውም፤ በተለይ፣ ስለየተበጁ ነገሮች ንጥረ ነገሮች የሚደረግ ፍለጋ በዚህ መንገድ ከተደረገ።” ገፅ 21

እንዲሁም በድፍኑ ህልው የየሆኑ ነገሮችን ሁሉ ንጥረ ነገር አገኘሁት ማለቱ ትክክል አይደለም። ለማግኘት መሄድ የነበረበት ህልው ጭብጣዊ ንጥረ ነገሮችን ነበር፤ እነዚህ ዲስኩራዊ የሆኑት በተመሳሳይ ግን ስለ የስሜት አስተውሎታዊው ዓለም በመሆናቸው ፋይዳቸው ግልፅ ነው። በዚህ አካሄድ አስገዳጃዊ ህልውናም ሆነ ዝምድና ይኖራቸዋል። ለምሳሌ የሆነንን ነገር መነቅነቅ እና በሆነ ነገር የሚነቅነቅ መሆን በብዙ የግሉዝ ቁስ ስሪት አይነት ውስጥ ይኖራል፤ ነገር ግን ለየትኛውም ነጠላ ግሉዝ ይለጠፍ ነቅናቂ እና ተነቅናቂን በጭብጣዊ ህልውናው ምን እንደሚመስል ማስቀመጥ እንችላለን። ስለዚህ የነገሮችን ጭብጣዊ ንጥረ ነገሮች ከነገሮች ውስጥ ማውጣት ይቻላል። ነገር ግን የወጡበት ነገር ተጨባጭ ምንጭ ማስረጃ ሳይኖር ፕሌቶ እንደሚለው የሁሉም ነገሮች ንጥረ ነገር ይሄ ይሄ ነው ማለት አይቻልም። የሚቻለው የመደበኛ ህልው ጭብጣዊ ንጥረ ነገር መስራት ወይም የነጠላውን ነገር መስረታዊ ጭብጥ መስራት ነው። ይህን ስላደረገ የፕሌቶ ዲስኩር ስልታዊ አደረጃጀት የሌለው ዝም ብሎ በድፍኑ በዲስኩር ንጥረ ነገራዊነት ግኝት ብቻ ወደ ላይ የተንሳፈፈ ነበረ፤

...በእርግጠኝነት፣ ‘ተግባሪነት’ ወይም ‘መተግበሪያ መሆን’ ወይም ‘ቀጥ ያለ’ የተበጁበት ምንድን እንደሆነ ማግኘት አይቻልም፤ ነገር ግን ንጥረ ነገሮች መቼም ሊገኙ ከቻሉ፣ የሚሆነው፣ የህልው ጭብጥ ንጥረ ነገሮች ናቸው የሚገኙት፤ ስለዚህ፣ ህልው የየሆኑ ነገሮችን ሁሉ ንጥረ ነገር መፈለግም ሆነ አግኝቻቸዋለሁ ብሎ ማሰብም ትክክል አይደለም። ገፅ 21

1.4.1.2.2 የዕውቀትን አካሄድ መተው

ሌላው የፕሌቶ እና የሱ ተከታዮች ሥነ ጭብጣዊ ችግር ዳፋው ስለ ዕውቀት የሚፈጥረው ምልክታ ነው። የሁሉም ነገር ንጥረ ነገር ወይም ሁሉም ነገር የተሰራበት ንጥረ ነገር ዕውቀት ውስጣችን ያለው ሀሳብ ነው ወደማለት ያጋደለውን የፕሌቶን አቋም አሪስጣጣሊስ ዕውቀት አይሆንም ይለዋል። ምክንያቱም ዕውቀት ቀድሞ ከሚታወቅ ዝርዝር ነው የሚመጣው። ስለዚህ የዚህን አይነት ዕውቀት ውስጣችን አለ ካለ የምንማርበት መንገድ የለም። ውስጣችን ያለን ነገር በተጨባጭ ማወቅ ምን ማለት እንደሆነ ስለማይታወቅ ይላል። ዕውቀት ደግሞ በተጨባጭ ካለ ነገር ነው የሚነሳው፤ ሰው አውቆ አይወለድም ተምሮ ያውቃል እንጂ። ይህም መማርን እራሱን አስቸጋሪነት ውስጥ ይከታል ይላል አሪስጣጣሊስ። ዕውቀት ምንም እንኳን በተጨባጭ ካለ የነጠላ ነገር ዕውቀት ቢነሳም፤

ከዚህ ነጠላ ነገር ተነስተን ልናውቅ የሆነውን ሌላ ነገር ቀድመን አውቀነው አይሆንም እየፈለግነው ነው የሚሆነው እንጂ። የጂኦሜትሪ ተማሪ ስለጂኦሜትሪ የተወሰነ ዕውቀት ይኖረዋል ግን ከተማረ በኋላ የሚኖረው አይነት ዕውቀት ቀድሞ ሊኖረው አይችልም። ፕሌቶ እንደሚለው የሁሉም ነገሮች ዕውቀት ውስጣችን አለ ካለ፤ ስለ የሁሉም ነገሮች ንጥረ ነገሮች ቀድመን አውቀን ነው የሚሆነው። ታዲያ ቀድመን ካወቅናቸው እንዴት ነው የምንማራቸው? መማር ስላለወቅነው ነገር ነውና ካለማወቅ ነው የሚጀምረው፤

እና የሁሉም ነገሮችን ንጥረ ነገሮች እንዴት ልንማር እንችላለን? በተጨማሪ፤ ቀድመን የትኛውንም ነገር በማወቅ ልንጀምር አንችልም። ምክንያቱም፤ ምንም እንኳን ቀድሞ ሌሎች ነገሮችን የሚያውቅ ቢሆንም፤ ልክ ያ ጂኦሜትሪ እየተማረ ያለ ሰው ሳይንሱ ስለሚያስተናግዳቸው እና ወደፊት ሊማር ስለሆኑት ነገሮች ምንም እንደማያውቀው፤ በሌሎችም ጉዳዮች እንዲሁ ነው። ስለዚህ፤ አንዳንዶች ህልው ነው እንደሚሉት አይነት፤ የሁሉም ነገሮች ሳይንስ ካለ፤ ይህን እየተማረ ያለ እሱ ቀድሞ ምንም የሚያውቀው ነገር የለም። 16 21

የዕውቀት መንገዶች ሶስት ናቸው። ዕውቀት ጠቅላይ መርህን ማወቅ እንደመሆኑ፤ የምንጠቀሙባቸውን ተመሳሳይ ነገሮች በመጀመርያ በንጥረ ነገርነት ማወቅ አለብን። ይህ ሆኖ እያለ፤ ፕሌቶ የዚህ አይነት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ዕውቀት ያለ ተጠቅላሎቹ ነጠላ ተመሳሳዮች ዕውቀት ይቻላል ማለቱ እራሱ የመማርን አስፈላጊነት ገደል የሚከት ነው። የዚህ አይነት ሳይንስ ውስጣችን ካለ፤ ዕውቀት በመሆኑ እንዴት ታዲያ ሁላችን አላወቅነውም፤ የየሆኑ ነገሮችን አንድነት እና ልዩነት በመመርመር ጭብጣቸውን በማሰብ ልንማር ከሆነ፤ መጀመርያ ከነዚህ ነገሮች ውስጥ ቢያንስ አንዱን አባላቸውን ማወቅ አለብን፤ ከዚህ እነሱን በጭብጥ በመቀመር ዕውቀትን እንደጀምራለን። ሁለተኛው የዕውቀት መንገድ የሆነው መገጣጠምም ቢሆን፤ መነሻ ዕውቀት ኖሮን ከዛ የዚህን ዕውቀት ሙሉ አካላት ፈለጉን አግኝተን በመገጣጠም የሚገኝ ነው። ሶስተኛው የዕውቀት መንገድ ደግሞ፤ ለእውቀታችን ምሳሌን በማምጣት ከዛ ምሳሌ ፍንጭ ተነስተን ሙሉን ፍንጭ የሚይዘውን ዕውቀት ማግኘት ነው። ከነዚህ ሶስት መንገዶች በየትኛውም መንገድ ፕሌቶ ሀሳብ ናቸው ያላቸውን የነገሮች ንጥረ ነገሮች ማወቅ አይቻልም፤ እውቀቱ ቀድሞ ውስጣችን ነው ያለው ስላለ። ነገር ግን ደግሞ በነዚህ መንገዶች ልናውቃቸው እስካልቻልን ድረስ ማወቅ አንችልም። ውስጣችንም እንኳን ቢኖሩ ማወቅ አንችልም፤ ግን ደግሞ ውስጣችን ሆነው ከሆነ፤ ከሶስቱ በአንዱ መንገድ አለማወቃችን እንግዳ ነገር ነው ይለናል፤

... አሁንም ግን፤ መማር ሁሉ የሚቻለው፤ የትኛውም ቢሆን፤ የመገጣጠም ትምህርትም ይሁን የውቅር ህልው ቅመራም ይሁን፤ ቀድመው በሚታወቁ (ሁሉም ወይም የተወሰኑት) የቀድሙ መነሻዎች መሳርያነት ነው፤ ምክንያቱም የውቅር ህልው ቀመሩ ንጥረ ነገሮች ቀድሞ መታወቅ እና የተለመዱ መሆን አለባቸው እና ከአንድ ምሳሌ ጠቃላይን መቅስምን መማር በተመሳሳይ ነው

የሚቀጥለው። ግን እንደገና፣ በእርግጥም፣ ሳይንስ ውስጣዊ ቢሆን ኖሮ፣ ሳይንሶች ሁሉ ታላቁን ሳይንስ በውስጣችን እንዳለን አለማወቃችን እንግዳ ነገር ይሆናል። ገፅ 21

ደግሞም ይላል አሪባጣሊስ እንዴት ነው ይህንን ዕውቀት ወደ ተጨባጭ ዓለም የምናመጣው? ይህም ማለት፣ ዕውቀት የነጠላ ነገሮች ጠቅላይ እንደመሆኑ፣ አንድ ሰው ውስጡ አለ የሚለውን የነጠላዎች ዕውቀት የቱን ከየቱ በምን ያውቃል? ፕሌቶ ሰው ሁሉ ሁሉም ነገሮች የተሰሩበትን ንጥረ ነገሮች በውስጡ ያውቃል ካለ፣ ይህ በተጨባጭ እንዴት ነው የሚረጋገጠው? ውስጡ ነው ብሎ ሰው እያንዳንዱ የሚፈልገውን አስተያየት ይህ የነገሮች ሁሉ ንጥረ ነገር ዕውቀት ነው ቢል በምን ይረጋገጣል? አስቸጋሪ ነው። የአንዱ አስተያየት ከሌላው ጋር የሚጋጭ መሆኑ አይቀሬ ነው። ምክንያቱም ለምሳሌ የድምፅ ጥናት የሚያደርጉ ሰዎች 'ዘ' የሚለው ድምፅ ላይ የተለያ አስተያየት አላቸው። 'ዘ' ከ'ሰ' እና 'አ' የተሰራ ነው የሚሉ ያሉ ቢሆንም፣ አንዳንዶች ግን ለየት ከያለ ሌላ ድምፅ የተሰራ ነው ይላሉ። በነገሮች ሁሉ ንጥረ ነገሮች ጉዳይም እንዲሁ ብዙ ግጭቶች መኖራው አይቀርምና እንዴት ነው የቱ ዕውቀት ትክክል ነው የምንለው? ውስጣችን ነው ያለው እስካልን ድረስ ሁሉም ትክክል ነው ማለት ነው፤ አስተያየቶቹ የተለያዩ ቢሆኑ እንዴት ይወሰናል፣ አንዱን ትክክለ ሌላውን ትክክል ያልሆነ ለማድረግ?

እንደገና፣ እንዴት ነው አንድ ሰው ሁሉም ነገር የተሰሩበትን ነገር ወደ ማወቅ የሚመጣው? እና ይህስ እንዴት ነው ተጨባጭ የሚደረገው? ይህም እራሱ ችግር አለው፤ ምክንያቱም፣ ልክ ስለተወሰኑ የቃላት ድምጾች የተለያዩ አስተያየቶች እንዳሉት፣ ሁሉም ነገሮች የተሰሩበት እውቀትም የአስተያየት ግጭት ሊኖረው ይችላል፤ አንዳንዶች 'ዘ' ከ 'ሰ' እና 'አ' የተሰራ ነው ይላሉ፤ ሌሎች ደግሞ አይደለም የተለየ ድምጽ ነው ከተለመዱት ሁሉ ውስጥ ያልሆነ ይላሉ። ገፅ 21

1.5 የቀደሙ ተመራማሪዎች የጎደሏቸው ዘዴዎች

1.5.1 የመሞጣት ዘዴ

የቀደሙት የሥረ አካል ፈላስፎችም ሆኑ ዲስኩራውያን ገሀዱ ዓለም ይመጣል ከሚሉበት መርህ ህልውና ውስጥ የሚመጣው በየትኛው የመምጣት መንገድ እንደሆነ በግልፅ አያስቀምጡም። እየተመራመርን ያለነው ከየትኛው መርህ ውስጥ ነው ገሀዱ ዓለም የሚመጣው የሚለውን እንደመሆኑ፣ ስለ መምጣት ሲናገሩ መምጣት በምንድንነቱ ምን ማለት እንደሆነ አዋቅረው አያውቁም፤ የመምጣትን ውቅር ይዘን በየትኛው የመምጣት መንገድ ይሄንን እያሉ እንደሆነ እንይ እና በመምጣት መንገድ የሚገጥማቸውን የሀሳብ አስቸጋሪነት እንመልከት።

አንድ ነገር ከሌላው ነገር መጣ የሚባለው በሁለት መንገድ ነው። ይህም አንደኛው

ትንሽ ልጅ አድኅ ነፍስ የገዛ ሰው ሆነ በሚባልበት ወይም እየተካሄደ ካለው ነገር የተጠናቀቀው ነገር እንደሚመጣው ነው። ሁለተኛው ደግሞ፣ ውሃ ተኖ ፈርሶ አየር ከውስጡ እንደሚመጣው ነው፤ ይህ ሁለተኛው የመምጣት አይነት መፍረስን ያካትታል፤ የመጀመሪያው ግን መፍረስን አይጠይቅም። የእነሱ ህልውናዊ ንጥረ ነገሮች በየትኛው መንገድ የገሀዱን ዓለም ከውስጣቸው እንደሚያመጡ አያሳዩም። ከልጅውስጥ ትልቅ ሰው እንደሚመጣው በአደት ህልውና ይቀጥላል ይመጣል ይሄዳል ነው የሚሉት ወይስ ደግሞ አየር ከውሀ ውስጥ ትነት እንደሚመጣው የተወሰኑት ህልውናዎች ከብዙዎቹ ውስጥ በመቀናነስ በመቀያየር ይመጣሉ ነው የሚሉት? እነሱ እንደሚሉት ዘፈቀዳዊ እልቆ መሳፍርት የሆነ ክፍት ህልውና የለም። እናም ብዙዎቹ ይመጣሉ ሲሉ እና ንጥረ ነገሮቻቸው ገሀዱ ዓለምን ከውስጣቸው ያመጣሉ ሲሉ በእንቅጩነት በየትኛው አይነት መምጣቶች እንደሆነ በግልፅ አይናገሩም። አሁንም እንድንመው ትልቅ ሰው ከልጅ ውስጡ እንደሚወጣው ነው ወይስ ከውሃ መትነን ውስጥ አየር እንደሚወጣው?

...አንድ ነገር ከሌላው የሚመጣው በሁለት መንገድ ነው፡- ‘ከ’ የሚለው ‘በኋላ’ የሚለውን የሚተካ ማለት በሆነበት መደብ ሳይሆን (‘ከኢስታሚያን’ ጨዋታ፣ የኤሎምኒክ ጨዋታ አሸናፊው መጣ’ እንደ ምንለው ሳይሆን)፣ ይልቅ ግን ወይ (1) ልጅ እየተቀየረ ሄዶ፣ ነፍስ-የገዛ ሰው ከልጅ ሰው ውስጥ እንደሚመጣው፣ ወይም (2) ከውሀ ውስጥ አየር እንደሚመጣው፡- ‘ነፍስ-የገዛ ሰው፣ ከልጅ ሰው ውስጥ እንደሚመጣው’ የምንለው ‘ህልው ወደ መሆኑ የመጣው ህልው ወደ መሆን እየመጣ ካለው እንደሚመጣው’ ወይም ‘እየተሳካ ካለው ያ ያለቀለት እንደሚመጣው’ ነው ማለታችን ነው (ምክንያቱም ህልው ወደ መሆን መምጣት ህልው መሆን እና አለመሆን መሃል ላይ ያለ እንደመሆኑ፣ ህልውና፣ ሁል ጊዜ ህልው በሆነው እና ህልው ባልሆነው መሃል እንደሆነው፣ ምክንያቱም ተማሪ፣ የሳይንስ ሰው ወደመሆን እየሄደ ያለ ሰው ነው እና ይህ ከተማሪ የሳይንስ ሰው እየተበጀ ነው ስንል ይህን ማለታችን ነው)፤ በሌላ በኩል፣ ልክ ውሃ ከአየር እንደሚመጣው፣ ከሌላ ነገር መምጣት የሌላውን ነገር መፍረስ ያመለክታል። ገፅ 23

1.5.2 በመደብ የመመደብ ዘዴ

የነገሮች ተጨባጭ በሀሪ ተልጦ የጋራ ሀሳባዊ በሀሪያቸው ብቻ የሚቀርቡት ወይም ወደ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅራቸው ሲጠቀሙ የሚጠቀሙበት ከህልው ጭብጣቸው ተመሳሳይነት የተነሳ እንደሆነ እንስማማለን። ለጭብጥም ሆነአካላዊ መደብ ማውጣት ደግሞ የእስተሳሰብ አስቸጋሪነት ሳይገጥመን የነገሮችን የተለያየ ገፅታ እንድናይ እና ስለ ህልውና ፋይዳቸውም የተቆረጠ ሀሳብ እንዲኖረን ያደርጋል። ህልው ጭብጥ መሰረታዊ ጭብጥ ብለን ነገሮችን በዲስኩራዊ ባህሪ እንደዚህ በመደብ ብንተነትን ዲስኩራዊውን የነገሮች በሀሪ አፍታተን ለማስቀመጥ ያግዘናል፤ ለምሳሌ በአንድ መደብ አንድ ነገር

ህልው ጭብጥ ይኖረዋል በሌላ መልኩ አይኖረውም። ስለዚህ አንድ ነገር በአንድ መደብ መሰረታዊ ጭብጡን ብቻ ነው በሌላ መደብ ደግሞ አይደለም ብለን በመደብ ማሰብ የአስተሳሰብ ችግርን ይፈታል። “ስለዚህ በአንድ ትርጉሙ፣ ነገሩ ከመሰረታዊ ጭብጡ ጋር ተመሳሳይ ነው እና በሌላ ትርጉሙ ተመሳሳይ አይደለም።” ገፅ 117 ስለዚህ ህልው ጭብጥ እና መሰረታዊ ጭብጥ የጭብጥ መደቦች ናቸው። አንዱ የጠቅላላ መደብ ጭብጥ ሲሆን ሌላው የነጠላ መደብ ጭብጥ ነው።

እነዚህ አሳቢያን በዚህ አይነት መደብ በአንድምታ መናገር አልቻሉም። ቢሆን ኖሮ፣ የተመሳሳይነት ነገር መሰረታዊ ጭብጦች አሁንም አሁንም ህልው ጭብጥ ወይም የነገሩ አመንጭ ምንጭ አያደርጉም ነበር። የአመንጭነቱን በሀሪ ማዕከል ስናደርገው ህልው ጭብጥ አመንጪው የነገሮች ምንጭ ነው። ይህ በምንድን መንገድ ነገሮችን ሊያመነጭ ይችላል ብለን ከጠየቅን፣ ህልው ጭብጥ ጠቅላላ ያለ ነገሮች ውስጥ ያለ የዲስኩር መደብ የጋራ ምንጭ ይይዛል፤ አንድ ነገር ከአንድ ነገር በምንድን መንገድ ይመጣል የሚለውን መሰረት ስለሚይዝ ህልው ጭብጣዊ ህልውና ነገሮች ሲፈታቱ ያለው ህልውና መሆኑን ያሳየናል። መሰረታዊው ጭብጥ ደግሞ ነጠላ ነገሮች በነጠላ መሰረታቸው የያዙት ሀሳባዊ ህልውና ነው። ነጠላዊው ህልውና ሲያደግ አባላት ሲያፈራ ልክ ህፃን አድጎ ትልቅ ሰው እንደሚወጣው ሌላ መደብ ውስጥ ያለ ጠቅላይ ዕውቀት ይወጣዋል። ስለዚህ መምጣትን እራሱ ወደ መደብ ዘዴ አነጋገር ብናመጣው፣ አንድ ነገር መጣ የሚባለው ወይ ወደ የተጠናቀቀ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ ህልውና ወደ ሆነው ህልው ጭብጣዊ ህልውናው ስለመጣ ነው፤ ወይ ደግሞ ህልው ጭብጡ ሲፈርስ ከሚቀሩት ነጠላ አባላቶቹን መሄል ስለሆነ ከታች በነጠላነት የሰራውን ነገር ሆኖ ነው። ይህም ማለት፣ የአንድ ነገር ህልውና ወይ ነገሮቹ ተሰብስበው የሚፈጥሩትን የጋራቸውን በመሆን ነው ወይም የነገሮቹን የጋራ ነገር የሰራውን ነጠላውን በመሆኑ ነው። ስለዚህ ህልው ጭብጣዊ ህልውና በአመጣጡ ሂደት ኋለኛ ነው፤ ከነጠላዎቹ በኋላ ስለሚመጣ ግን ነጠላዎቹ በሱ የተነሳ የመጡ ስለሆነ በስልጣን ቀዳማዊው ነው። “አንድ ነገር የሚመጣው በሁለት መደብ ነው፤ ወይ በኋላው ደረጃ ላይ ስለሚገኝ ወይም ሌላኛው ወደ አመንጭ መሳሪያዎቹ ሲተነተን አንደኛው ስለሚመረት።” ገፅ 175

እናም፣ ለምሳሌ ‘ሰው’፣ ‘ባለሁለት እግር’፣ ‘እንስሳ’ እና ‘ሶቅራጥስ’ ቢባል ‘እንስሳ’ ህልው ጭብጥ ነው፤ በደረጃቸው ‘ባለ ሁለት እግር’ ‘ሰው’ እና ‘ሶቅራጥስ’ ከሱ ውስጥ የሚወጡ ይሆናል። በዚህ መልክ ማሰናዳት ይህም ማለት፣ ለእንስሳ፣ ለባለ ሁለት እግር እና ለሰው ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር/ህልው ጭብጥ/ በመስራት ለሶቅራጥስ ደግሞ መሰረታዊ ጭብጥ በመስራት ህልውን አንዴ ህልው ጭብጣዊ ብቻ ሌላ ግዜ ደግሞ ነጠላ መሰረታዊ ጭብጥ በማድረግ በተለያዩ መደብ መናገር ሲኖርባቸው አላደረጉም።

1.5.3 የተለያዩ አይነት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር አይነቶችን የመቀመር ዘዴ

‘ጥሩ’ ይላል አሪስጣጣሊስ ሁለት አይነት ነው። ይህም፡- ገፅታዊው ጥሩ እና የምሩ ጥሩ

ነው። ገፅታዊው ጥሩ የስሜት አስተውሎታዊው ነው፤ የምሩ ጥሩ ንቡረ ዲስኩራዊ ነው። ህልው ጭብጥም ሆነ መሰረታዊ ጭብጥ ሀሳባችን/ማሰባችን/ የሚረዳቸው ውቅር ህልው ቀመር ናቸው፤ ስለዚህ ለሀሳብ የመጀመርያው ቁሶች ከነገሮች ውስጥ ሀሳብ የሚያወጣቸው ቁሶች ናቸው። ሀሳብ እንደ ዕውቀት የሚይዛቸው እና በየፈርጁ የሚቀመጡት ጭብጣዊ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮች የሀሳብ ቋንቋው ንጥረ ነገሮቹ ናቸው። ህልው ጭብጥም ሆነ መሰረታዊ ጭብጦች የዚህ አይነት የሀሳብ ንድፎች ናቸው። በተለይ ህልው ጭብጥ የነጠላዎች ጠቅላይ ስለሆነ፤ ከእነሱ ውስጥ አንዱን አይነት ሳይሆን ግን እነሱን ጠቅላይ ይሆናል። የማሰብ ጠቅላይ የማሰብ ብቻ ቁስ ስለሆነ፤ ከነጠላዎቹ አንዱን መሆን አይችልም። የስሜት አስተውሎት የሚገባው ነገር ነጠላ ነገር ነው፤ ህልው ጭብጥ የሚሰርፅለት ነገር በመጀመርያ ነጠላ ነገር ነው። ነጠላውን ወደ ረድፍ የሚነቀንቀው ህልው ጭብጥ ጠቅላይ ስለሆነ፤ እራሱን ወደ ረድፍ የሚነቀንቀው ሌላ የለም፤

ሳይነቀነቅ የሚነቀንቅ ዘላለማዊ፤ ህልው ጭብጥ እና ተግባራዊነት በመሆን የሆነ ነገር አለ። እና የእሾት ቁስ እና የሃሳብ ቁስ በዚህ መንገድ ይንቀሳቀሳሉ፤ ሳይነቀነቁ ይነቃነቃሉ፤ የእሾት እና የማሰብ ቀዳሚ ቁሶች ተመሳሳይ ናቸው። ምክንያቱም የሚታየው ገፅታዊው ጥሩ የስሜት ቁስ ነው እና የምር ጥሩው የንቡረ ዲስኩራዊው ምኞት ቀዳሚ ቁስ ነው፤ ነገር ግን አስተያየት የእሾት ዳፋ ከመሆን ይልቅ እሾት የአስተያየት ዳፋ ነው፤ ምክንያቱም ማሰቡ መነሻው ነጥብ ነው። እና ማሰብ በማሰብ ቁስ ይንቀሳቀሳል እና ከሁለቱ አንዱ የተቃራኒዎች ረድፍ በራሱ የማሰብ ቁስ ነው እና በዚህ ውስጥ ህልው ጭብጥ የመጀመሪያው ነው እና በህልው ጭብጥ ውስጥ ያ ደቃቅ የሆነው የመጀመሪያው እና በተግባራዊነት ህልው ነው። ገፅ 176

1.5.4 ህልው በመሆን ችሎታ ብቻ ህልው የመሆን ዘዴ

ለምሳሌ የፕሌቶ ሰዎች፤ የፕሌቶን ቅርፆች በአንድ በኩል የነገሮች ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ያደርጓቸዋል፤ ይህ ትክክል ነው ግን መልሰው ደግሞ ከነጠላዎቹ ውጪ ተነጥለው ህልው ናቸው ይላሉ። ይህንን በማድረጋቸውም ጠቅላዮቹ ከጠቀሰሏቸው ነገሮች ጋር አንድ አይነት አይደሉም እንደማለት ነው። ይህ የሆነው የነጠላዎቹ አይነት የስሜት አስተውሎታዊ ካልሆነ ጠቅላዩ እንዴት አንድ አይነት ይሆናል ብለው ነው። ነገር ግን የተለያዩ ስለሆኑ በአስፈላጊነት በተናጠል ህልው ናቸው ማለት አልነበረም። ደግሞም አንድ አይነት ናቸው ማለትም አይደለም፤

በፕሌቲዊ ሃሳብ የሚያምኑትን በተመለከተ አንድ ሰው በተመሳሳይ ጊዜ የእስተሳሰብ መንገዳቸውን እና የሚወድቁበትን እስቸጋሪነት ማሰስ መቻል አለበት። ምክንያቱም በተመሳሳይ ጊዜ ፕሌቲዊ ሃሳቦችን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ያደርጋሉ እና እንደገናም እንደመነጣጠል የሚገባው እና እንደ

ነጠላዎች ያዩአቸዋል፤ ይህ የሚቻል እንዳልሆነ በፊት ተከራክረንላታል። እነዚህ ህልው ጭብጣቸውን እንደ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የገለጹት፤ እነዚህን ሁለቱን ባህሪያትን በአንድ ነገር ውስጥ ያውጣጡበት ዲስኩር ህልው ጭብጦችን ከየስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ጋር አንድ አይነት አላማድረጋቸው ነው። በስሜት አስተውሎት የሚገባው ዓለም ውስጥ ያሉት ነጠላዎች፤ በማያቆም ተለዋዋጭነት ውስጥ ናቸው እና ማናቸውም ቋሚ አይደሉም፤ ነገር ግን ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅራዊው ነገር ከነዚህ የተለየ እና የሆነ የተለየ ነገር ነው ብለው አሰቡ። ...የሶቅራጥስ ተተኪዎች፤ ከስሜት አስተውሎት የሚገባቸው እና ተሻጋሪ ህልው ጭብጦች በተጨማሪ የትኛውም ህልው ጭብጦች የሚኖሩ ከሆነ፤ መነጣጠል የሚገባቸው መሆኑን እንደ አስፈላጊ በማየት፤ ሌሎች ስላልነበሯቸው፤ ከሁሉም ነገሮች ውስጥ ለሚወጡ ለእነዚህ ህልው ጭብጦች የተነጠለ ህልውነት ሰጡ፤ ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅሮች እና ነጠላዎች በአመዛኙ ተመሳሳይ የሆኑ ነገሮች ነበሩ የሚለው የሚከተል እንደሆነ ነገር፤ እንደዚህ ከሆነ፤ ይህ በራሱ በጠቀሥን ው አተያይ ውስጥ አንድ አስቸጋሪነት ነው። 70 203

ታዲያ እነዚህ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮች እና ነጠላዎች አንድ አይነት ያልሆኑ ሆነው እያሉ አንድ አይነት የሆኑ የሚሆኑት እንዴት ነው? በተጨማሪስ ጠቅላዮቹ ህልው ከሆኑ፤ ተነጥለው ህልው መሆን ስለቻሉ ካልሆነ እንዴት ህልው መሆን ይችላሉ? ካልን፤ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ ወይም ዲስኩራዊ መዋቅሮች ህልውናቸው በመሆን ችሎታ ብቻ ነው። እነዚህ በባህሪያቸው ሀሳባዊ ህልውናዎች ናቸው፤ እንደ ነጠላ ነገሮች የስሜት አስተውሎታዊ በሀሪ የላቸውም፤ ስለዚህ ህልው የመሆን ችሎታ አላቸው በስሜት አስተውሎታዊ ዓለም ውስጥ ስለስሜት አስተውሎት ስለሆኑ ብቻ። ይህም፤ የስሜት አስተውሎታዊ በሀሪ ያለውነታቸው በህልውና ቀመራቸው ውስጥ የለም። ለምሳሌ ውቅር ህልው ቀመር የሚወጣለትን ነጠላውን ሶቅራጥስ ብንወስድና የሱን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር 'እንስሳ'ን ብንወስድ እንስሳ ህልውናው በመሆን አቅም ብቻ ነው እንጂ በተጨማሪም አይደለም። ምክንያቱም እንስሳ የሰው፤ የከብት፤ የአራዊትና ወዘተ ነፍሳት ጠቅላይ ረቀቅ ነው ግን በተግባር እንስሳ የሚባል ነጠላ ፍጡር የለም። ስለዚህ የሶቅራጥስ ህልውና ነጠላ ግለሰብነቱ ሲሆን የእንስሳነቱ ህልውና በመሆን መቻል ነው። እናም ዕውቀት እነዚህ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮችን ማወቅ ነው እንደማለታችን፤ ጠቅላይ ዎች የስሜት አስተውሎታዊ በመሆን አቅም ብቻ የሆኑ እንደሆኑ አሳይተናል። ስለዚህ እውቀትም፤ በመጀመርያ ደረጃ ትርጉሙ የስሜት አስተውሎታዊ አይደለም ሀሳባዊ ነው። ነገር ግን ስለ የስሜት አስተውሎት ነው። ለምሳሌ 'ቀለም' ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው። ነጭ ቀለም የሚል ሰው ነጭነት ውስጥ የያዘው ቀለምነት እንደ ነጭነት ይህንኑ አካላዊ አይደለም ሀሳባዊ ብቻ ነው። ነገር ግን 'ነጭን' ለማወቅ 'ቀለምን' ማወቅ ግድ ነው፤ የምንድንነቱን ዕውቀት የያዘው ቀለምነቱ ነውና። ነገር ግን አሁንም ደግሞ ቀለም ስለ ነጭ ቀለም ነው። ከሱ ውጪ በራሱ ህልውና የለውም፤ ስለዚህ ልክ

ጠቅላይ ከነጠላው ጋር አንድ ያልሆነም የሆነም ነው እንዳልነው፤ ዕውቀት በአንድ ጎኑ ጠቅላይ ነው ግን ደግሞ ጠቅላይ ሳይሆን ነጠላው ነጭ ቀለም ነው 'የቀለም' እውቀታችን ከነጠላዎቹ ነጭ፤ ቀይ እና ወዘተ ቀለሞች ነው የሚነሳውና፤

የነገሮች መርሆች የተነጠሉ ህልው ጭብጦች ሳይሆኑ ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር መሆን እንዲኖርባቸው አድረጎ ዕውቀት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው የሚለው አረፍተ ነገር በእርግጥም ከጠቆምናቸው ሁሉ ነጥቦች እጅግ ትልቁን ችግር ይደቅናል፤ ነገር ግን አሁንም አረፍተ ነገሩ በአንድ መደብ እውነት ነው ምንም እንኳን በአንዱ መደብ ደግሞ እውነት ባይሆንም። ምክንያቱም ዕውቀት ልክ እንደዚህ 'ማወቅ' እንደሚለው ግስ ሁለት ነገሮችን ማለት ነው፤ ከነዚህም አንዱ የመሆን አቅም እና አንዱ ደግሞ ተግባራዊነት ነው። ...በማስረጃዊነት፤ በአንድ መደብ ዕውቀት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ነው እና በአንድ ሌላ መደብ ዕውቀት ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅራዊ አይደለም። ገፅ 204

ክፍል ሶስት

1. ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት

1.1 ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት በአስተሳሰቦቻችን ውስጥ ያለ ግድ ነው።

በዚህ ክፍል መጀመርያዎቹ ሁለት ክፍሎች በውይይት ያዳበርናቸውን አሪስጣጣሊዊ የሥነ ጭብጥ ስርዓት ፍሬነገሮችን ሰብሰብ አድርገን በስርዓት ድምዳሜ መልክ እንደገና በሥነ ጭብጣዊ በሀሪያትነት እናደራጃቸዋለን። በሁለቱ ክፍሎች ውስጥ እንዳየነው የገሀዱ ዓለም ተፈጥሮ ስርዓት የሀሳብ ተፈጥሮ ወይም የሀሳብን ተፈጥሮ የሚጋራ ረቂቅ ተፈጥሮ አለው። ስለዚህ የገሀዱ ዓለም ህልውና መሰረት የማሰብን ንጥረ ነገር የሚጋራ ነገር ነው። ይህ ስርዓት ሥነ ጭብጣዊው ስርዓት ነው። ይህንን ስርዓት ማወቅ የማሰብ እና የማወቅን ረቂቅ ስርዓት ማወቅም ነው።

ሁላችንም ማወቅ እንሻለን ብሎ ይጀምራል አሪስጣጣሊስ። “ሰዎች ሁሉ በተፈጥሮ ማወቅን ይሻሉ። የዚህ ማሳያው ህዋሶቻችንን የምንመለከትበት የደስታ ስሜት ነው፤” ገፅ 1 ማወቅ መሻታችን በዚህ የስሙት ህዋስ ፍላጎት ድረስ ብቻ የተገደበ አይደለም ይልቅ ሌላም ረቂቅ እውቀትን የመገንዘብ ችሎታ አለን። ገሀዱ ዓለም የሰው ልጅ የጥበብ አስተውሎት የሚገባው ነው። የስሜት ህዋሶች የሚሰጡን ምልክታዎች ምንም የተቆረጠ ድምዳሜና ትርጉም በራሳቸው የላቸውም፤ የሰው ልጅ አኗኗር በዲስኩር ወይም በማሰብ ነው። ዕውቀት ማሰብ ደግሞ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮችን ማወቅ ነው ወይም መቀመጥ ነው ጠቅላይ ደግሞ በመሆን አቅም ብቻ የሆነ መሆኑን አሳይተናል። ስለዚህ እውቀትም በመሆን አቅም እንጂ በመጀመርያ ደረጃ ትርጉሙ የስሜት አስተውሎታዊ አይደለም ሀሳባዊ ነው። ነገር ግን ስለ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ነው። ለምሳሌ ነጭ ቀለም የሚል ሰው ነጭነት ውስጥ የያዘው ‘ቀለምነት’ እንደ ነጭ አካላዊ ይህነት አይደለም ሀሳባዊ ብቻ ነው። ነገር ግን ‘ነጭን’ ለማወቅ ‘ቀለምን’ ማወቅ ግድ ነው፤ የምንድነቱን ዕውቀት የያዘው ቀለምነቱ ነው። ነገር ግን አሁንም ደግሞ ጠቅላያዊው ‘ቀለም’ ስለ ነጠላው ነጭ ቀለም ነው። ከነጠላው ውጪ ቀለም በራሱ ህልውና የለውም። ስለዚህ ልክ ጠቅላዩ ከነጠላው ጋር አንድ ያልሆነም የሆነም ነው እንዳልነው፤ ዕውቀት በአንድ ጎኑ ጠቅላዩ ነው። ነገር ግን ደግሞ ጠቅላዩ ከነጠላው ጋር አንድ ያልሆነም የሆነም ነው እንዳልነው ዕውቀት በአንድ ጎኑ ጠቅላዩ ሳይሆን ነጠላው ነጭ ቀለም ነው፤ ‘የቀለም’ እውቀታችን ከነጠላዎቹ ከነጭ፣ ከቀይ እና ወዘተ ቀለሞች ነው የሚነሳውና። ስለዚህ ከነጠላ ነገሮች ልምዳችን ስለነገሮች ጠቅላይ የሆነ ዕውቀት ድምዳሜ ይመጣል።

የዚህ አይነት ጭብጥን የማውጣት አሰራር የአስተሳሰባችን የአሰራር ቅርጽ ነው፤

የሰው ዘር ግን በጥበብ እና በዲስኩር ነው የሚኖረው፤ ምክንያቱም፤ በጣም ብዙ የሆኑ የአንድ ነገር ትዝታዎች (ማስታወሪያ)፤ በመጨረሻ የአንድ ነገር ልምድ አቅምን ይፈጥራሉ። ልምድ ደግሞ በጣም ባመዛኙ ቆንጆ እንደ ሳይንስ እና ጥበብ መሳሪያ ነው፤ ነገር ግን የምር ሳይንስና ጥበብ ለሰው ልጅ የሚመጡት በልምድ ውስጥ ነው፤ ምክንያቱም፤ ፓለስ እንዳለው ‘ልምድ ጥበብን ሰራ፤ ነገር ግን ልምድ አልባነት ደግሞ እድልን’ ነውና። አሁን፤ አርት የሚመጣው፤ ከልምድ ከተገኙ ብዙ ግንዛቤዎች አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከን የሆነ ድምዳሜ ስለ አንድ መደብ ቁሶች ሲመረት ነው። ምክንያቱም ካሊፖስ በዚህ በሽታ ታሞ የነበረ ግዜ ይህ መድሃኒት ጥሩ አደረገለት፤ እንዲሁ ሁሉ ለሶቅራጥስ እና ለሌሎች ግለሰቦችም ጥሩ አደረገ የሚለው ድምዳሜ መኖር የልምድ ጉዳይ ነው፤ ገፅ 1

እንደውም፤ ሰዎች ማሰብን መጠቀማቸው እና አለመጠቀማቸው የሚታየው ለጠቅላይ መንስዔዎች ያላቸውን ዝንባሌ በማየት ነው፤ ነገሮችን ጠቅልሎ ዕውቀት መስራት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ለነገሮች መስራት ነው ካልን፤ ነገላው ብቻውን ዕውቀት አይሆንም የስሜት አስተውሎት የሚገባው እንጂ ካልን፤ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን መያዝ የማወቅ ምልክት ነው፤ ይህን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ስለ ነገላ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች መስራት ካልቻለ፤ ስለነገሮቹ ዕውቀት የለውም ማለትም ነው። “...ንድፈ ሃሳብን እራሳቸው በመያዛቸው እና መንስዔ ዎችን በማወቃቸው ነው። እና በአጠቃላይም፤ ይህ የየሚያውቅ ሰው እና የየሚያውቅ ሰው ምልክት ነው፤” ገፅ 1 ይህ የሥነ ጭብጥ ስርዓት ምርምር ለነገሮች ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ለመስራት የመቻላችን ዕውቀት ስርዓት ምርምር ነው። በዚህም የእነዚህን ዕውቀቶች መመረት ተፈጥሮ መርህ፤ ቅርጽ እና መንስዔ ማስቀመጥ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓትን ማስቀመጥ ነው። ይለናል። “እውቀታቸው ጥበብ የሆኑት፤ መንስዔ እና መርሆች ምን አይነት እንደሆኑ መመርመር ...፤” ገፅ 2

1.2 ሥነ ጭብጣ የህልውና ጥናት ነው

እንዳየነው፤ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት ማለት የገሀዱ ዓለም ህልውና መሰረት የሆነው ስርዓት ጉዳይ ነው። የገሀዱ ዓለም ስርዓት መርህ የህልውና መርህ ወይም ንጥረ ነገር ወይም መጀመርያ ነው። ምክንያቱም ገሀዱ ዓለም ምንድነው እና ለምንስ እንዲዚህ ሆነ የሚሉት ጥያቄዎች የምንድንነት ናቸው። “የእነዚህ ህልው የሆኑ ነገሮችን መርህ እና መንስዔ ን እየፈለግን ነው እና ከነሱም በግልፅ ህልው እንደ ህልው የሆኑበትን መርህ እና መርሆችን እየፈለግን ነው።” ገፅ 84

ስለዚህ ነገላ የገሀዱ ዓለም አባላት ህልውናስ በምን ህልውና ላይ የተመሰረተ ነው የሚሉት ጥያቄዎች የሚጠቁሙትን ጭብጣዊ የህልውና ስርዓት ማጥናት ነው የሥነ

ጭብጥ አላማው። ከዚህ በፊት የአለሙን መንስዔ እና መርህ ሲጠይቁ የነበሩ አሳብያንም በጥያቄዎቻቸው ይህንን አይነት ነገር መጠየቃቸው ነበረ፤ የሆነ ነገር ተፈጥሮ የተነሳ ነገሮች የራሳቸውን አባልነት የሚያገኙበት እና ወደ ህልውና የመጡበት ነገር መርህ እና መንስዔያቸው ማለት ነው። ስለዚህ የነገሮችን ንጥረ ነገር ስንፈልግ እየፈለግን ንጥረ ነገር ነገሮች በአስፈላጊነት የሚሆኑበት የሚሆኑበትን ህልውና እየፈለግን ነው። ይህ ንጥረ ነገራቸው ህልውናነት እራሱ በአጠቃላይ እንደ ህልውናነት ምን አይነት መሰረታዊ ባህሪ አለው የሚለውን የሚነግረን ነው ይለናል፤

...አሁን የመጀመሪያዎቹን መርሆች እና ከፍተኛ መንስዔ ዎችን እየፈለግን እስከ ሆነ ድረስ፤ በግልፅ፤ ከራሱ ተፈጥሮ የተነሳ መርሆችና መንስዔ ዎች የሚወጡበት የሆነ አንድ ነገር መኖር አለበት። እንደዚህ ከሆነ፤ እነዚህ የህልው ነገሮችን ንጥረ ነገር እየፈለጉ የነበሩ እነዚህ መርሆች ነበር ሲፈልጉ የነበረው፤ ንጥረ ነገሮች ህልው የሆኑ ነገሮች ንጥረ ነገር መሆን መገባታቸው በአጋጣሚ ሳይሆን ህልው ስለሆኑ ግድ ነው። ስለዚህ እኛም የመጀመሪያዎቹን መንስዔ ዎች ምንረዳው ልክ ህልውናነት እንደ ህልውናነት እንደሆነው ነው። ገፅ 41

አንድ ነገር ህልው ነው ማለት ምንድናዊ ነባራዊነት አለው ማለት ነው። ህልውና ከዚህ በተጨማሪም በሌላ መደብ ሊገለፅ ይችላል። ለምሳሌ በግሎብል ይዘቱ። ስለዚህ ህልውና በተለያዩ መደብ ሊነገር ይችላል፤ ነገር ግን ሥነ ጭብጣዊው ህልውና ጭብጣዊው ምንድናዊ ህልውና ነው ይለናል። ይዘቱ ወይ ግሎብል ቁሳዊ መገለጫው በምንድንነቱ መገለጫነት ይወሰዳል ብንልም፤ ይዘት እና ግሎብል ቁሳቸው ተለዋዋጭ እና የተለያዩ አይነት ያላቸው ነገሮች ስላሉ፤ በመሰረታዊነት ህልውናነት እነዚህን ተሻገሮ በየጋራ ምንድንነት የሚቀመጠው ነው። ይህ ጥናታችን ደግሞ፤ ይህ በየጋራ ምንድንነት የሚቀመጥ ምንድንነት እና ህልውና እራሱ ምንድን ነው? ነው፤ መዋቅር እና በሀሪውስ ምን ይመስላል ነው። የጥናታችን ምርምር ውጤት የሚያሳየው ይህ ጭብጣዊ ህልውና ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት እንደሆነ ነው፤

1.3 ሥነ ጭብጣዊው የአስተሳሰብ ስርዓት ባህሪያት

1.3.1 የመጨረሻው እረቁ እና ጥሩውነት፤

ሥነ ጭብጣዊነት ስለየሆነ አንድ ተግባራዊ ነገር መንስዔና መርህ ፍለጋ አይደለም። እየፈለግነው ያለነው ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት ጠቅላይ በመሆኑ እሱ ከሚገልፃቸው ነጠላ ዝርዝሮች ይልቅ የእሱን ጠቅላይ ዝርዝር የበለጠ ይመለከታል፤ ምክንያቱም ዲስኩራዊው ጭብጥ የበለጠ ጥበባዊ አስተውሎት ነው። የሥነ ጭብጥ ጥናት ስለ እራሱ የጥበብ አስተውሎት ምንነት ስለሆነ፤ በእራሱ እራሱን ማጥናት አይነት ነገር ነው። ምንም እንኳን ስለ ነጠላዎች የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ቢሆንም፤ የእነሱን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነውን ዕውቀት ማግኘት ከባድ

ነው። ከስሜት አስተውሎት ርቆ በሀሳብ በሀሪነያት ብቻ የሚገለጥ ስለሆነ። በዚህም ተነሳ የሥነ ጭብጥ ቅርፆችን ስለሚቀርፀው ቅርጽ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሩን መፈለግ ከባድ ነው፤ ምክንያቱም ዲስኩራዊ ጭብጥ በጣም እሩቅ ስለሆነው ነገር ስለሆነ። “የመጨረሻ እርግጥ የሆኑት ሳይንሶች፣ በምልክት ሰው ሊያውቃቸው የመጨረሻ ከባዶች የሆኑ ናቸው፤ ምክንያቱም፣ ከስሜት ህዋሳት ወይም ከስሜት አስተውሎት የመጨረሻው እሩቆች ናቸው።” ገፅ 3

ሥነ ጭብጣዊው ሳይንስ የሳይንሶች ሁሉ መሰረት በመሆኑ የላቀ ስልጣን አለው። የየሳይንሱ ሁሉ ጥሩ ሳይንሱ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት የሆነ ነው፤ ይህ ከዋናው ሥነ ጭብጣዊ ሳይንስ ጋር ይመሳሰላል። የእነሱ ጥሩ ስለዚህ ሥነ ጭብጣዊው የአስተሳሰብ ስርዓታቸው ከሆነ፣ ተመልሰን ያለማጠሪያ ጥሩው ደግሞ ዋናው ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት ነው፤ ምክንያቱም የየሳይንሱ ሥነ ጭብጣዊ መርህ የሚቀዳው ከሥነ ጭብጥ ሳይንስ ነው ይለናል። ስለዚህ ሥነ ጭብጣዊው ሳይንስ የላቀ ባለስልጣን የሆነ ሳይንስ ነው፤ የላቀው ጥሩዉም ነው። “የላቀ ስልጣን ያለው ሳይንስ እና ከማንኛውም ማሟያ ሳይንስ ከሆኑት የላቀ ባለስልጣን ነው እና ይህም ማለት፣ ጥሩ የዛ ነገር ጥሩው ነው፤” ገፅ 3 ስለዚህ እነዚህን ለምንደርስበት ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት እንደምልክት እንውሰዳቸው ብሎ በሀሪያቱን በመተነተን ያጠቃልላል። “እንግዲህ፣ የምንፈልገው ሳይንስ ተፈጥሮ ምን እንደሆነ፣ እንዲሁም አጠቃላይ ፍለጋችን እና ምሉኡ ምርምራችን ሊደርስበት የሚገባው ምልክት ወይም መደገግ ምን እንደሆነ አስቀምጠናል።” ገፅ 4

1.3.2 መጀመሪያ እና መጨረሻነት

ጭብጣዊ ህልውና የመጀመርያው እና ዘላለማዊ ነው፤ ስለዚህ መሆን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ህልውና ይጀምራል። እና ነጠላዊው ህልውና ደግሞ ኢ-ዘላለማዊ ነው። ይህ ነጠላ መሆን የመሆን ተጨባጭ መጨረሻ ነው። ዲስኩራዊው ህልውና ሊፈርስ መሆን አይቻለውም። ምክንያቱም መሆን እራሱ ከሱ ነው የሚጀምረውና። ነጠላው ግን ያ ጭብጣዊ ህልውና የተሰራበት በመሆኑ የተቀረፀበት ግሉዝ ነገር ፈራሽ ወይም ተቀያሪ ነው። ግሉዝ ሲቀየር የመጀመርያውን ጭብጣዊ ህልውና ትቶ ሌላ ጭብጣዊ ህልውና ይይዛል ለምሳሌ ‘ሰው’ እንደ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ ህልውና ዘላለማዊ ነው። ነገር ግን ስጋና አጥንት ወዘተ ሆኖ የሰራው ግሉዝ አካሉ ይፈርሳል ወይም ስጋ እና አጥንቱ ወደ ሌላ ህልውና ይቀየራል። ስለዚህ ሰውነት የተሰራበት አካል ኢ-ዘላለማዊ ነው። ስለዚህ መሆን እልቆ መሳፍርታዊነት የለውም፤ በተለይ ወደ ላይ ዝግ ነው በቋሚነት ያው እሱው ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊው መዋቅሩ ዘላለማዊ ስለሆነ። ወደ ታች ግን መሆን የአካል መቀያየር ሊያደርግ ይችላል። ነገር ግን የሚፈርስ ስለሆነ ዘላለማዊ አይደለም። “በተመሳሳይ ግዜ፣ የመጀመሪያው መንስዔ ዘላለማዊ እንደመሆኑ፣ ሊፈረስ የሚችል መሆኑ አይቻልም፤ ምክንያቱም የመሆን ሂደት፣ ወደ ላይ አቅጣጫ፣ እልቆ መስፍርት እስካልሆነ ድረስ፣ እሱ በመፍረሱ የሆነ ህልው የሆነ ነገር የመጣበት፣ ያ የመጀመርያ

የሆነው ነገር፣ ኢ-ዘላለም መሆን አለበት።” ገፅ 24

1.3.3 አሳባዊነት

የሥነ ጭብጥ ስርዓት ንጥረ ነገሮች ስለ ግሑዛዊው ዓለም ቢሆኑም፣ እነሱ ዲስኩራዊ ብቻ ናቸው ግን ደግሞ አሁንም ውቅር ህልውና የሚገባቸው የገሀዱ ዓለም ነገሮች ናቸው። እነዚህ ሥነ ጭብጣዊ ንጥረ ነገሮች የሚመጡት ከነጠላዎቹ የገሀዱ ዓለም በሀሪያት ነው። ይህም ማለት፣ ገሀዱ ዓለም የሚፈለቀቅ የዲስኩር ወይም የሀሳብ ተፈጥሮ አለው ማለት ነው። በዚህ ላይ ነው ዘላለማዊነት፣ መጀመርያ እና መጨረሻ የተመሰረቱት። እናም በዚህ መሰረት፣ ነጠላ ነገሮች የማሰብ ድርጊት ልጦ(ፈልቅቆ) ወይም ነጥሎ የሚያወጣው የሀሳብ የሆነ ነገር አላቸው። ይህ ካልሆነ፣ ሁሉም ነገሮች የስሜት አስተውሎት እንጂ እውቀት መሆን አይችሉም። ነጠላ ነገሮች የሀሳብ የሆነ ነገር አላቸው ግን ነገሮቹ ህልው ወደመሆን ቢመጡም ቢፈርሱም ሀሳብ ቋሚና መነቃነቅ የማይገባው ይሆናል። ስለዚህ ሀሳብ ከነገሮች ውስጥ የሚልጠውን (የሚፈለቅቀውን) የሀሳብ መጀመርያን በመስጠት ሀሳብ እራሱ እንደ ነጠላዎቹ የስሜት አስተውሎቶች የሚገባቸው ነገሮች ያልሆነ፣ እነሱ ግን ከእሱ የመጡ ነገሮች ይሆናሉ። ሀሳባዊው የነገሮች ባህሪ፣ ነገሮቹ ህልው መሆን የሚጀምሩበትን የሚያሳይ እንደመሆኑ ገደባቸውን ያሳያል። ይህም ማለት፣ ነገሮች በማያቆም መልኩ አንዱ የአንዱ አመንጭ ሆኖ ያልቀጠለ መሆኑን ያሳያል፤

ከነጠላዎች የሚነጠል ምንም ከሌለ ምንም የሃሳብ ቁስ የለም፤ ነገር ግን ሁሉም ነገሮች የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ቁስ ይሆናሉ እና የምንም ነገር ዕውቀት አይኖርም፤ የስሜት አስተውሎት ዕውቀት ነው ካላለን በስተቀር። ገፅ 33

የበለጠ ለማጠናከር፣ የነገሮች መጀመርያ መርሆችና መንስዔ ዎች ማሰብ የሚያያቸው ናቸው ማለት፣ ፈጠራ ናቸው ማለት አይደለም ግን የሀሳብ በሀሪ ያላቸው ናቸው ማለት እንጂ፤ እንደ ገሀዶቹ ነገሮች ሁሉ ገሀድ ናቸው፤ ነገር ግን ሀሳብ ብቻ የሚያያቸው ገሀድ ናቸው ነው አሪባጣሊስ የሚለው። ይህ ማለት፣ ሀሳብ እራሱ ለመካሄድ ከነገሮች ላይ የሚላጥን የሚወጣን የሀሳብ ቁስ ይፈልጋል። በዚህም ነገሮች የሀሳብ የሆነ ነገር ያላቸው ከመሆኑ የተነሳ፣ ቋሚና መነቃነቅ የማይገባውነት ህልውና አላቸው። ምንም እንኳን የስሜት አስተውሎታዊው ክፍላቸው የሚለወጥና የሚበላሽ ቢሆንም፣ ነጠላ የሀገዱ ዓለም ነገሮች ከመሆናቸው በተጨማሪ ነጠላዎች ውስጥ “... ከነጠላዎች በተጨማሪ እንደ ‘ቅርፅ’ ወይም ቀመር አይነት የሆነ ነገር መኖር አለበት።” ገፅ 34

1.3.4 ጭብጣዊ የሆነ ህልውና ያለውነት

1.3.4.1 ህልው ጭብጣዊ እርከናዊነት

ህልው ጭብጥ ከነጠላ ነገሮች ውስጥ ነጠላው ከሌሎች ነጠላዎች ጋር የሚጋራው የጭብጥ አይነት በመሆኑ፤ ማሰብ የሚልጠው ጭብጣዊ ነገር ነው እና ህልው ጭብጥ እና እሱ የመጣበት ነገር በተለያየ መልክ አንዳቸው ከአንዳቸው ቀዳሚ ሊሆኑ ይችላሉ፤ ምንም እንኳን ባልታጠሩ ትርጉሙ እራሱ ነጠላው ነገር የመሰረታዊ ጭብጥ ያለው ቢሆንም። ህልው ጭብጥ የየጉዳዩ አይነት ቀዳማዊው ወይም ዋናው ጭብጥ ማለት ነው። ጭብጥ በአካላዊነት ባይሆንም ህልውና ያለው ነገር ነውና ጭብጣዊ ህልውና አለው እንላለን። ለምሳሌ ‘አካል’ ይላል አሪስቶጣሊስ፤ ‘በወለሎች’ የተሰራ ነው፤ ‘ወለሎ’ ‘በመስመሮች’ የተሰራ ነው፤ ‘መስመር’ ‘በነጥቦች’ የተሰራ ነው። ከላይ ከአካል ወደ ታች ካየን አካል ለወለሎቹ ህልው ጭብጣቸው ነው፤ ወለል የመስመሮች ህልው ጭብጥ ነው፤ መስመር የነጥቦች ህልው ጭብጥ ነው። በሌላ መልኩ፤ ‘አካል’ ነጠላ እና ተግባራዊ ህልውናም አለው፤ እሱን የሰሩት ሀሳባዊ ቀመሮች ግን መሆን መቻላዊ ህልውና ነው ያላቸው። ምክንያቱም ወለል፤ መስመር እና ነጥብ ተግባራዊ ህልውና ሳይሆኑ አካልን ለመቀመር የተሰሩ ሀሳባዊ ነገሮች ናቸው። ነገር ግን ከአካል ውስጥ በሀሳብ ተፈልቅቀው የተሰሩ ናቸው።

በመሆኑም፤ ‘አካል’ ሰብሳቢ ጭብጣዊ የምር የሆነ ነገር ነው፤ ነገር ግን እሱን የሚሰሩት የሰሩት ወለሎች መስመሮች እና ነጥቦች ከአካል አንፃር እየቀነሰ የሚሄድ ቀዳሚ ጭብጥ መሆን ነው ያላቸው። በዚህ መሰረታዊ ጭብጥነቱ አካል ቀዳሚ ህልው ጭብጥ ነው፤ ወለልን፤ መስመርን እና ነጥብን በሰሩ ስለሚይዝ። ወል፤ መስመር እን ነጥብ ተሰናድቶ አካል በመሰራቱ ከልጅ ውስጥ አዋቂ ሰው እንደሚመጣው ቢሆንም ውሃ ሲተን ወደ አየር እንደሚቀየረው አይነት መምጣት ካየነው ደግሞ አካል ሲበታተን ወለል፤ መስመር እና ነጥብ ወደ መሆን እንደሚመጣው ህልው ጭብጣዊ ቀዳሚነት ያላቸው ሰሪዎች ወለል፤ መስመር እና ነጥብ ይሆናሉ። እነዚህ ገደቦች አጥሮች ስለሆኑ፤ ልክ ለወለል መስመር ገደቡ እና ለመስመር ነጥብ ገደቡ በመሆኑ አይነት ቀዳሚ ህልው ጭብጥ ሊሆኑ እንደሚችሉት፤

...አካል ብቻ የምር እንደሆነ ነገር እና እንደ ህልው ጭብጥ ይዘልቃል። ግን በሌላ ጎኑ፤ አካል በእርግጠኝነት ከወለል ያነሰ ህልው ጭብጥ ነው እና ወለሉ ከመስመር ያነሰ ህልው ጭብጥ ነው እና መስመር ከውሁድ እና ከነጥብ ያነሰ ህልው ጭብጥ ነው። ምክንያቱም አካል በነዚህ የተገደበ ነው እና እነዚህም ከአካል ውጪ ህልው መሆን ይችላሉ ተብሎ ይታሰባል፤ ነገር ግን አካል ከነዚህ ውጪ ህልው መሆን አይችልም። መስመር እና ነጥብ ከአካል የበለጡ ህልው ጭብጦች ናቸው፤ ነገር ግን እነዚህ የምን አይነት አካሎች እንደሆኑ

አናይም፡፡ ገፅ 38

ከላይ እንዳየነው ከታች ሲታይ፤ ነጥብ፤ መስመር እና ወለል አካልን ይቀድማሉ፤ ከላይ ሲታይ አካል ወለልን፤ መስመርን እና ነጥብን የቀደመ ህልው ጭብጥ ሊሆን ይችላል፤ ስለዚህ ህልው ጭብጣዊ ህልውና የተለያየ አገላለፅ ሊኖረው ይችላል። ባልተጣራ መደብ ግን የበለጠ መልካላዊው ዲስኩራዊ ረቂቅ ነው ህልው ጭብጥ፤ ሌሎች የሱ ባህሪያት የሱ ያለቀ አካላዊ ሂደት በመሆን እና ወዘት ህልው ጭብጥ ሊባሉ ይችላሉ ይላናል፤

አንዳንድ ነገሮች ህልው ጭብጥ የሚባሉት ህልው ጭብጥ ስለሆኑ ነው፤ ሌሎች ደግሞ የህልው ጭብጥ ባህሪያት ስለሆኑ ነው፤ ሌሎች ደግሞ ወደ ህልው ጭብጥ የሚደረግ ሂደት ስለሆኑ ነው ወይም የህልው ጭብጥ መፍረስ ወይም የህልው ጭብጥ መገፈፍ ወይም የህልው ጭብጥ ይዘት ስለሆኑ ነው ወይም አመንጭ ወይም ህልው ጭብጥን አምራች ስለሆኑ ነው ወይም ለህልው ጭብጥ አንፃራዊ የሆኑ ነገሮች ስለሆኑ ነው፤ ወይም ከነዚህ መሃል ህልው ጭብጥ ለአንዳቸው ነገሮች ተፃራሪ ስለሆነ ነው። በዚህ ዲስኩር የተነሳ ነው ኢ-ህልዋዊውም ሳይቀር ኢ-ህልዋዊ ነው የምንለው። ገፅ 41

ማሰብም፤ ንግግርም ከምንድንነት ነው የሚጀመረው። ህልው ጭብጥ ደግሞ የነገሮች መነሻ ነጥብ ወይም የአንድ ነገር ዋናው ምንድንም ነው። ማሰብ እና የማሰብ ቅርጽ የሆኑት አመክንዮዎች የሚመምሩት ከህልው ጭብጥ ወይም ከነገር ማዕከላዊ ምንድን ነው። እና እንዳየነው የምርነት የሆኑት የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ምንድናቸው በህልው ጭብጣዊ ቀመራቸው ውስጥ ነው ያለው እንደማለታችን፤ ህልው ጭብጥ የምርነትም ምንጭ ነው ማለት ነው። “ስለዚህ፤ ልክ በአመክንዮ ድርዳሮ ውስጥ አንደሚሆነው፤ ህልው ጭብጥ የእያንዳንዱ ነገር መነሻ ነጥብ ነው፤ ‘አንድ ነገር ምንድን’ ከሆነበት ነው የአመክንዮ ድርዳሮ የሚጀመረው እና ከሱም አሁን ደግሞ፤ የምርት ሂደት ሲጀምር እናገኛለን።” ገፅ 100

1.3.4.1.1 የህልው ጭብጥ እይነት

ህልው ጭብጣዊ ህልውና ሁለት አይነት ነው። ግሉዝ አካላዊ ህልው ጭብጥ እና ፎርሙላዊ ህልው ጭብጥ፤ ግሉዝ አካላዊው ህልው ጭብጥ ከግሉዝ ጋር ይፈርሳል። ፍሮሙላዊው ወይም ቅርፃዊው ህልው ጭብጥ ከመኖሩ የተነሳ፤ ግሉዝዊው ህልው ጭብጥ ኖረ እንደማለታችን፤ ቅርፃዊው ህልው ጭብጥ ደግሞ ያለ ሌላ መጀመርያ የመጣ መጀመርያ ነው እንደማለታችን፤ ፎርሙላዊዎችን (ቅርፃዊዎቹን) ህልው ጭብጦችን ምንም አያበጃቸውም፤ አይወልዳቸውም ማለታችን ነው። ስለዚህ በአንድ መልኩ ህልውናቸው የመሆን አቅም ብቻ ቢሆንም፤ በሌላ መልኩ ደግሞ ለነጠላ አካላዊ ነገሮች ሁሉ መጀመርያ በመሆን ህልውናቸው ቀዳሚያዊ ነው ይላናል። ከሀሳባዊነት ህልውናቸው የተነሳ እንደ አካላዊዎቹ ጭብጦች ፎርሙላዊዎቹ ህልው ጭብጦች አይፈርሱም። ይህ ማለት፤ ልክ ግሉዝዊዎቹ ህልው ጭብጦች እየፈረሱ ወደመሆን ናቸው፤ ፎርሙላዊዎቹ

ህልው ጭብጦች ግን ያው ናቸው ወደ መፍረስም ሆነ ወደ መወለድ እየሄዱ አይሆኑም። ነገር ግን ሳይወለዱ እና ህልውናቸው በየመሆን መቻል የህልውና መደብ ነው። በሌላ መልኩ፣ ህልው አይደሉም፤ የመወለድ እና የመፍረስ አይነት ህልውና ስለሌላቸው፤

ህልው ጭብጥ ሁለት አይነት እንደመሆኑ መጠን፣ ግሑዝ አካላዊው እና ፎርሙላው (ማለቱ፣ ያ አንደኛው አይነት ህልው ጭብጥ ፎርሙላው ከግሑዙ ጋር ሲወሰድ ሲሆን ሌላኛው አይነት ደግሞ፣ ፎርሙላው እንደ አጠቃይነት ሲወሰድ ነው)፤ በፊተኛው መደብ ውስጥ ያሉት ህልው ጭብጦች መፍረስ የሚገባቸው ናቸው (ምክንያቱም መወለድ ስለሚችሉ)፤ ነገር ግን መቼም በመፍረስ ሂደት ውስጥ ነው በሚለው መደብ የፎርሙላ መፍረስ የለም (ምክንያቱም መወለዱ የለምና፤ የቤት ህልው አይወለድም፤ ነገር ግን የዚህ ቤት ህልውነት ብቻ ነው የሚወለደው እንጂ)፤ ነገር ግን ካለ መወለድ እና መፍረስ ፎርሙላዎች ህልው ናቸውም እና ህልው አይደሉምም፤ ምክንያቱም ማንም እነዚህን እንደማያስወልድ እና እንደማያበጃቸው ለማሳየት ተችሏል።
ገፅ 110

በሌላ መልኩ፣ የህልው ጭብጥን ዝርዝር ሁለት መደብ በሌላ መልኩ ሲዘረዝር እንዲህ ይለናል፤ አንደኛው፣ የአባላቱ አይነት ያልሆነው ሀሳባዊው የጋራ ነገራቸው ሲሆን፣ ሁለተኛው ደግሞ፣ እያንዳንዱን ነገር መሰረታዊ ጭብጥ ወይም አካል የያዘው ሀሳባዊ ውቅር ህልው ቀመር ነው። “እንደዚህ ከሆነ፣ ‘ህልው ጭብጥ’ ሁለት መደብ አለው የሚለው፣ ይከተላል፤ (ሀ) ያ ከሌላ ከምንም ነገር ውስጥ የማይወጣው የመጨረሻው አካል ቁስ እና (ለ) ያ ‘ይህ’ በመሆኑ መነጠል የሚገባው የሆነው እና የእያንዳንዱ ነገር ቅርጽ ወይም ቅፅ የዚህ አይነት ተፈጥሮ አለው።” ገፅ 68

እንደዚህ ከሆነ፣ በእንድ በኩል ደግሞ ህልው ጭብጥ ሶስት አይነት ነው፤ ግሑዝዊው ህልው ጭብጥም ፣ ውቅር ህልዋዊ ቀመር የሆነው ዲስኩራዊ ቅርጽ ብቻ የሆነው ህልው ጭብጥም እና ከነዚህ የተወጣጡት ጣምራ ህልውናዎች ስንጨምር ሶስት አይነት ህልው ጭብጣዊ መጀመርያ ሊወጣላቸው ይችላል ማለት ነው። ግሑዝነት ምንም ነጠላን ግሑዝ መሆን ካልጠቀሰ ባይጠቅስ በአጠቃላይ ህልው ጭብጥ ነው፤ ነገር ግን ነጠላን ግሑዝ የሚለበሰው ደግሞ ‘ይህ’ ሊባል የሚችል ግሑዝ ነው። ‘ይህ’ ሊባል የሚችለው ግሑዝ ነፍሳታዊ ህልውናና ሥረ አካል አለው። ‘ይህ’ የምንላቸው ግሑዞች ህልው ጭብጥ አላቸው ዋና ናቸው። ስለዚህ የ‘ይህ’ ተባይ ህልውና እና የተገለፀ ነጠላ ግሑዝዊ ህልውና የህልው ጭብጥ አይነት ናቸው፤

ሶስት አይነት ህልው ጭብጦች አሉ እነሱም፡- በገፅታዊ ነገሩ ‘ይህ’ የሆነው ግሑዝ (ምክንያቱም ሁሉም በንክኪ መኖር እና አለመኖር ባህሪ የወጣላቸው፣ በነፍሳታዊ ውሁድ የሆኑት ግሑዝ እና ሥረ አካል ናቸው፤ ለምሳሌ እሳት፣ ሲጋ፣ ጭንቅላት፤ ምክንያቱም እነዚህ ሁሉ ግሑዝ ናቸው እና የመጨረሻው ግሑዝ የዛ በሙሉ መደብ ህልው ጭብጥ የየሆነው ግሑዝ ነው)፤ ‘ይህ’ የሆነው

ተፈጥሮ ወይም ንቅናቄ፣ ወደሱ የሚካሄድበት አዎንታዊ ሁኔታ የሆነው ተፈጥሮ እና እንደገና፣ በሶስተኛነት ከነዚህ ሁለቱ የተወጣጣው አንድ ነጠላው ህልው ጭብጥ፣ ለምሳሌ ሶቅራጥስ ወይም ካሊስ ናቸው። አሁን በአንዳንድ ጉዳዮች ‘ይህ’ነት ከተወጣጣው ህልው ጭብጥ ተነጥሎ ህልው አይሆንም፤ ለምሳሌ የቤት ቅርጽ ህልው አይደለም፤ የመንገዳት አርት ‘ህልው’ ካልሆነ (ወይም የነዚህም ቅርፆች መወለድም እና መፍረስ የለም፤ ነገር ግን ቤት ከግሉዙ ተነጥሎ እና ጤና እና የአርት ተምሳሌቶች ሁሉም ህልው የሚሆኑበት እና የማይሆኑበት በሌላ መንገድ ነው) ግን ‘ይህ’ ከግሉዙ አካል ተነጥሎ ህልው ከሆነ፣ በተፈጥሯዊ ቁሶች ብቻ ነው። ገፅ 172

ይህ ማለት፣ እኔ በነጠላነት የተሰራሁበት እና አንተ/አንቺ/ የተሰራሁ/ሽበት ውቅር ህልዋዊ ቀመር የተለያየ ነው ህልው ጭብጣችንም እንደዛው። ነገር ግን በጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅራቸው ደግሞ የእኔም ህልው ጭብጥ ያንተም ያንቺም አንድ ናቸው ሌላ አይደሉም፤ በነጠላ ብዛት ሲገለጡ ይለያሉ፤ ይህም፣ በቁጥር ሁለት ነን ግን በአይነት አንድ ነን። “ግሉዝህ እና ቅርፅህ እና ነቅናቄ መንስዔ ህ ከኔ ግሉዝ፣ ቅርጽ እና ነቅናቄ መንስዔ የተለየ ሲሆኑ በጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር ውቅር ህልው ቀመራቸው ግን ተመሳሳይ ናቸው።” ገፅ 174

1.3.4.1.2 ህልው ጭብጥ እና ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር

ሁለቱም የጭብጥ አይነቶች ናቸው። የህልውነት መደቦች ምንም እንኳን ስለ አንድ ነገር ቢሆኑም፣ ህልው ጭብጣዊ ህልውና በአጠቃላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍል የተለያየ ሊሆንም ላይሆንም ይችላል። በጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍል የተለየ መሆን፣ የተጠናቀቀ ሌላነት ነው። ለምሳሌ እንስሳነት ከዕፅዋት የተጠናቀቀ ሌላነት ነው። እንስሳ እና እፅዋት የተለያዩ አይነት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮች ናቸው፤ የእንስሳ እን የእፅዋት መአከላዊ ጭብጣቸው የተለያየ ነው ማለትም ነው፤

እንደገና በውቅር ህልው ቀመሮች ውስጥ በ ‘ምንድን’ ውስጥ የተካተተው የመጀመሪያው ንጥረ ነገር፣ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ከፍል ነው እና የየተለያዩ የህልውነት መደብ መደቦች የሆኑት ነገሮች፣ ‘በአንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ከፍል’ ሌላ ይባላሉ (ምክንያቱም ‘ህልው’ የተባሉ አንዳንድ ነገሮች መሰረታዊ ጭብጥን ያጎላሉ ሌሎች ይዘትን፣ ሌሎች ሌሎች ቀድመን የሊያየናቸውን የመደብ መደቦችን ያጎላሉ)፤ እነዚህም፣ አንዳቸው በአንዳቸው ውስጥ ወይም ወደ የሆነ አንድ ነገር ውስጥ አይተነተኑም። ገፅ 81

ግን አንዳንድ ህልው ጭብጦች ተነፃፃሪ ብቻ ከሆኑ ወይም በአንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ ቀመር መለያየት የማይችሉ ከሆኑ፣ በህልው ኩነት ብቻ ሌላ ይባላሉ። በህልው ኩነት ወይም በነጠላ መገለጫቸው ሌላ የሆኑ ወይም ተመሳሳይ ህልው ጭብጥ ውስጥ በመሆን

አንፃራዊ ልዩነት ያላቸው ህልው ኩነታዊ ልዩነት ያላቸው ናቸው። ነገር ግን የተጠናቀቀ ልዩነት ያለው መሆን የሆነውን የጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅራዊ ክፍል አይነት ልዩነት የሌላቸው ናቸው ይለናል፤

በህልው ኩነት ሌላ' የሚለው ቃል፣ የተመሳሳይ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍል በመሆኑ አንዱ ለሌላው ምክትል ለየማይሆኑ ነገሮች ወይም በተመሳሳይ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍል ውስጥ በመሆን ልዩነት ላላቸው ወይም በህልው ጭብጣቸው ውስጥ ተነፃፃሪነት ላላቸው ነገሮች ይተገበራል እና ተነፃፃሪዎች በመሰረታዊ ኩነት ውስጥ አንዳቸው የአንዳቸው ሌላ ናቸው (ወይ ሁሉም ተነፃፃሪዎች ወይ እነዚህ በቀዳሚነት መደብ እንዲህ የሆኑት ናቸው) እና እነዚህ ውቅር ህልው ቀመራቸው በአንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ክፍል መሰረታዊ ኩነት ረድፋቸው ውስጥ የሚለያዩት ነገሮች (ለምሳሌ ሰው እና ፈረስ በአንድ በጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍል መቀናነስ የማይገባቸው ግን ውቅር ህልው ቀመራቸው የተለያየው ናቸው) እና እነዚህ ተመሳሳይ ህልው ጭብጥ ውስጥ በመሆን ልዩነት ያላቸው ነገሮችም እንዲሁ ናቸው። 'በህልው ኩነት ተመሳሳይ' ለነዚህ ተቃራኒ የሆኑ የተለያዩ ትርጉሞች አሉት።" ገፅ 69

1.3.4.2 መሰረታዊ ጭብጥ

መሰረታዊ ጭብጥ ማለት ተግማራዊውን ነጠላ ነገር እንዲህ እና እንዲህ ነው ብሎ በዲስኩር ማስቀመጥ ነው፤ ስለዚህ መሰረታዊ ጭብጥ ያላቸው ነገሮች በተግባራዊ ህልውናቸው ያሉ እንጂ፤ ወደ ህልውና እየመጡ አይደሉም ወይ በመሆን አቅም ህልው አይደሉም፤ ነገር ግን ለህልውናቸው ዲስኩራዊ ጭብጥ የተሰራላቸው ተጨባጭ ነገሮች ናቸው፤

እና ሁሉም በተግባራዊነት ህልው ናቸው፤ በመሆን አቅም አይደለም። ምክንያቱም ከዚህ ሌላ ህልው ወደ መሆን መጥተው እና መምጣት አቁመው ይሆናል። እንደዚህ ከሆነ፤ መሰረታዊ ጭብጦች እና ተግባራዊነቶች ስለሆኑ ነገሮች በስህተት ውስጥ መሆን የሚቻል አይደለም፤ ይልቅ እነሱን ማወቅ ወይም አለማወቅ ብቻ እንጂ። ግን ምንድን እንደሆኑ፤ ይህም ማለት፤ እንዲህ እና እንዲህ የሆነ ተፈጥሮ ናቸው ወይ አይደሉም ይሆን የሚለውን እንመረምራለን። ገፅ 134

የተደጋገሙ የነገሮችን ጭብጥ ውቅር ማውጣት፤ ህልው ጭብጥ ማውጣት ነው፤ በዚህ መንገድ አካላዊ መደጋገማቸውን ትተን የጋራቸውን በውቅር ህልው እንቀምራቸዋለን። መሰረታዊ ጭብጥ ማውጣት ግን ነገሮችን ወደ እያንዳንዱ ነጠላ ሀሳባዊ መሰረታዊ ጭብጣቸው መቀነሳቸው ነው። ነገር ግን ህልው ጭብጥ አይደጋገምም ይላናል። “... የእያንዳንዱ መሰረተዊ ጭብጥ፤ ያ አንድ ግዜ የየሆነው ምንነቱ ነው፤ ለምሳሌ ያ 'የ'ው ሁለቴ ወይ ሶስቴ የሆነው ምንነቱ አይደለም፤ አንዴ የሆነ እንጂ። ምክንያቱም 6 አንዴ 6

ነው።” ገፅ 80

1.3.5 ውቅር ህልው ቀመራዊነት

ቀድመን እንዳልነው ሥነ ጭብጣዊው ስርአታችን በነገሮች ውስጥ ያለ ዲስኩራዊ ስርዓት ነው፤ ይህንን አይነት ወደ ተጨባጭነት ማምጣት ወይም ስርዓት ማቋቋም የሚቻለው በሶቅራጥስ ግኝት መሰረት በውቅር ህልዋዊ ቅመራ ብቻ ነው። ሀሳባዊ ክስተቶችን ተጨባጭ ማድረጊያ መንገድ ነውና። ውቅር ህልው ቀመር ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን የያዘ ነው። ነጠላው ነገር የያዘውን ጭብጣዊ ነገር ህልውናም በውቅር ህልው ቀመር ለማስቀመጥ የነጠላ ወይም የመሰረታዊው ጭብጥ አባል የሆነበትን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ማስቀመጥ አስፈላጊ ነው። ስለዚህ በውቅር ህልው የሚቀመረው የነገሮች ንድፈ ሀሳብ የሚይዛቸው የመጀመርያዎቹ ነገሮች ጭብጣዊ ነገሮች ናቸው። ይህ ማለት፣ የነገሮች ውቅር ህልው መቀመር ማለት የጭብጥ አይነትን እንደ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከማውጣት ጋር እኩል ነው። እንደውም ማንኛውም ውቅር ህልው ቀመር አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ሳይዝ አይሆንም። ምክንያቱም የአንድ ነገር ህልውና ከህልውና ይነቶች አንዱን መሆኑ ማለት አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነ ማለት ስለሆነ፤

...ግን እያንዳንዱን ነገር በውቅር ህልው ቀመሩ ካወቅነው እና ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከኖች የውቅር ህልው ቀመሮች መርህ ወይም መጀመሪያ ነጥቦች ከሆኑ ደግሞ፤ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከኖች ውቅር ህልው ቀመር የየሚገባቸው ነገሮች መርሆችም መሆን አለባቸው። እና ነገሮች በሚጠሩበት መሰረትነት የመሰረታዊ ኩነቱን ዕውቀት ማግኘት የነገሮችን ዕውቀት ማግኘት ከሆነ፤ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከኖች ቢያንስ የመሰረታዊ ኩነቶች የመጀመርያ ነጥቦች ናቸው። ገፅ 32

ውቅር ህልው ቀመር የሚይዛቸው ነገሮች ጭብጥ ወይም ዲስኩራዊ ይዘቶችን ነው፤ የአንድ ነገር ጭብጥ ከሀሳባዊ ቅርጽ ወይም ከሀሳባዊ መገለጡ የሚቀዳው ህልውናዊ ፋይዳው ነው። በዚህም መሰረት፤ ከፋይዳ አንፃር ውቅር ህልው ቀመርን ስንተነትነው ውስጡ የጭብጥ አይነቶች ጭብጥ ብቻ ነው ያለው። ይህ የሚደረገው የሚየስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን የገሀዱን ዓለም ነገሮች ባህርያት ወደ ዲስኩራዊ ጭብጥ መቀናነስ ነው፤ ነገሮችን በጋራ ዲስኩራዊ ጭብጥ ውስጥ ለማስቀመጥ የተለያየ አይነት እና ይዘት ያለውን የስሜት አስተውሎታዊ ግብአታቸውን መተው እና ከፍ ከፍ እያሉ የሚሄዱ የጋራ የሚያደርጓቸውን(ዲስኩራዊ) ነገር መፈለግ ነው። ይህ አካሄድም ህልውናዊ ውቅር መቀመር ይባላል። ስለዚህ ውቅር ህልው ቀመር የጭብጥ ቀመር ነው። ለምሳሌ ‘ድምፅ’ የድምፆች አይነት የጋራ ነገር ነው፤ ነገር ግን ትንሽ ዝቅ ብንል የድምፅ ግኡዞችን የሆኑትን የተለያዩ ፊደላትን እናገኛለን፤ ያንን የፊደላት ልዩነት ብንተው ድምፅ የጋራቸው ቀመር ነው። ስለዚህ ዋናው ቀመር የሚገባው ነገር የሆነው ድምፅ የፊደሎች

የጋራ ጭብጣቸው ነው፤

መጀመሪያ በመቀናነስ ዘዴ ስለተደረሰበት ውቅር ህልው ቀመር መመርመር አለብን። መጀመርያ ከተሰየመው እና ከጭብጡ በቀር በውቅር ህልው ቀመር ውስጥ ሌላ ምንም ነገር የለም። ...እንደዚህ ከሆነ፤ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ክፍል ከህልው ኩነቱ ተለይቶ በፍፁም ህልው የማይሆን ከሆነ ነው፤ ወይም ህልው ከሆነም እንደ ግሉዝ ነው ህልው የሚሆነው ምክንያቱም ድምፅ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ክፍል እና ግሉዙ ነው፤ ነገር ግን ጭብጡ ህልው ኩነት ያበጃል፤ ይህም ማለት፤ ከውስጡ የሚወጡት ፊደሎችን ያበጃል)፤ በግልፅ ውቅር ህልው ቀመር ጭብጡን የያዘ ፎርሙላ ነው። ገፅ 105

ስለ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች እንደመሆኑ፤ ውቅር ህልው ቀመር ስንቀምር፤ የስሜት አስተውሎት የሚገባውን ጭብጥ ሳንጠቅስ፤ የጥበብ አስተውሎታዊ የሆነውን ውቅር ህልው ቀመራቸውን አንቀምርም። ለምሳሌ እንስሳ የጥበብ አስተውሎታዊ ቃል ነው፤ ነገር ግን ስለ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ነው። እንስሳ የሚለው ቃል ውስጥ የስሜት አስተውሎታዊ የጋራ ነገሮች አሉ። እነዚህ የጋራ ነገሮች የውቅር ህልው ቅመራው አካላት ናቸው። ለምሳሌ እንስሳት ሁሉ ይንቀሳቀሳሉ፤ መንቀሳቀስ የስሜት አስተውሎታዊ የሆነ ነገር ነው። ግን የጋራ ጭብጣቸውም ነው። ስለዚህ የእንስሳ ውቅር ህልው ቀመሩ አንቅስቃሴን በየጋራ የስሜት አስተውሎታዊ ነገርነት ይይዛል። ከዛም ደግሞ፤ ለምሳሌ ስለ እንስሳት አካል ብንቀምር ክፍሎቹም በዚህ አንቅስቃሴ ተጋሪነት እንቅስቃሴ የውቅር ህልው ቀመራቸው አካል ይሆናል። ለምሳሌ የሰው ሁሉ እጅ በዚህ እና በዚያ መንገድ የሚንቀሳቀስ፤ ይህንን ያንን የሚሰራ እና ወዘተ የሚለው የእጆች ሁሉ ውቅር ህልው ቀመር ይሆናል፤

እንስሳ የሆነ የስሜት አስተውሎት የሚገባው ነገር ነው እና ንቅናቄን ሳያጣቅሱ የእንስሳን ውቅር ህልውን መቀመር አይቻልም፤ ስለዚህ የእንስሳ ክፍሎችን በሆነ ሁኔታ ውስጥ መሆናቸውን ሳያጣቅሱም፤ እንዲሁ ውቅር ህልውን መቀመር አይቻልም። ምክንያቱም በየትኛውም እና በማንኛውም ሁኔታ ውስጥ ያለ እጅ አይደለም የሰው ክፍል የሚሆነው፤ ነገር ግን ስራዎቹን መከወን ሲችል እና ስለዚህ ህይወት ሲኖረው ነው። ህይወት ከሌለው ክፍል አይደለም። ገፅ 105

አንዳንድ ነገሮች ደግሞ በግልፅ እንደ እጅ የስሜት አስተውሎታዊ የሆነ ንቅናቄ የላቸውም፤ ነገር ግን የስሜት አስተውሎታዊ የሆነ ነገር አላቸው፤ ለምሳሌ መዳብ እና እንጨት። እነዚህ ግሉዝ ነገር የሚደርስበት ሁሉ የውቅር ህልው ቀመራቸው አካል ነው። አንዳንድ ነገሮች ደግሞ የስሜት አስተውሎት የሚገባው ባህሪያቸው ስውር ነው፤ ለምሳሌ ሂሳባዊ ግሉዝ ነገሮች የሆኑት መስመርና ነጥብ ቁጥሮች ስለአካላዊ ነገሮች ቢሆኑም ውቅር ህልዋዊው ቀመራቸው የስሜት አስተውሎታዊ ንጥረ ነገር የለውም። ስለዚህ ውቅር ህልው

ቀመራቸው አካላዊ ጭብጦችን አያካትትም፤

...አንዳንድ ግሑዝ የንቃተ ስሜት አስተውሎት ይገባዋል፤ አንዳንዱ የጥበብ አስተውሎት ይገባዋል፤ የንቃተ ስሜት አስተውሎት የሚገባው ግሑዝ የሚሆነው፤ ለምሳሌ መዳብ እና እንጨት እና ለውጥ የሚገባው የሆነ ግሑዝ ሁሉ የሚሆነው ሲሆን እና የጥበብ አስተውሎት የሚገባው ግሑዝ የሚሆነው ደግሞ ያ የንቃተ ስሜት አስተውሎት የሚገባው ነገር ውስጥ ያለ ግን እንደ የንቃተ ስሜት አስተውሎት የሚገባው ነገርነት ያልሆነ፤ ይህም እንደ የሂሳብ ቁሶች የሆነው ነው። ገፅ 103

ስለዚህ በጣም ደቃቅ በሆነ ወይም በጣም ተሻጋሪ በሆነ አገላለፁ፣ የአንድ ነገር ምንድንነት ጭብጣዊው ህልውናው ነው ግለናል፤ በሌላ መልኩ፣ የዚህ ወይም የዛ አይነት ነጠላ ይዘት አይነትን የሚወክለው ነገር ይዘታዊ ጭብጡ ነው። ከጭብጦችም ደግሞ ዋናው የአንድ ነገር ህልውና መአከል ህልው ጭብጡ ነው። “...የአንድ ነገር ምንድንነት፣ በደቃቅ መደቡ የህልው ጭብጥ ነው፤ ነገር ግን በተወሰነ መደቡ የሌሎች መደብ መደቦች ነው።” ገፅ 93 ሌሎቹም ፅንሰ ሀሳቦች የዚህ አይነት ህልውና አይነቶች ናቸው ይለናል። ምልክትነት፣ ክፍልን እና የዚህ አይነት የጭብጥ ቅርፆች ምንድንነት በውቅር ህልው ነው የሚቀመጠው የዚህ አይነት ሂደት ነው ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት። “...ሁለቱም እነዚህ ከላይ የተጠሩት እና ‘ቀዳሚ’ እና ‘ኋለኛ’፣ ‘አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ እርከን ክፍል’ እና ‘መሰረታዊ ኩነት’፣ ‘ምልክ’ እና ‘ክፍል’ እና ሌሎች የዚህ አይነቶች ፅንሰ ሀሳቦችን የሚመረምረው ተመሳሳይ ሳይንስ ነው። ገፅ 44

ግን አሁንም ቢሆን በዋናነት መለየት ያለብን ማንኛውም ነገር ውቅር ህልውናው ሊቀመር ይችላል ነገር ግን ሌሎች ህልውናዎች ህልውናቸውን ከጭብጣዊ ህልውና ነው የሚያገኙትን እንዳልነው ከሁሉም በላቀ ደግሞ የህልው ጭብጥ ወቅር ህልው ቀመር ዋናው የህልውና ቀመር ነው። ውቅር ህልው ቀመር የህልው ጭብጥ ነው። ምክንያቱም ሌሎቹ አይነት ቅመራዎች ከእሱ ዋናነት ቅመራ በኋላ የሚመጡ ህልውናዎች ቅመራ ናቸው። ለምሳሌ ሰው ህልው ጭብጣዊ ቀመር አለው። ነገር ግን ‘የሰው እጅ’ በራሱ የለውም ማለት ይቻላል፤ ሰውን ሳይጠቅስ በራሱ ስለማይኖረው እና ወዘተ፤ ስለዚህ በቀዳሚነት ውቅር ህልው ቀመር የህልው ጭብጥ ፎርሙላ ነው። ህልው ጭብጥ መሰረታዊ ጭብጥን ስለሚይዝ ደግሞም ውቅር ህልው ቀመር የመሰረታዊ ጭብጥ ፎርሙላ ነው ማለት አንችላለን።

...በአንድ መደብ፣ ምንም ነገር ውቅር ህልው ቀመር አይኖረውም ከህልው ጭብጥ ውጪ ምንም ነገር ጭብጥ የለውምና፤ ነገር ግን በሌላ መደብ ሌሎች ነገሮች ጭብጥ ይኖሯቸዋል። እንደዚህ ከሆነ፣ በግልፅ ውቅር ህልው ቀመር የመሰረታዊ ጭብጥ ፎርሙላ ነው እና ለብቻው ወይ በላቀ ደረጃ እና በቀዳሚነት እና ባልተጠራ መደብ መሰረታዊ ጭብጥ የህልው ጭብጥ ነው።

ገፅ 94

1.3.6 አንድ መሆንነት፡፡አሁኑነት፡፡

‘አንድ’ የሥነ ጭብጣዊ ንጥረ ነገሮች በሀሪ እንጂ ሥነ ጭብጣዊ ንጥረ ነገር አይደለም፤ አንድ ለንግግርም ለሀሳብም ንጥረ ነገራዊ መሰረት ነው። ከሆነ ነገር አንድ ነው አንድ ነገር መታሰቡ፤ አንድ የሚሆነው ወይም ስናስብ ነገሮችን አንድ አድርገን የምናስበው በእንደምን ያለ ነው? ብንል፤ ውቅር ህልው ቀመራቸው አንድ የሆኑትን ነው። ምክንያቱም መታሰባቸው ተጨማሪ መቀናነስ አይገባውም። እንደዚህ አይነት ነገሮች በቁጥርም በአይነትም መቀናነስ አይገባቸውም። በዚህም ውቅር ህልው ቀመር አንድ ቅርጽ እንደመሆኑ፤ የታሰበው ነገር አንድነት የሀሳቡን ቅርጽ አንድ መሆን ያሳያል። የተለያዩ አይነት ውቅር ህልው ቀመሮች የተለያዩ አይነት አንዶች ናቸው። የሆነን የጭብጥ እንድነት ማዕከል አድርገው የሚዋቀሩ አንዶች ናቸው። “እነዛ ውቅር ህልው ቀመራቸው አንድ የሆኑት ናቸው እነዛ አንድ የሆኑት ነገሮች፤ የዚህ አይነቶቹ ነገሮች ናቸው መታሰባቸው አንድ የሆነው፤ እነዚህም፤ መታሰባቸው መቀናነስ የማይገባው ናቸው እና አንድ ነገር በአይነት ወይም በቁጥር መቀናነስ የማይገባው ከሆነ ነው አንድን ነገር መቀናነስ የማይገባው።” ገፅ 136

አንድ ውቅር ህልው ቀመር፤ በዋና መደቡ የአንድ ነገር ምንድንነት ፎረሙላ ነው። ስለዚህ እንደ የሆነ አንድ ነገር ነው ወይም አንድ ‘ይህ’ ተብሎ ሊጠቆም የሚችል ነገር ፎረሙላ ነው። ውቅር ህልው ቀመር የሚወጣው ለነገሮች አንድ ምንድንነት ነው ብለናልና። የነገሮች ምንድናቸው ደግሞ በዋናነት የነገሮች አንድ ህልውናዊው ጭብጥ ወይም አንድ ጭብጣዊ ህልውና መሆኑ ነው፤ ስለዚህ በዋናነት ውቅር ህልው ቀመር የሚወጣው ለአንድነት ነው። በደረጃቸው ጭብጦች አንድ መሆን ናቸው፤ በስለዚህ “ውቅር ህልው ቀመር አንድ ነጠላ ፎረሙላ እና የአንድ ጭብጥ ፎረሙላ ነው። የየሆነ አንድ ነገር አንድ ፎረሙላ መሆን እንዲኖርበት። ምክንያቱም እንዳልነው ህልው ጭብጥ ማለት አንድ ‘አንድ’ እና አንድ ‘ይህ’ ማለት ነው።” ገፅ 106

ማሰብ አንድ ወጥነት ያለው ነውና ይህ ወጥነቱ ረቂቅ ሆኖም እያለ በአንድነቱ ስፋት፤ ይህም ማለት፤ አንድ መሆኑ ከሚያጠቃልላቸው ነገሮች የተነሳ የማሰብ አንዶች የተለያዩ ሊሆኑ ይችላሉ፤ ለምሳሌ ህልው ጭብጣዊው አንድ ዋናው አንድ ነው። የማሰብ እና የንግግር ስርዓት የመጀመርያው ክፍል ይህ ቀዳሚ አንድ የሆነው ህልው ጭብጣዊ አንድ ነው። ህልው ኩነታዊ አንድ እና ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ሌላ ረቂቅ አንዶች ናቸው። እነዚህ አንዶች ሌላ አንድ የተባሉት፤ ከእነሱ ስር ከያለ ሌላ አንድ በመሆናቸው ወይም ከፍ ከያላቸው ከአንዳቸው ላይ ሌላ ተጨምሮ ወይም ተቀንሶ ነው። እነዚህ ረቂቆች በጣም ተግባራዊ የማይመስሉ ቢሆንም የማሰብ ተግባር ማሰብ የሚያየው ቋሚ እና ነፃ የሆነ በንግግሮችን ውስጥ በማሰብ ተግባራችን ውስጥ የነዚህ ስርዓት አለ። የሀሳብ ረቂቅ ስርዓታችን ከዚህ ስርዓት የተቀዳ ነው የሚለው አሪስጣጣሊስ። ስለዚህ የአስተሳሰብ እና የንግግር የመጀመርያ ነገሮች ከእንዲህ አይነት አንድ ነው የሚነሱት። ይህ የአስተሳሰብ

እና ህልውና ለምርምር ከፈለግነው አንድ ከሰው ውስጥ ልንፈለቅቀው እና ቅርፁን ብቻ ልናስቀምጠው የሚችል ዲስኩራዊ ህልውና ነው።

የሀሳብን አንድ ነገሮች አንድ ነው ያልነው እንዴት ብለን ነው? ካልን ይህ የሀሳብ አንድ ከዚህ አንድነቱ በታች ወደ ሌላ አንዶች ልንቀናንሰው የማንችል ከመሆናችን ይነሳል ይለናል። ወጥ አንድ በመሆኑም የሌሎች ብዙ አንዶች መነሻ ንጥብ፣ መለኪያ እና መስፈርት ነው። ይህ የሀሳብ አንድ ደቃቅ የሀሳብ መጀመርያ ነው ስንል ለምሳሌ አንድ ስንዝር የሚረዝም ስንል ስንዝርን መቀናነስ የማይገባው የአንድ ርዝመት መለኪያ አድርገን የመቁጠራችን አይነት ነው። የስንዝር ርዝመት አንድነቱ ስንዝር ከመሆኑ ይነሳል፤ ስለስንዝራዊ መለኪያ ካወራን፣ ከአንድ ስንዝር በታች ያነሰ ሌላ ስንዝር የለም ማለታችን ነው፤ ስለዚህ አንድ የሆነ መነሻ ከዛ ያነሰ ትንሽነት የሌለው ከሆነ የመቁጠር አንድ ነው፤

በመስመሮች ውስጥ፣ የጫማ ያህል የሚረዝመውን መስመር እራሱ መቀናነስ የማይገባው ብለን የምንወስድ እንደመሆኑ፣ በእነዚህ ሁሉ ውስጥ መለኪያ እና መነሻ ነጥብ የሆነ አንድ እና መቀናነስ የማይገባው የሆነ ነገር ነው። ምክንያቱም አንድ እና መቀናነስ የማይገባው ነገርን ነው እንደ መለኪያ የትምቦታ የምንፈልገው እና ይህ ወይ በይዘት ወይ በግሉዝ ቁስ ደቃቅ የሆነ ነው። ገፅ 137

የሀሳብን አንዶች እንዴት ነው የምናገኘው ካልን የስሜት አስተውሎታዊ የሆነውን የነገሮች ክፍል በመላጥ በሚቀሩት የነገሩ የሀሳብ አንድ ተፈጥሮዎች ላይ በማተኮር ወይም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ነጠላ ነገሮችን የስሜት አስተውሎታዊ የሆነውን ነጠላ ነገራቸውን በመተው ወደ የጋራ አንድ ሀሳባዊ ባህሪያቸው በመቀናነስ ነው። ለምሳሌ የሆኑ ነገሮች የስሜት አስተውሎታዊ ከሆኑት ክብደት እና ቅለት ባህሪያቸው ውጪ ያላቸውን የጋራ ነገር ማየት አንድን ማየት ነው፤ ወይም የሆኑ ነገሮች አንድ አይነት ሆነው ግን የስሜት አስተውሎታዊ የሆኑትን ጥብቅ እና ልልነታቸውን ብንተው አንድን አየን ወይም አንድ ነገር ያው ሆኖ ግን ሞቃት እና ቀዝቃዛ በመሆኑ ያለውን ልዩነት ትተን የጋራቸውን ቋሚ ነገር ብንወስድ አንድን አየን። ይሄ መላጥ፣ መፈልቀቅ ወይም መቀናነስ ይባላል፤

ምርምሩን ከመጀመሩ በፊት የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ይዘቶች ይልጣቸዋል፤ ለምሳሌ ክብደት እና ቅለትን፣ ጥብቀትን እና ተነፃፃሪውን፣ እና መቀት እና ቅዝቃዜን እና ሌሎቹንም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ተነፃፃሪዎች እና ግሉዛዊውን ቁስ እና ወጥ ቀጣዩን ብቻ አንዳንድ ጊዜ በአንድ ጎን(ምህዋር)፣ አንዳንዴ በሁለት ጎን(ምህዋር)፣ አንዳንዴ በሶስት ጎኖቻቸው(ምህዋሮቻቸው) ያያቸዋል እና የእነዚህን ገላጮች እንደ ግሉዝ ቁሳዊ እና ወጥ ቀጣይ እንጂ በሌላ በምንም ረገድ አያተኩርባቸውም፤ ገፅ 155

1.3.7 ሳይነቀነቅ ነቅናቂነት

ህልው ጭብጣዊም ሆነ ሌሎች ጭብጣዊ ህልውናዎች ቋሚ የማይፈርሱ ህልውናዎች ናቸው ብለናል፤ እነዚህ ከሆኑት አልፎ ሌላ ህልውና የለም፤ እነዚህ ለምንም ፍላጎት መነቀነቅ አይገባቸውም። ነገር ግን እነሱ የነጠላ ህልውና መሰረት የሆኑትን ገሀዱን ዓለም ይነቀንቃሉ፤ ይለውጣሉ፤ ያፈርሳሉ ወይም ይንባሉ፤ ያበጃሉ ወዘተ። ከዚህም ተነሳ፤ ሳይነቀነቁ የሚነቀንቁ ዘላለማዊ እና ተግባራዊነት ናቸው። “ሳይነቀነቅ የሚነቀንቅ ዘላለማዊ፤ ህልው ጭብጥ እና ተግባራዊነት በመሆን የሆነ ነገር አለ።” ገፅ 176

ለምሳሌ በህልው ጭብጣቸው ሌላ መሆን ባይገባቸውም የአካላዊው አለሙ ነገሮች ሲነቃነቁ፤ ካሉበት ቦታ ሌላ ቦታ የመሆን ተፈጥሮ አላቸው። ይህ በቦታ ሌላ መሆን የየቻለው ነገር ህልው ጭብጥ በቦታና በግዜ ሌላ መሆን አይችልም፤ ስለዚህ እሱ ሌላ ቦታ ሊሆን የሚችልበት ከሌለ እና እሱ በግዜ ሌላ ግዜ ሊሆን የሚችልበት ባህሪ በውስጡ ከሌለ፤ ተፈጥሯቸው ሳይነቀነቅ የሚነቀንቅ ነው እንላለን። የሚነቀነቅ ነገር ከነበረበት ቦታ ወይም ሁኔታ ወዘተ ሌላ መሆን ይችላል፤ ስለዚህ ተግባራዊነቱ ተለዋዋጭ ነው። ነገር ግን ከሆነው ሌላ ሊሆን የማይችለው ያ የተጠናቀቀ መሆን ስላለው ሳይነቃነቅ የሚነቀንቅ ነው ይለናል፤

የሆነ ነገር ከተነቀነቀ ከሆነው ይልቅ ሌላ መሆን መቻል ይገባዋል። ስለዚህ ተግባራዊነቱ ቀዳሚው ሥፍራዊ እንቅስቃሴ ከሆነ፤ ከዚያ ያ መለወጥ የሚችል አርዕስት እስከሆነ ድረስ፤ በዚህ ረገድ በህልው ጭብጥ ባይሆንም በቦታ ሌላ መሆን መቻል የሚገባው ነው። ግን እራሱ ሳይነቀነቅ የሚያነቃነቅ የሆነ ነገር እስካለ ድረስ፤ በተግባር ህልው በመሆን ይህ በምንም መንገድ ከሆነው ይልቅ ሌላ ሊሆን አይችልም። ገፅ 176

ስሜት እን ሀሳቦቻችንም በዚህ መንገድ ነው የሚንቀሳቀሱት፤ ለምሳሌ በስሜት ጥሩ ነው ብለን የያዝነው እራሱ ቦታ ሳይቀይር ስሜታችንን በመነቀነቅ ያወዛወዘናል። ጥሩ ሀሳብ ብለን የያዝነው ሀሳብ እራሱ ሳይነቀነቅ ሞላውን ህልውናችንን ለአላማ ተግባር ይነቀንቃል። ከጭብጦች ሁሉ ደግሞ ህልው ጭብጣዊው የላቀው የማይነቀነቅ ነቅናቂ ነው፤ ስለዚህ ገሀዱ ዓለም በዚህ አይነት ህልው ጭብጣዊ መጀመርያ የሚነቀነቅ ነው ይለናል፤

...የእሾት ቁስ እና የሃሳብ ቁስ በዚህ መንገድ ይንቀሳቀሳሉ፤ ሳይነቀነቁ ይነቀንቃሉ፤ የእሾት እና የማሰብ ቀዳሚ ቁሶች ተመሳሳይ ናቸው። ምክንያቱም የሚታየው ገፅታዊው የወሰፋት ቁስ ነው እና የምር ጥሩው የንቡረ ዲስኩራዊው ምኞት ቀዳሚ ቁስ ነው፤ ነገር ግን አስተያየት የእሾት ዳፋ ከመሆን ይልቅ እሾት የአስተያየት ዳፋ ነው፤ ምክንያቱም ማሰብ መነሻው ነጥብ ነው። እና ማሰብ በማሰብ ቁስ ይንቀሳቀሳል እና ከሁለቱ አንዱ የተቃራኒዎች ረድፍ በራሱ የማሰብ ቁስ ነው እና በዚህ ውስጥ ህልው ጭብጥ የመጀመሪያው ነው እና

በህልው ጭብጥ ውስጥ ያ ደቃቅ የሆነው የመጀመሪያው እና በተግባራዊነት
ህልው ነው። ገፅ 176

ይህ የመጀመሪያው ነቅናቄ በአስፈላጊነት ህልው የለየሌሎቹ መደቦች ነቅናቄነት ከዚህ
የተነሳ ነውና፤ በዚህ መደቡም የነገሮች ሁሉ መርህ ነው። እናም የዚህ ህልው ጭብጣዊ
ህልውና አይነት በጣም ጥሩው ነው። “እንደዚህ ከሆነ፣ የመጀመሪያው ነቅናቄ
በአስፈላጊነት ህልው ነው እና በአስፈላጊነት ህልው እስከሆነ ድረስ ህልው የመሆኛው
ዘዩ ጥሩ ነው እና በዚህ መደብ ነው የመጀመሪያው መርህ የሚሆነው።” ገፅ 176

የሥነ ጭብጥን ስርዓት በህሪን ማስቀመጡን ስናጠቃልል፣ እነዚህ በሀሪያት የገሀዱ
ዓለም አካላዊ አሰላለፍ ዲስኩራዊ ስርዓት ንጥረ ነገሮች ናቸው፤ ይህ ልክ እንደ አካላዊው
የነገሮች ረድፍ ይህም ዲስኩራዊ ስርዓት ውዝግብ የሌለው የማይላወስ ነው። በእኛ
ፍላጎት የሚናወጥ ወይም የሚያወዛግብ መሆን አይችልም፤ የዚህ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት
ህልውናዊ መተግበር በእኛ መርጫ ላይ አይመሰረትም። ለእኛ እንደዚህ ግድ በሆነ
ነገር ላይ እኛ ግድ የለሾች መሆንም ከንቱ ነገር ነው። ነገሮች የዚህ አይነት ረቂቅ ስርዓት
ያላቸው መሆኑን ማወቅ ነገሮች ሆን ብለው እንደማያጭበረብሩን፣ እንደማያወዛግቡን
ወይም እንደማያደናግሩን ማረጋገጫ ነው። እናም ነገሮች ውስጥ ያለው የመጀመሪያው
መንስዔ የዘላለማዊ ወጥነት መንስዔ ነው ይላል አሪስጣጣሊስ፤ “በነገሮች ውስጥ
ልንጭበረበር የማንችልበት መርህ አለ፤ ነገር ግን በተነፃፃሪው ደግሞ እውነቱን ሁሌም
መገንዘብ አለብን።” ገፅ 156

መዕራፍ ሁለት

ክፍል አንድ

1. ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት አስቸጋሪነቶች በካንት

በዚህ ክፍል ካንት ስለ ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነቶች የብራራል። የእነዚህ አስቸጋሪነቶች መሰረታቸው በዋናነት አስተሳሰባዊው ህዋሳችንም ሆነ የስሜት ህዋሳቶቻችን ከውጪ የሚቀበሉት ግብአት ከነገሮች እራሳቸው ምንጭ ነው የሚለው አስተሳሰብ ነው ይላል። በዚህ ዶግማ የተነሳ ሥነ ጭብጣዊ እርምጃ መራመድ አልቻልንም። ምክንያቱም ይህ አስተሳሰብ የእኛን ህዋሳት አስተዋፅዖ የማይቀበል በመሆኑ ነው። የእኛ ህዋሳት ተመልካችነት ብቻ ሳይሆኑ የሚጨምሩትም ነገር እያለ ይህም ማለት ህዋሳቶቻችን የነገሮችን ህልውና በመቅረፅ ላይ የሚያበረክቱት አስተዋፅዖ እያለ እንደዚህ አይነት ህልውናዊ ተሳትፎ ህዋሳቶቻችን የላቸውም የሚል ስለሆነ፣ ትልቅ ተሰጧችን የሆኑትን ፀጋዎቻችንን በሙሉ ተፈጥሯቸው እና ብቃታቸው መጠቀም እንዳንችል አሻሚ እና አላስፈላጊ ስውርነት ውስጥ ከቶብናል ይለናል። ይህ አሻሚነት እና ስውርነት ዲስኩራዊው ተፈጥሯችን ላይ የተጫነ በመሆኑ ይህንን አሻሚነት እና ስውርነት በአስተሳሰብ አስቸጋሪነት በማስቀመጥ ይህ እንዴት ሊሆን እንደቻለ ለማሳየት ይሞክራል። በዚህም የተነሳ ከየስሜት ህዋሳችን ጀምሮ እስከ ዲስኩራዊው ህዋሳችን ድረስ እኛ እንዴት አስተዋፅዖ እንደምናደርግ በማሳየት የዚህን ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት መፈቻ መንገድ ይጠቁማል።

1.1 ትንተናዊ የሥነ ጭብጥ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች።

በዚህ ትንተናዊ ውይይት ውስጥ፣ ካንት፣ የአስተሳሰባችንን ይዘት ጨምቀን አውጥተን የቀረውን የአስተሳሰባችንን ቅርጽ ብቻ ብናየው እና ብንመረምረው ከይዘቱ ዊጪ ያለውን የአስተሳሰባችን ቅርፅን እናያለን፤ እዚህ ቅርጽ ውስጥ ያለው መጀመርያ እና መጨረሻ የእኛ ውስጣዊ የአዕምሮ ማንነታችን ነው። ስለዚህ አስተሳሰብዊ ቅርፃችንን ብንተነትነው፣ ከዚህ የአስተሳሰብ ቅርጽ የሚነሳውን እና ወደ የገሀድ አለሙ ይዘቶች የሚሄደው ማንነታችንን መለየት እንችላለን። እንደዚህ አይነት በአደረጃጀት ውስጥ ያለን ስውርነት በመግለጥ ወደ ዕውቀት ማምጣት ትንተናዊ የማወቅ ዘዴ ነው። በገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ውስጥ ሳናጣራ የቀረነው ከእኛ የሚመጣ ጭማሪ አለ በትንተና ላሳያቹ፣ ይህ

ግኝት ጠንስሼ ወይም ከጥናቴ የተለያዩ ድምዳሜ ተምሬ ባለው እውቀቴን ላይ እንደ አዲስ ያገኘሁትን ሳይጨምር ነው ይለናል። ያለውን ፈታትቼ ባሳያቼ የዘለልነው የህልውና እውቀት አለ ነው የሚለን። ስለዚህ በቀጣይ የምናገኘው ውይይት ከመጀመርያው ጀምሮ ህልውናን እንዴት እንደምናውቅ እስኪ እንከልስ ብሎ የበለጠ የህልውና ዕውቀት አካሄድን ያበራራል።

1.1.1 ትንተናዊ አስቸጋሪነቶች በስሜት አስተውሎታዊው ምልክታዊ ውስጥ

ስለ ህልውና በድፍኑ ከመወያየታችን በፊት የገሀዱ ዓለም እና የቁሶቹ ህልውና እውቀታችን እንዴት ነው የሚጀምረው? ብለን እንጠይቅ። ይህ የሚጀምረው ይላል ካንት፣ የስሜት ህዋሳቶቻችን ከዚህ ነባራዊ ዓለም ቁሶች ጋር ከየሚደርጉት ንክኪ እንደሆነ ማንም አይክድም። ይህ ማለት፣ የአለሙ የቁሶች ህልውና እውቀታችን የአለሙ ቁሶች እና የስሜት ህዋሳቶቻችን ከየሚፈጥሩት ንክኪ ይጀምርና ከዛ ለነዛ ንክኪዎች አዕምሯችን በየሚያመርተው የንፅፅርና የዝምድና ጭማሪ ጨምሮ ወደ ገጠመኛዊ የህልውና ዕውቀት ሲያመጣቸው ካልሆነ እንዴት የየሆነን ነገር ህልውናን ማወቅ ይቻላል ይለናል፤

ሁሉም እውቀታችን በገጠመኝ እንደሚጀምር ምንም ጥርጣሬ ሊኖር አይችልም። መከንያቱም የመዕምሮ (አዕምሮ) ህዋሳችን፣ የስሜት አስተውሎቶቻችንን በየሚነኩ ቁሶች መሳሪያነት ካልሆነ በሌላ እንዴት ወደ ልምምድ ሊነሳ ይችላል? እንዴትስ ነው በከፊል የስሜት አስተውሎቶቻችን እራሳቸው ተወክሎችን ማምረት የሚችሉት? በከፊል ደግሞ የመረዳት ሀይላችን ወደ ማነፃፀር፣ ወደ ማገናኘት እና ስለዚህ የስሜት አስተውሎት ቅርፆችን ጥሬ እቃዎች ገጠመኝ ብለን ወደ ምንጠራው የቁሶች ዕውቀት ወደ መቀየር እንቅስቃሴ እንዴት ሊነቃ ይችላል? ገፅ 20

ስለዚህ የስሜት አስተውሎታዊው ህዋሳችን ምልክታዎችን መፍጠር መቻሉ ወይም መፍጠር ያለበት መሆኑ የእውቀታችን መነሻ ቦታ ነው በዚህ ላይም ብዥታ የለም።

የገሀዱን ዓለም ቁሶች ህልውና ለማወቅ ከምናደርጋቸው የመጀመርያ ሁለት ተግባራት መካከል የመጀመርያው የሆነው የስሜት ህዋሳቶቻችን (የስሜት አስተውሎቶቻችን) የሀገዱን ዓለም ቁሶች ህልውናዊ ንክኪ እንዴት ወደ የህልውና መጀመርያ እውቀትነት ይቀይራሉ ያልን እንደሆነ፣ የስሜት አስተውሎቶቻችን ገሀድ አለማዊ ቁሶች የሆኑት የግዜና የስፍራ ተፈጥሮ ህጎች፣ በስሜት አስተውሎቶቻችን ተፈጥሮ ውስጥ ቀድመው በውስጣችን በውስጣዊ ገፅነት ወይም በቅርፅነት ያሉ መሆኑ ነው። ይህ ማለት በአዕምሮ የስሜት ምልክታ በሀሪው ውስጥ የግዜና የስፍራ ጠቅላይ ምልክታ ማህተሞች አሉ። እነዚህ ሁለቱ የገሀድ ዓለም ቁሶች ህልውና ውስጥ ያሉ ናቸው፤ ነገር ግን ለእኛ በውስጡታ የተሰጡ የገሀዱን ዓለም ቁሶች ህልውና በአስፈላጊነት የሚቆርጡልን ቅርፆች ናቸው፤ ይህ አዕምሯዊን በሀሪ የተላበሰው የግዜ እና የስፍራ ህግ እያለ ውጪ እንዳለ እየቆጠርነው ማለት ሳይሆን በአዕምሮ በሀሪ መሰረት ጠቅላል ያለ የሆነ የግዜ

እና ስፍራ ምልክታ ናቸው ማለት ነው። ይህ ምልክታ የአዕምሮን ግብአት የጨመረ ጊዜ እና ስፍራን የያዘ በመሆኑ የእኛ ተፈጥሮ አለበት። መኖራቸውን እንዴት አወቅን ካልን በሀሳብ እና በንግግሮቻችን ውስጥ የምንጠቀምባቸው የጊዜ እና የስፍራ መልክታዎች ቀድመው ውስጣችን ካልሆነ በስተቀረ ውጪ ያሉት ጊዜ እና ስፍራ ነጠላ ናቸው። ጊዜ የሚባል ተፈጥሮ በራሱ የለም በምልክታችን ውስጥ ስለጠቀለልነው ነው እንጂ፤ ስፍራ የሚባል ተፈጥሮም እንደዚሁ። ነገር ግን በሀሳብ ጠቅለል ብለው በግንዛቤነት ውስጣችን ቀድመው የተበጁ ናቸው። ስለዚህ ጊዜና ስፍራ በአካላዊ ህልውናዎች ውስጥ እንደ የማይላወሱ የውጪ ነገሮች ገዥ ህግ የሆኑ ናቸው፤ እኛ ውስጥ ደግሞ እንደ ጠቅለል ያለ የነገሮች የህልውና መሰረት ምልክታ ሆነው አሉ። እናም በጊዜ እና ስፍራ ምልክታዎቻችን በኩል አዕምሯዊ ምልክታዎች ውጪያዊ ቁሶች ይሆኑልናል።

ስለዚህ ከአዕምሯችን ውጪ ስላሉ ነገሮች ለማሰብ የጊዜ እና ስፍራ ውስጣዊ ምልክታዎቻችን ትልቅ ሚና ይጫወታሉ። ስለዚህ ይህ ውስጣዊው የጊዜ እና ስፍራ ምልክታ ውጪያዊውን ጊዜ እና ስፍራ ወደ ውስጥ የሚያስገባልን ነው። ውስጣዊ ሲያደርግልን ደግሞ የእኛ ህዋስ ተፈጥሮ በሆነው መንገድ ነገሮችን ለመቅረፅ ነው። ይህ ምልክታ ነገሮች እኛ እንደዚህ ከምናያቸው ውጪ ምን ሊሆኑ እንደሚችሉ ሊቀርፅልን አይችልም፤ የችሎታውን ያህል ነው የሚቀርፀው። እና ይህ የእኛ ሁኔታ ከፈቀደልን ውጪ ነገሮች ሊኖራቸው የሚችለውን ተፈጥሮ አናውቅም። ነገር ግን የማይጠረጠረው ነገር የእኛ ተፈጥሮ ዕውቀት እንደዚህ በራሱ ውስጣዊ አቅም መሰረት የሚያውቅ ህዋስ መሆኑ ነው ይለናል፤

ስለዚህ ቁሱ ውስጥ በአስፈላጊነት ሊገኝ ይገባል። ስለዚህ ስፍራ(እና ጊዜም)፤ ነገሮች ለአንተ ውጪያዊ ቁሶች የሚሆኑበት ውስጤታዊ ሁኔታዎችን በብቸኝነት የሚይዝ እና ከእነሱም ውጪ ርዕሳዊ ወይም ግላዊ ሁኔታዎች ቁሶች በራሳቸው ምንም ነገር ያይደሉበት የውስጠ ገፅህ ብቻ ቅርጽ ባይሆኑ ኖር፤ ውጪያዊ ቁሶችን በተመለከተ፤ የትኛውንም ጥንስሳዊ የሀሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ልታበጅ አትችልም ነበር። ስለዚህ እንደ የሁሉም ውጪያዊ እና ውስጣዊ ገጠመኞቻችን አስፈላጊ ሁኔታዎችነት፤ ስፍራ እና ጊዜ፤ ከነሱ ጋር በተዛመደ፤ ሁሉም ቁሶች ስለዚህ ከስተቶች ብቻ የሚሆኑበት እንጂ በራሳቸው ነገሮች በሆነው ነጠላ ዘዩ ያልቀረቡልን የሆነበት የውስጠ ገፃችን ሁሉ ርዕሳዊ(ግላዊ) ሁኔታዎች ብቻ መሆናቸው የሚቻል ወይም ሊሆን የሚችል ብቻ ባይሆን ሊጠረጠር በማይችል ሁኔታ እርግጠኛ ነው። ገፅ 38

ስለዚህ በሌሎች የአዕምሮ ስራዎች ውስጥ ውጭ ስላሉት ጊዜና ስፍራ በትይዩነት ልናስቀምጠው የምንችለው የጊዜ እና የስፍራ አዕምሯዊ ምልክታ ውስጣችን አለ። ስለዚህ የውጭ ነገሮችን ጊዜ እና ስፍራ ገፅታን በስሜት አስተውሎት የሚያስመለከተን የጊዜ እና የስፍራ ውስጣዊ ገፅ ባለንብረት ነን። “...ትይዩ በሆነው ውስጠ ገፅ ውስጥ እና በጥንስሳዊነት ከሱ ጋር ሊዋሀድ የሚችልን ነገር የምናገኝበት የንፁህ ውስጤታዊ ውስጠ

ገፅ የየሆኑ የእነ ስፍራ እና ግዜ ባለ ንብረት መሆናችንን አሳይተናል ለማለት ነው።” ገፅ 41 ቀጥሎም የሚመጣው እነዚህ በግዜ እና ስፍራ ምልክታዎች መሰረት የተቀረፁት ወደ ሌላ አይነት የህዋሳችን ሀይል መሄዳቸው ነው። ቀጥሎ የሚያያይዛቸው የመረዳት ህዋስ ነው። ይህ ተጨማሪ ተግባር ለየስሜት አስተውሎታዊው የመጀመርያ ስራ የጥበብ አስተውሎታዊ የሆነን ተጨማሪ ያመጣል። ይህም ከመጀመርያው ይልቅ በበለጠ እኛን አበርክቶ ብቻ የሚመለከት የሆነ ነው። ከመጀመርያው የበለጠ ምናባዊ ስለሆነ።

1.1.2 ትንተናዊ አሰታሪቅ በየጥበብ አስተውሎታዊ መዕምርክ ለአዕምሮ ማዕከል

ቀጥሎም ሁለተኛውን የህልውናን ዕውቀት ማግኛ መንገድን እንይ፤ ይህም፣ የግዜና የቦታ ቅርጽ የሰበሰባቸውን የቁሶችን ገህድ አለማዊ ህልውና በማነፃፀር እና በማዛመድ ሌላውን ህልውናቸውን የማወቅ ሂደት ነው። ይህ ሂደት ቀደም ብለን ካየነው ከቀጥታው ተፈጥሮ አንድ ደረጃ ወደ ውስጥ የራቀ እንደመሆኑ፣ የእኛ አስተዋፅዖ እየጨመረ መሄዱ የሚታይበት ነው። ይህም ማለት፣ የስሜት አስተውሎትን ተቀባዩ ህዋስ የሚያቀርባቸው ምልክታዎች፣ ቀጣዩ አያያዥ ህዋሳችን በሚያቀርበው ህግ መሰረት ነገሮች ይያያዛሉ። የዚህ ህግ ባለቤት የሆነው የአዕምሮችን ህዋስ መረዳት ነው፤ ይህ የአዕምሮ ህዋስ የጥበብ አስተውሎታዊ እና ምናባዊ ነው ይለናል። ስለዚህ የዚህ ህዋስ አያያዥ ህጎች ከአዕምሮችን የምናብ ህግ ውስጥ የወጡ ናቸው። ይህም ማለት፣ የመረዳት ህዋሳችን የምናባችንን ቀዳሚ ህጎች ይዟል፤

... ከአያያዥ ህዋስ ከሚሰጠው በስተቀር፣ እንደተወከሎችነታቸው ብቻ በምንም የማይያዣ ህግ ስር አይደሉም። አሁን ያ የስሜት አስተውሎታዊ ውስጠ ገፅን ብዙ የተለዩን የሚያያይዘው የመረዳት የጥበብ አስተውሎታዊ ጥንስስ መደረግ ሂደት ውሁድ የሚያበረክለትለት እና የስሜት አስተውሎት የድግመ መረዳትን ብዙ የተለያየነትን የሚያበረክትለት የአዕምሮ ተግባር የሆነው ምናብ ነው። ገፅ 66

ይህ ለህልውና የምናበረክተው መረዳታዊ አበርክቶ፣ ፅንሰ ሀሳባዊ አበርክቶ ነው። በውስጠ ገፆች ያገኘነውን የገህዱን ዓለም ምልክታዎች ከእራሳችን ውስጥ (በውስጤታ) ቀድመው በተቀመጡ ህጎች መሰረት እናበራራለን፤ ይህም ማለት ቀድመው ውስጣችን ባሉ ፅንሰ ሀሳቦች ስር እናሰባስባቸዋን፤ ይህ የአዕምሮ መረዳታዊ ተግባር ምንም እንኳን በራሱ ህግ መሰረት የሚደረግ ቢሆንም ቅፅበታዊ እና ምናባዊ ውሳኔ ነው ። አዕምሮችን የገህዱን ዓለም ቁሶች ህልውና በነዚህ በኩል ካልሆነ በሌላ ሊያበራራቸው አይችልም፤ ልክ በግዜ እና በስፍራ በውስጠ ገፃችን ካልሆነ ቁስን በእራሱነት እንደማናገኘው፣ በመረዳት ሂደትም በፅንሰ ሀሳቦቻችን በኩል ካልሆነ ቁሶችን በራሳቸው ልናበራራቸው አንችልም። ይህም የሚቻለው፣ ለሌሎች ሁሉ ፅንሰ ሀሳቦች መተግበር የሚችሉ ፅንሰ ሀሳቦች ውስጣችን መጀመርያውኑ ስላሉ ነው። ይህ ፅንሰ ሀሳባዊ ተጨማሪ የሚያበራራ እና ሚተነትን

ነው እንጂ እንደቀደመው የስሜት አስተውሎት ምልክታዎች ገፅታዊ ቅርጽ አይደለም። ያብራራል ይተነትናል ማለት በየፈርጁ ይደረድራል ማለት ነው፤ ይህን የሚያደርገው ውስጣችን ባሉ የቀደሙ የፅንሰ ሀሳብ መደቦች መሰረት ነው። እንዲህ ተንትነን ስናየው የጥበብ አስተውሎታዊው መፅምርራቸን በእኛ የምናብ ህግ ወይም ፅንሰ ሀሳብ ህግ መሰረት የሚቀመር ሆኖ እያለ እኛ የለንበትም የጉዳዩን ተፈጥሮ እራሱን ነው በቀጥታ እየተረዳን ነው ያለነው ማለት አይቻልም። እነዚህን የቅፅበት ምናባዊ ፅንሰ ሀሳቦች እራሱ በውጪው ነገር ላይ በቀጥታ ሳይሆን የሚተገብሩት የስሜት ህዋሳችን ወደ አዕምሯዊ ምልክታ በቀየረው የውጪው ነገር ላይ ነው። ምንም እንኳን በፅንሰ ሀሳብ ላይ ፅንሰ ሀሳብ ጨምረን ከቀጥታው ውጪ ያራቅነው ቢሆንም፤ ወደነዚህ ወደ መጀመርያዎቹ ፅንሰ ሀሳቦች፤ ሀሳብን ማምጣት ይቻላል። እነዚህ የመጀመርያ ፅንሰ ሀሳቦች ከስሜት አስተውሎት ምልክታዎች ጋር ወድያው የሚገናኙ ናቸው፤

ውስጠ ገፃዊ አይደለም፤ ነገር ግን ማብራሪያዊ ነው። እንደ የስሜት አስተውሎታዊነታቸው፤ ሁሉም ውስጠ ገፆች በመነካት ላይ የተመሰረቱ ናቸው። ፅንሰ ሃሳቦች፤ ስለዚህ በተግባር ላይ የተመሰረቱ ናቸው። ተግባር በሚለው ቃል የምንረዳው የተለያዩ ብዙ ተወክሎችን በአንድ የጋራ ተወካል ስር የመደርደር ተግባርን ውሁድነት ነው። እንደዚህ ከሆነ፤ ፅንሰ ሃሳቦች በሃሳብ ቅፅበታዊነት ላይ የተመሰረቱ ናቸው፤ ልክ የስሜት አስተውሎታዊ ውስጠ ገፆች የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎችን መቀበል አቅም ላይ እንደተመሰረቱት። አሁን፤ በነዚህ ፅንሰ ሃሳቦች መሳሪያነት፤ ከመረዳት ውጪ፤ እነዚህን ፅንሰ ሃሳቦች ለሌላ ለየትኛውም ነገር መረዳት ሊጠቀምባቸው አይችልም። ከውስጠ ገጽ በስተቀር ምንም ተወካል ለቁሱ ወድያው እንደማይዛመደው፤ ፅንሰ ሃሳብም ወድያው ለቁስ አይዛመድም፤ ነገር ግን እዛው ውስጥ ላለ የሆነ ሌላ ተወካል ብቻ ነው የሚዛመደው፤ ያ እራሱም ውስጠ ገፅም ይሁን ወይም እራሱ ፅንሰ ሃሳብም ይሁን። ስለዚህ ፍርድ የቁስ በተዘዋዋሪ መመዕምር (አዕምሮ) ነው፤ በተከታይነትም፤ የእሱ ተወካል ተወካል ነው ማለት ነው። በእያንዳንዱ ፍርድ ውስጥ ለሌሎች ብዙ ፅንሰ ሃሳቦች ተገቢ የሆነ እና ለሌሎች ፅንሰ ሀሳቦች የሚተገበር፤ ከነዚህ መተግበሩ ውስጥም የሚሰጥ ተወካልን የሚገነዘብ ፅንሰ ሃሳብ አለ። ይህ የመጨረሻ፤ ከቁሱ ጋር ወድያው ሚገናኝ ነው። ገፅ 45

የገሀዱ ዓለም አንድ ነገር ህልውና እንዲህ በ ዓይን በብረታችን እያነው እንዴት በእኛ ውስጥ በየሉ ፅንሰ ሀሳቦች ማብራሪያ እና ዝምድና ላይ የተመሰረተ ይሆናል ካልን፤ ይህ እኛ በማብራራት በማዛመድ ህልውናውን የምናስጀምረው ነገር በእኛ ማዛመድና ማብራሪያ ብቻ ወደ ህልውና የመጣ ሳይሆን የገሀዱ ዓለም ቀጥታ ህግ በሆኑት በግዜና ስፍራ ምልክታዊ ቅርፆች ዝምድና ላይ የተመሰረተም ነው። ይህ ማለት፤ እነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች የሚያዛምዱት እና የሚተነትኑት ፅንሰ ሀሳቦች ለስሜት አስተውሎት ካለው ጠቅላላ ያለ የግዜ እና የስፍራ ዝምድና ምልክታዎች ተነስተው ነው። “... አንድ ነገር

ዝምድናዎችን ብቻ ነው የሚይዘው የሚለውን መስማት እርግጥ ነው ያስደነግጣል። ግን ይህ ነገር በቀላሉ ክስተት ነው እና በመደብ መደቦች ብቻ መሳሪያነት ሊመዕምሮር (አዕምሮ) አይችልም፡- እራሱም በአጠቃላይ ለስሜት አስተውሎቶች ባለው የየሆነ ነገር ዝምድና ውስጥ ብቻ ነው የተያዘው።” ገፅ 115

የገሀዱ ዓለም አንድ ነገር ካሳየን መነሻ ተነስቶ ነገሩ እንዲህ እና ኢንዲያ አይነት ህልውና እንዳለው ውስጤታዊው ፅንሰ ሀሳቦችን ይነግረናል እንጂ ውጪ ካለው ነገሩ በቀጥታ እንደሆነ አይነግረንም፤ ወይም በራሱ ነገሩ እንዴት እንደሆነ አይነግረንምና በዚህም ክፍል እንዳረጋገጥነው ከራሳችን ሳንጨምርባቸው ነገሮችን በራሳቸው ማየት በ ዓይን ም ሆነ በአዕምሮ ልናያቸው እንደማንችል ግልፅ ነው። ይህ አዕምሯዊ ጭማሪ ደግሞ እኛ ሳንጨምርበት አንድ ነገር ምን እንደሚመስል ሊነገርን አይችልም። “ ...ይህ ወይም ያ ቁስ በእንዲያ እና እንዲህ መንገድ እንደተዋቀረ ያስተምረናል፤ ነገር ግን ከዛ ውጪ ህልውና ሊኖረው እንደሚችል አይነግረንም።” ገፅ 20

1.1.3 ዲስኩራዊው መዕምሮር □አዕምሮ□

ከውስጡ ከሚነሱ ፅንሰ ሀሳቦች የስሜት ምልክታዎቹን የመረዳት ህዋሳችን ካብራራ እና ካዛመደ በኋላ፤ የዲስኩር ህዋሳችን እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች ሰብስቦ ከራሱ ውስጥ በሚወጡ ሀሳቦች ወይም ሀሳብ ስር ያስባስባቸዋል ይደረደራቸዋል። በዚህ ተግባሩ ዲስኩር ከፍ ያለ ረቂቅ ፅንሰ ሀሳብ ስር ይሰበስባቸዋል። “እና በሁሉም ጉዳዮች ውስጥ መረዳት መቼም ከዛ በላይ የማይቀጥል ከሆነበት፤ በሁኔታዎች ከታጠረው ጥንስሳዊ የመደረግ ሂደት ወደ መረዳት መቼም ሊደርስበት ወደማይችለው በሁኔታዎች ወዳልታጠረው ሽቅብ መውጣት የዲስኩር ስራ ነው። ” ገፅ 128

ይህ ህዋስ፤ የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች ለሌላ ነገር ህልውና ያዘምዳቸዋል፤ በዚህም ለሌላ ነገር ህልውና መንስዔ ይሆናል ይለናል። የመረዳት ህዋስ የእኛ ብቻ ከሆነው በላይ ወደ እኛ ብቻ ተፈጥሮነት የሄደን አካሄድ የዲስኩር ህዋሳች ይከተላል፤ ይህም ማለት፤ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ያመረቱትን በመሰብሰብ ሁሉም የሚጋሩትን የጋራ ነገር ከውስጣቸው ያወጣል። ከዚያ ይህንን በእነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች መሰረት የአስፈላጊ ህልውናቸው ባለቤት አድርጎ በሀሳብ ይፀንሰዋል። ይህም በሀሳብ ብቻ የተሰራ ነው፤

ስለዚህ የሚከተለው የሰው ልጅ ዲስኩር ተፈጥሯዊ መንገድ ነው። አስፈላጊ የሆነ ህልውን ህልውናን ለእራሱ በማሳመን ይጀምራል። በዚህ ህልው ውስጥ በሁኔታ የያልታጠረ ህልውናን ባህሪያቶች ይንገዝባል። ከዚያ፤ ከሁሉም ሁኔታዎች ነፃ የሆነውን ፅንሰ ሃሳብ ይፈልጋል እና በዛ በራሱ የሌሎች ነገሮች ሁሉ በቂ ሁኔታ በሆነው ውስጥ ያገኘዋል፤ ይህም ማለት፤ በሌላ አባባል፤ ሁሉንም የምርነት በሚይዘው ውስጥ ያገኘዋል። ግን ያልተገደበው ሁሉ ፍፁማዊ ውሁድ ነው እና በአዕምሮም አንድ እና ልዕላዊ ህልው ተደርጎ በሃሳብ ይፀነሳል እና ስለዚህ ልዕላዊ ህልው፤ እንደ የሁሉም ነገሮች ቀዳሚያዊ

መሰረት እንደመሆኑ፤ በፍፁማዊነት አስፈላጊ የየሆነው ህልውና ባለቤት ነው ብሎ ዲስኩር ይደመድማል። ገፅ 191

ይህ የዲስኩር ህዋስ መረዳት ላመረታቸው የገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ሌላ ከፍ ያለ ህልውና የሚሰጥ በመሆኑ፤ በቀጥታም ባይሆን ገሀድ አለማዊ ተገቢነት አለው ይለናል። ዲስኩር የሚያቀርበው ውሁድ መረዳታዊው ህዋሳችን ለሰራቸው ፅንሰ ሀሳቦች ሰብሳዊ መርሆችን እንደመሆኑ በሱ ስር ናቸው፤ ስለዚህ በተዘዋዋሪም ቢሆን፤ የመረዳት ህዋስ የያዛቸው ከገሀድ አለሙ ምልክታዎች ጋር የሚያያዙት ገጠመኞቻችንም በተዘዋዋሪ በሱ ስር በመሆን ዲስኩር የሚቆጣጠራቸው ይሆናሉ። ስለዚህ የዲስኩር ህዋሳችን ተዘዋዋሪ የሆነ የሚታይ የሚጨበጥነት ያለው ይሆናል፤

...ለመረዳት መከናወን ስርአታዊ ውሁድ መርሆችን ወይም ህልውን የሚያቀርብ ብቻ ነው። አሁን በመረዳት ከንውን ላይ ለስርዐታዊ ውሁድ ህግ ውስጤታዊ መታዘዝን የሚጭን እያንዳንዱ መርህ ደግሞ ለገጠመኝ ቁስም ይዛመዳል፤ ምንም እንኳን፤ በተዘዋዋሪ ዘዬ ብቻ ቢሆንም፤ እንደመሆኑም፤ ከገጠመኝ ጋር በተዛመደ የንፁህ ዲስኩር መርሆች የሚታይ የሚዳሰስ የምርነት እና ተገቢነት ባለቤት ይሆናሉ። ገፅ 214

ቅርፃዊ አመክንዮን በተጨማሪነት በመያዙ ጉዳይ ዲስኩር ከመረዳት ጋር ተመሳሳይ ቢሆንም፤ የዚህ ቅርጽ ትርጉም እና አላማ ውጪ የሌለ የዲስኩር ብቻ ነው። ስለዚህ ዲስኪራችን ጠለቅ ባለ መልኩ የእኛን ማዕከልነት የሚያሳይ በመሆኑ በነገሮች ህልውና ላይ ለብቻው ሌላ የሚጨምረው ነገር አለ ይለናል፤

ልክ እንደመረዳት፤ ዲስኩርም ቅርፃዊ ብቻ ጥቅም አለው፤ ይህም ማለት፤ የሁሉንም መዕምሮር (አዕምሮ) ይዘት ረቂቅ በሚያበጅበት ውስጥ አመክንዮአዊ አጠቃቀም ብቻ አለው፤ ነገር ግን በራሱ ውስጥ የየሆኑ ፅንሰ ሀሳቦች እና መርሆችን ምንጭ እስኪያዝ ድረስ፤ ከስሜት አስተውሎት ወይም ከመረዳት የማይበደረው የሆነው የምር አጠቃቀም ደግሞ አለው። ገፅ 119

እነዚህ የመረዳት ፅንሰ ሀሳባዊ ህልውናዎች ሲደረደሩ የሆነ አይነት እርከን ወይም የዕዝ ሰንሰለት ወይም አንዱ በአንዱ ስር የመጠቃለልን አመክንዮአዊ በሀሪ ዲስኩር የሚጨምር ሆኖ እያለ እና እንዲህ አይነት አደረጃጀትን ለነገሮች መለጠፍ የዲስኩር ስራ ነውና ይህንን በሀሪ በራሱ ህልው የየሆነ ከእኛ ውጪ ያለ ነገር በሀሪ ማድረግ የትንተና እጥረት ችግር ነው ይለናል። “እነዚህ ልክ የሁሉም መዕምሮር (አዕምሮ) አመክንዮአዊ አስፈላጊነቶች እንደሆኑ ነገር በቅርፃዊ ፋይዳ ውስጥ ብቻ ነው የተተገበሩት እና አሁንም ግን በላቀ ባልተቆጠበ ሁኔታ፤ እነዚህን የሃሳብ መስፈርቶች የቁሶች እንደ ነገሮች በራሳቸውነት ባህሪ አድርገው ብዙዎች ለወጧቸው።” ገፅ 52

ስንደመድም፤ በመረዳት መልኩም ሆነ በዲስኩር መልኩ፤ የገሀዱ ዓለም ህልውና ላይ የምንጭነው ከውስጣችን በሚነሳ የህልውና ቅርጽ መሰረት ከሆነ፤ ከዚህም የተነሳ እኛ

መዕከል ከሆንን፤ ከየት ነው የቁስ በራሱነት ዕውቀት የሚመጣው? እንዴት ነው ከእኛ ጭማሪ ውጪ አንድን ነገር በስሜት ህዋሳትም ሆነ በአዕምሯችን ልንመለከት የምንችልው? ስለዚህ ይህ አዲሱ የሥነ ጭብጥ መንገድ የቁሱ በራሱ ህልውናን በመፈለግ የተጠመደውን የቀድመውን የአስተሳሰባችንን አስቸጋሪነት ይቀርፋል። ምክንያቱም የገሀዱ ዓለም ነገሮች የህልውናም ሆነ ሌላ እውቀታችንን በመረዳት ህዋስ በኩል የሚቀርቡትን የቀድሞ ፅንሰ ሀሳቦች ከቅድመ እሳቤ ማስገባት ካለበት፤ የገሀዱ ዓለም ነገሮች ለነዚህ የቀድሞ ፅንሰ ሀሳብ ህጎች መገዛት አለባቸው። ሌላው ደግሞ፤ ዲስኩር የሚያስባቸው ህልውናዎች ሌላ ተጨማሪ ናቸው። እነዚህ በገሀዱ ዓለም ህልውና ውስጥ የማናገኛቸው የሀሳብ ብቻ የሆኑ ህልውናዎች ናቸው። እነዚህን ስናይ፤ በነገሮች ውስጥ በ ዕውቀት የምናገኘው፤ በእኛ ዕውቀት ህግ መሰረት የተቀመጠውን ወይም ውስጣችንን ባስቀመጥነው የዕውቀት ህግ መሰረት የተቀመጠውን ወይም ልናስቀምጠው የምንችለውን ብቻ ነው። ይህ ማለት፤ ነገሮች በፍፁም ህልውናቸው የሆኑትን ለማወቅ እኛ ግብአቱ የለንም። የምናውቀው ለእኛ እንደሚታየን ብቻ ነው፤

ቁሶቹ ወይም ተመሳሳይ የሆነው ገጠመኝ (እንደ ተሰጡ ቁሶች ብቻ የሚመዕምርሩት ገጠመኛች) ለፅንሰ ሃሳቦቹ ይስማማሉ ብዬ እሳቤ ካደረኩ፤ ከዚያ እንዴት መቀጠል እንዳለብኝ በምንም መንገድ አይጠፋብኝም፤ ምክንያቱም ገጠመኝ እራሱ መረዳትን የሚጠይቅ የመዕምሮር (አዕምሮ) ዘዩ ነው። ቁሶች ለኔ ከመሰጠታቸው በፊት፤ ይህም ማለት፤ በውስጤታ ከመሰጠጣቸው በፊት፤ በፅንሰ ሃሳቦች ውስጥ በውስጤታ የተገለፁትን የመረዳትን ህጎች ቀድሜ ከእሳቤ ውስጥ ማስገባት አለብኝ። እንደዚህ ከሆነ፤ ለነዚህ ፅንሰ ሃሳቦች የገጠመኝ ሁሉ ቁሶች በአስፈላጊነት መገዛት አለባቸው። አሁን፤ ዲስኩር የሚያስባቸው ቁሶች አሉ ግን ቢያንስ በአስፈላጊነት ዲስኩር እንዲያስባቸው በገጠመኝ ውስጥ ሊሰጡ የማይችሉ ቁሶች ናቸው። እነዚህን ቁሶች ለማሰብ የሚደረግ ሙከራ፤ ከዚህ በኋላ በነገሮች ውስጥ በውስጤታ የምንመዕምረው እራሳችን ያስቀመጥነው ብቻ ነው በሚለው የተቀበልነው መርህ ላይ ለተመሰረተው ለአዲሱ የአስተሳሰብ ዘዴ ምርጥ መፈተሻ ያቀርባል።

ገፅ 12

ስለዚህ የገሀዱ ዓለም ህልናዎች በራሳቸው ካለእኛ ጭማሪ አይታወቁንም፤ ምክንያቱም ማወቂያ የሆኑት መሳሪያዎቻችንን ቀድመው የተሰሩበት ነባር ነገር ስላለ ይላል። ቀድመው ተሰሩት ውጪ ካለው ሌላ ነው ማለት ባይሆንም ይህ ቀዳሚ ነገር ስለውጪው ነገር ሆኖ ግን ሌላ ነገር ነው።

...ቁሶች በእራሳቸው ለኛ በጣም አይታወቁም፤ ውጪያዊ ቁሶች ብለን የምንጠራቸው ምንም ሌላ ነገር ሳይሆኑ ግን ቅርፃቸው ስፍራ የሆኑ የስሜት አስተውሎታችንን ተወክሎች ብቻ ናቸው። ግን የምር አብሮ ተዛማጃቸው የሆነው ነገሩ በራሱነት በነዚህ ተወክሎች የማይታወቅ፤ ሊታወቅም የማይችል

ግን በገጠመኝ ውስጥ ምንም ምርምር መቼም ያልተደረገበት ነው። ገፅ 32

ስለዚህ ዲስኩሮም እንደዚህ እንዳየነው የገሀዱን ዓለም ፅንሰ ሀሳባዊ ህልውናዎች አሰባስቦ የስልጣን ተዋረድ ያላቸው ጠቅላይ ማዕከል ሲፈጥር የራሱን ነገር ጨምሯል። እነዚህን የዕውቀት ስልቶች በመተንተን ውስጣቸው የያዙትን በመግለጥ ብቻ ለማሳየት ሞክሯል።

2. ጥንሰስ የሥነ ጭብጣ የእስተሳሰብ አስቸጋሪነት

የገሀድ አለሙን ህልውና ማሰብ እና የገሀድ አለሙን ህልው መፅምሮር (አዕምሮ) አንድ አይደለም። ማሰብ፣ በዲስኩሮ መሳሪያነት ለመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ሰብሳቢ ህልውናን የመስራት መንገድ ሲሆን፣ የገሀድ አለሙን ህልውና መፅምሮር (አዕምሮ) ግን የገሀድ አለሙ ህልውናዎች ቀጥታ ህግ በሆኑት የግዜና ስፍራ ህግ መሰረት በተሰሩት ምልክታዎች መረጃዎችን በንፅፅር እና በዝምድና ማስቀመጥ ነው። በመሆኑም፣ የገሀድ አለሙን ህልውናዎች ማሰብ፣ ከገሀድ አለሙ ቀጥታ ህግ ርቆ ያለን ዲስኩሮ የመረዳትን ህዋስ ስራዎች ውስጥ ማስገዛት ነው፤ መፅምሮር (አዕምሮ) ደግሞ ከማሰብ ይልቅ የበለጠ ተጨባጭ እና የሚታይ የሚዳሰስ ነው። ነገር ግን ማሰብ ብቻ ለሚፈጥራቸው ፅንሰ ሀሳቦች መተግበርያ የሚሆን ውጪያው ቁስ ማግኘት አይቻልም። ሳስብ፣ የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች ተጠቅሜ የስሜት አስተውሎት ምልክታዎችን እንደ ማደራጀው፣ ይህን ፅንሰ ሀሳብ ተጠቅሜ ምልክታዎች ሊገኝለት የማይችልን ሀሳባዊ ህልውና ከነገሮች ውስጥ አደራጃለሁ። ስለዚህ ማሰብ ከስሜት ምልክታዎች ተቀብዬ በፅንሰ ሀሳቦች አማካኝነት ዝምድና እና ንፅፅሮችን እንደመፅምሮር (አዕምሮ)ኩት አይነት ይደለም። ምክንያቱም የስሜት አስተውሎታዊ ምልክታዎችን አይዛመድም፤

ቁስን ማሰብ እና ቁስን መፅምሮር (አዕምሮ) በምንም መንገድ ተመሳሳይ አይደለም። በመፅምሮር (አዕምሮ) ውስጥ ሁለት ንጥረ ነገሮች አሉ፡- መጀመሪያ፣ ቁሱ የሚመፅምሮርበት (የመደብ መደብ) ፅንሰ ሃሳብ አለ እና በሁለተኛ ደረጃ፣ ቁሱ የተሰጠበት ውስጠ ገፅ አለ። ምክንያቱም ለፅንሰ ሃሳብ ተቀራራቢው ውስጠ ገፅ ሊሰጠው አይችልም የሚል እሳቤን መያዝ አሁንም ቅርፁን በተመለከተ እንደሆነ ተደረጎ ነው የሚታሰበው፤ ነገር ግን ካለ የትኛውም ቁስ ነው። እና ሀሳቤ ሊተገበርበት የሚችል ምንም ህልው ሊሆን አለመቻሉን እና ህልው አለመሆኑን ያወኩትን ያህል፣ በሱ መሳሪያነት የየትኛውም ነገር ምንም መፅምሮር (አዕምሮ) የሚቻል አይሆንም፤ አሁን ለእኛ የሚቻለው ውስጠ ገፅ ሁሉ ውስጠ ገፃዊ ነው። በተከታይነትም፣ በየመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሃሳብ መሳሪያነት ሃሳባችን ለእኛ መፅምሮር (አዕምሮ) ወደመሆን ለመምጣት የሚችለው፣ ይህ ፅንሰ ሃሳብ ለየስሜት አስተውሎት ቁሶች የተተገበረ እንደሆነ ብቻ ነው። ገፅ 61

ይህ ልዩነት የሚመጣው በነዚህ ሁለት ህዋሶቻችን የተግባር ልዩነት እና ከየስሜት አስተዋሎት ባላቸው ርቀት ነው፤ ይህም የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ምስክርነት ከያላቸው

ምልከታችን ርቀት የተነሳ ነው። የዲስኩር ህዋስ ሀሳብ በማመንጨት የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች በሰብሳቢ ሀሳብ ስር ለማጠናቀቅ ሲጥር፤ ይህ ዲስኩር ያቀረበው ሀሳብ የገህዱ ዓለም ህልውና ቀጥታ ህግ በያለው የስሜት አስተውሎታዊው ዓለም ውስጥ ይቻል ወይ አይቻል እንደሆነ አናወቅም፤ ይህ ህልውና ይቻል እንደሆነ የሚመስከረው እራሱ ዲስኩር ብቻውን ስለሆነ ነው። ነገር ግን ሀሳብ ብቻውን፤ በቂ የህልውና ማስረጃ አይደለም። ሌሎች ፅንሰ ሀሳቦችን በአንድ ፅንሰ ሀሳብ ስር ደርድሮ የተጠናቀቀ ፍፁም ማድረግ አይከብድም። ምክንያቱም ይህ የተጠናቀቀው ሀሳብ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታ የያለው ህልውና ነገር ሀሳብ እንዲሆን ስላልተጠየቀ። ነገር ግን የገህዱን ዓለም ነገሮችን በሀሳብ ፅንሰን ስናበቃ ከዚያ እንዲህ ያለው ፍፁም የተጠናቀቀው ነገር በስሜት አስተውሎት መልኩ አለ ማለት የማይቻል ነው፤

በሃሳብ ውስጥ ተወክሉን ለመቅረፅ ስንጥር፤ ይህ በሁኔታዎች ያልተጠረው፤ ሁሌም በተርታው ውስጥ ፍፁም የሆነው ጠቅላላ ውስጥ ነው የተያዘው፤ ነገር ግን ይህ በፍፁም የተጠናቀቀ ጥንስስ እራሱም ሃሳብ ብቻ ነው፤ ምክንያቱም ቢያንስ በከስተቶች ጉዳይ የትኛውንም እንዲህ ያለ ጥንስሳዊ የመደረግ ሂደት መቻሉን ቀድሞ ማወቅ የማይቻል ነው። ካለ የትኛውም የስሜት አስተውሎት ውስጠ ገፅ ሁኔታዎች፤ ሁሉንም ገጠመኝ በመረዳት ህዋስ ንፁህ ፅንሰ ሃሳቦች መሳሪያነት በሃሳብ ውስጥ ስንወከል፤ ለተሰጠ እና የታጠረ አንዱ ከአንዱ ምልክት ስር በሁኔታ የተያያዘበት የሁኔታዎችም ተርታ አብረው ተሰጥተዋል ማለት ከፍትሃዊነት ጋር እንችላለን፤ ምክንያቱም የፈተኛው የተሰጠው በሁለተኛው በኩል ብቻ ነው። ግን ከስተቶችን በተመለከተ፤ ሁኔታዎች የሚሰጡበትን ዘዩ የተነጠለ ገደብ እናገኛለን፤ ይህም ማለት፤ በተጎታቹ ውስጥ የተጠናቀቀ መሆን ባለበት ብዙ የተለያየው ውስጠ ገፅ ጥንስሳዊ የመደረግ ሂደት ተርታ በኩል ነው ይህ ገደብ። አሁን፤ ይህ የተጠናቀቀነት በስሜት አስተውሎት የሚቻል ይሆን ይሆን የሚለው ችግር ነው፤ ነገር ግን በቂ ከሆኑ ተጨባጭ ፅንሰ ሃሳቦች ጋር ማያያዝ የሚቻልም፤ ይሁን የማይቻል ሃሳብ ያለው ዲስኩር ውስጥ ነው። ገፅ 143

እስቲ ዲስኪራችን በጠቅላላው ምን አይነት ህልዎናዎችን በራሱ በመጠንሰስ ይታወቃል? ካልን ደግሞ የመጀመርያው ጥንስስ ስለራሱ ህልውና የሚጠነስሰው ሥነ ልቦናዊ ህልውና ነው፤ ሁለተኛው፤ ስለ ተፈጥሮና አካባቢው የሚጠነስሰው ሥነ ፍጥረታዊ ህልውና ነው፤ ሰው ሁሉ ባጠቃላይ ስለ ከባቢው ህልውና የየራሱ የሆነ አይነት አንድ ወጥ ምልክታ አለውና። ይህ ሙሉ በሙሉ በዲስኩር ነው። እና በመጨረሻም፤ ባጠቃላይ ስለ ህልውናዎች ሁሉ መቻል የሚጠነስሰው ሥነ መልኮታዊ ህልውና ናቸው። ይህም ማለት ሰው ሁሉ የየራሱ የሆነ አይነት ምልክታዊ ህልውና አንድ ወጥ የሆነ ምልክታ አለው፤ ይህም ሙሉ በሙሉ በዲስኩር የተነሳ የተቻለ ነው። ስለዚህ በመጀመርያ ደረጃ ስለራሳችን ህልውና የምንጠነስሳቸው ፍፁማዊነት ያላቸው የተለያዩ ሥነ ልቦናዊ ሀሳቦች

አሉ። በሁለተኛ ደረጃ፣ ስለገህዱ ዓለም በአጠቃላይ ፍፁማዊ የሆኑ የተለያዩ ሀሳቦችን እንጠነሰሳለን። በሶስተኛነት፣ የእኛንም ሆነ የአለሙን ሁሉ ነገሮች መቻል በአጠቃላይ በተመለከተ የተለያዩ የሆኑ ፍፁም ሀሳቦችን እንጠነሰሳለን። ይህም ማለት፣ ስለራሳችን የተዋሀደ አንድ ወጥ ሀሳብ፣ ስለ አለሙም አንድ የተዋሀደ ሀሳብ እና በአጠቃላይ ስለ ሁሉም ነገሮች መቻል አንድ የተዋሀደ ሀሳብ እንሰራለን፤ ይህ የዲሰኪራችን የመጠነሰስ ተፈጥሮ ነው። ነገር ግን የስራታቸው ህግ የሀሳብ ህግ ብቻ ነው፤

...ከመደብ መደባዊ የአመክንዮው ድርዳሮ ዋና ጋር በተቀራረበ፣ የመጀመርያው፣ የወጪውን ለርእሱ መዛመድ ይደነግጋል። ስለዚህ ሁለተኛው አይነት የአቀራረብ አመክንዮ መከራከሪያ የሚፈተሽ አንብሮትን አመክንዮአዊ ድርዳሮ ትይዩነት በመከተል በክስተት ውስጥ የሚታይ የሚዳሰሳዊ ሁኔታዎችን በሁኔታዎች ያልተጠረ ውሁድን ይመለከታል እና በዚህ መንገድ በሚከተለው ምዕራፍ ውስጥ የሚስተናገደው የሶስተኛው አይነት ጭብጥ ደግሞ የቁሶች በአጠቃላይ መቻል የሚታይ የሚዳሰሱ ሁኔታዎች በሁኔታዎች ያልተጠረ ውሁዳቸው ይሆናል። ገፅ 137

እነዚህን ጥንሰሶች የእኛ ማሰብ የጠነሰሳቸው ሆኖ እያለ እኛ ሳንጨምርባቸው የየሆኑ ነገሮች ህልውና ማስረጃዎች አድርግን ከወሰድናቸው፤ እነዚህን ሶስት ህልውናዎች እንደ የየሚታይ የሚዳሰስ የህልውና ቅዠት ናቸው። ልክ ከመስታወት ጀርባ እራሷን እንደምትፈልግ ጠባ ወይም በረሀ ላይ ከሚታይ ሚራጅ ሀይቅ እንደመጠበቅ አይነት ነገር ናቸው። ይህንን የአቀራረብ ችግር ወይም የጥንሰሳ ችግር ብለንዋል። ምክንያቱም መጠነሰሱን ብቻ እንደ የሚታይ የሚዳሰሳዊ ማስረጃ በማቅረብ ህልውናውን ስለሚጭንብን ነው። ይህንን ስህተት ልናስወገድ አንችልም፤ ልክ መስታወት ውስጥ ያለውን እኛን መስታወት ውስጥ እንደ ያለ ከመቁጠር ሞኝነት ነቃ ብለን መስታወቱን መጠቀሙን እንደምንቀጥለው። ይህንን ችግር የአቀራረብ አመክንዮዊ ችግር ብለንዋል። ምክንያቱም በሀሳብ መቅረቡን ብቻ ለእውነትነቱ ማረጋገጫ አድርጎ ስለሚቆጥር። ነገር ግን መስታወት ውስጥ ያለው እኛ መስታወት ውስጥ ያለ ብቻ መሆኑን ስናስብ እንደሚጠፋው፣ ይህም ፍፁማዊ ሀሳብ ሀሳብ ብቻ መሆኑን ስናይበት ይጠፋል። ነገር ግን መስታወት ለማየት በሄድን ቁጥር ያንን እራሳችንን ከመስታወቱ ኋላ ያለ የመምሰሉን ሀሳብ ለራሳችን ሁሉም ማስታወስ ያለብን እንደመሆኑ፣ ስለራሳችን፣ ስለአለሙ እና ስለመቻል ባጠቃላይ ስናስብ የሚመጣው ጥንሰሳዊ ፍፁም በራሱ ነገር መምሰሉ የሀሳብ ብቻ እንደሆነ አሁንም አሁንም እራሳችንን ማስታወስ አለብን። ምክንያቱም ስለራሳችን፣ ስለአለሙ እና ስለመቻል በአጠቃላይ በዚህ ወይ በዛ መልኩ ማሰባችን አስፈላጊ እና አይቀሬ ነውና ይለናል፤

...እዚህ እያስተናገድን ያለነው በግላዊ (ርዕሳዊ) መርሆች ላይ የሚያርፍን እና እነዚህንም እኛ ላይ የሚታይ የሚዳሰስ የሚመስልን የሚጭንን ተፈጥሯዊ እና መወገድ የማይችል ቅዠት የሚጭንብን ነው፤ ሶፊስታዊነት መኖሩን

በማግኘት ውስጥ በሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮቹ አመክንዮአዊ ዳፋ ውስጥ ብቻ ያለን ስህተት ወይም ተፈጥሯዊ ስህተትን የሚመስል በመሆን ውስጥ ያለን አርቴፊሻል የተበጀን ቅዠት ነው አመክንዮአዊ የአቀራረብ አመክንዮ የሚያናስተናግደው። ስለዚህ የንፁህ ዲስኩር ተፈጥሯዊ እና ሊወገድ የማይችል የአቀራረብ አመክንዮ አለ፤ ይህ፣ እንደ ውትፍትፍ ሰው ዕውቀት ስለሚጎለው እራሱን የሚያገኝበት ያልሆነ ነው፤ እንዲሁም፣ በተሳሳተ አቅጣጫ ለመመራት የእንደ ሰፊስት አላማ ያዘጋጀውም አይደለም፤ ይህ ቅዠቶቹ ከተጋለጡም በኋላ እራሱ ማታለሉን የማያቆም እና ቅፅበታዊ ስህተቶች ውስጥ ዲስኩርን በቀጣይነት የሚመራ ከሰው ልጅ ዲስኩር መነጠል የማይቻል ቀጣይ በሆነ መንገድ ማስወገድ አስፈላጊያዊ የሆነው ተቀፅላ ነው እንጂ። ገፅ 118

ከሁሉም በላይ ደግሞ፣ የዲስኩር ህዋሳችን የመረዳትን ተጨባጭ ፅንሰ ሀሳቦች ተጨባጭ ጥቆማዎች እምቢ የሚል ነው። ይልቅ፣ እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች በራሱ ጠቅላይ ህግ መሰረት ለመደርደር አረፍት የለውም። ለሰብሳቢነት የመረጠው ጠቅላይ ሀሳብንም አስፈላጊያዊ መንስዔ አድርጎ ይወስዳል። ይህ ጠቅላይ ሀሳብ፣ በመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ ያለም የሌለም ሊሆን ይችላል ይለናል። ሆኖም ግን፣ ይህን ጠቅላይ ፍፁም ፅንሰ ሀሳብ፣ ለሌሎች አባላት እንደ መስፈርት በማስቀመጥ ሌላን ግብአት ያስተካከልበታል፤ ስለዚህ ይህንን ፍፁም ጠቅላይ ማወቅ የቻለ፣ የዚህ አይነት ዕውቀት መቻል ባለቤት አድርጎ እራሱን የውስዳል። እንዲህ ያለው እርግጥ የሆነ ቅዠት ከሀሳብ የሚመጣ ቢሆንም፤

... ቁሱ መሆን የሚችለውን ያህል ይሁን፣ ይህም፣ በንፁህነት የሰሜት አስተውሎታዊ የሆነ እንደ ‘ደስታ’ ወይም በየንፁህ ዲስኩር የቀረበ እንደ ‘ጥሩም መሆን’ ይሁን የሚችለውንም ያህል ይሁን፣ ዲስኩር ተጨባጭ ምንጭ ላላቸው መሰረቶች አይረታም። ዲስኩር በገጠመኝ የቀረቡን የነገሮች ረድፍን አይከተልም፤ ነገር ግን በፍፁም ቅፅበት ተጨባጭ ሁኔታዎችን እንዲስማሙ የሚያስገድዳቸው በሆኑ ሃሳቦች መሰረት መልሶ ይደረድራቸዋል። በነዚህ ሃሳቦች ስም ያልተከናወኑ እና ምናልባትም መቼም የማይካሄዱ የሆኑ ድርጊቶችን አስፈላጊ አድርጎ ያውጃቸዋል እና ገናም፣ ከነዚህ ድርጊቶች ጋር በተዛመደም፣ የመንስዔ ህዋስ ባለቤት እንደሆነ ከቅድመ እሳቤ ያስገባል። ምክንያቱም ይህ እሳቤ በሌለበት፣ በገጠመኝ ዓለም ውስጥ የሆኑ ውጤቶችን ሃሳቦቹ እንዲያመርቱ ሊጠበቅ አይችልም። ገፅ 180

ዲስኩር በመርህ (በሀሳብ) መሰረት የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች የጥበብ አስተውሎታዊ ህልውና በሀሪ እንዳላቸው የመማር፣ የማወቅና የመፅምሮር (አፅምሮ) መንግድ በመሆኑ፣ ሰብሳቢውን ሀሳብ ካፈረሥነ ው የተሰበሰቡት የተጨባጩ ዓለም ፅንሰ ሀሳቦች፣ ያ ሰብሳቢ ሀሳብ ወይም መርህ እንደነሱ ተጨባጭ ተፈጥሮ የሌለው ወይም የእነሱ አይነት ህልውና የሌለው መሆኑ ግልፅ ይሆናል ይለናል። ይልቅ ይህ ሰብሳቢ መርህ ወይም ሀሳብ የጥበብ አስተውሎት ብቻ የሚገባው ነው። ስለዚህ የሰሜት አስተውሎት የሚገባቸውን

ነገሮች የሚቆርጠው የግዜ እና የስፍራ ጠቅላይነት የአሰራር አካሄዱን አይቆርጠውም። ስለዚህ የበለጠ ከየገህዱ ዓለም ነገሮች ህልውና መስፈርት የራቀን ነገር ለመያዝ አሰራሩ ይፈቅድለታል፤ የራሱን አሰራር ስርዓት መስፈርት እስካሟሉለት ድረስ። ህግ የለውም ማለት አይደለም፤ ነገር ግን የስሜት አስተውሎታዊ ነገሮች ህግ የሆኑት ግዜ እና ስፍራ ህጎቹ አይደሉም፤ ሀሳብ በግዜም በቦታም አይገደብምና፤

...በየትኛውም ተጨባጭ ተከታታይ ውስጥ ልናገኘው የማንችለውን የኩነቶች ተከታታይ የሁኔታ ተርታን እራሱ በተጨባጭ ነት በሁኔታ ያልታጠረ ሆኖ እናገኘዋለን። ምክንያቱም በአሁኑ ጉዳይ፤ ሁኔታው ከክስተቶች ተርታ በላይ እና ውጪ ሆኖ ነው የቆመው፤ ይህም ማለት፤ የጥበብ አስተውሎት የሚገባው ሆኖ ነው የቆመው እና በተከታይነትም፤ ለየትኛውም የስሜት አስተውሎታዊ ሁኔታ ወይም በቀደመ መንስዔ ለየትኛውም ግዜ መቆረጥ ሊገዛ አይችልም። ...ምክንያቱም ዲስኩር ክስተት አይደለም እና ስለዚህ ለስሜት አስተውሎታዊ ሁኔታዎች የሚገዛ አይደለም እና በተከታይነትም፤ ከመንስዔ ያዊነቱ ጋር በተዛመደ እራሱ የግዜ ተርታ ወይ ሁኔታ ዲስኩር ላይ ተፅዕኖ አያደርጉም፤ እንዲሁም፤ በየሆኑ ህጎች መሰረት የግዜን ተከታታይ የሚቆርጠው የተፈጥሮ ተለዋዋጭ ህግ ለእሱ ሊተገበር አይችልም። ገፅ 181/182

‘አዎ’ ይህ የዲስኩር ተግባር በገህዱ ዓለም ህልውናዎች ላይ ከዚህ በፊት የማናውቀውን ህልውና ለማሳየት፤ ካለው በላይና ከተቀመጠው ውጪ በውስጤታ ወይም በውስጣችን ይመረምራል። ስለዚህ ይጠነስሳል። ነገር ግን ይህ ጥንስስ ውስጤታዊ ፅንሰ ብቻ ነው። ስለዚህ ይህ የነገሮች ህልውና እውቀታችን ውስጤታዊ ነው። በዚህ ተግባሩ ዲስኩራችን በነበረው ላይ በውስጤታ ይጨምራል፤ በዚህም የገጠመኝን ገደብ አልፎ ይሄዳል። “ከእዚህ በፊት በእሱ ውስጥ ያላሰብኩትን ውስጤታዊ የሆነን ነገር፤ በእሱ ላይ ለማሰብ ከግሉዝ ፅንሰ ሃሳብ ውጪ እና በላይ እሄዳለሁ። ስለዚህ የሃሳብ ማቅረቢያው አረፍተ ነገሩ ትንተናዊ አይደለም፤ ጥንስስ እንጂ፤ ይሁን እንጂ፤ እንደ ውስጤታዊ ነው የተፀነሰው። እና ሌሎቹንም ንፁህ የተፈጥሮ ፍልስፍና ክፍል የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮችንም በተመለከተም እንዲሁ ነው። ” ገፅ 25

2.1 ጥንስሳ በገህዱ ዓለም ጉዳዮች ላይ ማተኮር አለበት

ይህ የዲስኩር ጠንሳሽነት ስለዚህ ከገጠመኝ ገደብ በላይ የመሄድ ችሎታውን ብቻውን መጠቀም የለበትም፤ ምክንያቱም እንደዚህ ካደረገ ፋይዳና ትርጉም ሊሰጠው የሚችለውን የገጠመኝ አስተዋፅዖ ስለሚያጣ የሚያቀርበው ህልውና ፋይዳ እና ትርጉም የሌለው ይሆናል። ምክንያቱም የስሜት ህዋሳዊ ህጎች ብቻ ናቸው ባለ ተጨባጭ ፋይዳ። “የስሜት ህዋሳዊው እና ተጨባጭው ውስጠ ገፅ ብቻ ነው ፋይዳ እና ትርጉም ሊሰጣቸው የሚችለው።” ገፅ 61/62 ለምሳሌ በእጄ ያለ አንድ መቶ ብር ጠቅለል ከያለው ከዲስኩራዊ የመቶ ብር ይዘት ይልቅ ተጨማሪ አለው። ዲስኩራዊው ፅንሰ ሀሳቤ የሚገልፀውን

አጠቃላይ መቶ ብር የትም አላገኘውም። ስለዚህ ሀብቱ ያለው መቶ ብር ውስጥ እንጂ የሚቻሉ ጠቅላይ ዲስኩራዊ መቶ ብሮች ውስጥ አይደለም። ፅንሰ ሀሳባዊው ህልውና ውስጥ የምሩ የለም፤ ነገር ግን ፅንሰ ሀሳባዊው ህልውና የምሩ መቶ ብር ቢጨመርበት ጥንስሳዊ ተጨማሪን ወይም ለሀሳብ የተቆረጠ ህልውና ይጨምርለታል። ለመቶ ብሩ ግን ፅንሰ ሀሳቡ ምንም አይጨምርለትም። ስለዚህ ዲስኩራዊው መቶ ብር በቂ አይደለም።

የምር መቶብሮች ከየሚቻሉ(ከሀሳባዊ) መቶ ብሮች በላይ አይዘጉም። ምክንያቱም የየፊተኛው ይዘት ከየኋለኛው የላቀ ነው በሚለው እሳቤ መሰረት፤ የኋለኛው ፅንሰ ሃሳቡን እንደማሳየቱ እና የፊተኛው ቁሱን እንደማሳየቱ፤ ፅንሰ ሃሳቤ የምልኡ ቁስ ገላጭ አይሆንም እና በተከታይነትም፤ የእሱ በቂ ያልሆነ ፅንሰ ሃሳብ ይሆናል። ግን ስለ ሃብቱ ሳሰብ፤ ከሚቻሉ መቶ ብሮች ውስጥ ይልቅ በየምር መቶ ብሮች ውስጥ ተጨማሪ አለ፤ ይህም ማለት፤ ከየመቶ ብሮች ፅንሰ ሃሳብ ብቻ ውስጥ ይልቅ፤ በገሃዳዊ መቶ ብሮች ውስጥ ተጨማሪ አለ። ምክንያቱም የምር ቁስ የሆኑት ብሮች በፅንሰ ሃሳቤ ትንታና ውስጥ የሉም፤ ነገር ግን ይህ የምር ቁስ፤ ለፅንሰ ሃሳቤ (የአእምሮዊ ሁኔታዬ ተቆራጭ ብቻ ለሆነው) ጥንስሳዊ ተጨማሪን ይቀርጻል፤ ምንም እንኳን ይህ የሚታይ የሚዳሰሳዊ የምርነት፤ ማለትም፤ ይህ ህልውና፤ ከፅንሰ ሃሳቦቼ ተለይቶ በትንሹ ደረጃም ቢሆን ቀድሞ የተባሉት ሞቶ ብሮች ባይጨምርም። ገፅ 195

በገጠመኝ ገደብ ስር ላሉ ህልውናዎች ካልሆነ ለሌላ ዲስኩራችንን ብንጠቀም ትርጉምና ፋይዳ የማይኖረው፤ አዕምሯችንን የመመልከቻ ሀይላችን የሆነው ውስጣዊው ቅርጽ የገጠመኝ ህግ ከሆኑት ግዜና ስፍራ ቅርፆች የተሰራ በመሆኑ ነው። አለሙ ሁሉ ለእኛ ግልፅ ስላልሆነ፤ የራቀውን ህልውና ብቻ ለማየት ዲስኩር እንደ ፍንጭ ማግኛ እንጠቀም ካልን፤ አለሙ ሁሉ ከፊታችን ቢቀርብለን እንኳን ይህን ዲስኩራዊ ብቻ ህልውና ዓለም ውስጥ አናገኘውም፤ ምክንያቱም ይህ የሀሳብን በሀሪ መስፈርት አድርጎ የተፈጠረ ህልውና፤ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎቻችንን በመዛመድ ዕውቀት እንዲሆን የሰራነው ገህድ ዓለም ውስጥ የለም፤ እናገኘውም። “... ከየተፈጥሮ ገደብ በላይ የሚያልፉትን እነዛን ተሻጋሪዊ ጥያቄዎች፤ ሁሉም ተፈጥሮ ከፍት ሆኖ ቢቀመጥልን እንኳን መቼም ልንመልሳቸው አንችልም። ምክንያቱም በውስጣዊው የስሜት አስተውሎታችን እንጂ በየትኛውም ሌላ ውስጠ ገፅ የእራሳችንን አዕምሮ የመመልከቻ ሃይል የለንም።” ገፅ 113

አይ ብለን ደግሞ እነዚህን እና እነዚህን መሰሎችን ጥንስሰ ህልውናዎች ተመልክተን ዲስኩራችንን እንዲህ አይነት ህልውና ለመፍጠሪያ መሳሪያ መጠቀም እና በዲስኩር ዓለም ብቻ መኖር ከዚያም እነዚህን የዲስኩር ብቻ ህልውናዎች እንደ የእውቀታችን መስፋፋት ወይም እውቀታችንን ከየገህዱ ዓለም ህልውናዎች ውጪ ወደ ያሉ ነገሮች ህልውና መስፋፋት ማስረጃዎች አድርገን መቁጠር፤ ትርፉ ማለክለክ ነው መቼም አይቻልም ይለናል፤

...ጠቅላይ አመክንዮ እንደ ጥንስሰ ሲታይ፤ ሁሌም የቅዠት አመክንዮ መሆን

ያለበት መሆኑ፤ ይህም፤ የአቀራረብ አመክንዮ መሆኑ፤ እንደ ደህና እና ጠቃሚ ማስጠንቀቂያ ሊወሰድ ይችላል፤ ምክንያቱም ስለ መዕምሯችን ይዘት በተመለከተ፤ ምንም የሚያስተምረን እንዳለመሆኑ ። ግን ቁሶችን በተመለከተ፤ ከየማይዛመደው እና በጣም ቸለልተኛ ከሆነው ከመረዳት ጋር እንደያላቸው ቅፅ ሁኔታዎች ብቻነት፤ እሱን የእውቀቶቻችንን አድማስ ለማሻገር እና ለማስፋት እንደ መጠነሰስ ወይም እንደመሳሪያ ለመተግበር የሚደረግ የትኛውም ሙከራ ፍፃሜው ማለክለክ ብቻ ነው። ከሆነ እውነት ከሚመስል ገፅታ ጋር የትኛውንም ነጠላ ድንጋጌ ለመያዝ ወይም ለመቃወም የሚችል በመሆኑ፤ ሙከራው የዚህ አይነት ከሆነ፤ ፍፃሜው ይሄ ነው። ገፅ 43

‘አዎ’ ይላል ካንት፤ ዲስኩር የመረዳትን ህልውናዎች በእራሳቸው የህልውና ህግ ብቻ ታጥረው እንዳይቀመጡ ነፃነት ሰጥቶ፤ ከራሳቸው ህግ ሰብሳቢ ስለማይገኝ ከነሱ የተለየ ሰብሳቢ ሀሳብ መስራት ከነሱ በላይ ወደ ያለ የህልውና ውሁድ ያነሳቸዋል፤ ይህም ማለት፤ በራሳቸው ሁኔታ ሁሌም የታጠሩ ስለሆኑ ተቀራራቢ ከፍ ያለ ሁኔታን ያቀርባል፤ ነገር ግን ለመረዳት ህዋስ ህልውናዎች መጠቅለልን ወይም መጠናቀቅን ለማምጣት ነው እንጂ የሚያቀርበው ይህ ያቀረበው ህልውና በራሱ ብቻ ህልውና ኖሮት አይደለም ይለናል። አዎ፤ ዲስኩር የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች ከተጨባጩ ህልውና በላይ ያነሳቸዋል። ነገር ግን ይህ የሚሆነው የእሱ ብቻ ወደሆነ ወደ ጠቅላይነት ስራው ከፍ ለማድረግ ነው፤

ዲስኩር፤ በትክክለኛው፤ የትኛውንም ፅንሰ ሃሳብ እንደማይወልድ ግን የመረዳትን ፅንሰ ሃሳብ ከማይወገድ የገጠመኝ መቻል ገደብ ነፃ የሚያደርግ ብቻ እንደሆነ እና ስለዚህ ምንም እንኳን አሁንም ገና ከሱ ጋር የተገናኘ ቢሆንም፤ ከተጨባጩ በላይ ሊያነሳው እንደሚችል አስተያየት መስጠት አለብኝ። ይህ የሚሆነው፤ ለተሰጠ በሁኔታ የታጠረ፤ በሁኔታዎቹ በኩል (መረዳት ሁሉንም ክስተቶቹን ለየሚያስረክበው) ዲስኩር ፍፁም ጠቅላይነትን ከመጠየቁ ገሃድ ነው፤ ገፅ 141

ስለዚህ እነዚህ የዲስኩር አስተዋፅዖዎች የመረዳትን ህልውና እና መተግበር በፍፁም ዘላቂነት እና ስምምነት የሚቻለውን ያህል ከማስፋት ጥቅም በስተቀር ሌላ ነገር አይቻላቸውም፤ በዚህም አቀራረብ መሰረት፤ ከባድ ችግርን እንፈታለን። ዲስኩርን ከአጠቃቀም አሻሚነትና ግራ መጋባት እናድናለን ብርሀንም እናመጣለታለን። ዲስኩር በራሱ የመጠነሰስ ችሎታ አለው። ይህ ጥንሰሳ የመረዳትን ግብአቶች ከፍ ወደ ያለ ሌላ አደረጃጀት ያመጣቸዋል። ይህ ስራ ግን በተግባር ጥቅም ሊኖራውም ላይኖረውም ይችላል። መረዳትን የበለጠ ከማገዝ ስራ ጋር እያስማማን ከተጠቀምነው ዘላቂ መቻል አለው። ስለዚህ የዲስኩርን የጥንሰሳ ስምሪት በተመለከተ ያለውን ሥነ ጭብጣዊ እስቸጋሪነት እንዴት እንፍታው የሚለውን በተመለከተ እዚህ በደንብ አብራርተናል ይለናል፤

በሰው ልጅ ዲስኩር ተፈጥሮ ውስጥ፤ ቢያንስ፤ በሁኔታዎች የተጠነሰሱ

መደረግ ውስጥ ያሉ ጠቅላይ ንፁህ ንቡረ ዲስኩራዊ ፅንሰ ሃሳቦች፣ የመረዳትን ውሁድ በሁኔታዎች ወደ ያልታጠረው ክፍ የማድረግያ የዘዬ አስፈላጊያዊ መሰረት አላቸው። ተሻጋሪያዊ ስምሪታቸውን በተቀራረበ መልኩ፣ በግሉዝነት ተገቢ የሆነ ምንም ተግባራዊነት ላይኖራቸው ይችላል እና ስዚህ የመረዳትን ህልውና እና መተግበር በፍፁም ዘላቂነት እና ስምምነት የሚቻለውን ያህል እያሰፋናቸው እንዴት እንጠብቀው ከሚለው የላቀ ጥቅም አይኖራቸውም። ግን የሁኔታዎችን ጠቅላይነት እና በሁኔታ የያልታጠረውን ጠቅላይነት፣ እንደ የዲስኩር ፅንሰ ሃሳቦች ሁሉ የጋራ ርዕስ አድርገን ስንናገር፣ እንደገና፣ የማይቻለን ሆኖ ያገኘነው አገላለፅ ላይ እና ሆኖም፣ ከረጅም የተሳሳተ አላግባብ አጠቃቀም የተነሳ በሚመጣ አሻሚነት ምክንያት ከደህንነት ጋር ልናስማራው የማንችለው አገላለፅ ላይ እዚህ ብርሃን እናወጣለን። ገፅ 126

ይህንን በማድረጋችንም፣ ከሀይሎቻችን ተፈጥሯዊ ትግበራ ጋር በስምምነት ውስጥ እንሆናለን ይለናል። እንዲህ በመሆኑም፣ በአሻሚ እና ስውር የአስተሳሰብ፣ የአጠቃቀም እና የአተገባበር አስቸጋሪነት ውስጥ አንሆንም። “...እውነተኛ አቅጣጫቸውን እና አላማቸውን አንዴ ካገኘነው፣ በየሃይሎቻችን ተፈጥሮ ውስጥ ምንም ይመስረት፣ ከነዚህ ሃይሎች የመጨረሻ አላማ እና ትክክለኛ መተግበር ጋር በስምምነት ውስጥ የሆነ ይሆናል።” ገፅ 207

3. ትንበያዊ የሥነ ጭብጥ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት

የምናመርተው ዲስኩራዊ ውሁድ የሚፈተሽ አንብሮታዊ እንጂ በየገህዱ ዓለም የህልውና መስፈርቶች መሰረት የተሰራ ህልውና አይደለም፤ በዚህም ቀጥታ የሚታይ የሚዳሰሳዊ የሆነ ባለመሆኑ፣ ይህ ህዋስ የሚያቀርበው ጥንስስ ውሁድ መቆጠር ያለበት እንደ ትንበያዊ የሆነ ህልውና ነው። ይህ ክፍል ይህ ህልውና ትንበያዊ ከመሆኑ የሚነሱ አስቸጋሪነቶችን የሚወያይ የአስቸጋሪነት ክፍል ነው።

ስለ ፅንሰ ሀሳባዊ ቅርጽ ብቻ በሚያወራው የአስተሳሰብ አይነት ውስጥ መዕምሮራችን በራሱ ንጥረ ነገሮች እራሱን ብቻ የሚያወራበት እና የሚያስተምርበት ነው ይለናል። ይህ ሀሳብ እራሱን በራሱ ህጎች መሰረት ብቻ የሚያወራበት መዕምሮራዊ ሂደት፣ ለገህዱ ዓለም ያለው ዝምድና ትንበያዊ ነው። ይህም የሆነው ይህ የመዕምሮር (አዕምሮ) አካሄድ ከገጠመኝ ህግ እና ግብአቶች ነፃ የሆነ ቦታ ስለሆነ ነው። ሀሳብ ከሀሳብ በሚማርበት በዚህ ቦታ ውስጥ ሀሳብ የራሱ ተማሪ እና አስተማሪ ነው። ይህን የሚያደርገው ስላሉት ሀሳባዊ ፅንሰ ሀሳቦች ሌላ ፅንሰ ሀሳቦችን በመስራት ነው፤

አሁን ንፁህ ትንበያዊ ሳይንስ ወደሆነው በተጠናቀቀነት የተነጠለ ቦታን ወደ የሚይዘው እና በሁሉም መልኩ ከገጠመኝ አስተምሮ ነፃ ወደሆነው ወደ ሥነ ጭብጥ እንመጣለን። ፅንሰ ሀሳቦችን ብቻ ነው የሚያስተናግደው፤ ይህም ማለት፤ ፅንሰ ሃሳቦች ለውስጠ ገፅ ተተግብረው እንደሆነው እንደ ሒሳብ

አይደለም። ይልቅ፣ በሥነ ጭብጥ ውስጥ ዲስኩር ለብቻው የራሱ ተማሪ ነው። ገፅ 11

እንዳየነው፣ የሰው ልጅ ዲስኩር ትንበያዊ የሆነ ሥነ ጭብጣዊ ዝንባሌ አለው። ያለተጨባጭ ውህደትና ረዳትነትም ይሁን ስለተጨባጭ ውህደትና ጉዳይም ቢሆን፣ ዲስኩር የትልቅ ዕውቀት መቻል ፍላጎት ስላለው፣ ወደ ነዚህ አይነት አስቸጋሪ አካሄዶች መግባቱ አይቀርም። ይህ ዲስኩር ትንበያዊ ነፃነት እንዳለው ሲያውቅ የሚመጣ ነው። ስለዚህ ሁላችንም የሆነ አይነት ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት አለን ይለናል። ዲስኩር ትንበያዊ ነፃነት እና ሀይል እንዳለው ከነቃ፣ ለትልቅ ዕውቀት ትልቅ ግብዝነት ስላለው፣ ምንም ተግባራዊ ፍላጎት ሳያስገድደው በራሱ የራሱ ተማሪ ብቻ ወደ ሚሆንበት፣ ሀሳብን በሀሳብ ወደ የማስተማር ሀይሉ ውስጥ፣ ፍላጎት እና ጥያቄያቸው ከተጨባጩ ዓለም ፍላጎት እና ጥያቄዎች ውስጥ ወደ ያልሆኑ ሀሳቦች የመሄድ ዝንባሌ አለው። ይህ ተፈጥሯቸው እነዚህን ሀሳቦች ለገሀዱ ዓለም ጉዳዮች ትንቢት ከመሆን ውጪ ምንም ተጨባጭ ያልሆኑ ያደርጋቸዋል፤

እንደ የሰው ልጅ አዕምሮ ተፈጥሯዊ ዝንባሌ ሥነ ጭብጥ የምር ህልው እንደሆነ መታየት አለበት። ምክንያቱም የሰው ልጅ ዲስኩር፣ ያለ የትኛውም አይነት ቁስቆሳዎች ለትልቅ ዕውቀት ከያለው ግብዝነት የተነሳ በእራሱ የፍላጎት ስሜት በመገፋፋት በምንም ተጨባጭ የዲስኩር ትግበራ ወይም ከዛው ከሚቀዱ መርሆች ሊመለሱ ወደ ማይችሉ የሆኑ እንደህ አይነት ጥያቄዎች ያለማቆም ይገሰግሳል። እና ስለዚህ፣ ሁሌም በእያንዳንዱ ሰው ውስጥ ሥነ ጭብጣዊ የሆነ ስርዓት የምር ይኖራል። ዲስኩር የትንበያዊ ሀይሉ መኖር ትግበራ ላይ ሲነቃ፣ ወድያው ወደ ህልውና ይመጣል። ገፅ 26

ይህን ትንበያዊ የዲስኩር አካሄድ በሌላ ጎኑ ብናየው፣ ይህ አካሄድ የሚነሳው፣ የዲስኩር፣ አንድም ይሁን ሁለት ወይም ከዛ በላይ ክፍሎች ያለውን የሀሳብ ስርዓት ለመስራት ካለው ፍላጎት የሚነሳ መሆኑን እንመለከታለን። “የሰው ልጅ ዲስኩር በተፈጥሮው ምህንድስናዊ ነው። ይህም ማለት፣ ሁሉንም መዕምሮዎች እንደ የሚቻል ስርዓት ከፍሎች ይመለከታል፤” ገፅ 160

ይህ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ወጥ መዳረሻ ያላቸው እንድናደርጋቸው የሚያደርግ የዲስኩር ህግ ነው። የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች እንደ መነሻው የሚያየው እና እሱ የእነዚህን መዳረሻ ጉዞ በምህንድስናዊ ዲዛይን የመቅርጽ የዲስኩር ፍላጎት እና አካሄድ፣ ለመረዳት ሁሉንም ግብአቶች ተርታ እና ስርዓት አበጅቶ የሚያስቀምጥ ነው፤

...ይህ የመዳረሻዎችን ህግ ይዟል፤ ይህም ማለት፣ በተጨባጭ ተጎታተኝ ውስጥ የተደረሰበት እያንዳንዱ ሁኔታ እራሱ በተጨባጭ ነት በሁኔታ የታጠረ ተደርጎ እንዲታይ የሚያውጀው ይህ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር፣ እኔ፣ በሚያሻቅበው ተርታ ውስጥ ምንም ያህል የቀጠልኩ ብሆንም፣ በተርታው

ውስጥ የሆነ ከፍተኛን አባል እንድፈልግ፣ ይህም ማለት፣ ይህ አባል በገጠመኝ በኩል ለእኔ ወደ መታወቅ የሚመጣም ይሁን አይሁን፣ ሁሉም በተርታው ውስጥ እንድፈልግ የሚያስገድደኝን የመዳረሻዎችን ህግ ይዟል። ገፅ 172

ስለዚህ ዲስኪራችን እውቀታችን ወደ ስርአታዊ ወጥነት እንዲመጣ የሚያደርገው አስገዳጅነት አለው። የዚህ ስርአታዊ ወሁድ ክፍሎችም የክፍሎችም ቦታ በዲስኩራዊ መንገድ በውስጤታ የሚቀመር ወይም የሚቆረጡ ናቸው። ይህም ተግባር ለስርአቱ የሚመጥን እና የማይመጥነውንም መቁረጥ ያካትታል፤ ይህም ማለት፣ ስርአቱን የሚጋፋን የሚቃረንን ያስወግዳል፤ በራሱ ውስጥም እያደገ እየበሰለ እየዳበረ የሚሄድ ውሁድ ስርዓት ነው ይለናል። ቀደም ብለን እንዳልነው፣ ይህ ስርዓት የዲስኩርን እንቅስቃሴዎች ወደ ፍፃሜዎች ለማምጣት የሚያገለግል ነው። ከዚህም የተነሳ፣ ይህንን የዲስኩር ፍፃሜ ለማካሄድ የሚያስፈልገውን የክትትል፣ እርምጃ ሁሉ የሚያካሂድ ወጥ የሆነ ነፍስ ያለው ነገር ነው፤

ዲስኩር፣ እውቀታችን፣ በያልተያያዘ እና ፈንጠዝያ ሁኔታ ውስጥ እንዲቆይ አይፈቅድለትም፤ ነገር ግን የመዕምሮራችንን ድምር ስርዓት እንዲያበጅ ይጠይቀዋል። እንደዚህ ብቻ ነው የዲስኩርን ፍፃሜዎች ሊያስቀጥሉ የሚችሉት። ስርዓት ስል፣ የየተለያዩ መዕምሮሮች በአንድ ሃሳብ ስር መዋሃድ ማለቱ ነው። የይዘቱን ገደቦች ብቻ ሳይሆን ግን እያንዳንዱ ክፍሎቹ የሚይዙትን ቦታ ፅንሰ ሃሳቡ በውስጤታ ሊቆርጥ እስከሆነ ድረስ፣ ይህ ሃሳብ፣ በዲስኩር የተሰጠ የምሉኡ ቅርጽ ፅንሰ ሃሳብ ነው። ስለዚህ ሳይንሳዊ ሃሳብ፣ የምልኡ ፍፃሜና ቅርጽ በዛ መሰረት የሆነውን ይይዛል፤ የስርአቱ ሁሉም ክፍሎች የሚዛመዱት እና በሱ በኩል ሁሉም ለእርስ በእርሳቸው የሚዛመዱበት የፍፃሜው ውሁድ ለምልኡ ስርዓት ውሁድን ያስተላልፋል፤ የየትኛውም ክፍል አለመኖር በወድያውነት ከየቀረው እውቀታችን ውስጥ እንዲታወቅ እና ስለዚህ ግዜያዊ እና ዘፈቀዳዊ ተጨማሪዎችን ሁሉ በማግለል በውስጤታ የስርአቱን ገደቦች ይቆርጣል። ምልኡ፣ ስለዚህ ነፍሳት ነው እና ከምር (ከምችት) አይደለም፤ ከውስጡ ሊያድግ ይችላል፤ ነገር ግን በውጪያዊ ተጨማሪዎች ሊጨምር አይችልም። ስለዚህ መመጣጠኑን ሳይቀይር እያንዳንዱን በንፍቀ ከበቡ ውስጥ ጠንካራ እና የተሻለ ተንቀሳቃሽ እንደሚያደርገው ማደጉ የትኛውም አካል የማይጨምርለት እንደየሆነው እንደ የእንስሳ አካል ነው ። ገፅ 260

ይህ ሥነ ጭብጣዊ ዝንባሌ፣ የሰው ልጅ አዕምሮ ተፈጥሮ እና ከተግባራዊው የሚታይ የሚዳሰስ ገጠመኝ ርቆ በራሱ የማሰብ መነሻ ንጥረ ነገሮች ውስጥ የሚደረግ በመሆኑ፣ ከዚህ ቦታ የሚነሱ አስቸጋሪነቶች አሉት። ስለዚህ ከዚህ ቦታ የሚነሱ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች መልሳቸው የለም። ሆኖም ግን አስቸጋሪነቶቹን እንድንፈታ መገዛዳችን አይቀሬ ነው ይለናል። ይህ ለመረዳት ግብአቶች ስርዓትን የመስራት ሂደት ዲስኩር

በራሱ ተፈጥሮ መሰረት የሚያደርገው በመሆኑ፤ ለመረዳት ግብአቶች ያላቸው ዝምድና ትንበያዊ ነው ብለናል። ምንም እንኳን ይህ ስራ ለዲስኩር አስፈላጊ ቢሆንም፤ ከዚህ የሚነሱ ችግሮች የሀሳብን ተፈጥሮ ብቻ የያዙ አስቸጋሪነቶች ከሆነው ይመጣሉ፤ “በራሱ ተፈጥሮ የቀረቡለት በመሆናቸው እምቢ ሊል የማይችላቸውን ግን የእምሮውን እያንዳንዱን ህዋስ የሚሻገሩ በመሆናቸው፤ ሊመልሳቸው የማይችላቸውን ጥያቄዎች እንዲመለከት ለየሰው ልጅ ዲስኩር ጥሪ ቀርቦለታል።” ገፅ 6

ከላይ እንዳልነው እዚህ ጋር ያሉ አስቸጋሪነቶች ውስጣዊ የየሆነ ህዋሳችን አስቸጋሪነቶች ናቸው። ስለዚህ የልምድን ክልል ወይም ገጠመኝን ሳይሻገር ይህን ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት፤ ለመፍታት የሚሄድ ሰው መደናገርና መወናበዱ አይቀሬ ነው ይለናል፤

እና ስለዚህ በተለመደው የስሜት አስተውሎት ያለ እምነት እጦት ቢታዩም እንኳን፤ የልምድን ክልል ወደ ሚሻገሩ መርሆች ወደ መሄድ የተገደደ ሆኖ እራሱን ያገኘዋል። ስለዚህ የተደበቁ ግን አዳጊ ስህተቶች መኖራቸውን ወደ የሚገምትበት መወናበድ እና ተቃርኖዎች ውስጥ ይወድቃል። ሆኖም፤ የሚተገብራቸው መርሆች የገጠመኝን ገደብ የሚሻገሩ በመሆናቸው፤ በገጠመኝ መስፈርት መሰረት ሊፈተሹ የማይችሉ በመሆናቸው፤ እነዚህን ስህተቶች ሊያገኛቸው አልቻለም። የነዚህ ፍጥሜ አልባ ውድድሮች መሰማርያ ሜዳም፤ ሥነ ጭብጥ ተብሎ ይጠራል። ገፅ 6

3.1 ለተጨማሪ ዓላም ስራ ብቻ እንጠቀመው

አንዱ ችግር፤ በዚህ ዲስኩር እራሷን ብቻ በምታዳምጥበት ቦታ፤ ማመሳከሪያዎቿ የሚታወቀው የገሀዱ ዓላም ግብአቶች ሳይሆኑ ሰውር ማብራሪያዎች ናቸው። ከዚያም በቂ የሆነ ተጨባጭ ማመሳከሪያ አታገኝም። “ከምታውቀው መንስዔያዊነት ወደማታውቀው ሰውር እና መመሳከር የማይገባቸው የማብራሪያ መርሆች ካለፈች፤ ዲስኩር የእራሷን መስፈርቶች ለማሟላት የማትችል ትሆናለች።” ገፅ 205 ይህም ዲስኩርን ከተፈጥሯዊ ድፍረቷ ያስወጣታል። ምክንያቱም ይህ ሀሳብ ብቻ የሆነው ማመሳከሪያ ማረጋገጫ ከያለው የገሀዱ ዓላም ህልውና መስፈርቶች የወጣ ባዶ ምኞት ሆኖ እያለ ፅንሰ ሀሳብ ስለሆነ ብቻ ተጨባጭ ከሆነ ሌላ ሀሳብ እኩል እንድትቀበለው እና ባዶ ቃል ሆኖ እያለ የየሆነ ነገር ህልውና መጠሪያ እንደሆነ ነገር እንድትወስደው ሆና ትቀራለች። ነገር ግን ደግሞ ይህን አማራጭ እምቢ ብላ በራሷ ውስጥ ይህንን አይነት ፍፁም መስራት አልቀበልም ካለችና ከዛ ምን ምን ማድረግ እንዳለባት ካላወቀች፤ ከአንድ ጎን እርግጠኝነት የተጠበቀች ብትሆንም፤ ተጠራጣሪነትን እንደ ሙያ ትውስዳለች። ምክንያቱም የዲስኩር ህዋሳችን እንዲህ አይነት ነገር መስራት ተፈጥሮው በመሆኑ ተግባራዊ ጥሬ እቃ ሰጥቶ ስራ መስጠት እንጂ ህዋሱን ሙሉ ማፈን አይቻልም። ሌላው አማራጭ ደግሞ፤ አንድን ፍፁምነት ይዞ ሙጭጭ ማለትና ተቃራኒውን አልሰማም ማለት ነው። እነዚህ ምርጫዎች የትኛቸውም ሥነ ጭብጣዊ ፍልስፍናን ይገድላሉ ይለናል።

ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነታችን ከሁለት መርጫዎች የሚመጣ ነው፤ አንዱ የዲስኪር ብቻ የሆነውን እርግጠኝነት ባለመቀበል፤ ህልውናው ከስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች እርግጥ መሆኑ የማይመስክሩለትን ከመጠበቅ የሚመጣ ነው። ነገር ግን ይህን ሲያደርግ አሁንም የዲስኪርን ተፈጥሮ ሳይረዳ ከሆነ ተጠራጣሪ ለመሆን ይገደዳል፤ ወይም ደግሞ የየሆነ አንድ አይነት የዲስኪር ህልውናን ንፍቀ ከበብ ተቀብሎ ሲያበቃ ተቃራኒውን ዲስኪራዊ ሀሳብ ውሸት አደርጋለሁ የሚል ነው፤ ነገር ግን እነዚህ የትኛቸውም ለዲስኪራዊ ህዋሳችን ሞት ናቸው። ምክንያቱም የትኛውንም አይነት ዲስኪራዊ ትንበያ እንደ ያለቀለት የገሀዱ ዓለም ህልውና አድርጎ መውሰድ ዲስኪርን ከተፈጥሮዋ ቦታ ውጭ ያደርጋታልና፤

አንድ ጎንዮሻዊ የሆነ ቅዥነት ብቻ ከየሚያመርተው፤ እርግጠኛ ለመሆንም ምኞታዊ ብቻ ከሆነው የእርግጠኝነት ሸለብታ ተጠብቋል፤ ነገር ግን በተመሳሳይ ግዜ፤ ወይ በአንድ በኩል እራሱን ተስፋ አስቆራጭ ለሆነው ተጠራጣሪነት ለመተው ተገዷል፤ ወይም በሌላ በኩል፤ ፍትሃዊ ማዳመጥን በሌላ ጎን ላለው ጥያቄው ሳይሰጥ፤ ዶግማዊ በራስ መተማመንን ከአሳቤ እንዲያስገባ እና በየሆኑ ድንጋጌዎች ላይ ቋሚነትን ይዞ ሙጭጭ እንዲል ተገዷል። ከነዚህ ውስጥ የትኛውንም ምርጫ መምረጥ የጠንካራ ፍልስፍና ሞት ነው፤ ምንም እንኳን የፊተኛው፤ ምናልባት፤ ንፁህ ዲስኪርን በመግደል፤ ከስቃይ የመገላገል ተግባር ማዕረግ የሚገባው ቢሆንም። ገፅ 140

ትንበያዊው የዲስኪር አሰራር፤ እንደምናየው የሰውን ልጅ ዲስኪር ጥልቅ ጥቅሞች ይዟል። በመጠንሰስ ዘዴ ንድፈ ሀሳቦችን መቅሰም ለሰው ልጅ አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም በዚህ መልክ ነው አማራጭ አስተሳሰቦችንም ሆነ ድርጊቶችን ለራሳችንም ሆነ ለሌሎች የምናቀርበው። ስለዚህ ምንም እንኳን አቀራረባዊ ብቻ ሆኖ ይሸውደናል ብንልም፤ ይህ አሰራር ትልቅ ፍላጎታችንን በተፈጥሮ የያዘ ነው። ለየሰው ልጅ ገጠመኝ አስፈላጊያዊ መሰረትን የሚሰጥ ነው። ዲስኪር ግዜያዊ ለየሆነው ገጠመኝ መንስዔ ን በመስጠቱ ባለመርካት፤ የተጠናቀቀ ፍፁም መንስዔ ይፈልግ እራሱ ውስጥ ይገኝ እንደሆነ ይፈልጋል። ነገር ግን ይህ የዲስኪር ስምሪት ትንበያዊ ብቻ ነው። “...በዚህ ትንበያዊ መተግበሩ ዘዬ፤ የመንስዔ ፅንሰ ሃሳብ ሁሉንም ፋይዳውን ያጣል፤ ምክንያቱም የሚታይ የሚዳሰስ የምርነቱ እና ትርጉሙ ከየገጠመኝ ብቻ መረዳት የሚገባቸው ናቸው።” ገፅ 205

ትንበያዊነቷ ከተዘነጋ፤ የዲስኪር ሀይል ይሸበባል፤ ዲስኪራዊው የማሰብ ፈጣን መንገድም የጥበብ የእግር መንገድ መሆን አይችልም፤ እነዚህን አስቸጋሪነቶች ካስተዋልን፤ ዲስኪርን በዚህ መንገድ ለማስኬድ ሀይሎቿን የያዘውን እና ለ ዕውቀት ያላትን ቀንደኛ መሻት ያለቋሚ ውጤቶች ሁሉም ቀስፎ የያዛትን ነገር በተመለከተ፤ ዲስኪርን ወደ ፍፁማዊ እርካታ ማምጣት እንችላለን ። ዲስኪርን እንደ የአንገት ሀብላችን ብንወስዳት በትንበያዊው ተግባሯ የተጨባጩን እንቅስቃሴያችንን አንገት እንድታንቅ የተገደደች

ነው የሚመስለው፤ በዚህም የተነሳ ሀብል አንገት ካነቀ ጌጥ እንደማይሆነው ዲስኩርም ጎጂ ትሆናለች፤ በዚህም እራሷን እራሷ ታፍናለች። ትንበያዊ ድስኩራችንም ኑሮን እና ህይወትን ማገዝ እንድትችል ማድረግ አንድ ነገር ሆኖ ግን ካልተቻለ ታንቀን ከመገደል መቅረፍ አለብን። ከዚህም የተነሳ፣ ይህንን ችግር ካልፈታች ትንበያዊ ህይላችን በራሷ ተፈጥሮ የራስ መተማመን በማጣት ተቃርኖዎች ውስጥ በመግባት ቸልተኝነትን እና ሂሳዊ አካሄድን በራሱ እንደማሰብ ተግባር አድርጋ ወደ መቁጠር ትሄዳለች። “ቸለልተኝነት፣ ጥርጣሬ እና በመጨረሻም ክፉኛ ሂሳዊነት፣ እንደውም፣ የማሰብ ጥልቅ ልማድ ምልክቶች ይሆናሉ።” ገፅ 7

ግን ይህ ሳይሆን ቀርቶ፣ የንፁህ ዲስኩር ህልውና እንደ የስሜት ህዋሳዊ አይነት ህልውና ያለ እውነት ነው ማለቱን ከቀጠለን እና የተለያዩን ዲስኩራዊ ብቻ ህልውናዎችን ይዘን የእውነት ሽሚያ መግት ውስጥ ከገባን፣ የትኛውንም ትንበያዊ ህልውና እውነትም ውሸትም ማለት አኩል ውሸት ነው፤ ምክንያቱም እውነት ነው እንዳንል፣ የስሜት አስተውሎታዊ ህልውና ያለው ማስረጃ የለውም፣ ውሸት ነው እንዳንል አሁንም የስሜት አስተውሎታዊ ማስረጃ የለንም፤ ማስረጃዊነት በገህዱ ዓለም ህግ መሰረት የሚሆን ነው፤ ለእውነትነቱም ሆነ ለውሸትነቱ ማስረጃ ከሌለን ውሸትም እውነትም መሆኑ ግደ አይደለም፤

በዚህ መሰረት፣ በንፁህ ዲስኩር ንፍቀ ከብብ ውስጥ ምንም ትክክለኛ መግታዊነት የለም። ከተፈጥሮ ገደቦች በላይ ያለፉ ሲሆኑ፣ ሁለቱም ክፍሎች አየሩን ይመታሉ እና ከራሳቸው ጥላም ጋር ይታገላሉ እና ምንም የሚጨበጥ የማጥቂያ ነጥብ ሊያገኙ አይችሉም፤ ይህም ማለት፣ ለዶግማዊ ፀባቸው ምንም ጥብቅ እግርጌ አያገኙም። በፈለጉት ጉልበት መጠን ቢታገሉም፣ የሚፈልጧቸው ጥላዎች ወድያው እንደገና ይጀምራሉ፤ ልክ በዋላሃ ውስጥ እንዳሉ ጀግኖች፣ ደም-አልባውን የማይቆምን ውድድር እንደገና ያድሳሉ። ገፅ 239

3.2 መፍትሄው ደንበኛ ፍተሻ ማድረግ ነው

ዲስኩራችን እንዲህ አይነት ሁኔታ ውስጥ መሆኑን በምን እንወቅ ካልን፣ ዲስፕሊናዊ አርምጃ ከወሰድን በየትኛውም አካሄድ ውስጥ ይህ የዲስኩር እውነት የሚመስል ውሸት ቢመጣ አያመልጠንም። ስለዚህ አዎንታዊው የዲስኩር ትንበያ ገጠመኝን ማስፋት እንደሆነው፣ አሉታዊው ጉዳይ ደግሞ ህግ ያለው የፍተሻ አካሄድ የሚያስፈልገው መሆኑ ነው ይላናል። ወይም ዲስኩራዊ ትንበያ በዶግማዊ ፍፁም ጭንብል ውስጥ ለመምጣት ቢጥርም ደንበኛ የምርመር ህግ ካስቀመጥን የዚህን ፍላጎት ባደነት ማጋለጥ እንችላለን፤

ሊስተካከሉ ይችላሉ እና የእነዚህ ስህተቶች መንስዔዎች በሂስ ሊጠፉ ይችላሉ። ግን በንፁህ ዲስኩር ውስጥ እንደሆነው፣ የቅዥቶች እና የባዶ መሻቶች የተጠናቀቀ ስርዓትን ከእርስ በእርሳቸው ጋር በቅርብ ተገናኝተው

በምናገኝበት ቦታ፣ በዲሲፕሊኑ ሥር እና በዲስኩር ተፈጥሮ እና በየመከናወኑ ቁሶች ላይ ተመስርቶ በየትኛውም ጭንብል ወይም መደበኛ ውስጥ ቢርመሰመስም፣ ምንም ፉርሽ ሊቋቋመው ወይም ሊያመልጠው የማይችል ደንበኛ የምርምር እና የፍተሻ ስርዓትን የሚያበጅ፣ ልዩ እና አዕምሯዊ አሉታዊ ህግጋት የሚያስፈልግ ይመስላል። ገፅ 226

ይህ ችግር በመጀመርያ የመጣው፣ ሁሉም የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች እራሳቸው ዋና ባለመሆናቸው የተሳሰሩ መሆንነትን ሊሰጣቸው የሚችለው ትንበያዊው የዲስኩር ቁጥጥራዊ መርህ መሆኑ ነው። ይህን ዲስኩራዊ ህልውና ከተጨባጭ የመረዳት ህልውናዎች ውጪ እና በላይ በማንሳት ነው ዲስኩር ሊረዳን የሚችለው፤ እራሳቸውን የቻሉ ዲስኩራዊ ህልዎች አሉ ለማለት አንችልም፤ ነገር ግን ይህ ማለት፣ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ዲስኩራዊ ህልውናዎች ማድረግ አይከለክንም፤ ይህ ደግሞ ዲስኩራዊ ህልውና ከሁሉም የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ነፃ ከሆነው የዲስኩራችን መሰረት እንደሚነሳ መማርም አይከለክለንም። አሁንም ለተጨባጭ ዓለም ቢሆንም ትንበያዊ ዲስኩርን እንፈልገዋለን። ይህ የዲስኩር ስራ መረዳትን ለመቆጣጠር አስፈላጊ የሆነ ስራ ነው ብንልም፣ በራሱ በዲስኩር ውስጥም ሆነ በመረዳት ውስጥ፣ ይህን የዲስኩር ስራ በራሱ ተነጥሎ ያለ አድርገን ለመቆጠር ምንም በቂ ማስረጃ የለንም፤

ስለዚህ የእያንዳንዱን አባል ተጨባጭ ሁኔታ፣ በሁኔታዎቹ ተርታ ውስጥ መፈለግ የማይቀርልን መሆኑ የዲስኩር ቁጥጥራዊ መርህ ነው፤ ይህም ማለት፣ የትኛውንም ህልውና ከተጨባጭ ተርታ በላይ እና ውጪ ካለ ሁኔታ ለመጠበቅ ተገቢ የሚያደርገን በቂ የሆነ ምንም ዲስኩር የሌለን መሆኑ ወይም የትኛውንም ህልውና ተለይቶ ነፃ እና እራሱን የቻለ እንደሆነ ለመቆሰም ተገቢ የሆነ ምንም የሚያደርገን በቂ ዲስኩር የሌለ መሆኑ የዲስኩር ቁጥጥራዊ መርህ ነው፤ ምንም እንኳን የጥበብ አስተውሎት የሚገባው ህልውና ላይ ተመስርቶ የምልኡን ተርታ ህልውን መቻልነት ለመገንዘብ ይህ ባይከለክለንም እና በዚህ ዲስኩር፣ ከሁሉም ተጨባጭ ሁኔታዎች ነፃ የሆነ መሰረት ላይ የተመሰረተ የመሆኑን መቻል መገንዘብ ሊከለክለን አይገባም። ገፅ 184

3.3 እንደ የሚፈተሽ አንበሮት እንውሰደው

በአጠቃላይ ደግሞ፣ በሂደት እያደገ በመሄድ ስርዓት በመሰራት እንደ ገሀድ አለማዊ ህልውና የሚያታልለንን፣ ስለራሳችን ሥነ ልቦና፣ ስለ ሥነ ፍጥረት እና ስለ ሥነ መለኮት መቻል በአጠቃላይ ያለንን ትንበያዊ ፍላጎት ምን እናደርገው ካልን፣ እንደ የሚፈተሽ አንበሮታዊ ህልውናዎች መውሰድ ግድ ነው ይለናል። “ውሁድን እንደ የሚፈተሽ አንበሮት የሚቀመጥነቱ ማየት ልናስወገድ አንችልም።” ገፅ 201 ይህን የሀሳብ ብቻ ማመሳከሪያ ያለውን ስርዓት የገሀዱን ዓለም ቁሶች ህልውና በተመለከተ እንደ የሚፈተሽ አንበሮት ከወሰድነው፣ አንደኛ፣ የገሀዱን ዓለም ቁሶች ህልውና እስከ መቻላቸው

ጫፍ ድረስ ይወስድልናል። ምክንያቱም ስለገሀዳዊው ዓለም ህልውናዎች ፅንሰ ሀሳባዊ ህልውናዎችን ማዛመድና መቀመር አስፍላጊ ነው። ሁለተኛ፣ የእውቀታችን ሁሉ የፋይዳ መስፈርት የስሜት ህዋስ ምልክታ የያላቸው ነገሮች ህልውና ውስጥ ያለ በመሆኑ፣ ስለ እውነት ውሸትነቱ ምርምር ማድረግ ማረጋገጥ እንችላለን። ስለዚህ ይህን የሚፈተሽ አንብሮታዊ ህልውና ማረጋገጫ ምንም መንገድ ባይኖረንም አስፈላጊ የሚፈሽ አንብሮት ነው ይለናል፤

የቁስ ፅንሰ ሀሳባችን ይዘት ምንም ይሁን፣ ከእሱ በላይ መሄድ አስፈላጊ ነው፤ የቁሱን ህልውና ከውስጡ ለማውጣት ከፈለግን። የስሜት አስተውሎት ቁሶችን ጉዳይ በተመለከተ፣ ከተወሰኑ የንቃተ ስሜት አስተውሎቶቹ ጋር በተጨማሪ ህጎች መሰረት ባላቸው መያያዝ ይህ ተደርሶበታል፤ ነገር ግን የንፁህ ሀሳብን ቁሶች ህልውናን መዕምሪሪያ ምንም መሳሪያ የለም፤ ምክንያቱም በተጠናቀቀነት በውስጡ ነው መመዕምሮር (አዕምሮ) ያለበት። ግን የህልውና እውቀታችን ሁሉ (በየወድያውነት በየንቃተ ስሜት አስተውሎትም ይሁን ወይ የሆነ ቁስን ከየንቃተ ስሜት አስተውሎት ጋር በማያያዝ ቀሰማም ያለንም እውቀታችን ይሁን) ከእራሱ ጋር በፍፁም ውሁድነት ውስጥ የየሆነው የገጠመኝ ንፍቀ ከበብ ነው እና ምንም እንኳን ከዚህ ንፍቀ ከበብ ውጪ ህልውና በፍፁምነት የማይቻል መሆኑ ባይታወጅም፣ የሚፈተሽ አንብሮት ነው፤ የዚህን የሚፈተሽ አንብሮት እውነቱን ለማረጋገጥ ምንም መሳሪያ የለም ። ገፅ 195

ክፍል ሁለት

1. በሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ላይ የካንት ቀደምት ፈላስፎች ምን አሉ አለ?

በዚህ ክፍል፣ ካንት የሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነቶች እና ባለቤቶቹን ፈላስፎች ጠቅሶ ውይይት የሚያደርግበት ነው። ቀደም ባለው ክፍል፣ ችግሮቹን እራሳቸውን በወጥ መንገድ ለመወያየት ሞክሯል፤ በዚህ ክፍል ግን፣ የዝርዝር ችግሮቹ ባለቤት የሆኑት ፈላስፎች እና ችግሮቹ ከእነ አመጣጣቸው የሚታዩበት ነው። በዚህ ክፍል፣ ካንት ከሱ በፊት የነበሩን የሥነ ጭብጥ ፈላስፎችን አደራጅቶ በሰፊው ባይጠቅስም፣ በየቦታው የጠቃቀሳቸውን በአንድ ክፍል አደራጅቶ ከእሱ የሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነት አንፃር በንፅፅር በማስቀመጥ የበለጠ ሀሳቡን አብራራለሁ። ይህ የእኔ አደራጃጀት ካንት በስፋት ካነሳቸው ፈላስፎች ጀምሮ በጥቂቱ ወደ ጠቀሳቸው የሚሄድ ነው። መጨረሻ ላይ፣ በአጠቃላይ እንደ ቡድን የጠቀሳቸውንም ለማካተት ሞክሪያለሁ። ይህ ክፍል ካንት እራሱን እና ስራውን ከነዚህ ፈላስፎች እና ስራዎቻቸው አንፃር እንዴት እንደሚያያይዝ ስለሚያስረዳ ካንትንም የበለጠ ለመረዳት ያግዛል።

1.1 ዴቪድ ሂዩም

ካንት በሰፊው ከሚያነሳቸው ፈላስፎች መሀል አንዱ ዴቪድ ሂዩም ነው። የገሀዱን ዓለም ነገሮች ዲስኩራዊ ህልውና የሚያረጋግጥ አስፈላጊ ውሁድ የመስራትን ስራ በመጠራጠር ዲስኩራ ላይ አፍራሽ ሚና ከተጫወቱ ፈላስፎች አንዱ ነው ይለዋል። ዴቪድ ሂዩም ዲስኩራ ህዋስ በአጠቃላይ ምን ዓይነት ተፈጥሮ እና ስራ እንዳለው አልተገነዘበም፤ ይህ ቢሆን ኖሮ ዲስኩራ የሚሰራውን ጠቅላይ ህልውና በነቁስ አጣርቶ ያርማል እንጂ ሙሉ በሙሉ የዲስኩራን ህዋስ የማይታመን ነው አይልም ነበረ፤ ከገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ተበድሮ ምኞት ጨምሮ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ውስጥ የራሱን ህልውናዎች በልማድ መሳሪያነት የሚያፀና ነው በማለት የዲስኩራ ህዋስ በራሱ የመንስዔ ነት ባለቤት የመሆኑ ጉዳይ ላይ ሳይደርስ አቋርጦ ይተዋል፤ ካንት ዲስኩራ በመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ የሚፈጥረውን አስፈላጊ ድርዳሮ በልማድ ድግግሞሽ የመጣ እንጂ ዲስኪራችን እንደ ህዋስ ያለው በሀሪ ወይም ስምሪቱ እንደሆነ አልገባውም፤ የዚህን ህዋስ ህልውና መካዱ አፍራሽ ነገር ነበረ። ይህ ህዋስ እራሱን ወደ ተግባር የሚያስማራው በእኛ ፍቃድ አይደለም፤ በየተፈጥሯችን አካል ነው እንጂ። ይህንን ምኞት ነገር ነው ማለት ተፈጥሮውን ተረድተን በአግባቡ እንዳንጠቀመው የሚያደርግ ነው፤ በዚህ በመሆን ከህደት የተነሳም፤

ዲስኩራዊው ህዋሳችን እራሱን ለመግለፅ አፍራሽ የሆነ መንገድ ሊጠቀም ይችላልና፤

... ውጤት ከመንስዔ የመገናኘቱ አይነት፣ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር በውስጤታ አይቻልም ብሎ በመፅናት ውጤትን ከመንስዔ ው ጋር በሚያገናኘው ጥንስስ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ላይ አቋርጦ አቆመ። እንደዚህ ከሆነ፣ በሱ ድምዳሜ መሰረት፣ የሥነ ጭብጥ ሳይንስ ብለን የምንላቸው ሁሉ፣ በእውነቱ ከሆነ፣ ከዲስኩር ምኞት ብቻ አተያይ የሚነሱ ከገጠመኝ የተበደራቸው ናቸው እና ለዚህም፣ ልማድ አስፈላጊ የመሆኑን መልክ የሚሰጣቸው ቅዥት ብቻ ናቸው። ችግራችን በጠቅላይ ንድፈ ሃሳብ መዋቅራዊነቱ ፊቱ ቀርቦ ቢሆን ኖሮ፣ ለንፁህ ፍልስፍና አፍራሽ ከሆነው ከዚህ ድንጋጌ በተቃራኒ የተጠበቀ ይሆን ነበር። ገፅ 25

በዚህ አካሄዱ፣ ዴቪድ ሂዩም፣ የዕውቀትን አጥሮች መወሰኛ እና የዲስኩርን ሀይሎችን በሚመለከት የሚነሱትን ፀባቾ መፍቻ አድርጎ ተጠራጣሪነትን ወስዷል ይለዋል። በዚህ ስራው፣ ዴቪድ ሂዩም በዲስኩር ህዋሳችን የሚነሳውን የዲስኩርን ህልውናዎች አስቸጋሪነት መፍቻው መንገድ፣ ከገሀዱ ዓለም የእውቀታችን አጥር እና ድንበር ሳንወጣ ዲስኩርን የመጠቀም መፍትሄ ሆኖ እያለ፣ እሱ በጠቅላላ ይህንን ህዋስ መጠራጠር ውስጥ መክተቱ የህዋሱን ችሎታ አጥርና ድንበር ይለይለት የመስል፣ እስከምን ድረስ ዲስኩራችን መሄድ ይችላል የሚለውን ፀብ ይፈታለት ይመስል እና ተጠራጣሪነት በራሱ ዕውቀት እንደሆነ ነገር ህዋሱን መጠራጠርን ተገቢ የመሆኑንን ሀሳብ አበረታቷል “ግን የትኛውንም የተረጋገጠ መረጃ ስለ የእውቀታችን አጥሮች ተጠራጣሪነት በራሱ አይሰጠንም። ስለዚህ የሰው ልጅን ዲስኩር መብቶች እና ሃይሎችን በተመለከተ፣ የተጠራጣሪነት ምርምሮች ፀቡን ሊፈቱት አይችሉም።” ገፅ 241

ግን ደግሞ ከተጠራጣሪነት ፈላስፎች፣ ዲስኩር ስለራሷ ቆም ብላ እንድትመራመር ካደረጉ መሃል ዴቪድ ሂዩም ብልሁ ነው ይለዋል። ዴቪድ ሂዩም ዲስኩር ስለ ችሎታዋ ሂሳብ አሰሳ እንድታደርግ ካስገደዱ ሀይለኛ የተጠራጣሪነት ፈላስፎች መሀል አንዱ ነው ይለዋል። “ከተጠራጣሪነት ፈላስፎች፣ ዴቪድ ሂዩም፣ ምናልባት የተዋጣለት እና የላቀ ብልሁ ነው እና ፅሁፎቹም ያለጥርጥር ዲስኩርን ስለእራሷ ሃይሎች በደንበኛ ምርምር እንድታደርግ በመቀስቀሱ ላይ የላቀ ሃይለኛ ተፅዕ አድርገዋል።” ገፅ 241

በካንት አስተያየት መሰረት፣ ዴቪድ ሂዩም በመሰረታዊነት የሳተው ነገር፣ ውስጤታዊ ብቃታችንን ነው ይለዋል። ይህም፣ የገጠመኝ ፅንሰ ሀሳቦች ላይ በውስጤታ በመጨመር የገጠመኛችንን አሁናዊ ገደብ ማስፋት መቻል አይነት ችሎታችንን ምናባዊ ወይም ልማዶች በማለት የሚታይ ሚዳሰሳዊ እርግጠኝነታቸው ላይ ጥርጣሬን ይከፍታል። እናም፣ ዴቪድ ሂዩም የገሀዱ ዓለም ህልውና እራሱ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታ የሚሆነው በእኛው ውስጣዊ አበርክቶ መሆኑን አላየም። በስሜት ህዋሳችን ምልክታዎች መነካት የሚጀምረው የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች እውቀታችን ቀስ በቀስ ወደ መረዳት ፅንሰ

ሀሳቦች በመሄድ ዝምድና እና ልዩታ ተስጥቶት በውስጤታ የሚጠነሰሰው ዕውቀት የእኛ አበርክቶ እንደሌለበት ነገር ይመለከተዋል ይለዋል፤ የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች ዲስኩር ከውስጥ በሚመረት ፅንሰ ሀሳብ መሰረት ስብስቦ በራሱ ሀይል የሚያደራጃቸው መሆኑን እንደማየት ፈንታ፣ ይህ ፈላስፋ፣ ሁለቱን ሳይለይ፣ ፅንሰ ሀሳባዊ የሆኑትን ተጨማሪዎች በየገሀዱ ዓለም የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች መሰረት ያልሆኑ ይልቅ በውስጤታ ብቻ የሚቻሉ መሆናቸውን ተመልክቶ፣ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ላይ ምናባዊ ተፅኖ የሚያመጡ ከገሀዱ ዓለም ህልውናዎች እውቀታችን የራቁ ናቸው ብሎ ፈረደ። የእነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች ተፅኖ ለቅፅበት የሚሆን ነው፣ በልማድ ጉልበት የተገኘ ነው፣ ተጨባጭ ህልውና የሌለው ነው፣ እንዲሁም የሚፈጥሩት አስፈላጊያነትም ሆነ ጠቅላይነት ግዜያዊ የሆነ ነው አለ። ከዚያም፣ ከዚህ መነሻም፣ ከአንድ ነገር ህልውና ፅንሰ ሀሳብ ውስጥ በሚመጣ ውስጣዊ መነሻ የሌላ ነገርን ህልውናን ማወቅ የምንችልበት ምንም ምንጭ የለንም፣ ስለዚህ በውስጤታ ሀሳባችን ሊያየው የሚችለውን ሁሉ ነገር እንደ የምንም የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች አይነት አድረገን መውሰድ አንችልም፤ እንዲህ ለመውሰድ በቂ መሰረት የለንም አለ ይቀለናል፤

... በገጠመኝ እርዳታ ከፅንሰ ሃሳቤ በላይ የመሄጃዬን ዘዬ በተመለከተ ጥርጥር ሊስተናገድ አይችልም። ገጠመኝ እራሱ የጌቃተ ስሜቶች ጥንስሳዊ መደረግ ሂደት ነው እና በሌላ የጌቃተ ስሜት አስተውሎት መሳሪያነት የማገኘውን ፅንሰ ሃሳብ ቀስ በቀስ ለመጨመር ጥንስሳዊ የመደረጉ ሂደት የጌቃተ ስሜት አስተውሎቶችን ያስማራል። ግን ከፅንሰ ሃሳብ በላይ ለመቀጠል እና መፅምሮራችንን በውስጤታ ለማርዘም የምንተማመን ያህል ይሰማናል። ይህን የምንሞክረው በሁለት መንገድ ነው፤ የገጠመኝ ቁስ ወደ መሆን ሊመጣ ከሚችለው ጋር በተዛመደ፣ በንፁህ መረዳት በኩል፣ ሌላው ደግሞ ለነገሮች እንዲህ አይነት ባህሪዎች በተዛመደ ወይም ለነገሮች ህልውና በተዛመደ በየትኛውም ገጠመኝ ውስጥ መቼም እንዲቀርብ ሊደረግ በማይችለው በንፁህ ዲስኩር በኩል ነው ይህንን የምንሞክረው። ይህን ሊያደርግ የሚገባው ይህ ተጠራጣሪ ፈላስፋ፣ እነዚህን ሁለት አይነት ፍርዶችን አላየም፤ ነገር ግን ይህን የፅንሰ ሃሳቦቻችንን መጨመር እና የመረዳት እና የዲስኩርን ቅፅበታዊ መወለድን ከገጠመኝ በኩል ከመረገዝ ነፃ የሆነ አድርጎ እንደውም ከገጠመኝ መረገዝ ጨርሶውኑም የማይቻል አድርጎ ተመለከተው። የእነዚህን ህዋሳት ውስጤታዊ መርሆች በተከታይነት ዋጋቢስ እና ምናባዊ አድርጎ ያዛቸው እና ምንም ሳይሆኑ ግን በገጠመኝ ውስጥ የሚመነጩ የማስብ ግላዊ ልማዶች አድርጎ ቆጠራቸው እና ስለዚህ እውነት የሚመስል ግን ውሸት የሆነ አስፈላጊነት እና ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅራት የምንሰጣቸው ተጨባጭ እና ግዜያዊ ህጎች ናቸው አለ። ይህንንም እንግዳ ድንጋጌ በመደገፍ፣ በጠቅላላ እውቅና ወደተሰጠው በመንሰዔ እና ውጤት መሄል ወደ ያለ ዝምድና አጣቀሰን። ምንም የአዕምሮ ህዋስ ከአንድ ነገር ፅንሰ ሃሳብ ወደ የሌላ ነገር

ህልውና ሊመራን አይችልም። እና ከዚህም የተነሳ፣ ካለገጠመኝ ፅንሰ ሃሳብን የምንደግፍበት ምንም ምንጭ የሌለን መሆኑን እና መፅምሮራችንን ወደ የውስጤታዊው የሚያረዝምን ፍርድ ለመጠረዝ የተመሳከርን የሚያደርገን ምንም በቂ መሰረት የሌለን መሆኑን ሊቀስም እንደሚችል አመነ። ገፅ 241

ለምሳሌ ይላል ካንት፣ ፀሀይ ወይም ሙቀት ባቅራቢያው ባይኖርም ስም ቀልጦ ባገኘው፣ መንስዔ ው ሙቀት እንደሆነ በውስጤታ ቆርጣለሁ፤ በተግባር በወቅቱ የሙቀቱን ምንጭ ባላገኘውም ይለናል። ዴቪድ ሂዩም ይህንን አይነት ውስጤታዊ ልማድ ወይም ምናብ ነው ይለዋል ይለናል። የፀሀይ ብርሃን ሸክላን ጠንካራ ሲያደርግ ጧፍን የሚያቀልጥ መሆኑን በውስጤታ እንጂ ጧፍና ሸክላ እውቀታችን ውስጥ ሊቀመጥ አይችልም። እኛ ነን አንፃራዊውን ተፅዕኖ በማየት፣ በአንፃራዊ ድምዳሜ በዚህ የዚህን ባህሪ ገሀድ አለማዊ ህልውና የምንቆርጠው። ይህ ውስጤታዊ ዕውቀት ነው። ይህንንም ህልውና በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ውስጥ ማረጋገጥ እንደዚህ ችለናል። ሌላው ደግሞ፣ ከዚህ ገጠመኝ የሚያረጋግጠው ከሆነው ጋር በተያያዘ፣ የሚቻል ገጠመኝ ወይ በገሀዱ ዓለም ህልውና ውስጥ በአጠቃላይ የሚቻል በሆነነት መነሻ፣ ከፅንሰ ሀሳቦች ፅንሰ ሀሳቦችን በመፍጠር የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች እውቀታችንን ማስፋት እንደምንችል በዲስኩር ህዋስ ወይይታችን ውስጥ አይተናል። ‘አዎ’ ለምሳሌ የገሀዱ ዓለም ህልውና መቻል ህግ ከሆነው ከመንስዔ ውጤትን፣ ከውጤት መንስዔ ን የመፅምሮር (አዕምሮ) ህግ ውጪ፣ ስሙን ያቀለጠው ፀሀይ የመሆኑን ዕውቀት ያገኘሁበት መንገድ ውስጤታዊ ነው ይለናል፤

...በሰም (በያልቀለጠ ሰም) ላይ የሚያበራው የፀሃይ ብርሃን ሸክላን የሚያጠነክር ሲሆን፣ በተመሳሳይ ግዜ፣ ጧፍን የሚያቀልጠው ስለመሆኑ ስለ እነዚህ ህልው ጭብጦች ምንም የመረዳት ሃይል ቀድሞ ከያዝናቸው ፅንሰ ሃሳቦች ሊቀስመው አይችልም፤ እንደውም ባነሰ ገጠመኝ ብቻውን የሚያረጋግጠው ወደሆነው ወደዚህ ድምዳሜ ሊመራን የሚችል የትኛውም ውስጤታዊ ህግ የለም። በሌላ በኩል፣ ምንም እንኳን ከተሰጠን ፅንሰ ሃሳብ ይዘት በላይ በወድያውነት መቼም ልንቀጥል የማንችል ቢሆንም፣ በተሻጋሪያዊ አመክንዮ ውይይታችን ውስጥ ከሌሎች ነገሮች ጋር የመያያዣውን ህግ ሁሌም በተጠናቀቀነት በውስጤታ፣ ይህም፣ ከሶስተኛው ቃል ጋር በተዛመደ፣ ለመጥቀስም፣ ከሚቻል ገጠመኝ ጋር በተዛመደ ልንመፅምሮረው እንደምንችል አይተናል። ለምሳሌ ሰም እንደሚቀልጥ ከተመለከትኩ፣ ቀድሞ የሆነ ነገር (የፀሃይ ሙቀት) ሊኖር እንደሚገባ በውስጤታ ልመፅምሮር (አዕምሮ) እችላለሁ፤ ይህ ህግ ምንም እንኳን ካለ ገጠመኝ እርዳታ ወይ ከውጤቱ መንስዔ ውን ወይ ከመንስዔ ውጤቱን በውስጤታ እና በተቆረጠ ዘዬ ልመፅምሮረው ባልችልም። ገፅ 241

በዚህ አካሄዱ ዴቪድ ሂዩም የሚለው፣ ይህ አይነት ውሳኔ ወይም ፍርድ ግዜያዊ ለሆነ ጉዳይ የሚደረግ በመሆኑ፣ ይህ ውስጣችን ያለ ቋሚ የፍርድ ብቃትም እራሱ ግዜያዊ ነው ማለቱና በዚህ አካሄዱ ውስጣዊው ዲስኩራችን ከነጠላ የገጠመኝ ግብአት መሰረት

እስከ የሚቻል ግን ማስረጃነት እስከሌለው የገጠመኝ መቻል ድረስ የመሄድ ችሎታችንን ያለመገንዘቡ ነው ይለዋል። ግዜያዊነት ያለው ትግበራ በግዜው አስፈላጊ ከሆነ ይተገበራል፤ ነገር ግን ዲስኩራዊው አስፈላጊ ጌዜያዊ ነው ማለት አይደለም። ሌላው ደግሞ፣ ከተጨባጭ የነገሮች ህልውና ፅንሰ ሀሳብ ተነስቶ ወደ የእነዚህ ህልውናዎች የሚቻል ህግ ድረስ ሄዶ የሚሰራውን የዱስኩርን ጠቅላይ ህልውና ከየተግባራዊ ህልውናዎች ጋር በማምታታት፣ ይህ የዲስኩር ህግ እራሱ ተለዋዋጭ ነው አለ። ስለዚህ ዲስኩርን የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች አስፈላጊያዊ ህግ ሊያቀርብ የማይችል፤ በዚህም የሚታይ የሚዳሰስን ህልውና ሊያቀርብ የማይችል ተባባሪ የምናብ ህዋስ አደረገው፤

...ስለዚህ በህግ መሰረት ከመቆረጥ ግዜያዊነት የህግን እራሱን ግዜያዊነት መቅሰሙ የተሳሳተ ነው እና ከአንድ ነገር ፅንሰ ሀሳብ በላይ ወደ የሚቻል ገጠመኝ በማለፍ (የፅንሰ ሀሳቡን የሚታይ የሚዳሰሳዊ የምርነት የሚያበጅ ውስጤታዊ ቀደሚ ወደ የሆነው)፣ በተግባራዊ ገጠመኝ ውስጥ ሁሉም ተጨባጭ ከሆነው ከቀሶቻችን ጥንሰሳዊ መደረግ ሂደት ጋር አደነጋገረው። ስለዚህም፣ መቀመጫውን በመረዳት ውስጥ ያደረገውን እና አስፈላጊያዊ መገናኘትን የሚያሳየውን የቅርርቦሽ መርህ፣ ግዜያዊውን ብቻ ሊያቀርብ የሚችል እና የሚታይ የሚዳሰሳዊ መገናኘቶችን ሊያቀርብ የማይችል፣ በምናብ ቀጂ ህዋስ ውስጥ እንደ የተቀመጠ የትብብር ህግ ብቻ ተመለከተው። ገፅ 241

የዚህ ፈላስፋ ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች የሚነሱት፣ ይከሳቸው ከነበሩት ዶግማውያን ጋር በሚጋራው የዲስኩር ውስጤታዊ ሂደቶች ላይ ተገቢ የሆነ ከለሳ ከያለማድረጉ ነው ይለዋል ካንት። በመጀመርያ ደረጃ የመረዳትንም ሆነ የዲስኩርን የተለያዩ ውስጤታዊ ጥንሰሳዎች በበቂው አስሶ በስርዓት ማስቀመጥ ነበረት። እንዲህ አድርጎቢሆን ኖሮ፣ ከመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ የሚመጡት ቋሚነት እና መንስዔያዊነት የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች በእነዚህ መሰረት ለማቋቋም የሚጥሩ መሆኑንን ያይ ነበረ። በዚህም መሰረት፣ የመረዳት እና ዲስኩርን ውስጤታዊ ክንውኖች የቆረጡትን ገዳቢ ንጥረ ነገሮች ያገኝ እና መረዳት እና ዲስኩር በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህግ የተገደቡ ናቸው ከማለት ይልቅ የገደቧቸው ህጎች እራሳቸው ከየት የመጡ እና ምንድን እንደሆኑ ይመለከት ነበረ። ይህንን ባለማድረጉ መገደብን ብቻ በአጠቃላይ በማቀንቀን ህዋሶቻችንን በጠቅላላ በጥርጥር መመልከትን እና አለማመንን አስፋፋ። ሂሳዊ አሰሳ ሊያደርግ ከነበረ፣ አስፈላጊ የነበረውን የተጠናቀቀ ሂስ የማድረግን ተገቢነት ሳይከተል የተወሰነ ሂሳዊ አሰሳ ብቻ በማድረግ ለወቀሳ ቸኮለ። ከዚህም የተነሳ፣ መረዳት እና ከመረዳት የሚቀጥሉትም የህልውና ዕውቀቶች ፣ የህልውና ዕውቀትን በውስጤታ ለማራዘምና ለማስፋት በቂ አይደሉም አለ፤ በመሆኑም፣ የተወሰነ ምሳሌን ወስዶ ከመደምደም የሚመጣው ችግር አጋጠመው። እሱ ሊጥል ፈልጎ የነበረው የዲስኩር ዶግማዊ አካሄድ አስቸጋሪ መሆን እውነትነት ያለው ቢሆንም፣ የስርዓት አቀራረብ ኖርት የዶግማን የማያስፈልግነት በመርህ መሰረት መስርቶ ባለማቅረቡ፣ ግዜያዊ በሆኑ ድንገተኛ ተቃውሞዎች ላይ ብቻ

በመመስረቱ፣ የእሱም ዶግማዊ አዋጅ ጥርጣሬ ውስጥ ገባ፤

የዚህ ድንቅ የሰላ አሳቢ የተጠራጣኝነት ስህተቶች የተነሱት፣ በመጀመሪያነት፣ ከዶግማውያን ጋር የተጋራው ከሆነው ጉድለቶች ነው፤ ለመጥቀስም፣ በመረዳት የተደረጉት ውስጤታዊ ጥንስስ መደረግ ሂደቶች ላይ ክለሳ መቼም አድርጎ አያውቅም። ከብዙዎች ምሳሌዎች አንዱን ለመጥቀስ፣ የቋሚነት መርህ ላይ ክለሳ አድርጎ ቢሆን ኖር፣ የዚህ አይነት ባህርይ ያለው በመሆኑ እና የመንስዔያዊነት መርህም እንዲሁ በመሆኑ፣ ገጠመኝን በቅድመ ጉጉት የሚያይ መሆኑን ያገኝ ነበር። በዚህ መንገድ፣ የመረዳዳትን እና የዲስኩርን ውስጤታዊ ከንወኖች የቆረጠ ገደቦችን ለመግለፅ የሚችል ይሆን ነበር። ግን ገደቦቹ ምንድን እንደሆኑ ከማሳየት ይልቅ፣ መረዳት የተገደበ መሆኑን ብቻ አወጀ፤ ስለ አስፈላጊያዊ እና የማይወገድ ማወቅ መቻል ገደቦች የትኛውንም ዕውቀት ሳይሰጠን፣ በህዋሶቻችን ሃይል ውስጥ ጠቅላይ አለመተማመንን ፈጠረ፤ ለሂስ አስፈላጊ ከየሆነ የተጠናቀቀነት ጋር የመረዳትን ሃይሎች ሁሉ ሳይመረምር፣ የመረዳትን የተወሰኑ መርሆች መረመረ እና ወቀሰ። ለመረዳት የተወሰኑ ሃይሎችን ይነፍጋል እንዲህ በማድረግ እውነት አለው፤ ነገር ግን ተጨማሪ ይሄድና፣ ቃል በቃል፣ መረዳት ለውስጤታዊ ዕውቀት መራዘም በቂ እንዳልሆነ ያውጃል፤ ምንም እንኳን ሙሉ ለሙሉ ህዋሱ ውስጥ ያሉትን ሁሉንም ሃይሎች ያልመረመረ በመሆኑ እና ስለዚህ መጠራጠርን ሁሉም የሚወርሰው እጣ ፈንታ እሱንም ያገኘዋል። ይህም ማለት፣ የእሱም አዋጆች ጥርጥር ውስጥ ገቡ፤ ምክንያቱም ተቃውሞዎቹ ግዜያዊ በየሆኑ ገሃዶች ላይ የተመሰረቱ ነበሩ እንጂ የሁሉንም ዶግማዊ ድንጋጌዎችን አስፈላጊያዊ ተገቢ ያለመሆን በብቸኝነት ሊሰካኩ በሚችሉ መርሆች ላይ የተመሰረቱ አልንበረም። ገፅ 242

ሆኖም፣ ካንት ዞር ብሎ ዴቪድ ሄይም ለምን ይህንን እንዳደረገ ብንጠይቀው ለክፋት እንዳልሆነ ሊነግረን እንደሚችል በመገመት፣ ዴቪድ ሄይም በሞራላዊ ሥነ ምግባሩ በጣም ወቀሳ አልባ የሆነ ነው ይለዋል። ሄይም፣ ቀዝቃዛ እና ፍርድ አዋቂ ነው። በዚህ አይነት ፀጋ ጥቂቶች ናቸው የታደሉት። ይህንን ሰው ለመረዳት ፅንሰ ሀሳቦቻችን ጠቅላይ ስርዓት በማበጀት እና ቀነስ ብሎም ለፅንሰ ሀሳቦች አደረጃጀትን በማምጣት የገሀዱን ዓለም ህልውና እውቀቶቻችንን በማረጋጋት ዲስኩር ሊሰጠን የሚችለውን ትለቅ ጥቅም ለማዳከም ይህንን ያህል ምነው መድከምህ ብንለው፣ እኔማ ሀሳቤ ዲስኩር የሀይሏን ተፈጥሯዊ ቦታ እንድታውቅ እና በሌላ ጎኑ ደግሞ የማይወገዱ የቅርጽ ድምዳሜዎች ስለሆኑ ብቻ ይዘታቸው ላይ ምርመራ ሳይደረግ እንድትደግፍ ዲስኩር ሲትገደድ ስለማልውድ እና ቆራጥ ሆኖ እራሷን ስትመረምር ደካማ የሆነችባቸውን ጉዳይ እና ቦታዎች እንዳትናዘዝ መደረጓን ስለማልውድ ደካማ የሆነችባቸውን እና የጥንካሬዋን ቦታ ለመጠቀም ነው ይላል፤

በደንበኛ ሚዛናዊ ፍርድኛነት፣ ጥቂቶች ባለፀጋ በሆኑበት ደረጃ፣ የሆነ ፈላስፋ የሆነውን ቀዝቃዛውን ዴቪድ ሂዩም እንዲህ ብለን ብንጠይቀው፡- የልዕላዊ ህልውን ህልውና እና የተቆረጠን ፅንሰ ሃሳብ በማቅረብ ዲስኩር ሊያረጋግጥልን የሚችለውን አረጋጊ እና ጠቃሚ ማሳመንን ለማዳከም ይህንን የሚያህል ጉልበት እና ማሰብ እንድታወጣ ምንድን አላማ ቀስቀሰህ? ብለን ብንጠይቀው መልሱ፡- ምንም ሌላ አልቀሰቀሰኝም፣ ግን ሃይሎቼን የተሻለ እንዲያውቅ ዲስኩርን ለማስተማር ያለኝ እሾት እና በተመሳሳይ ጊዜ፣ ያ ህዋስ፣ አይቀሬ ድምዳሜዎችን እንዲደግፍ የሚገደድበትን አሰራር ያለመውደዴ እና በግትር የአራስ ምርመራ ውስጥ ሲገባ ሊያስቆመው የማይችለው ውስጣዊ የደካማነት ስሜት እንደተሰማው እንዳይናዘዝ የተከለከለበትን አሰራር ስለማልወድ ነው። ይሆናል። ገፅ 236

1.2 ፕሌቶ

በፍልስፍና ሀሳቡ ፕሌቶ የዴቪድ ሂዩም ተቃራኒ የመምሰል ነገር ስላለው፣ በሁለተኛነት ብዙ ጊዜ የተጠቀሰው ፈላስፋ ነው። በእርግጥም፣ ፕሌቶ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ዲስኩራዊ ህልውናዎችን ከማቀንቀንም በተጨማሪ የገሀዱ ዓለም የስሜት ህዋሳዊ ህልውናዊ ምልክታዎችን እውነተኛ ህልውናዎች ያይደሉ አድርጎ ዲስኩራዊ ህልውናዎችን ከሚገባቸው በላይ ፅንፋዊ ያደረገ በመሆን በካንት እዚህ ተጠቅሷል።

ካንት፣ ፕሌቶ በሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ጉዳይ ላይ ያለውን ቦታ እና አስተዋፅዖ ያስቀመጠበትን ለማግኘት ፕሌቶን በአንፃራዊነት ካስቀመጠበት ብንነሳ የተሻለ ግልፅ ይሆናል። ልምሳሌ፣ ፕሌቶን እንደ የጥበብ አስተውሎታዊ ፈላስፋ ያስቀመጠበት መነሻ የሚመጣው፣ ካንት፣ የመፅምሮር (አዕምሮ) የምሩ ቁስ ምንድን ነው በሚለው መደብ ውስጥ የስሜት አስተውሎታዊ ነው ወይስ የጥበብ አስተውሎታዊ ነው? ነው። በዚህም፣ ፕሌቶን የመፅምሮራችን (አዕምሮ) ቁስ የጥበብ አስተውሎታዊ ነው ከየሚሉት ጎራ ይመድዋል። ፕሌቶ በዚህ የገሀዱ ዓለም ነገሮች እውነተኛ ህልውና ጉዳይ ላይ የገሀዱ ዓለም ባለው ተለዋዋጭ በሀሪ ወይም ቋሚ የሌለውነት የተነሳ እንደ እውነተኛ ህልውና ሊወሰድ የማይችል፣ ይልቅ የእሱ ውቅር ህልውና ቀመራዊ ሀሳብ እውነተኛ ህልውና ያለው ነው ይላል፣ ይህ ውቅር ህልዋዊ ቀመር በመረዳት ህዋስ የተሰራ ቢሆንም፣ ይህ ህዋስ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ንፁህ ዲስኩራዊ ህልውና የማየት ተሰላ ያለው ህዋስ በመሆኑ፣ እዚህ ላይ ብናተኩር የነገሮችን ቋሚ እውነተኛ ህልውና እናኝላን ይለናል፤

ከዲስኩር መፅምሮር (አዕምሮ) ቁስ ጋር በተዛመደ፣ ፈላስፎች፣ ምናልባት፣ የስሜት አስተውሎታዊያን እና የጥበብ አስተውሎታውያን ተብለው ሊከፋለፉ ይችላሉ። ኢፒኩረስ የየፊተኛው ራስ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል፤ ፕሌቶ ደግሞ የየኋለኞቹ። ልዩነቱ የሰላ እንደመሆኑ፣ እዚህ ጋር ያለው ልዩነት በቀድሞ ጊዜያዊ ጀምሮ ያሉን ጊዜያዊነትን ይጠቁማል እና ለረጅም ጊዜም

ተይዟል። የፊተኛው በደነገገው መሰረት፤ የምርነት በስሜት አስተውሎታዊ ቁሶች ብቻ ውስጥ ነው ያለው እና እያንዳንዱ የቀረው ነገር ምናባዊ ብቻ ነው፤ የኋለኛው በሚደነገገው መሰረት፤ የስሜት አስተውሎቶች የቅዥት ወላጆች ናቸው እና እውነት ያለው በመረዳት ውስጥ ብቻ ነው። የፊተኞቹ ለመረዳት ፅንሰ ሃሳብ የሆነ አይነት የምርነትን አልከለከሉትም፤ ነገር ግን ለእነሱ መረዳት አመክንዮአዊ ብቻ ነው፤ ለሌሎቹ ሚስጥራዊ ነበር። የፊተኞቹ፤ የጥበብ አስተውሎታዊ ፅንሰ ሃሳቦችን ተቀብለዋል፤ ነገር ግን የስሜት አስተውሎታዊ ቁሶች ብቻ የምር ህልውና እንዳላቸው አወጁ። የኋለኞቹ፤ ሁሉም የምር ቁሶች የጥበብ አስተውሎት የሚገባቸው መሆንን ይዘዋል እና በእነሱ አስተያየት፤ የመረዳትን ሃሳቦች ለማድናገር ብቻ ከሚያገለግለው ከስሜት አስተውሎት ተለይቶ ንፁህ መረዳት ውስጠ ገፅ የማድረጊያ ህዋስ እንዳለው ያምናሉ። ገፅ 266

አሪስጣጣሊስን እና ፔሌቶን ባነፃፀረበት ሌላው መደቡ፤ ካንት የዲስኩር ተፈጥሮው ምንጭ ከየት ነው የሚለውን እንደ መስፈርት ያነሳል። በዚህም፤ የዲስኩር ምንጭ ገጠመኝ ሳይሆን እራሱ ዲስኩር ነው ከሚሉት ጎራ ውስጥ ፕሌቶን ያስቀምጠዋል። በዚህም ፕሌቶ የገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ምንጭ የሆነው ንጥረ ነገራቸው በራሱ በዲስኩር ውስጥ እንጂ የስሜት አስተውሎታዊው የገሀዱ ዓለም ደቃቅ ክፍል ውስጥ አይደለም ብሏል ይላል፤

ከዲስኩር ንፁህ መፅምሮች ምንጭ ጋር በተዛመደ፤ ሙሉ በሙሉ ከገጠመኝ እንደተቀዱ አንዱ ትምህርት ቤት ሲይዝ እና ሌላው ትምህርት ቤት ደግሞ፤ ምንጫቸውን በዲስኩር ውስጥ ብቻ እንደሚቀዱ የሚያቀነቅን ሆኖ እናገኛን። አሪስጣጣሊስ ምናልባት የተጨባጭውያን ራስ ተደርጎ ሊወስድ ይችላል እና ፕሌቶ የቴክኖሎጂኖች (ከሰተቶች ንፁህ ከአፅምሮ የሚመነጩ ናቸው የሚል) ራሱ። ገፅ 266

ከዚህ አንፃራዊ አገላለፅ አንፃር ስናየው፤ ፕሌቶ በካንት የታየው የጥበብ አስተውሎትን ወይም ዲስኩር ን በፍፁምነት እንደወሰደ እና ዲስኩር የሚገኘው ዲስኩር ከሚወጣበት የሰው አፅምሮ ውስጥ ነው እንዳለ ፈላስፈ ነው። በሥነ ጭብጥ የስተሳሰብ እስቸጋሪነት ውስጥ ካንት የፕሌቶን ፍልስፍና ሲያብራራ፤ ፕሌቶ የጥበብ አስተውሎታዊ ወይም ዲስኩራዊ የምርነት በሚለው አቀራረቡ የገጠመኝን ዋጋ እና ድርሻ ትቶ ሀሳብን ወይም ዲስኩርን ብቻ ባለ ዋጋ አድርጓል ይለዋል። በዚህም፤ ቢያንስ ቢያንስ፤ ፕሌቶ ከሚያውቀው በላይ ተናግሯል። ፕሌቶ በዚህ አካሄዱ፤ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውናን እናንቆ ዲስኩር መሰረታዊ ስለሆነ፤ በዲስኩር የተጠቀመን ምንም ነገር እንደ ህልውና መውሰድ እንደ ምንችል አስመስሎ በማስቀመጡ ለገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ዲስኩራዊ ህዋስ ያለውን ችሎታ ጎድቷል። ለዲስኩር ቆርጦ ቀጥል አይነት ስልጣን ለመስጠት ምን ማስረጃ ታቀርባለህ ብንለው ይህንን ችግር ከፈጠረው የእሱ ዲስኩር

በስተቀር ማመሳከሪያ የሚሆን ማስረጃ በሌለው ነገር ላይ ተናግሯል፤ ይህም ማለት፤ ከሚያውቀው ነገር በላይ ስለ ያለ ነገር የተናገረ በመሆኑ ካለ ዕውቀት ተናግሯል ይለዋል፤

ሁለቱም፤ ኢፕኩሪየስ እና ፕሌቶ በሥርዓቶቻቸው ውስጥ ከሚያውቁት በላይ ደንግገዋል። የፊተኛው፤ ሳይንስን ያበረታታል ያስለጥናልም፤ ምንም እንኳን ወደ ተግባራዊነት ባደላ መልኩ ቢሆንም። የኋለኛው፤ ተግባራዊውን ለመመርመር እጅግ በጣም ጥሩ የሆኑ መርሆችን ያቀርብልናል፤ ነገር ግን ወደ ትንበያዊ መምዕምሮር ልንደርስ የምንችልበትን እያንዳንዱን ነገር በተዛመደ ጉዳዩ ለአካላዊ ምርምር ትልቅ ጉዳት በሚያመጣ መልኩ የተፈጥሯዊ ክስተቶች ተምሳሌታዊ ማብራሪያዎችን ቆርጦ እንዲቀጥል ለዲስሰኩር ይፈቅድለታል።
ገፅ 159

ግን ፕሌቶ አንዳንዶቹን ሀሳቦቹን የቀሰመበትን ሚስጥራዊ አካሄድ ልከተለው ባልችልም፤ እና ሀሳቡን ሳያስረዳን ትቶን ይሄዳል ብልም፤ የተጋነነውን የአገላለፅ ቋንቋው ቀላል፤ ገሀዳዊና ተጨባጭዊ ሊደረግ የሚችል አድርገን ብንሰማው፤ ፕሌቶ በጣም ታላቅ የሥነ ጭብጥ ፈላስፋ ነው። በአገላለፁ ውስጥ ያሉትን ሥነ ፅሁፋዊ የሆኑ አቀረረቦቹን ባልከተለውም፤ እንደውም ህልውናዊ ጭብጦቹንም እራሱ በደንብ በበቂው ያልቆረጣቸው ቢሆንም እና አንዳንዴም ይህንን ፅንሰ ሀሳባዊ የሆነ ህልውናን ለማስረዳት ከሚጠቅመው መንገድ ውጪ እና በተቀራኒው የሄደ ቢሆንም፤ የእሱ ሀሳብ ከሱ በላይ ገብቶኛል። የፕሌቶን ሀሳብ ከሱ የበለጠ ተረድቼዋለሁ ይለናል ካንት፤

...ይህ ጥልቅ ፈላስፋ፤ ለዚህ አገላለፅ የሰጠውን አስተውሎት በሥነ ፅሁፋዊ ምርምር መመርመር ውስጥ አልገባም። በተለመደ ውይይት ውስጥ እና በፅሁፍ ሥራዎች ፅንሰ ሀሳቡን በበቂ እንዳልቆረጠ እና ስለዚህ አንዳንዴ ለራሱ አስተያየቶች በተቃራኒነት እንደተናገረ እና እንደውም፤ በተቃራኒ እንዳሰበ ብረዳ፤ በአንድ ርዕስ ላይ አንድ ፀሃፊ ያቀረበውን ሃሳብ በማነፃፀር እሱ ከተረዳው በተሻለ መረዳት ያልተለመደ አይደለም የሚለውን አስተያየት በመስጠት እራሴን እቆጥባለሁ። ገፅ 123

ፕሌቶን ከፕሌቶ የበለጠ እንዴት እንደተረዳው ሲናገር፤ የፕሌቶን ሀሳብ ወይም ዲስኩር እንደ ምህንድስናዊ ዋናነት ሲያስረዳ፤ ፕሌቶ ሀሳብን እንደዋናነት መውሰዱን ከየሰው ልጅ የንፁህ ዲስኩርን ህዋስ ተፈጥሮ ከመረዳት ጋር ያነፃፅረዋል። በዚህም፤ ዲስኩር የንፁህ መረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች ተሻግሮ በሩቁ የማይደረስበት ሆኖ ለመቀመጥ ያለውን ተፈጥሮ ማለቱ ነው ይለናል። ፕሌቶ ሀሳብ ወይም ዲስኩር ፈጣሪ ነው እንጂ በገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ውስጥ በንጥረ ነገርነት የተቀመጠ አይደለም ሲል ማለት የፈለገው፤ ዲስኩር ጠቅላይን ስርቶ ሁሉንም በስሩ የሚያደርግ እንደመሆኑ መጠን፤ በስሩ የሆኑት የገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውናዎች ዲስኩር ፈጣሪያቸው ስለሆነ የእነሱ ህልውና በሱ ባይሆን ስለማይኖሩ ነው ማለቱ ነው። ስለዚህም ዲስኩራዊን ህልውና ከየገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ተሻግሮ የሚሄድ ነው ያለውም ለዚህ ነው። ስለዚህ የዲስኩር

ሀሳቦች፣ የህልውናዎች ጅረት ከሆነው ዲስኩር የሚፈሱ ናቸው። ነገር ግን ደግሞ ፕሌቶ መልሶ፣ በሚያሳዝን ሁኔታ፣ እነዚህ ሀሳቦች አሁን የሌሉ፣ ተፈጥረው ያለቁ ግን በፍልስፍና ምርምር የሚገኙ፣ ከአሁን በፊት የተቀመጡ ናቸው ይላል ይለናል፤

ሃሳብ በሚለው አገላለፅ፣ ፕሌቶ ማለት የፈለገው፣ በገጠመኝ ውስጥ፣ ምንም ነገር በፍጹም ለሀሳብ የሚቀራረብ ሆኖ ሊገኝ የማይችል እስከሆነ ድረስ፣ ከስሜት አስተውሎት መቼም የማይቀዳ ግን እንደውም የመረዳት ፅንሰ ሃሳቦችን (አሪስጣጣሊስ እራሱን የተጠመደባቸው የሆኑትን) እራሱ በሩቁ የሚሻገር ለማለት እንደሆነ በግልፅ ይታያል። በፕሌቶ መሰረት፣ ሃሳቦች ለሚቻል ገጠመኝ እንደ ቁልፍ ብቻ ሳይሆኑ፣ ልክ እንደ የመደብ መደቦች የነገሮች በራሳቸውነት መሃንዲሳዊ ምስል ናቸው። በሱ አተያይ መሰረት፣ ሃሳቦች ለሰው ልጅ ዲስኩር ከየሚተላለፉበት ከፍተኛው ዲስኩር ይፈሳሉ፤ ሆኖም ህልውናቸው በመጀመርያ ሁኔታቸው ውስጥ አይደለም፤ ነገር ግን ፍልስፍና ተብሎ በሚጠራ ትዝታ፣ በብዙ ልፋት ለመታወስ የሚገደዱ የድሮ ግን አሁን በሚያሳዝን ሁኔታ የተደበቁ ሃሳቦች ናቸው ሃሳቦች ለፕሌቶ። ገፅ 123

ፕሌቶ፣ ይህ በሩቅ የተቀመጠ ተሻጋሪ የዲስኩር ስራ የሀሳብን ቁስ ለገጠመኝ የማስቀመጥ ከፍተኛ ስራ ነው፤ ቅዠት ከመሆን አልፎ ገጠመኝን ሊያገለግል የሚችል በመሆኑ፣ ቅዠት እንዳልሆነ ተገንዝቧል ይለናል። እናም የመፅምሮር (አዕምሮ) ህዋሳችን የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች በፅንሰ ሀሳቦች መሰረትነት ጠንሰሶ ከመናገር በተጨማሪ፣ የዲስኩር ህዋሳችን፣ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውናን በተቀራረበ መልኩ፣ ሌላ ከፍ ያለ የህልውና መቻል ይቻል እንደሆነ ለመፈተሽ እና ለመመራመር የሚችል ነው በዚህም፣ በመረዳት ህዋስ ከቀረቡት ፅንሰ ሀሳቦች በላይ ከፍ ለማለት የየሚጥር ህዋስ ባለቤት መሆናችን እና በዚህ ህዋስም የሚሰሩት ህልውናዎች ቅዠት ብቻ ሳይሆኑ የሚቻሉ ህልውናዎችም እንደሆኑ በጣም በግልፅ ታይቷል ይለናል፤

ከስተቶችን እንደ ገጠመኝ ለማንበብ አላማ፣ የመፅምሮር (አዕምሮ) ህዋሳችን፣ በጥንስሰ ውሁድ መሰረት ከስተቶችን ከመናገር ብቻ ስራ በጣም ከፍተኛ የሆነ የስራ ስሜት እንዳለው እና ዲስኩራችን በተፈጥሮው በገጠመኝ ለተሰጠን ቁስ ተቀራራቢውን መቻል ለመፍቀድ እራሱን ከፍተኛ ለሆነ መፅምሮር (አዕምሮ) እንደሚያነሳ፣ እነዚህም መፅምሮሮች፣ የምር የሆኑ እና የአንጎል ቅኝተ ብቻ ያልሆኑ መሆናቸውን በጣም በግልፅ በንቃተ ስሜት ፕሌቶ አስተውሏል። ገፅ

123

በዚህም፣ አካላዊውን ዓለም በሀሳቦች ግንኙነት ቅርጽ መሰረት ብቻ ውስጥ እንደሚቻል ለማየት የቻለ፣ ይህም ማለት፣ ለእኛ የተፈጥሮ ዋናው ስራ በሀሳብ ምንድስናዊ ቅርፅነት ምንሰራው እንደሆነ የታየው ፈላስፈ ነው ይለዋል። የአገላለፅ ማጋነኑን ችላ ብለን ነጥቡን ብቻ ከተመለከትን፣ ከእራሱ ዘመን በላይ ሽቅብ የወጣውን የአዕምሮውን ሀይል እናያለን። የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ረድፋዊ ህልውና ከየት አመጣነው? ነጠላዎቹን ስብስቦች

አደራጅቶ ነገሮቹ የዚህ አይነት ረድፋዊ ህልውና አላቸው፡፡ በማለት አይደል? ሌላስ የገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውናዎች በዚህ መልክ ያሉ ከሆኑ፤ ይህንን ጠቅላይ ህልውና የሚነግረን ዲስኩር አይደለም? እነዚህ ዲስኩር ያሳየን ህልውናዎች በፍፁምነት ከገሀዱ ዓለም ጋር የሚጣጣሙ ባይሆኑም ተቀራራቢ ናቸው፡፡ ነገር ግን እነዚህን የህልውና ዕውቀቶች ለእለት ተዕለት እንቅስቃሴያችን በእርግጥም በሚታይ የሚዳሰስ ህልውና በቅደመ እሳቢነት እንይዛቸዋለን፡፡ በዲስኩር ህዋስ እንቅስቃሴያችንን የመምራት ተፅዕኖ የተነሳ ዲስኩር መንገድያዊነት ያለው ህልውና መሆኑ ወደድንም ጠላንም አይቀሬ ነው፡፡ ይህንን ሀይል በማየቱም ፕሌቶ፣ የሰውን ልጅ የዲስኩር ህዋስ በእያንዳንዱ ተግባር ውስጥ ያለ የሀሳብ ምህንድስናዊ ጥንስስ እንደሆነ በማሳየት የአዕምሮውን ሀይል ያሳየ ሰው ነው፡፡ ነገር ግን የሀሳብ እንዲህ ያሉ መርሃዊ አስተዋፅዖ ዎች ፍፁም የማይሳካ በሚሆንበት በገሀዱ ዓለም ህልዎች ውስጥ እንዲህ ማለቱ በቂ አልነበረም፤ ምክንያቱም የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች በተመለከተ፤ ገጠመኝ ከሚያቀርብልን የሚቻል ህግ ከወጣ፤ ዲስኩር ስላለ ብቻ የሚሆን ነገር የለም፡፡ ነገር ግን ደግሞ አሁንም የገሀዱ ዓለም ህልውና የተሻለውን ሥነ ምግባራዊ አማራጭ በማቅረብ ዙሪያ የዲስኩርን ፍፁምነት በሀሪ ይጠቅማል ይለናል፤

...ተፈጥሮንም በተመለከተ እራሱ፤ ፕሌቶ ከሃሳብ የመመንጨቱን ግልፅ ማመሳከሪያ አይቷል፡፡ የእፀዋት እና እንስሳት ረድፍ፤ የተለመደው የተፈጥሮ ረድፍ፤ ምናልባትም ደግሞ የምልኡ አፅናፈ ዓለም ባህሪይ፤ በሃሳብ መሰረት እና መሳሪያነት ብቻ ነው የሚቻሉት፡፡ እውነት ነው፤ የትኛውም ፍጡር በግለሰባዊ የህልውናው ሁኔታዎች ስር ከዚህ አይነት የላቀ ፍፁማዊ ሃሳብ ጋር በፍፁምነት አይጣጣምም፤ ልክ በቃ ሰው የሰው ልጅ ሃሳብ ጋር ብዙም እንደማይጣጣመው፤ ነገር ግን ሆኖም፤ ይህንን የሰው ልጅ ለድርጊቶቹ እንደ መሃንዲሳዊ ምስል ልኬት በነፍሱ ውስጥ ይሸከመዋል፡፡ ይህም ባይሆን፤ እነዚህ ሃሳቦች፤ በከፍተኛው አስተውሎት፤ በግላዊነት፤ ባለመቀየር እና በፍፁምነት የተቆረጡ በመሆናቸው፤ የነገሮች ምንጫዊ መንስዔዎች ናቸው፡፡ እና በፅንፈ ዓለም ውስጥ የየተገናኙ ቁሶች ጠቅላይ ብቻ ነው ለሃሳቡ በሙሉነት በቂ የሚሆነው፡፡ በዚህ ፈላስፋ ጽሁፍ ውስጥ የአገላለጾችን ማጋነን በመተው፤ አካላዊውን ዓለም በእግዜር ሁለንተናዊ ፍፁምነት ዘዬ ከመመልከት ወደ በፍፃሜዎች መሰረት በውስጡ ባለው መሃንዲሳዊ ምስል ግንኙነት ወደ መመልከት፤ ይህም ማለት፤ በሃሳቦች መሰረት ወደ መመልከት ሽቅብ መውጣት የታየው የአዕምሮ ሃይል ሊኮረጅ የሚገባው እና እንድናከብረው የሚጠይቅ ነው፡፡ ግን ሃሳቦች ብቻ ገጠመኝን የሚቻል የሚያደርጉባቸውን የሥነ ምግባርን፤ የህግን እና የሃይማኖትን መርሆች ንፍቀ ከበቦች በተመለከተ፤ ምንም እንኳን እዛ ውስጥ ሙሉ ወደሆነ አገላለፅ መቼም ባይደርሱም፤ ግን ፕሌቶ፣ የመርህ ተገቢነታቸው በሃሳብ በሚፈርሰው በተጨማሪም ህጎች የተፈረደ ስለሆነ ብቻ ያልተመሳከረ ልዩ ቦታ ለራሱ በባለቤትነት አስመስክሯል፡፡ ምክንያቱም ተፈጥሮን በተመለከተ፤ ገጠመኝ ህጎችን ያቀረብልናል እና የእውነትም ምንጭ

ነው፤ ነገር ግን ከሥነ ምግባራዊ ህጎች ጋር በተዛመደ፤ ገጠመኝ የቅገጥና ወላጅ ነው እና ከተደረገው ተነስተን ማድረግ የሚገባንን የሚያዙትን ህጎች መገደብ ወይም መቅሰም በከፍተኛ ደረጃ መጥፎ ነው። ገፅ 124

ሆኖም ይላል ካንት፤ ፕሌቶ በዚህ ገጠመኝን የመተው አካሄዱ ወይም የጥበብ አስተውሎትን ብቻ ህንፃ ለመገንጋት ባለው ጥድፍያ ተነሳ ሀሳብ ብቻ ውስጥ ጉብቶ ጠፍቷል ይለዋል። ይህም የዲስኩርን ትንበያዊ አካሄድ ብቻ የመከተል ዳፋ ነው ይለዋል። ይህም ስለ የገህዱ ዓለም ህልውናዎች ዲስኩራዊ ህልውና መፍትሄ ስናገኝ፤ ይህ ብሉ ፕሪንት በሚለን መሰረት መስራት አለመስራታችንን ጨርሰን ለማየት ከመጓጓት የተነሳ የሚፈጠር ስህተት በሁሉም ፈላስፋ ውስጥ ያለ ችግር ነው። ብሉ ፕሪንትን አዘጋጅቶ መጨረስ ላይ ደርሰን ካልተሳካ ላለማዘን በማለት ምርምራችንን ለማቋረጥ ሰበብ እንፈጥራለን። እናም ፕሌቶ የዲስኩርን ሀሳባዊ ፈጣሪነት ካገኘ በኋላ ምርምሩን በደንብ እንዳያጠናቅቅ ያደረገው ይኸው አይነት ጉጉት ነው ይለናል፤

...የሃሳብን ግዙፍ ህንፃ በቶሎ መጨረስ እና ከዛ፤ መሰረቱ ጥበቅ ድፍን ይሆን ወይ አይሆን እንደሆነ ለመጀመሪያ ጊዜ መመርመር መጀመር የሰው ልጅ ዲስኩር በትንበያ ውስጥ ያለው የጋራ እጣ ፋንታ ነው። እዚህ ነጥብ ላይ ከተደረሰ፤ ሁሉም አይነት ሰበቦች ይፈጠራሉ፤ ቋሚነት ያነሰው በመሆኑ እንዳናዘን ለማፅናናት ወይም እንደውም ጨርሰውንም ይህን ያህል ወደ ኋላ የቀረውን እና አደገኛውን ምርምር ሙሉ በሙሉ ማስወገድ እንድንችል። ገፅ

22

ፕሌቶ የገጠመኝን አስተዋፅዖ ሳይተው እራሱ ያገኘውን የሀሳብ መሪነት ለገጠመኝ ሊያስተምራት ሲገባው ትቷት ሄደ ይለዋል። በዚህም ፕሌቶ አየር ባይኖር የበለጠ ፈጣንና ነፃ ሆኖ እበር ነበር እንዳለች እርግብ ነገር ሆነ ይለዋል። እናም አየሩን ሰንጠቃ ለመብረር የአየሩ ገደብ ስለተሰማት ይህ ገደብ ቢነሳ የተሻለ ፈጣንና ነፃ ይሆንልኛል ብላ በምናዪ እንዳሰበች አንድ እርግብ፤ ፕሌቶም የገህዱን ዓለም ህልውናዎች ህግ ትቶ እነዚህን ህጎች ሰብስቦ በሆነ መልክ በማድራጀት፤ የሆነን ህልውና ከመፍጠር ውጪ ሌላ ምንም ወዳልሆነው ባዶ ዲስኩር ውስጥ ጉብቶ ቀረ። የየሆነን ነገር ህልውና ሊያስብ ብሎ የገህዱ ዓለም የሆነ ህልውና ደንቃራ ሆኖበት ከሆነ፤ እዛ ደንቃራ የሆነበት ላይ የሀሳቡን ሀይል እንደመተግበር እና እንዲለፋ ከማድረግ ይልቅ እንደውም ይህ ደንቃራ ህልውና የለውም ብሎ አረፈው። ዲስኩር ብዙ ሀይል የሚያወጣው እና የሚበረታው በስሜት አስተውሎታዊው መስክ ውስጥ ባሉ ችግሮች ላይ በመስማራት እንደሆነም አልተገነዘበም ይለዋል፤

ቀላሏ እርግብ በነፃ በረራ በምትሰነጥቀው ስስ አየር ውስጥ የሚሰማትን ገደብ በማስተዋሏ፤ እንቅስቃሴዎቿ አየር አልባበሆነ ስፍራ የላቀ ነፃ እና ፈጣን ይሆናሉ ብላ በምናዪ ልታሰብ ትችላለች፤ ልክ በተመሳሳይ መንገድ ለመረዳታችን በሚያስቀምጠው ጠባብ ገደብ ምክንያት የስሜት አስተውሎትን ዓለም ትቶ

ከዛ በሃሳብ ክንፍ ከመረዳት ገደብ በላይ ወደ ንፁህ የጥበብ አስተውሎት ባዶ ስፍራ በመሄድ ጥሌቶች እንዳደረገው። ጥሌቶች በጥረቶቹ ሁሉ ምንም የምር እርምጃ እንዳልተራመደ በምልሰት አላሰበም። ምክንያቱም የጥበብ አስተውሎት ለእርምጃው ጉልበት እንዲያሰባሰብ ለማድረግ የሚያርፍበት ቦታ እና ሃይሎቹን ሊተገብርበት የሚችልበት የሆነ ለድጋፍ ሊያገለግለው የሚችል ምንም እምቢታ አልገጠመውም። ገፅ 22

1.3 ሊብንዝ

የጥሌቶችን ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት አስተዋፅዖ ባስቀመጠበት ወቅት እንዳየነው፤ ሊብንዝ የጥሌቶች ዘመናዊ መልክ ነው ብሎናል ካንት። አሁንም፤ በራሱ ህዋስ የሆነውን የስሜት አስተውሎት ውስጣዊ ተወካይ እና በራሱ ሌላ ህዋስ የሆነውን የጥበብ አስተውሎቱን የመረዳትን ህዋስ አንድ አደረጋቸው። በዚህም፤ የስሜት አስተውሎት የሆነውን ክስተትን (በውስጣዊ የግዜና የስፍራ ተወካል የሚሰራውን) እና መረዳትን(በፅንሰ ሀሳብ የሚሰራውን) ደባልቆ ክስተቶችን ተጨባጭና ረቂቅ የዛው ነገር በራሱ መልኮች አደረጋቸው ይለናል። ሊብንዝ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች የጥበብ አስተውሎታዊ ወይም ፅንሰ ሀሳባዊ ህልውናዎች ማድረግ፤ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ብቻ ከፅንሰ ሀሳባዊ የምልሰት እና የፈጠራ ስራነት ውጪ ምንም እንዳልሆኑ የማወጅ ያህል ነው። የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ክስተታዊ ተወካል በማያያዝ እና በመለያየት የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውናዎች ሊያቀርቡልን የሚችሉ የተለያዩ ህዋሳትን እንደ መፈለግ ፈንታ አንዱን ካንዱ ሳይለይ አምታታው። በዚህም ብቻ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ዲስኩራዊ ብቻ ህልውና ያላቸው አደረጋቸው፤

...ሊብንዝ፤ ክስተትን የጥበብ አስተውሎታዊ አደረገው፤ ልክ ቢቃ ሎክ በኑጎኒ (በየፅንሰ ሃሳቦች ምንጭ) ሥርዓቱ ውስጥ (እንደዚህ አይነት አገላለጾችን ለመጠቀም የሚፈቀድልኝ ከሆነ) የመረዳትን ፅንሰ ሃሳቦች የስሜት አስተውሎታዊ እንዳደረጋቸው፤ ይህም ማለት፤ እነሱ ከተጨባጭ ወይም ረቂቃዊ የምልሰት ፅንሰ ሃሳቦች በላይ ምንም እንዳልሆኑ አወጀ ማለት ነው። በመረዳት እና የስሜት አስተውሎት ውስጥ ቢሆንም፤ በመያያዝ ብቻ የነገሮችን የሚታይ የሚዳሰሳዊ ፍርዶችን ሊያቀርቡልን የሚችሉትን ሁለት የተወከሎች የተለያዩ ምንጮችን በመፈለግ ፈንታ፤ እያንዳንዳቸው፤ እነዚህ ታላቅ ሰዎች፤ በነሱ አስተያየት፤ ሌላኛው የየፊተኛውን ተወካሎች ማደናገር ወይም መደርደር እንጂ ምንም ሃላፊነት ስለሌለው፤ በወድያውነት ለየነገሮች እራሳቸው እንደሚተገበርነት ከእነዚህ ህዋሶች ለአንዱ እውቅና ሰጡ። ገፅ 111

ሊብንዝ፤ የስሜት አስተውሎት የራሱ የተነጠለ የመወከል ዘዬ ምንጭ መሆኑና መረዳትም በራሱ የመወከል ዘዬ ምንጭ መሆኑን ሊስት የቻለው እና በዚህም የስሜት አስተውሎት ውጤት የሆነው የክስተት ቅርጽ የመረዳት ከሆነው ፅንሰ ሀሳባዊ ትንተና

የመጣ መሆኑን ሊስት የቻለው፣ ከፅንሰ ሀሳባዊ ምርምር በኩል ብቻ መረዳትን ሲያየው፣ ከስሜት አስተውሎት ጋር ሲያየው አንድ ሆኖ ስለታየው ነው ይለናል። ሊብንዝ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ፅንሰ ሀሳባዊ ግብአት የሌላቸው መሆኑ አልታየውም ወይም የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች የሚመጡት ከፅንሰ ሀሳባዊ ምልክታዎች ምንጭ ውጪ በየሆነ ሌላ ምንጭ መሆኑ አልታየውም። ይህም ሆኖ ይህንን የስሜት ህዋሳዊ ምልክታ የነገር በራሱ መልክ አድርጎ ወስዶታል፤ ነገር ግን ገና የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ተቀብለው መለያየት እና መተንተን ሳያደርጉበትም እራሱ፣ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ከገሀዱ ዓለም ህልውናዎች የሚመጣው የግዜና የስፍራ አመክንዮአዊ ድርዳሮ ቅርጽ አላቸው፤ ይህም ቢሆን እኛ ውስጥ የተቀመጠ ቅርጽ ነው፤

...ሁሉንም ነገሮች ከእርስ በእርሳቸው ጋር በፅንሰ ሃሳቦች ብቻ መሳሪያነት አነፃፀረ እና በተፈጥሯዊ ሁኔታ፣ መረዳት እንዲታይ ፅንሰ ሃሳቡ ከሌላው የሚለይበት ከመሆኑ ሌላ ምንም ልዩነት አላገኘም። በራሳቸው ውስጥ የራሳቸውን የመለያየ መሳሪያ የያዙ የስሜት አስተውሎት ውስጠ ገፅ ሁኔታዎች እንደ ቀዳሚ አላያቸውም፤ ምክንያቱም ለእሱ የነገረው የስሜት አስተውሎት የተወከለ ዘዩ የሆነ እና የየትኛውም ነጠላ የተወከሎች ምንጭ ያልሆነ ነበረ። በአመክንዮአዊ ቅርፅነቱ ረገድ፣ ከመፅምሮር (አዕምሮ) በመረዳት የሚለይ ቢሆንም እንኳን፣ ለእሱ፣ ከስተት የነገር እራሱ ተወክል ነበረ፤ ይህም ማለት፣ መነጠል እና መለየት የየመረዳት ሃላፊነት በየሆነው በየነገር ፅንሰ ሃሳብ ውስጥ ጎንዮሻዊ ድብልቅ የሆኑ ተወካዮችን ቢያዘነት፣ ከስተት ከየተለመደ ትንተና የጎደለው ከመሆኑ ጋር ማለቱ ነው። ገፅ III

የከስተትና የትንተና ስራ ወይም የስሜት አስተውሎትና የጥበብ አስተውሎት ልዩነት ከፍ ያለ፣ በተግባር ውስጥ ከመዋሀዳቸው በላይ የተሻገረ ልዩነት ጉዳይ ሆኖ ሳለ እና ይዘታቸውም ምንጫቸውም የሚለይ ሆኖ ሳለ፣ ሊብንዝ ከስተትን ከመተንተን የተሰወረ የአንድ ነገር በራሱነት አካል አድርጎ በማቅረቡ ተሳስቷል ይለዋል። ከዚህም በላይ፣ ይህንኑ የነገር አዕምሯዊ ተወክል የነገር በራሱ ወይም መሰረታዊ ተፈጥሮው አድርጎ ማቅረቡ ሌላው ከባዱ ስህተት ነው ይለዋል። የመረዳት እና የስሜት ህዋስ ምልክታዎች ልዩነት የገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ነው፤ ልዩነታቸው የአመክንዮ ቅርጽ ብቻ ነው ማለቱ የይዘትም ልዩነት ያላቸው መሆኑን ገሸሸ ያደረገ ነው። በዚህም፣ ሁለቱም ቅርፆች፣ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች የሚሻገር ነገር አዕምሯችን የሚጨምር መሆኑንም ያላየ ነው። ስለዚህ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ነገሮችን በራሳቸው እንደሆኑት ሳይሆን እኛ አስተዋፅዖ አድርገን የሚመጡ ምልክታዎች ናቸው። የስሜት ህዋሳት ምልክታ የገሀዱን ዓለም ህልውና እንደ ከስተት የሚቆርጥ እንደመሆኑ፣ የሚያሳየንን ሀሳብ ወይም ንቃት በአዕምሯችን ስናይ፣ ይሄ ከስተት እንደምናየው የተቆረጠው በእኛ ብቻ መሆኑ ይገባናል ይለናል፤

በግልፅ ተሻጋሪያዊ ሆኖ ሳለ እና ግልፅነትን ወይም ስውርነትን ብቻ

በሚመለከት ሳይሆን፤ የሁለቱንም ይዘትና ምንጭ የሚመለከት ሆኖ ሳለ፤ የስሜት አስተውሎት እና የጥበብ አስተውሎት መሃል ያለን ልዩነትን እንደ የአመክንዮ ልዩነት ብቻ አድርጎ የሚያይ እንደመሆኑ፤ የሊብነዝ ምልፋዊ ፍልስፍና የመዕምሮሮቻችንን ተፈጥሮ እና ምንጭ ምርምርን በተመለከተ፤ ሙሉ በሙሉ የተሳሳተ አተያይን ማስቀመጡ መታወቅ አለበት። ምክንያቱም የስሜት አስተውሎት ህዋስ፤ ያልተለየ እና የተወናበደ የቁሶችን እንደ በራሳቸው ነገርነት መመዕምሮር (አዕምሮ) ለእኛ የሚያቀርብ የሆነ ብቻ ሳይሆን ግን በገሃድነትም በጭራሽ እነዚህን ዕውቀት አይሰጠንም። በተነፃፃሪው፤ ወድያው በሃሳባችን ውስጥ የራሳችንን ርዕሳዊ /ግላዊ/ ተፈጥሮ ባረቀቅን በዛው ቅፅበት፤ በስሜት አስተውሎት የውስጠ ገፅ ባህሪያት ተሰጥተው የተወከለው ቁስ፤ ሙሉ በሙሉ ይጠፋል። ምክንያቱም ይህ ርዕሳዊ (ግላዊ) ተፈጥሮ ብቻ ነበረ የቁሱን ቅርጽ እንደ ክስተት የቆረጠው። ገፅ 37

ቀጥሎም ካንት፤ የእኛ ተፈጥሮ በሆኑት በስሜትና በሀሳብ በህሪያቶቻችን መሰረት ቁሶችን ያስተዋልንባቸው ውስጣዊ ተወካዮቻችን፤ ከእኛ የስሜት እና የሀሳብ ባሕሪያት የሚመነጩ እንጂ የገሀድ አለሙ በራሱ ወይም ቀጥታ ባሕሪያት አይደሉም። እነዚህ ስሜታዊ እና ሀሳባዊ ተወካዮች በገሀዱ ዓለም ውስጥ አይገኙም እና እነዚህ የሚገኙት ገሀዱ ዓለም ለእኛ ተፈጥሮ ባለው ዝምድና ውስጥ ነው፤ ስለዚህ ይህንን ዝምድናዊ ቅርጽ የገሀዱ ዓለም የአራሱ ዕውቀት ነው ልንል አንችልም። የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ዕውቀት ለእኛ ያላቸው ዝምድና ለህዋሶቻችን ያላቸው ዝምድና ነው። ህዋሶቻችን ደግሞ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች በመጀመርያ በስሜት ህዋስ ምልክታነት ይቀበሏቸውና (የስሜት ህዋስ ምልክታ የገዢ አይደለም የእኛ ችሎታ ነው) በግዜና ስፍራ ቅርፆች ያስቀምጧቸዋል፤ እነዚህ የዝምድና አደራደሮች ናቸው። እነዚህን ዝምድናዎች ነው በክስተትነት የምንቀበለው፤ እነዚህን የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች በራሳቸው እንደ የሆኑነት የማውቅ አይደለሁም፤

...በዝምድናዎች ብቻ መሳሪያነት፤ አንድ ነገር በአራሱ ሊታወቅ አይችልም። እና ስለዚህ በውጪያዊ አስተውሎት በኩል ለእኛ የዝምድናዎች ብቻ ተወካዮችን እንጂ ምንም እንደማይሰጠን በፍትሃዊነት ሊደመደም ይችላል የተባለውም፤ ውጪያዊ አስተውሎት በተወከሉ ውስጥ የቁሱን ለርዕሱ /ለግሉ/ ያለውን ዝምድና ብቻ ሊይዝ እንደሚችል ግን የቁስ መሰረታዊ ተፈጥሮ የሆነውን፤ ይህም ማለት፤ በራሱ እንደ ነገርነት የያዘ አይደለም ተብሎ በፍትሃዊነት ሊደመደም ይችላል። ገፅ 38

ለምሳሌ ክስተት የሚሰራበትን የስፍራና የግዜ ውስጣዊ ቅርፆችን የወሰድን እንደሆነ፤ ለእኛ የሰው ልጆች እንደሚታዩን ውስጣዊ ቅርጽ ባይኖራቸው ኖሮ ወይም የቁስ ወይም የገሀዱ ዓለም በራሱነት ባህሪ ቢሆኑ ኖሮ፤ በእኛ ብቻ በውስጣዊ ቅርፅነታቸው መሰረት የተለያዩ ዝምድናዎችን መቅረፅ ባልቻልን ነበረ ይለናል። የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ውስጣዊ

እንደናደርጋቸው የሚረዱን የውጫዊው ህልውና ባህሪያት የሆኑት የግዜና የስፍራ ውስጣዊ ምልክታዎች ቀድመው በውስጣችን ባይኖሩን ኖሮ፤ ስለ ገሀዱ ዓለም ህልውና የተለያዩን ዝምድናዎች መጠንሰስ እንዴት ብለን እንችላለን? ቋሚ የሆነ እዕምሯዊ የሆነ ቅርፃቸው ኖሮን ነው እንጂ፤ ስለዚህ ለሌሎች ሁሉ ህልውናዎች እንደቋሚ መስፈርት ሆነው፤ ሌላውን ሁሉ በአስፈላጊ ሁኔታነት የሚቀድሙ ናቸው እንጂ የነገር በራሱነት መመዕምሮር (አዕምሮ) አይደሉም ይለናል፤

...ስፍራ (እና ግዜም)፣ ነገሮች ለአንተ ውጪያዊ ቁሶች የሚሆኑበት ውስጤታዊ ሁኔታዎችን በብቸኝነት የሚይዝ እና ከእነሱም ውጪ ርዕሳዊ (ግላዊ) ሁኔታዎች ቁሶች በራሳቸው ምንም ነገር ያይደሉበት የውስጠ ገፅ ብቻ ቅርጽ ባይሆኑ ኖሮ፤ ውጪያዊ ቁሶችን በተመለከተ፣ የትኛውንም ጥንስስ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገርን ልታበጅ አትችልም ነበር። ስለዚህ እንደ የሁሉም ውጪያዊ እና ውስጣዊ ገጠመኞችን አስፈላጊ ሁኔታዎችነት፣ ስፍራ እና ግዜ፣ ከነሱ ጋር በተዛመደ፣ ሁሉም ቁሶች፣ ስለዚህ ከስተቶች ብቻ የሚሆኑበት እንጂ በራሳቸው ነገሮች በመሆን ነጠላ ዘዩ ያልቀረቡልን የሆነበት የውስጠ ገፆቻችን ሁሉ ርዕሳዊ/ግላዊ/ ሁኔታዎች ብቻ መሆናቸው የሚቻል ወይም ሊሆን የሚችል ብቻ ሳይሆን ሊጠረጠር በማይችል ሁኔታ እርግጠኛ ነው።
ገፅ 38

በዚህም መሰረት፣ የቁሶች ተወካል ዝምድናን እንጂ ምንም ካልየዛ እና አዕምሯችን ውስጥ ምንም የምንም ነገር በራሱ ተፈጥሮ ዕውቀት ያልተቀመጠ ከሆነ፣ ታዲያ ይህ ውስጣዊ ቅርጽ ምንድነው ያልን እንደሆነ፣ አዕምሮ እራሱን በራሱ ለመንካት የቁሶችን አዕምሯዊ ተወካይ የሚያመርትበት ዘዩ ነው ይለዋል። አዕምሮ በራሱ ውስጥ በእራሱ ባህሪ መሰረት ለመስራት ነገሮችን ወደ እንደዚህ አይነት ከስተቶች በመጀምር መቀየር አለበት። ውጪያዊውን ዓለም ወደ ራሱ ዘየ ለማምጣት በግልፅ እየሄደ እንዴት የነገሮችን በራሳቸው ህልውና ዕውቀት ይሰጠናል?

...ከዝምድናዎች በቀር ምንም ነገር ያልያዘ የሆነ እንደሆነ፣ አዕምሮ በእራሱ እንቅስቃሴ እራሱን የሚነካበት ዘዩ ከመሆን ውጪ ሌላ ምንም ነገር ሊሆን አይችልም፣ ለመጥቀስም ያህል፣ ለእራሱ ተወካዮችን እያቀረበ ነው፤ በተከታይነትም፣ አዕምሮ በእራሱ እራሱን የሚነካበት ዘዩ ማለት ነው፤ ይህም ማለት፣ በቅርፁ ረገድ ምንም ሊሆን አይችልም ውስጣዊ አስተውሎት እንጂ፤ እያንዳንዱ ነገር በስሜት አስተውሎት መሳሪያነት መወከሉ እስከ አሁን ከስተታዊ ነው። ገፅ 38

እናም ይላል ካንት፣ ሊበንዝ የስሜት አስተውሎትን እና የጥበብ አስተውሎትን ተሻግሮ የልዩነታቸውን ይዘትና ምንጭ ለማየት ከፍ ማለት ስላልቻለ፣ የሀሳብን ቅርፆች የነገሮች ውስጣዊ ወይም መሰረታዊ ተፈጥሮ በማድረግ ተሳሳተ ይለዋል። ሊበንዝ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎችን እንደ የነገር በእራሱ መቁጠር እና ፅንሰ ሀሳቦችን እና ሀሳቦችንም

የነገር በራሱነት ቀጣይ ወይም ጥልቅ ዕውቀቶች አድርጎ መውሰድን ቀጠለ። በዚህም መሰረት፣ የገሀዱን ዓለም እንዲህ ያለ ስርዓት በዚህ አቀረብ። ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች እውቀታችን እነሱን የሚሻገር ነገር እንደምናበረክት አልገባውም፤ ይህን መረዳት ያልቻለው በህዋሶቻችን አሻሚነት ነው ይለናል፤

የተጨበጨበለት ሊበንዝ፣ ይህ የተሻጋሪዊ ርዕስ ዶክተሪን ስለ ጎደለው እና በተከታይነትም፣ በምልስት ፅንሰ ሃሳብ አሻሚነት በመታለል፣ የዓለም ን የጥበብ አስተውሎታዊ ስርዓት አበጅ፤ ወይም ይልቅ እንደውም ሁሉንም ቁሶች ከመረዳት ህዋስ ጋር ብቻ በማነፃፀር እና የሃሳብን ቅርፃዊ ፅንሰ ሃሳቦች በማርቀቅ፣ የነገሮችን ውስጣዊ ተፈጥሮ ቀጥታ ለመፅምሮር (አፅምሮ) የሚችል አድርጎ እራሱን አመነ። ገፅ 111

1.4 ጀን ሎክ

ሊበንዝን ከሎክ ጋር የተነፃፀረበትን አንቀፅ እዚህ እንድንመው፤ ሎክን በንፅፅር ከማየት ብንጀምር ጥሩ ስለሆነ፤ ከዚህ ቀደም፣ በፕሌቶ ዘመናዊው መልክነት ሊበንዝ መነሳቱን እናውቃለን፤ ከዛም ከሊበንዝ ጋር በአንፃራዊነት ሎክ መቅረቡን እናስታውሳለን፤ በዚህ አቀራረብ ውስጥ ሊበንዝ የገሀዱ አለም የከስተት ይዘት ምንጭ የጥበብ አስተውሎት ወይም መረዳት ነው ማለቱ እና ሎክ ደግሞ መረዳትን እራሱ ገሀድ አለማዊ ከስተት ነው በማለት የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች የገሀድ አለሙ ከስተት አድርጓል በማለት በንፅፅር አቅርቦት ነበረ። በዚህም፣ ሁለት የተለያዩ የይዘትና የተግባር ምንጭ ያለቸውን ህዋሳት ወደ አንድ በማምጣት፣ ሊበንዝ የጥበብ አስተዋሎታዊ ነገሮች በራሳቸው የያላቸው መሰረታዊ ረቂቅ ተፈጥሮዎች ናቸው ሲል፣ ሎክ ደግሞ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች፣ ነገሮች ውስጥ ያሉ ነገሮች ተጨባጭ ተፈጥሮ ናቸው አለ ይለዋል። በዚህም፣ ሎክ፣ መረዳታችን ውስጥ የሚፈጠሩትን ፅንሰ ሀሳቦች የእኛ አስተዋፅዖ የሌለባቸው የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች በሀሪ ያደርጋቸዋል። ሊበንዝ በተቃራኒው እኛ የነገሮችን በራሳቸው ተፈጥሮ ማየት እንችላለን ሲል ሎክ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች በራሳቸው እንደሆኑት ለማወቅ ይቻላል ብሎ ማሰቡም፣ ልክ እንደ ሊበንዝ አሁንም የህዋሶቻችን አበርክቶዎች ላይ ወጥ ልየታ ባለማድረጉ፣ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች እኛዊ ህልውናዎችን እንደሚያቀርቡልን ሳይላይ አንድ ላይ ጨፈለቃቸው ይለናል፤

...የመረዳትን ፅንሰ ሃሳቦች የስሜት አስተውሎታዊ እንዳደረጋቸው፤ ይህም ማለት፣ እነሱ ከተጨባጭ ወይም ረቂቃዊ የምልስት ፅንሰ ሃሳቦች በላይ ምንም እንዳልሆኑ አወጀ ማለት ነው። ገፅ 111

ሎክ ማሰብ፣ ከከስተታዊ የገሀዱ ዓለም ገጠመኝ ተነስቶ ወደ ፅንሰ ሃሳባዊ ጠቅላይነት እንዴት ነው የሚሄደው የሚለውን መመርመሩ ጥሩ ነው፤ ነገር ግን ይህን ሲመረምር ውስጤታዊ ብቻ የሆኑትን የመረዳትን ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦችንም በተመሳሳይ መንገድ በነጠላ የስሜት አስተውሎት ውስጥ ያሉ ናቸው ማለቱ ትክክል አይደለም ይለናል ካንት፤ ይልቅ

በመረዳት ነጣይ አካሄድ ውስጥ ግን ከገጠመኝ ከፍ ባለው ውስጤታዊው አካሄድ ውስጥ ነው የሚወለዱት ይለናል። ጆን ሎክ፣ የማሰብን ዱካ ከስሜት ህዋሳቶቻችን ምልክታዎች ጀምሮ እስከ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ድረስ ተከትሎ፣ ከነጠላ ገጠመኝ ተነስቶ፣ ገጠመኝን የሚቻል ያደረጉት የመጀመርያ ቅድመ ሁኔታዎችን መሰነጣጠቁ ትልቅ እምርታ ነው። በዚህም ትልቅ መንገድ አሳይቶናል። ነገር ግን ነፃዎቹ ውስጣዊ ፅንሰ ሀሳቦቻችን ከስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች የተለዩ ስለሆኑ፣ እነሱን በቀጥታ ከየስሜት ህዋሳዊው ምልክታችን ጋር በተያያዘ ልናገኛቸው አንችልም። ምክንያቱም ገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ነፃ የመሆናቸው ባህሪ ነው የስሜት ህዋሳቶቻችንን ምልክታዎች በራሳቸው ዝርዝሮች መሰረት የሚያያይዛቸው እና የሚለያያቸው ይለናል፤

ከልዩ ነጠላ የስሜት ህዋስ አስተውሎት ወደ ጠቅላይ ፅንሰ ሀሳብ የሚደረግ እንደዚህ አይነት የመፅምርኞችን የመጀመሪያ ጥረቱ ላይ የሚደረግ ምርምር ያለ ጥርጥር እጅጉን ጠቃሚ ነው። እና የተጨበጨበለት ሎክ፣ የዚህን ምርምር መጀመሪያ መንገዱን በመክፈቱ ልናመሰግነው ይገባል። ግን የንጹህ ውስጤታዊ ፅንሰ ሀሳቦች መቀሰም፣ እውነት ነው፣ በዚህ መንገድ መቼም ሊደረግ አይችልም፤ ይህንን በማየትም፣ ሙሉ በሙሉ ከገጠመኝ ነፃ መሆን ያለበትን ወደፊት በተግባር ላይ የሚያውላቸውን ጉዳይ በተመለከተ፣ ከገጠመኝ ከመውረድ በጣሙን የተለየ መሆኑን የሚያሳይ የልደት ወረቀት ሊኖራቸው ይገባል። ገፅ 53

በእርግጥም ይላል ካንት፣ ሎክ እነዚህን ውስጤታዊ የአፅምሮ በሀሪያት ገሀድ አለማዊ ገጠመኝ ማድረጉ በነዚህ ይዘቶች ምንጭ ላይ ምልሰታዊ ምርምር አለማድረጉ ነው ይለዋል። በዚህም የገሀዱን ዓለም ገጠመኝ ከገጠመኝ ርቀው ወደተቀመጡ የአፅምሮ ብቻ ይዘቶች ሁሉ ድረስ አስጠጋው፣ የህዋሳት ልዩነትን ቢያደርግ ኖሮ፣ ምንም እንኳን የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ከስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ተቀብለውን በቀጥታ ለማደራጀት ስለምንጠቀማቸው የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ውስጥ ቢገኙም፣ የነፃ አፅምሮችን ቅድመ እሳቤዎች ናቸው እንጂ የገሀዱ ዓለም ለእኛ በእዛ መልክ አደራጅቶ ያስቀመጣቸው አይደሉም። ስለዚህም ከገሀዱ ዓለም ህልውናዎች አስተዋፅዖ ውጪ ያለን ነገር ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች መጨመሩ እና ሌሎቹን ህዋሳቶችን እንዲሁ ከስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ጋር አንድ እና ተመሳሳይ ሊያደርግ መሞከሩ ትክክል አይደለም። ይለናል፤

የተጨበጨበለት ሎክ፣ በነዚህ ነጥቦች ላይ ምልሰት ስለጎደለው እና በገጠመኝ ውስጥ ያሉ የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ገጠመኝ ውስጥ ስለገጠሙት፣ ከገጠመኝ ውስጥ ሊቀስማቸው ፈለገ እና አሁንም በጣም ያለተከታታይነት፣ እንደሙከራ፣ ከእነሱ እርዳታ ጋር ከገጠመኝ ሁሉ ገደብ በላይ ወደ ተቀመጡ መፅምሮች ለመድረስ መሞከሩን ቀጠለ። ገፅ 55

ግን ከሱ በኋላ የመጣው ዴቪድ ሂዩም፣ ምንም እንኳን የገሀዱን ዓለም ገጠመኝ

በመተማመን ጉዳይ ላይ ከሎክ ጋር ቢስማማም፣ ሎክ እንዳደረገው ገጠመኝን ወደ ላይ የአዕምሮ ይዘቶች ድረስ ለመሄድ ያደረሰው በመጀመርያ እነዚህ የአዕምሮ ብቻ ይዘቶች ቀድመው በአዕምሮ ውስጥ ብቻ የተገኙ በመሆናቸው መሆኑን አስተዋለ፤ ግን የባሰ ደግሞ እነዚህን የአዕምሮ ይዘቶች ተማምኖ የገጠመኝን ገደብ ማለፍ አይገባም ብሎ ወደ ኋላ ተመለስ ይለናል። ዴቪድ ሂዩም፣ እነዚህን የአዕምሮ ብቻ ይዘቶች የያዘው መረዳት በእነዚህ ፅንሰ ሀሳባዊ ብቻ ይዘቶቹ የቀረበለትን የገጠመኝ ቁስ በእራሱ መልክ እንደሚያመርት ቢያስተውል ወደኋላ አይመለስም ነበረ፤ ሎክ መረዳት እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦችን ተጠቅሞ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች በራሱ የህልውናዎች ቅርጽ መሰረት በማድራጀት የህልዎች አምራች እንደሆነ ቢያስተውል ኖሮ፣ የእነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች መሰረታዊ አስፈላጊነት የገሀዱ ዓለም አያደርግም ነበረ፤ ዴቪድ ሂዩም፣ የፅንሰ ሀሳቦችን አስፈላጊ በሀሪ ተረድቶ፣ ግን የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች በራሳቸው ያቀረቡት እንዳልሆነ አውቆ ግን አዕምሯችን እንደዚህ ወሳኝ ሚና ይጫወታል ብሎ ሊያምን የሚያስችለውን በቂ ምርምር ስላላደረገ ተወው ይለናል፤

...ይህንን የሚቻል ለማድረግ፣ ዴቪድ ሂዩም፣ ፅንሰ ሀሳቦቹ ውስጤታዊ ምንጭ ሊኖራቸው መገባቱ አስፈላጊያዊ እንደሆነ አስተዋለ። ግን በመረዳት ውስጥ እርስ በእርስ ያልተገናኙ ፅንሰ ሀሳቦች፣ በዚህም ሆነ በዛ፣ በቁስ ውስጥ በአስፈላጊነት እንደተያያዙ መታሰብ መገባታቸው እንዴት ሊቻል እንደቻለ ሊያብራራ አልቻለም። እና ይህም ማለት፣ መረዳት እራሱ ምናልባት በእነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች መሳሪያነት ቁሶቹ ለእሱ የሚቀርቡለት የገጠመኝ ደራሲ መሆኑ አልመጣለትም። እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች ከገጠመኝ ለመቅዳት ተገዶ ነበር፤ ይህም ማለት፤ ከገጠመኝ የተደጋገመ ግጥምጥሞሽ የተነሳ በስህተት የሚታይ የሚዳሰስ ተብሎ ከሚቆጠር ግላዊ (ርዕሳዊ) አስፈላጊነት ለመቅዳት ተገዶ ነበር። ግን ከእንደዚህ አይነት ፅንሰ ሀሳቦች እና ከእነሱ ከሚነሱ መርሆች ጋር በፍፁም ተከታይነት ቀጠለና፣ የገጠመኝን ገደቦች ማለፍ የማይቻል አድርጎ አወጀ። ገፅ 55

ሆኖም ሎክ በዚህ አካሄዱ የገሀዱን ዓለም ገጠመኝና ውስጤታዊ ፅንሰ ሀሳቦችን ገደብ በማጥፋት ውስጤታዊ ፅንሰ ሀሳቦችን የገጠመኝ በማድረግ በገጠመኝ ውስጥ ሊፈልጋቸው መጣሩ ትልቅ ብክነት ሲሆን፣ ዴቪድ ሂዩምም እነዚህን ውስጤታዊ ፅንሰ ሀሳቦች መጠራጠር ውስጥ በመግባቱ ውድቀት ነው ይለናል። ሎክ መረዳታዊ ፅንሰ ሀሳቦች የራሳችን መሆናቸውን ቢለይ ኖሮ፣ ዲስኩርም ከዛው ቀጥሎ ስለሚነሳ፣ ከዚያ ሰፊ ምልክታን አዳብሮ ብዙ መመራመር እና የዲስኩር ንም ሀይል፣ በዚህም፣ የአዕመሯችንንም ሀይል በበለጠ ማስፋት ማብራራት ይችል ነበረ። ነገር ግን የፅንሰ ሀሳባችንን መነሻ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ንብረት በማድረግ ስለገደበው አባከነው። ሂዩም ይህንን የአዕምሮ አስተዋፅዖ ቢረዳም፣ በዚህ ሀይል ዳር ድንበር ወይም ክልል ጉዳይ ላይ ሳይመራመር ይህንን ህዋስ መጠራጠር ተገቢ ነገር ነው ብሎ አቆመ፤

ከነዚህ ሁለት የተጨበጩበላቸው ሰዎች፣ የፊተኛው፣ ለብኩንነት ሰፊ በር ከፊተ (ምክንያቱም ዲስኩር አንዴ ከጎኑ የማይጠረጠር ትክክል ካለው፣ በአሻቂ የለዘብተኝነት ግብረ መልስ በተዘጋጁ ገደቦች መታጠርን ለእራሱ አይፈቅድም፡፡) የኋለኛው፣ በምልኡነት ለጥርጣሬ እራሱን ሰጠ፡፡ እንዳሰበው፣ የመፅምሮር (አዕምሮ) ህዋስ መታመን የሚገባው አለመሆኑን ካገኘ በኋላ የሚመጣ ተፈጥሯዊ ዳፋ ነው፡፡ ገፅ 55

ግን ሎክ የመረዳትን ሥነ አካላዊ ስርዓት ለማበጀት የሄደበት መንገድ ትልቅ አበርክቶ ነው ይለናል፡፡ በዚህም፣ ለመረዳት ህዋስ ብርሀን አምጥቶል፡፡ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ባህሪያት ናቸው ቢላቸውም፣ ከተራው የስሜት ህዋስ ምክከታዎች በመነሳት እያንድዳንዱን የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ሥነ አካላዊ ምርምር ዝርዝር አድርጎ በማስቀመጡ መረዳት ማለት ምን እንደሆነ በብርሃን አሳይቶናል ይለዋል “...ሎክ በሚባለው ሰው የሰው ልጅ የአረዳድ ሥነ አካል ተደርገው በመቀመጣቸው የተስፋ ብርሃን ወጥቶልናል፡፡” ገፅ 6

1.5 ዴካርትስ

የገሀዱን ዓለም ህልውና ጣል ጣል በሚያድርገው አካሄዱ የዴካርት አቀራረብ ከፕሌቶ ይለያል፤ አሰባላሁ ስለዚህ እኔ ነኝ(አለሁ) ወይም ህልው ነኝ የሚለው ድምዳሜው ማሰባቸንን ከገጠመኝ የተነጠለ ማስመሰሉ እና በንቃተ ስሜት የማይስተዋል ህልውናን ያገኘ ማስመሰሉ ፉርሽ ሊደርግ የሚችል ነው ይለዋል፡፡ ዴካርትስ፣ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች አካል መሆናችንን፣ የሌላውን እና የእራሳችንም ህልውና የምናውቅበት ከሆነው መንገዳችን ጋር ግራ ያጋባው ይመስላል፡፡ ፕሌቶም እንዲሁ፣ የገሀዱን ዓለም ህልውናችንን ጣል ጣል ያደረገ ነበረ፡፡ የእራሳችንም ሆነ የሌሎች ነገሮች ህልውና፣ በመጀመርያ ደረጃ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህጎች መሰረት የታጠረ ነው፡፡ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህጎች ውስጥ የማይቻል የሆነን ነገር ህልውና በሀሳብ ሰበብ ማግኘት ወይም ማወቅ እችላለሁ ማለት ትረፉ ልፋት ነው፡፡ ይሄን ነው ፕሌቶ የገሀዱ ዓለም ወላጅ ግን ደግሞ በራሱ ህልው ያደረገው፡፡ ይሄ ባዶ ፅንሰ ሀሳብ ነው፡፡ ወይም ባዶ ቃል ነው፡፡ ይሁን እንጂ፣ ሀሳብ ወይም ፅንሰ ሀሳብ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ከስሜት ህዋስ ምልክታዎች ተቀብሎ በመሀለኝነት ስለሚመለከታቸው ‘አዎ’ ለገሀዱ ዓለም ቀጥታ ህልውናዎች አስቸጋሪነትን ሊያቀርብ ይችላል፡፡ ስለዚህ ሀሳብም ሆነ ፅንሰ ሀሳብ እራሱን መልሶ ለመገምገምም ሆነ ያገኘውን ለማረጋገጥ ትክክለኛው ቦታ የገሀዱ ዓለም ህልውና ነው፡፡ ዴካርትስ ግን ይህንን የገሀዱ ዓለም ህልውና ህግ ወደ ኋላ ገሽሽ አድርጎ የእስተሳሰብን ችሎታ ለብቻው የቆመ ‘ስባላሁ ስለዚህ ህልው ነው አለ’ ይለናል፤

ከገጠመኝ የማንቀጥል ከሆነ ወይም በክስተቶች ተጨባጭ መገናኘት ህጎች መሰረት የማንቀጥል ከሆነ፣ ወድያው በንቃተ ስሜት የማናስተውለውን የአንድ ነገር ህልውና እንደምናገናኝ ማስመሰል ከንቱ ነው (የፕሌቶስ ሃሳብ)፡፡ ይሁን እንጂ፣ ህልውናን በመሃለኝነት በማመሳከሩ ተምሳሌታዊነት ለእነዚህ ህጎች

ሃይለኛ ተቃውሞዎችን ወደፊት ያመጣል። ስለዚህ ለእሱ መልሶ መመሳከር ይህ ትክክለኛ ቦታው ነው። ገፅ 97

ዴሞክራሲ፣ አስተሳሰብን ከገጠመኝ ነጥሉ ህልውናውን በሀሳብ ስር ለማመሳከር መሞከሩ ከእኛ ውጪ ስላሉ ነገሮች ገጠመኝ የሌለንና ምናብ ብቻ ያለን አስመስሏል ይለዋል። እንደውም ውስጣዊው ገጠመኛችን እራሱ በውጫዊ ገጠመኝ እሳቤ ስር ከውስጥ እንደሚሰራ ለዴሞክራሲ ልናመሳክርለት ይገባል ይለናል። ይህም ማለት፣ መረዳትም ሆነ ዲስኩር ውስጣዊ ሀይል ቢሆኑም፣ የመቻላቸው ፋይዳም ሆነ ይዘት የሚያተኩረው ውስጣዊው አበርክቷቸው የሚቻል በሆነው የገሀዱ ዓለም መሰረት ነው። “...የውጪያዊ ነገሮች ገጠመኝ እንዳለን እና ይህም ምናባዊ ብቻ እንዳልሆነ የሚፈልገው ማመሳከር ሊሰካካ ይገባል። ለዚህም አላማ፣ ውስጣዊው እና የማይጠረጠረው ገጠመኛችን እራሱ የሚቻለው በቀደመ ውጪያዊ ገጠመኝ እሳቤ ስር መሆኑን ለዴሞክራሲ ማመሳከር አለብን።” ገፅ 97

በመጀመርያ ደረጃ፣ የዴሞክራሲ ‘አስባሉ’ ስለዚህ ህልው ነኝ(እኔ ነኝ)’ የሚለው አረፍተ ነገር፣ በአመክንዮአዊ ድርዳሮው፣ የሚያስብ ሁሉ ህልው ነውን በቅድመ እሳቤነት ይይዛል ማለትም

‘እያንዳንዱ የሚያስብ ህልው ነው፣

እኔ አስባለሁ፣

ስለዚህ ህልው ነኝ።

ማለት ነበረበት ይላል። ማለትም፣ የእሱን ህልውና ዕውቀት ከእራሱ የማሰብ ህልውና ብቻ ቀስሞት ሊሆን አይችልም፤ የሌሎች ብዙ ወይም የእንዳንዱን የሚያስብን ህልውና ማስረጃ ከያዘ በኋላ ነው የእራሱን ህልውና የሚቀስመው። ከእራሱ አንድ ነጠላ፣ የሌሎችን ሁሉ ህልውናዎች ማረጋገጫ እንደማግኘት ነው የሱ አቀራረብ። “...ዴሞክራሲ እንዳለው፣ ህልውናዬ “አስባለሁ” ከየሚለው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር የሚቀሰም ተደርጎ ሊወሰድ አይችልም፤ ምክንያቱም በዚህ ጉዳይ፣ ዋናው “እያንዳንዱ የሚያስብ ህልው ነው” የሚለው መነሻ መስፈርት መቅደም አለበት፤” ገፅ 137

በመቀጠልም፣ የዴሞክራሲ ‘አስባለሁ’ ከፍ ያለ ንፁህ የመረዳት ፅንሰ ሀሳብም አይደለም፤ ይልቅ ተጨባጭ አስተውሎት ነው። ምክንያቱም ‘አስባለሁ’ ለነጠላ ቁስ ያልተቆረጠ በመሆኑ፣ የተቆረጠን ቁስ ይቀድማል እንጂ የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሃሳቦች ድረስ የሚደርስ ነገር አይደለም። ስለዚህጠቅላይ ሀሳብ ብቻ ቢሆንም፣ ስለ ያልተቆረጠ ተጨባጭ ፈይዳ ነው የሚገልፀው እንጂ ያልተሰጠን፣ ያልተቆረጠን ቁስ የሚገልፅ አይደለም ይለናል። ይህ ማለት፣ ‘አስባለሁ’ በነጠላ ያልተለየን የስሜት ህዋሳዊ ምልክታ የሚቀድም ጠቅላይ ድምዳሜ ነው። በዚህም ስለ የገሀዱ ዓለም ህልውና የቀረበ ድምዳሜ አይደለም፤ ይህ ቢሆን ኖሮ፣ የመረዳትን ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ይቀራረብ ነበረ። ‘አስባለሁ’ የዚህ ህልውና ቢኖረው ኖሮ፣ በስሜት ህዋሳዊ ምልክታ የተሰጠን ህልውና የበለጠ ለማደራጀት ይውል

ነበረ፤ በሌላ ጎን ደግሞ ‘አስባለሁ’ ከእሱ ውጪ ያሉን የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች መቻል ለማጣራት የቀረበ እንደመሆኑ፤ ለየህልውና መቻል ውስጣዊ ግብአት ለመሆን የቀረበ አይደለም። ስለዚህ ‘አስባለሁ’፤ ከስተታዊ ህልውናንም አልያዘም፤ ነገር በራሱነትንም አልያዘም ግን ስለ የምር (ክስታታዊ) ነገሮች ፋይዳን ይዟል፤ ነገር ግን ይህ ክስታታዊ ፋይዳው ለክስተቶች ሀሳብ በአጠቃላይ ነው፤ ለሆነ የተቆረጠ ነጠላ ክስተት በቀጥታ አይደለም፤

...“አስባለሁ” የሚለው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር፤ ያልተቆረጠ ተጨባጭ ውስጠ ገፅን በመግለፅ፤ የንቃተ ስሜት አስተውሎት ነው (በተከታይነትም፤ የስሜት አስተውሎት መሆን ያለበት የስሜት አስተውሎት የሚገባው መሆን፤ በዚህ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር መሰረት ላይ መቀመጡን በማመሳከር)፤ ግን ከግዜ ጋር በተዛመደ፤ በመደብ መደቦች መሳሪያነት የንቃተ ስሜት አስተውሎት ቁስን መቁረጥ ክልሉ የሆነውን ገጠመኝ ይቀድማል። እና ህልውናው፤ በዚህ የሀሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ውስጥ ያለው ህልው ላልተቆረጠ የተሰጠ ቁስ የማይተገበር እንደመሆኑ፤ ግን ፅንሰ ሃሳብ ላለን ብቻ እና ከዚህ ፅንሰ ሃሳብ ተለይቶ እና ከዚህ ፅንሰ ሃሳብ ውጪ ህልው መሆኑን ወይም አለመሆኑን ልናውቅ ለምንሻው ብቻ የሚተገብር እንደመሆኑ፤ የመደብ መደብ አይደለም። ምንም እንኳን ለሃሳብ ብቻ በጠቅላይ ቢሆንም፤ ያልተቆረጠ የንቃተ ስሜት አስተውሎት እዚህ ጋር የተሰጠ የሆነን የምር ነገር ብቻ ነው በፋይዳዊነት የሚወክለው፤ ነገር ግን እንደ ክስተቶች ወይም እንደ ነገር በራሱነቱ (ኖሚና) ሳይሆን፤ እንደ የሆነ የምር ህልው እንደሆነ ነገር ብቻ ነው ፋይዳው፤ በዚህም፤ በ ‘አስባለሁ’ የሃሳብ መቅረቢያ አረፍተ ነገር ውስጥ የተመረጠ ነው። ገፅ 137

ግን ይላል ካንት፤ በ‘አስባለሁ’ ውስጥ ያለው ኢጎ(እኔነት) የጥበብ አስተውሎታዊ ነው። ምክንያቱም የአዕምሮ ብቻ ድርጊት ነው። ‘አስባለሁ’ ተጨባጭ የእኔነት አገላለፅ ነው ማለት የእኔነት ጠቅላይ ድምዳሜ ነው። ይህም ማለት፤ ዲስኩራዊ ድምዳሜ ነው፤ ነገር ግን ስለ ተጨባጩ ‘እኔነት’ ነው፤ ወይም በገሀዱ ዓለም ወይም በስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ማመሳከርያ ስለያለው ስለ ‘እኔነት’ ነው፤

ምክንያቱም “አስባለሁ”ን የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ተጨባጭ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ብዬ ሰጠራ፤ በዛው በሀሳብ ማቅረቢያው አረፍተ ነገር ውስጥ ያለው ኢጎ ተጨባጭ ተወክል ነው ማለቴ አይደለም፤ በተነፃፃሪው፤ በንፁህነት የጥበብ አስተውሎታዊ ነው፤ ምክንያቱም በጠቅላይ የማሰብ ተወክል ነው። ግን ለማሰብ ሥረ አካልን ለአዕምሮ ከሚያቀርበው ካለ የተወሰነ ተጨባጭ ተወክል የአዕምሮ ድርጊት የሆነው ...። ገፅ 137

‘አም’ ይላል ካንት፤ ዴካርትስ እንዳለው፤ አስባለሁ እኔ ነኝነት አለው፤ ህልውናም ውጪ ከያለ ተጨባጭም ይነሳል እንጂ ውጪያዊ ተጨባጭ ብቻ አይደለም፤ ይልቅ እነዚህ

ውጪያዊ ተጨባጭነት በተሰጡበት ነጠላ ዘዩ መሰረት፤ ለውስጣዊው አስተውሎት የሚስማማ ውስጣዊ ብቻ የሆነ ቅርጽ አለ፤ ይህን ተጨማሪ ጨምሮ ነኝ የምለውና ሳይጨመር ያለው እኔ የተለያየ ነን ይለናል። ሀሳብ (ዲስኩር) ሀሳብ የሆነለትን ተጨባጭ ተቀራራቢ ነገር የማያገኝ ከሆነ፤ ሀይሉ ተገቢና ፋይዳ ያለው ከየሚሆንበት የተፈጥሮ መመርያ ስር ይወጣል። ሀሳብ በሚቻል የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ንፍቀ ከብብ ውስጥ ሲሆን በሁሉም ነጠላዎቹ ውስጥ ተቀራራቢውን ቁስ ማግኘትም ሆነ ወደ ህልውና ማምጣት ይቻላል። ዲስኩርን ብቻ የህልውናዎች ምንጭ የማያደርግ ተጨባጭ ሀሳብ፤ ዲስኩር በትንቢያዊ ፍላጎቶቻቸው ብቻ እንዳትጋልብ የሚደረግን ብልጫ ያመጣልናል። የዴካርትና የፕሌቶ ዝንባሌ ግን ዲስኩርን ትንቢያዊ ፍላጎት ብቻ መታዘዝ ይመስላል፤

...ተጨባጭ ነት፤ የዲስኩር ዶግማዊ ሰው ቃል ሊገባልን የሚችለውን የትኛውንም በመብለጥ የሆኑ አስፈላጊያዊ ብልጫዎችን በማካካሻነት ሊያስቀርልን ይታገላል። ምክንያቱም በተጨባጭ ሰው ሲተገበር መረዳት ሁሌም በትክክለኛ የምርምር መሰረቱ ላይ ነው፤ ይህም ማለት፤ ሊያስሰው የሚችለው የሆነው እና ስለዚህ ከግልፅ የጥበብ አስተውሎት ጋር፤ ከየትኛውም አቅጣጫ በሚመጡ ገደቦች እንዲቆም ሳይደረግ፤ መፅምሮናን በደህንነት የሚያረዝምበት የሆነው የሚቻል የገጠመኝ መስክ ላይ ሲሆን፤ መረዳት የምርምር መሰረቱ ላይ ነው። እዚ በራሱ ውስጥ ብቻ ሳይሆን በሁሉም ግንኙነቶቹ ውስጥ ለውስጠ ገፁ ትክክለኛ ቁስ ማግኘት እና ማቅረብ ይችላል እና ማቅረብም አለበት፤ ወይም በዚህ መሰረት ላይ ፅንሰ ሃሳቦችን ካሰማራ፤ ተቀራራቢውን ምስል በግልፅ እና ስህተት በማይገባቸው ውስጠ ገዦች ሁሌም ማቅረብ ይችላል። ቁሱን ሊያውቀው ለማይችለው ሃሳብ እራሱን ለማጣበቅ ብሎ፤ የተፈጥሮን መመርያ ማውገዝ በጣም አላስፈላጊ ነው። ምክንያቱም እንደ የጥበብ አስተውሎታዊ ብቻ ረቂቅ አካልነታቸው፤ በየትኛውም ውስጠ ገፅ ውስጥ ሊወክሉ አይችሉም። ገፅ 158

1.6 አሪስጣጣሊስ

ነገሮች ቋሚነታቸውን የሚቀዱበት ቋሚ ንጥረ ነገር ያለ መሆኑን ያገኘ ባለ የሰላ አፅምሮ ነው ይለዋል አሪስጣጣሊስ። እነዚህን ንጥረ ነገሮች በነገሮች ውስጥ ነው ያገኛቸው ስለዚህ የነገሮች መሰረታዊ መደብ መዳቢዎች ነው ያላቸው። እኛ ግን የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ብለናቸዋል። አሪስጣጣሊስ የመረዳትን ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ለማግኘት ሲሄድ አላማው የነገሮችን ምንድን የሚያቋቁመውን ንጥረ ነገር ማግኘት በመሆኑ አላማችን አንድ ነው ይላል ካንት። ስለዚህ አሪስጣጣሊስ የመረዳትን ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች በጠራቸው ስም ጠርተን የመደብ መደቦች ብለናቸዋል። ምክንያቱም የነገሮችን ህልው መደብ የሚመድቡ ቀዳሚ መደቦች በመሆናቸው ይለናል። አሪስጣጣሊስ፤ ምንም እንኳን የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦችን የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች አካላት የሆኑ በአፅምሮ

ተበርብረው የሚገኙ ቢያደርጋቸውም፤ መረዳታዊ ቋሚ ፅንሰ ሀሳቦች ግን እንዳሉ፤ ንግግር እና ሀሳቦችን የእነዚህን በቅድመ እሳቤነት እንደሚይዙ በመሆኑም ቅርጽ ያለ እንደዚህ አይነት ቋሚ ህልውና ንግግር እና ማሰብ የማይቻል እንደሆነ አግኝቷል፤ የመደብ መደቦች ብሎ ንፁሆቹን የመጀመርያ ፅንሰ ሀሳቦች በግርድፍ ነው። “እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች ከአርስጣጣሊስ ጋር ሆነን የመደብ መደቦች ብለን እንጠራቸዋለን፤ በማስፈፀም ውስጥ ያለውን ትልቅ ልዩነት ሳንጨምር፤ በምንጭነት አላማችን ከእሱ ጋር አንድ በመሆኑ ።”

ገፅ 49

አሪስጣጣሊስ ከፍተኛ የሆነ የሰላ አሳቢ ከመሆኑ የተነሳ የመረዳትን ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ለማግኘት የጣረ ቢሆንም፤ በዚህ አካሄዱ ውስጥ መሪ የሆነ መርህ ሳይኖረው በዘፈቀደ ነው የሰበሰባቸው። ይህም ማለት እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች ለመሰብሰብ የአቅጣጫ ግልፅነት አልነበረውም፤ ከዚህም ከዚያም ነው የለቃቀማቸው። ፅንሰ ሀሳቦቹ እራሳቸው የእኛ እንጂ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ያለመሆናቸው የአቅጣጫ ግልፅነት ቢኖረው ኖሮ፤ ከየትም በዘፈቀደ አይሰበሰባቸውም ነበረ፤ ከምሳሌ፤ ድምዳሜን የመስራት መንገድ ወደ ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች አያደርሰንም፤ ምክንያቱም ፅንሰ ሀሳቦቹ ተሰብስቦ ከተደመደመው ሌላ የሆኑ፤ ከተሰበሰበው ጋር የማይመሳሰሉ፤ ንፁህ አዕምሯዊ ክስተት ብቻ ናቸው፤ ድምዳሜን በመስራት መንገድ ከሄድን እነሱ ንፁሆችን ፅንሰ ሀሳቦች የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ወስጥ ከተን ማደናገፍ አይቀሬ ነው ይለናል፤

ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች በዘፈቀደ ፍለጋ በፈንጠዝያ አይደለም የተበጁት፤ በፍለጋችን ላይ ከምሳሌ ድምዳሜን የመቅሰም ዘዴን እስከተጠቀምን ድረስ፤ በዚህ መንገድ በዚህም በእንቅጩነት እነዚህን ፅንሰ ሀሳቦች መቼም ልንረዳቸው እንደማንችል ሳንመለከት፤ ሌሎች የትኛቸውም በንፁህ መረዳት ውስጥ አይዘልቁም። እነዚህን መሰረታዊ ፅንሰ ሀሳቦች መፈለግ፤ እንደ አሪስጣጣሊስ ያለ የሰላ አሳቢ የሚገባው የየመደብ መደቦች ገቢታ ነበረ። ይሁን እንጂ፤ አሪስጣጣሊስ መሪ የሆነ መርህ ደሃ በመሆኑ፤ እንዲጋጠሙት ብድግ ብድግ አደርጋቸው። ገፅ 51

ሌላው፤ አሪስጣጣሊስ እነዚህን የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ውጫዊ ገጠመኝ ውስጥ ያሉ፤ አዕምሮ በሆነችሎታው የሚያያቸው የገጠመኝ ረቂቅ መሰረታዊ ተፈጥሮዎች ናቸው ማለቱን ከእነ ፕሌቶ አባባል ጋር በማነፃፀር ያስቀምጠዋል። የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ከራሱ ከገሀዱ ዓለም ህልውናዎች የሚመነጩ ናቸው በማለቱ፤ አሪስጣጣሊስን ከተጨባጭውያን ጋር መመደብ ብቻ ሳይሆን የእነሱ መሪም ሊሆን ይችላል። ይህንን የእሱ አስተማሪ ከነበረው ከፕሌቶ ጋር በማነፃፀር ስናየው፤ ፕሌቶ የእነዚህን ህልውናዎች ምንጭ ሀሳብ ከማድረጉ ጋር ተነፃፃሪ ነው፤

ከዲስኩር ንፁህ መዕምሮሮች ምንጭ ጋር በተዛመደ፤ በሙሉ ከገጠመኝ እንደተቀዱ አንዱ ትምህርት ቤት የሚይዝ እና ሌላው ትምህርት ቤት ደግሞ፤ ምንጫቸውን በዲስኩር ውስጥ ብቻ እንደሚቀዱ የሚያቀነቅን ሆኖ

እናገኛለን። አሪስጣጣሊስ ምናልባት የተጨባጭውን ራስ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል እና ፕሌቶ የኦሎጂስቶች (ክስተቶች ንፁህ ከአዕምሮ የሚመነጩ ናቸው የሚል) ራስ። ገፅ 266

1.7 ኢፕኩሪስ

ኤፒኩሪስ፣ የስሜት አስተውሎት ፍልስፍናዎች ራስ ነው ይለዋል ካንት። ይህ ማለት፣ ሥነ ጭብጣዊው የአስተሳሰብ ቁስ ያለው፣ የስሜት አስተውሎታዊ ወይም ውጫዊ የሚታይ የሚዳሰሰው ዓለም ውስጥ ወይም ገሣዱ ዓለም ውስጥ ነው። ሀሳብ ይህንን በትክክለኛ አመክንዮአዊ መስመር ለማስቀመጥ ይረዳናል እንጂ ሀሳብ ውስጥ ምንም የምር የሆነ ነገር የለም ነው። ይህንንም እውነተኛው ነገር ሀሳብ ነው ወይም ገሣዱ ዓለም ከሀሳብ የተሰራ ነው ከየሚለው የፕሌቶ አቀራረብ ጋር በተቃራኒነት ያቆመዋል። በዚህ ክፍፍሉ ውስጥ፣ ካንት፣ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች እና የዲስኩር ፅንሰ ሀሳቦች ህልውናን ምናባዊ ለማድረግ የሚያግዙ ናቸው ይላል ይለዋል ኢፕኩሪዮስን። አሁንም፣ የዚህ ተቃራኒ የተደረገው ፕሌቶ ነው። ፕሌቶ፣ የገሣዱ ዓለም ህልውናዎች ሀሳቦች ናቸው ከማለትም አልፎ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች እውነተኛውን ህልውና በማበላሸት ቅገሩት ይፈጥራሉ በማለቱም ይዞታል። ኢፕኩሪዮስ ምንም እንኳን የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች እውነተኛ ህልውናዎች ናቸው ቢልም፣ መረዳት እና ዲስኩር አመክንዮአዊ አስተዋፅዖ እንጂ የይዘት አስተዋፅዖ የላቸውም ብሏል። ፕሌቶ ግን ይህ የፅንሰ ሀሳብ ህዋስ በራሱ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታ የያለው ህልውናን የመፍጠር ብቃት ያለው ነው ይለናል፤

ከዲስኩር መዕምሮ (አዕምሮ) ቁሥነት ጋር በተዛመደ፣ ፈላስፎች፣ ምናልባት፣ የስሜት አስተውሎታዊን እና የጥበብ አስተውሎታዊን ተብለው ሊከፋለፈሉ ይችላሉ። ኢፒኩሪስ የየፊተኛው ራስ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል፤ ፕሌቶ ደግሞ የየኋለኞቹ። ልዩነቱ የሰላ እንደመሆኑ፣ እዚህ ጋር ያለው ልዩነት በቀድሞ ግዜያቶች ጀምሮ ያሉን ግዜያቶችን ይጠቁማል እና ለረጅም ግዜም ተይዟል። የፊተኛው፣ በደነገገው መሰረት፣ የምርነት በስሜት አስተውሎት ቁሶች ብቻ ውስጥ ነው ያለው እና እያንዳንዱ የቀረው ነገር ምናባዊ ብቻ ነው፤ የኋለኛው በሚደነገገው መሰረት፣ የስሜት አስተውሎቶች የቅዥት ወላጆች ናቸው እና እውነት ያለው በመረዳት ውስጥ ብቻ ነው። የፊተኞቹ ለመረዳት ፅንሰ ሃሳብ የሆነ አይነት የምርነትን አልከለከሉትም፤ ነገር ግን ለእነሱ መረዳት አመክንዮአዊ ብቻ ነው፤ ለሌሎቹ ሚስጥራዊ ነበር። የፊተኞቹ፣ የጥበብ አስተውሎታዊ ፅንሰ ሃሳቦችን ተቀብለዋል፤ ነገር ግን የስሜት አስተውሎታዊ ቁሶች ብቻ የምር ህልውና እንዳላቸው አወጁ። የኋለኞቹ፣ ሁሉም የምር ቁሶች የጥበብ አስተውሎት የሚገባቸው መሆንን ይዘዋል እና በእነሱ አስተያየት፣ የመረዳትን ሃሳቦች ለማድናገር ብቻ ከሚያገለግለው ከየስሜት አስተውሎት ተለይቶ ንፁህ መረዳት ውስጠ ገፅ የማድረጊያ ህዋስ እንዳለው ያምናሉ። ገፅ

ኢፕሱረስ፣ ንፁ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦችን እንደ አመክንዮአዊ ብቻ መርሆች አይቷቸው ከነበረ፣ እነዚህ መርሆች ከዚህ አይነት የሚታይ የሚዳሰስ ስምሪት በተጨማሪ ምናባዊውንም ሀሳብ ለመምራት መሰረታዊ መርህ እንደሚያቀርቡ ለማየት ብቻ ሳይሆን ውጪያዊውን የሚታይ የሚዳሰሰውን ገሀድ ዓለም ለመረዳት መርህ እንደሚያቀርቡ አይቶ ተጠቅሞት እንደሆነ አናውቅም። ስለዚህ የአመክንዮ ቅርፆችን እንደመርህ አላያቸው ይሆናል ይለናል። ኢፕሱረስ፣ መረዳት እራሱን የሚያስማራባቸውን የአመክንዮዎችን ህልውና ከተቀበለ፣ በዛውም እንደ ቅርጽ ያላቸውን ተፅዕኖ እንደ የመርህ ወይም ቋሚ አቅጣጫ ተቀብሎ እንደሆነ አናውቅም። ነገር ግን እነዚህ ነገሮች አብረው የሚሄዱ ናቸው። እንደዚህ ከሆነ፣ ፅንሰ ሀሳባዊ ህልውና የስሜት ህዋሳዊ ምልክታ ላይ እንደሚጨመር ያመነ ያደርገዋል። “ኤፒሱሪየስ እነዚህን መርሆች ለመረዳት የሚታይ የሚዳሰስ ስምሪት እንደ አቅጣጫ መቼም አስተጋብቷቸው ይሆን ወይ አይሆን፣ አሁንም አጠራጣሪ ጉዳይ ነው።” ገፅ 159

ከተጨባጩ ዓለም ንፍቀ ከበብ በላይ ያለ ህዋስ መኖሩን፣ ተፈጥሮ ውስጥ ከክስተት ህጎች ነፃ በሆነ ሁኔታ የሚሰራ ህዋስ መኖሩን ወይም ከተፈጥሮ በላይ በየመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳብ ውስጥ መንስዔ መኖሩን ሳያስተባብል፣ ግን ትንበያዊ(ምናባዊ) ለሆነው ዲስኩር መመሪያ የሚሆኑ ናቸው ካለ፣ በዚህ አገላለፅ የተነሳ አስተባብሏል ሊባል አያስፈልግም፤ እንደውም ይበልጥ እነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች የምርምሩ መንፈስ ነበሩ ነው የሚባለው ይለናል። ወይም ደግሞ፣ እነዚህ አመክንዮአዊ ቅርፆች ለዲስኩር ትንበያዊ ፍላጎት በመርህነት ከማገልገል ውጪ ምንም ፋይዳ በገሀዱ ዓለም ውስጥ የላቸውም ካለ፣ ይህ ከዲስኩር ተግባር ማዕቀፍ ብቻ ሲታይ ትክክለኛ ሥነ ጭብጣዊ አቅጣጫ ነው። ይህን ማለቱ፣ አመክንዮአዊ ቅርፆች ዲስኩርን ምናባዊ ወይም ትንበያዊ ያደርጋሉ፤ ግዜ እና ስፍራ የማይገድቧቸው የሆኑ ናቸው፤ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ለማብራራት አይጠቅሙም፤ ምክንያቱም ማብራሪያቸው የግዜ እና የስፍራ ገደቦችን ተፅዕኖ አይቀበልም፤ ነገር ግን መቀበል አለብን ገደብ ነው ማለቱ ከሆነ፣ በዚህም፣ ዲስኩርን የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ጥሬ እቃ ላይ ማስማራት አለብን ማለቱ ከሆነ፣ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች የተጠጋጋ ህልውናን ለመቅረፅ እንጠቀም ማለቱ ከሆነ እና የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ከገሀዱ ዓለም ህልውናዎች መቻል ህግ ውጪ ለያለ ህልውና መፍጠሪያ ዲስኩርን አንጠቀም ማለቱ ከሆነ፣ ዲስኩራችን በትንበያዊ ግስጋሴው እንደመርሆች ሊወስዳቸው የሚገባቸው ናቸው። በዚህም፣ የኢፕሱሪየስ አይነቱ ማጣጣል ዲስኩራዊ ወይም አመክንዮአዊ ህልውናዎችን አለመቀበል ማለት አይደለም፤

...እውነት ነው፣ ለዲስኩር ትንበያዊ ትግበራ መርሆዎች ከመሆን ሌላ ምንም ካልነበሩ ከየትኞቹም የጥንት ፈላስፎች በተሻለ፣ እዛ ውስጥ ለእውነተኛ ፍልስፍናዊ መንፈሱ ማስረጃ ይሰጣል። ከስተቶችን በማብራራት ውስጥ፣ የምርምር መስኩ በስፍራ ገደቦችም ሆነ በግዜ መጀመሪያ እንደሌለው ነገር

መቀጠል ያለብን መሆኑ፤ ዓለም የቀረበበትን ግሉዝ እቃ ባጣቀሰ በገጠመኝ አስተምሮት የረካን መሆን ያለብን መሆኑ፤ በየተፈጥሮ የማይለወጡ ህጎች ከተቆረጠው በቀር ከነጥቶችን የመውለጃ ሌላን የትኛውንም ዘዬ መፈለግ የሌለብን መሆኑ እና በመጨረሻም፤ የክስተትን ወይም የዓለምን እራሱን ከዓለም የተለየ የመንስዔ የሚፈተሽ አንብሮት ማስመራት የሌለብን መሆኑ የሚሉት ትንበያዊ ፍልስፍናን ለማስፋፋት እና በአሁኑ ጊዜ፤ ምንም ያህል በትንሹ ቅቡልነት ያላቸው ቢሆኑም፤ ያለጥርጥር ትክክል የሆኑትን የሞራል መርሆች እውነተኛ ምንጮች ማግኛ መርሆች ናቸው። በተመሳሳይ ጊዜ፤ ከትንበያ ብቻ ተነስቶ፤ እነዚህን ዶግማዊ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮች ጣልጣል ለማድረግ የሚሻ ሰው፤ በዚህ ዲስኩር ምክንያት አስተባብሏቸዋል ተብሎ ሊከሰስ አያስፈልግም። ገፅ 159

ያም ሆነ ይህ ይላል ካንት፤ ኤፒኩርስ በፍልስፍናው ስርዓት ውስጥ አወኩ ካለው ወይም ከሚያውቀው በላይ ተናግሯል ይለናል። ምክንያቱም በስሜት ህዋስ ምልክታዎቻችን ውስጥ የቱም የስሜት ህዋስ ምልክታ ከአመክንዮዊ ቅርጽ ግብአት ነፃ ሆኖ እንደተቀመጠ አላሳየም። እንደውም የስሜት ህዋስ ምልክታዎች እራሳቸው፤ ከእኛ ጋር ብቻ በተዛመደ፤ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ቋሚ መርህ የሆኑትን ጊዜ እና ስፍራን እንደሚመለከቱ አጣርቶ አላሳየም። ስለዚህ ከሚያውቀው ወይም አውቃለሁ ብሎ ካሳየን በላይ ነው የደመደመው፤ ምክንያቱም የስሜት አስተውሎት ምልክታዎች እውነተኛቹ ህልውናዎች ናቸው ብሏልና፤

ሁለቱም፤ ኢፕኩሪየስ እና ፕሌቶ በሥርአቶቻቸው ውስጥ ከሚያውቁት በላይ ደንግገዋል። የፊተኛው፤ ሳይንስን ያበረታታል ያስለጥናልም፤ ምንም እንኳን ወደ ተግባራዊነት ባደላ መልኩ ቢሆንም። የኋለኛው፤ ተግባራዊውን ለመመርመር እጅግ በጣም ጥሩ የሆኑ መርሆችን ያቀርብልናል፤ ነገር ግን ወደ ትንበያዊ መምፅምሮር ልንደርስ የምንችልበትን እያንዳንዱን ነገር በተዛመደ፤ ጉዳዩ ለአካላዊ ምርምር ትልቅ ጉዳት በሚያመጣ መልኩ የተፈጥሯዊ ክስተቶች ተምሳሌታዊ ማብራሪያዎችን ቆርጦ እንዲቀጥል ለዲስሰኩር ይፈቅድለታል። ገፅ 159

1.8 ፕሪስትሊ

ካንት ስለ ፕሪስትሊ የሚያነሳው ስለ ዴቪድ ሂዩም በሚያነሳበት አውድ ውስጥ ነው። ይህም ሁለቱንም እንደ የጥሩ ሥነ ምግባር ባለቤቶች ይወስዳቸውና ግን በተለይ ፕሪስትሊ የዲስኩር ብቻ ልምምድ ከበዛበት የህይማኖት መስክ ውስጥ መጥቶ፤ በተለየ አቀራረብ ቢሆንም፤ ዲስኩርን ያጣጣለበትን እና ንፁህ ዲስኩርን ትቶ ወደ የውጪ ተጨባጭ አስተውሎት ያተኮረበትን ምክንያት ለዲስኩር ብሎ ይሆናል ብሎ የሚፈተሽ አንብሮት እስከማለት ይደርሳል። በዚህም ፕሪስትሊ ከህይማኖት ፍልስፍና ውስጥ

ቢመጣም፤ ተሻጋሪያዊ የሆነው የሀይማኖት ትንቢያዊ ዲስኩር የማያውቀው የሆነ አይነት ተጨባጭ የፍልስፍና አቋም በመያዙ፤ ተሻጋሪያዊ ዲስኩር የሆነውን የፍቃድ ነፃነት እና የህይወት ነፍስ ፍልስፍናን ለምን ተውክ ብንለው፤ ልክ ዴቪድ ሂዩምን ለምን ዲስኩርን አትመኗት አልክ ብለን ብንጠይቀው የሚመልሰውን ነው ፕሪስትሊም የሚመልሰው ይህም፤ ዲስኩርን ለመጥቀም ነው፤ ይህም ዲስኩር ከተፈጥሮ ግዜያዊ ህጎች ጋር መቀናጀት እንጂ በምናብ መቃዠት ይጎዳታል ብዬ ነው ይላል። በተጨማሪም፤ ሁለቱም፤ በዲስኩራቸው ለደቂቃም ቢሆን ከተፈጥሮ ውጪያዊ ተጨባጭ መሰረት እራሳቸውን ቢያነሱ እራሳቸውን ያጡታልናም ነው ይለናል።

እናም የዲስኩር ፍላጎት መተንበይ ቢሆንም፤ ገና ለገና ይህንን ማድረግ ትችላለች እና ከሚቻል የገሀዱ ዓለም ንፍቀ ከበብ አውጥተን የራሷን አመክንዮ ቅርጽ ብቻ የሚከተልን ህግ ይዘን ሌላ ዕውቀት እንፈልግ ማለት ትርፉ ማለክለክ እንደሆነ እና ይህንን ድንቅ መክሊት በተገቢው እንጠቀመው ብሎ ሳይቆጭ የቀረ አይመስልም፤ ፀባዩ ሰናይ እምነት አስተማሪ የነበረ በመሆኑ፤ እንደዛ የሚያውቃትን ዲስኩር ሊያግዛት እና ሊገመግማት እንጂ እንዲተዋት የሚያደርገው ትንሽ ማስረጃ ያለው ሰው አይደለም ይለናል። ካለዛ፤ ፕሪስቲሊን ያነሳቸው የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ህልውና እንቅፅልሻዊ አቀራረብ ነው ያላቸው። ነገር ግን ደግሞ በዲሲኩር ትንቢያዊ ህልውናዎች ውስጥ ብቻ ህልውናን ከመሰረተ፤ የእራሱንም የስሜት ህዋሳዊ ህልውና ሊሰርዝበት ይችላል፤ ምክንያቱም ማንኛውንም ሀሳባዊ ህልውና በሀሳብ እንዳልነበረ ማድረግ ይቻላል። ሂዩምም እንዲሁ ከሚቻል የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህግጋቶች ውጪ በንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ ብቻ የነበሩትን የእሱን ዘመን የምር ህልውና ምርምሮች ከፅንፍ ትንቢያ ወደ ፅንፍ የስሜት ህዋስ ምልክታዎች መመለሱም ለተመሳሳይ አላማ ይሆናል። ምክንያቱም ዴቪድ ሂዩምም ወቅሳ አልባ የየሆነ ሥነ ምግባር ባለቤት የሆነ ሰው ነውና ይለናል፤

...የተሻጋሪያዊ ትንቢያ ምንም ጣዕም የሌለውን፤ ግን ሙሉ በሙሉ ለተጨባጭ መርሆች የተገዛ የሆነ ፈላስፋ የሆነውን ፕሪስትሊን፤ እነዛ ሁለት ዋና የሃይማኖት ዋልታ የሆኑትን የፍቃድ ነፃነትን እና የነፍስ ህያውነት (በእሱ አተያይ የወደፊት ህይወት ተስፈኝነት የትንሳኤ ተአመር ጉጉት ነው) ዶክተሪን ለመገልበጥ ምንድን አላማዎች እንደቀሰቀሱት ብንጠይቀው፤ ይህ ፈላስፋ እራሱ ትጉ እና ፀባዩ ሰናይ የሃይማኖት አስተማሪ በመሆኑ፤ በተቆረጠ ዘዬ የምናውቃቸው ብቸኛ ህጎች ከሆኑት ከነዛ ከየግሑዝ የተፈጥሮ ህጎች ይልቅ በሌሎች ከእሳቤ በገቡ ህጎች ማጣቀሻነት አንዳንድ ቁሶች ሲበየኑ እና ሲበራሩ የሚጎዳ ለሆነው ለዲስኩር ፍላጎት ብዬ ነው ከሚለው በስተቀር ሌላ መልስ ሊሰጥ አይችልም። እንቅፅልሻዊ አስተያየቶቹን ከየሃይማኖት ፍላጎቶች ጋር ለማስማማት የለፋውን የኋለኛውን ፈላስፋ መውቀስ እና ሃቀኛ እና ምልሰታዊ ሰውን ዋጋውን ዝቅ ማድረግ ፍትሃዊ አይደለም፤ ምክንያቱም የተፈጥሮን ሳይንስ መስክ በተወበት ቅፅበት እራሱን ያጣዋል። ከዚህኛው ባነሰ ባለ ጥፋ

ዝንባሌ ያልሆነውን እና በሞራላዊ ሥነ ምግባሩ በጣም ወቀሳ አልባ የሆነው እና ረቂቃዊ ትንቢያዎቹን ወደ ፅንፍ ርዝመት የገፋው ዴቪድ ሂዩምም ተመሳሳይ ሞገስ ይገባዋል፤ ምክንያቱም በትክክለኝነት እንዳመነውም፣ የእነሱ (የረቂቃዊ ትንቢያዎቹ) ቁስ ሙሉ በሙሉ ከተፈጥሮ ሳይንስ አጥሮች በላይ እና በንፁህ ሃሳቦች ንፍቀ ከበብ ውስጥ የተቀመጠ ነው። ገፅ 236

1.9 ተጨባጫውያን እና ትንቢያውያን

ካንት፣ እነዚህን የፍልስፍና መደቦች የቀደሙ ፈላስፎችን ስራ ቅርጽ አሲዞ ለማሰስ ስለተጠቀመባቸው እንደ የቀደሙ ፈላስፎች ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ነጥቦች እንያቸው። ይህ ክፍል የሚነሳው ይለናል ካንት፣ ከዲስኩር ሁለትዮሻዊ ባህሪ ነው። ይህም ዲስኩር በመረዳት ተግባር ውስጥ ሁለት አይነት ስራ ስላለው ነው። ይህም፣ አንዱ ስራ ጠቅላይ ተግባርን የሚፈፅምበት የሆነው ላይ ማተኮሩ ሲሆን፣ ሌላው ደግሞ፣ የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳብ በመሆን መረዳት በሚሰራቸው ዝርዝር ፅንሰ በሳቦች ውስጥ መሳተፉ ነው ይለናል። ከዚህም የተነሳ፣ የዲስኩር ን ንጥረ ነገሮች የሚመራመሩት ፈላስፎች አንዱን ጥለው አንዱን ወደ መደንገግ አዘንብለዋል ይለናል። ግማሾቹ ጠቅላዩ የዲስኩር ስራ ላይ አተኩረዋል ሌሎቹ ደግሞ በዲስኩር ዝርዝር ስራዎች ላይ። ከዚህም የተነሳ፣ ተጨባጫውያን እና ትንቢያውያን ልንላቸው እንችላለን። እነዚህ ሁለት መሰረታዊ የዲስኩር ተግባራት ወይም የአመክንዮአዊ ቅርጽ ተግባሮች የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ወይም የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎችን በተለያየ ፈርጅ የመለያየትና የማያያዝ የመረዳት አመክንዮ ተግባር ናቸው። እነዚህን ምልክታዎች እና ተጨማሪ አደረጃጀቶቻቸውን ከመርሆች ስር የሚመጡ አድርጎ መጠቅለል እና ወጥ ማድረግ ሌላው የአመክንዮአዊ ቅርጾች ወይም የዲስኩር ተግባር ነው።

ተጨባጫውያን በቀደምትነት እነዚህን የአመክንዮ ቅርጾች ለመለያየት እና ለመተንተን መጠቀሙ ላይ ያተኩራሉ፤ ትንቢያውያን ደግሞ እነዚህን የአመክንዮ ቅርጾች የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ጠቅላይ በሀሪ ለመገመት ይጠቀሙባቸዋል። ከዚህም የተነሳ፣ የእነዚህ ፈላስፎች የማሰብ ልማዳቸው የተለያየ እና የሚጋጭ ይመስላል። ከዚህም የተነሳ፣ ፀበኝነታቸውን የምር በመውሰድ ትንትናውያን ዲስኩር (የአመክንዮ ቅርጾችን) የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ጠቅላይ በሀሪ ለመረዳት የሚያደርገውን አካሄድ ተስፋ ለማስቆረጥ ይሄዳሉ። ትንቢያውያን ደግሞ የመረዳት ህዋስ ተግባር የሆነውን የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች መለያየት እና ማፍታታትን በማጣጣል በፀበኝነት ይቆማሉ። እነዚህ ባህሪያት ሁለትዮሻዊ የዲስኩር አመክንዮአዊ ባህሪያት ናቸው፤

...ዲስኩር በዚህ ረገድ ሁለትዮሻዊ እና የሚጋጭ ፍላጎትን ያሳያል፤ ይህም ማለት፣ በአንድ በኩል፣ ለጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር እርከን በተዛመደ በርዝመቱ ውስጥ (በአጠቃላይው ፍላጎቱ) በያለው ፍላጎት፣ በሌላ በኩል፣ ከህልው ኩነቶቹ መለያየት ጋር በተዛመደ ለይዘቱ ባለው ፍላጎት (ለግላዊነቱ

ባለው ፍላጎት ውስጥ) የሚጋጩ ፍላጎቶችን ያሳያል። በፊትኛው ጉዳይ፣ መረዳት በፅንሰ ሃሳቦች ስር የተሻለ ይመዕምርራል፤ በየኋለኛው ጉዳይ፣ በፅንሰ ሃሳቦች ውስጥ መረዳት የተሻለ ይመዕምርራል፤ ይህ መለያየት ለተፈጥሯዊ ፈላስፎች የተለየ በሆነ የማሰብ ልማድ ውስጥ እንደዚሁ እራሱን ይገልጣል፤ ከነዚህ የተወሰኑት፣ ድንቅ ትንበያዊ ጭንቅላቶች የሚባሉት እንዳንዶቹ፣ በክስተቶች ውስጥ ላለ ለተለያየነት ፀበኛ ናቸው ሊባሉ በሚችልነት፣ ሁሉም አይናቸውን በጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር እርከን ላይ አተኩረዋል፤ ሌሎቹ ደግሞ፣ ከተወሰነ ተጨባጭ ዝንባሌ ጋር፣ ይህም ማለት፣ ባለማቆም በክስተቶች ትንተና ላይ ያተኩራሉ እና በውስጣችን በጠቅላይ መርሆች መሰረት፣ የእነዚህን ክስተቶች ባህሪ ለመገመት የሚያስችለንን ተስፋ በአመዛኙ ያፈርሳሉ። ገፅ 211

ለምሳሌ እነዚህን ክፍፍሎች ማን በዋናነት አቀነቀነ ካልን፣ አሪስጣጣሊስን በቀዳሚነት ለተጨባጩ ውስጥ ብንመድበው ፕሌቶን ለትንበያውያን ልንወስደው አንችላለን ይለናል። በዚህ አካሄድም ብንቀጥል፣ አሪስጣጣሊስ፣ ሎክ፣ ኤፒኩረስ፣ ፐርስቲሊ፣ ዴቪድ ሂዩም፣ በአንድ መስመር በሌላኛ ጎራ ደግሞ፣ ፕሌቶ፣ ሊብንዝ፣ ዴካርት ወዘተ ብለን መቀጠል እንችላለን። እነዚህ ፈላስፎች አንዳቸውም የዲስኩርን ሁለትዮሻዊ አካሄድ ስርዓት ወደ ወጥ መፍትሄ አላመጡትም፤ እንደውም ይልቅ አንዳቸው የአንዱን ጎን በማጣጣፍ ቀጠሉ እንጂ። ለምሳሌ ኢፕኩሪየስ ፍፁም ትንበያዊ የሆኑትን ሂሳባዊ መርሆች ሳይቀር በሚቻል የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህግ መሰረት ልንቆርጣቸው እንችላለን ብሎ ትንበያዊ የአመክንዮ አጠቃቀም የሚባለው እራሱም ትንተናዊ ሆኖ ሊበራራ ይችላል እስከማለት ሄዷል ይለናል። የነዚህ ሁለት ትምህርት ቤቶች ዘመናዊ መልክ የሆኑት ሎክ እና ሊብንዝም ሁለቱም በፊናቸው ልዩነቱን አባሱት እንጂ መፍትሄ አልሰጡትም፤

ከዲስኩር ንፁህ መዕምርኖች ምንጭ ጋር በተዛመደ፣ ሙሉ በሙሉ ከገጠመኝ እንደተቀዱ አንዱ ትምህርት ቤት ሲይዝ እና ሌላው ትምህርት ቤት ደግሞ፣ ምንጫቸውን በዲስኩር ውስጥ ብቻ እንደሚቀዱ የሚያቀነቅን ሆኖ እናገኛለን። አሪስጣጣሊስ ምናልባት የተጨባጫውያን ራስ ተደርጎ ሊወስድ ይችላል እና ፕሌቶ የኑኦሎጂስቶች (ክስተቶች ከአዕምሮ የሚመነጩ ንፁህ ናቸው የሚል) ራስ። በዘመናዊው ግዜ የአሪስጣጣሊስ ተከታይ የሆነው ሎክ እና የፕሌቶ ተከታይ የሆነው ሊብንዝ ደግሞ (ምንም እንኳን በሚሰጥራዊነቱ ተከትሎታል ባይባልም)፣ ይህንን ጥያቄ ወደ ተደመደመ ድምዳሜ ለማምጣት አልቻሉም። በስሜት አስተውሎት ስርዓት ውስጥ ድምዳሜዎቹን ሁሉም በገጠመኛዊ ንፍቀ ከበብ ውስጥ የቆጠበው የኤፒክረስ አሰራር፣ ከአሪስጣጣሊስ እና ሎክ በላይ የባሰ ዳፋዊ ነበረ። በተለይ የኋለኛው፣ የአዕምሮን ሁሉንም ፅንሰ ሃሳቦች እና መርሆች ከገጠመኝ በመቅዳት፣ እነዚህን ሁሉ ፅንሰ ሃሳቦች እና መርሆች በማሰማራት ውስጥ ከነፍስ በላይ ያለውን የቁስን ህያውነት

እና የእግዚአብሔርን ህልውና፣ ይህም ማለት፣ የትኛውም ሒሳባዊ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር በሚኖረው የመሰካካት ተመሳሳይ ሃይል ሁለቱንም እንደ የሚቻል ገጠመኝነት ለማመሳከር እንችላለን እስከማለት ርቆ ይሄዳል።
ገፅ 266

አንድ ሰው እነዚህን ሁለት የሚጋጩ የዲስኩር ባሕሪያት ተከትሎ ፈላስፎቹን ያለ አድሎ ለመመርመር ቢሄድ፣ በነዚህ ፀበኛ ዶክተሪኖች መወዛገቡ አይቀርም። አንዱ፣ ይዘት የሰው ልጅ ነፃ ነው በሀሳቡ ውስጥ ነው ዋናው ሀቅ ሲል፣ ሌላኛው፣ ደግሞ ወድያው ተጨባጩ ዓለም ተፈጥሯዊው መሰረት ነው፤ የሰው ልጅ፣ የተፈጥሮን ህግ ተከታይ ነው ሲለው የምርጫ ችግር ውስጥ ይገባል። ይህ ሰው የአንዱ ተከታይ ከሆነ አንዱ እውነት ወይም ውሸት ነው በሚል እሳቤ ስር ስለማይሆን ከመደናገር ለመውጣት አይቻለውም። አንዱ እውነት ነው ቢል፣ ለምሳሌ ትንተናዊነት ወይም ተጨባጭው እውነት ነው ቢል፣ ትንበያዊን መተወ ስለሆነ የዚህ ዳፋ የሆነውን የሰውን ልጅ የፍቃድ ነፃነት አሳልፎ ላለመስጠት ሲል በተፈጥሮ የሚቻል ህግ ስር ያለ ነፃ መሳይ የተገደበ ልምምድ ነው ወደ ማለት ይገደዳል። ወይም ደግሞ አይ ትንበያዊው እውነት ነው ቢል፣ ሙሉ የተፈጥሮን ህልውና ልየታ መዋቅር በማስተባበል የሚቻልን የገሀዱን ዓለም የግዜ እና የስፍራ ህግን ይተዋል። ስለዚህ እነዚህ የዲስኩር አሰራሮች እንዲህ አይነት ሰውን በማያበራ ማወላወል ውስጥ የሚከቱ የዲስኩር የአመክንዮ ባህሪያት ናቸው ይለናል፤

... የትኛውም ሰው፣ ከሁሉም ፍላጎቶች ምልክታ ነፃ እራሱን ማድረግ ቢችል እና ካለ አድሎ ከእነሱ የሚከተለውን ከግምት ሳያስገባ፣ ይዘታቸውን ብቻ በመከተል የዲስኩርን ድንጋጌዎች ቢያመዛዝን፣ እንደዚህ አይነት ሰው ከመደናገሩ ውስጥ ለመውጣት የአንዱን ወይ የሌላውን ፀበኛ ዶክተሪኖች እውነትነት ከማረጋገጥ መንገድ በስተቀር ሌላ መንገድ ካለማወቁ እሳቤ የተነሳ፣ ቀጣይ በሆኑ ማወላወል ውስጥ ይኖራል። ዛሬ የሰው ልጅ ፈቃድ ነፃ ነው የሚል ስሜት ሲሰማው፤ ነገ ደግሞ የተፈጥሮን የማይሟሟ ሰንሰለት በመመልከት ነፃነትን እንደ ቅገጥ ብቻ ይመለከትና ሙሉ በሙሉ በተፈጥሮ ውስጥ እንዳለ ያውቃል። ግን ወደ ተግባር ቢጠራ ኖሮ፣ የትንበያ ብቻ የሆነው የዲስኩር ጨዋታ፣ እንደ የህልም ቅርጽ ይጠፋ እና ተግባራዊ ፍላጎት የመርህ ምርጫውን ያዘው ነበር። ገፅ 160

ግን ይለናል ካንት፣ የሰው ልጅ ምልሰት የሚችል ተመርማሪ ህልውና እንደመሆኑ፣ ለእንደዚህ አይነት ኢ-አድላዊ ምርምር እራሱን ማጋለጥ ይመጥነዋል፤ ማድረግም አለበት ይለናል። ስለዚህ ይዋጣላቸው ብሎ በሽንጎ ማስቀመጥ ሊከለከል አይገባም፤ መወቀስም የለበትም ይለናል። ይህም ማለት፣ አንዳቸውን የሚያስፈራሩ አተያዮች ቢሆኑም፣ ማስፈራሪያን ከመፍራት ነፃ ለመሆን ፈቅዶ ያለ አድሎ ሁለቱንም አተያዮች እስቲ ማን ያሸንፋል ይዋጣላቸው ብሎ ቢመረምራቸው ወይም ለሌሎች ሰዎች ፍርድ አተያዮቹን ቢያቀርባቸው፣ ይህ አካሄድ የምርምር እና የምልሰት ተሰጦ የያለውን ህልውናችንን

የሚስማማ ነው እና ከልክልም ወቀሳም ሊኖርበት አይገባም። ማለትም፣ የሰው ልጅ የእራሱን አተያይ ካለአድላዊነት መመርመር ያለበት ፍጡር ነው፤ ይህም፣ ምልከታዎቹን ለሌሎች ፍርድና አስተያየት ማጋለጥ በደንብ የሚችል ፍጡር ነው። የሌሎችን ሀሳቦች እና ሰዎች ምስክርነት መስማት የሰውን ልጅ ሀሳቦች እና መልካታዎች አድላዊነት ለማስወገድ ይጠቅመዋል። ስለዚህ እነዚህንም ሁለት ሀሳቦች ይዋጣላቸው ብሎ ከፍርሀት ነፃ ከሆነ ፍቃድ ጋር ሁለቱም ማስረጃቸውን በደንብ እንደያቀርቡ ቢያደርግ ተገቢ ሽንጎ ነው ይለናል፤

...ግን እንደ ምልሰታዊ እና መርማሪ የሆነ ህልውነት፣ የእራሱን ዲስኩር ለመመርመር ከፍለ ግዜዎችን መስጠቱ፣ ይህም ማለት፣ እራሱን ከሁሉም አድላዊነቶች ማስወገድ እና በግልፅነት ምልከታዎቹን ለሌሎች ፍርድ እና አስተያየት ማስተላለፍ በደንብ የሚመጥነው ነው። ስለዚህ፣ ከእራሳቸው ጋር በእኩል ሁኔታ ባሉ፣ ቃል መሃላ በፈፀሙ ምስክሮች ፊት (የደካማ እና የተላላ ሰዎች ሁኔታ ነው) ከማስፈራሪያ ፊት ለፊት፣ ማስፈራሪያን ከመፍራት የነፃ ከሆነ ፍቃድ ጋር፣ እንዲዋጣላቸው ፍቃድ ከማግኘት ጋር፣ ሁለቱንም አካላቶች ሽንጎ ላይ በማስቀመጡ፣ ማንም ሰው ሊወቀስ ወይም ከዛም ባነሰ፣ ሁለቱንም ዶክተሪኖች ችሎት እንዲቀመጡ ከማድረግ ሊከለከል አይችልም።
ገፅ 160

በዚህ አይነት የድንጋጌዎች ጦርነት፣ የዘወትሩ መረዳታችን ማንን ይደግፋል ብንል ተጨባጭዊውን ነው ይለናል። ነገር ግን ሆኖም አሁንም ተሻጋሪያዊው (ትንቢያዊው) ድንጋጌ መረዳታችንን ከዘወትር መረዳት በላይ ከፍ እንዲል የሚጠይቀው ቢሆንም፣ የገጠመኝን ወሰን ሳይልፍ መረዳታችንን ሊያረካ ቃል የሚገባው ተጨባጭ ነት ተመራጭ ነው ይለናል። ተጨባጭ ውጎራ፣ የዲስኩርን ልዩ ብልጫ ያልያዘ ስለሆነ፣ ለምርጫ ብዙ የማሰስ ችግር የማይፈልግ ሊመስል ይችላል። በመሆኑም፣ ሊቅ የሆኑ ፈላስፎችን ችሎታ እና ሀሳብ አልፈው ሊሄዱ የሚችሉት ፅንሰ ሀሳቦችን ለማግኘት የሚጥረው ትንቢያዊው ብልጫ ያለው ሊመስል ይችላል። ነገር ግን ዘወትር በስራ ስምሪት ላይ የሚያልመው የመረዳት ህዋሳችን እሱ የሚገዛበትን የገሀዱን ዓለም ወሰን ሳይልፍ ማብራሪያ፣ ትንታኔ እና ማዛመድ ለሚሰጠው ተጨባጭ ውጎራ ያዳላል። በዚህም፣ የዚህ ህዋሳችን ምርጫ ይሄ ነው፤

በዚህ የድንጋጌዎች ጦርነት ውስጥ፣ አንድን አካል ለመምረጫ ቅድመ ዝግጅት የሚሆነውን ሶስተኛውን መነሻ በተመለከተ፣ ተጨባጭ ነት፣ ቃል በቃል ብዙ ደጋፊ የሌለው መሆን ያለበት መሆኑ በጣም ልዩ ነገር ይመስላል። የላቀ የተለማመዱ የአሣቢዎችን የጥበብ አስተውሎት እና ችሎታ በርቀት ወደ የሚያልፉ ፅንሰ ሃሳቦች የዘወትር መረዳት እንዲነሳ፣ ተሻጋሪያዊ ዶግማዊ የሚያስገድደው ቢሆንም ግን የገጠመኝን ወሰን እና የተያያዘውን ድርዳሮውን ሳይልፍ ሊያረካው ቃል እየገባ ያለውን ተጨባጭ ነት፣ የዘወትሩ መረዳት

ከደስታ ጋር እንደሚቀበለው ወደማመን ማዘንበል አለብን። 159

ከትንበያዊ ዶግመኛ አንፃር ስናየው፣ ተጨባጭ ው ብልጫ አለው፤ አንደኛ፣ ተጨባጭ ው መረዳትን በደንብ ያስራል። ምክንያቱም መረዳት ገጠመኛዊ ባልሆነ የምርምር አቅጣጫ ግራ አይጋባም፤ መስፋት መስፋፋቱም ከዓለም ገፅታ ጋር የሚዛመድ ውስጣዊ የግዜና የስፍራ መርሆች ላይ የተመሰረተ ነው። ለማይታወቅ ሀሳብ ብሎ የተፈጥሮን መመርያ አይጥልም፤ ለሚመራመረው ገጠመኝ ተመጣጣኝ ፅነስ ሀሳብ ማቅረብ ይችላልና ይለናል። እናም ትንበያዊው ሊያቀርብልን የሚችለውን ብልጫን ተጨባጭ ው በምን ያካክሳል ካልን፣ መረዳታዊው ሂደት በተፈጥሯዊ የራስ መተማመኑ ውስጥ ይሆናል፤ ይህም ማለት፣ ትንበያዊው ገና አስሶ እና ገምግሞ ከዛም ከሚቻል የገሀዱ ዓለም ህልው ጋር የሚቀራረበው የሆነውን መርህ አምጥቶ በሱ ስር ፅንሰ ሀሳቦችን ሁሉ ለማያያዝ ሲጥር ወይ መረዳትን የባሰ የሚገድብ ወይም የሚያስቆም እና የሚያደናቅፍ ሊሆን ይችላል፤ መረዳት ግን የራሱ ህግ የሆነውን የሚቻል የገሀዱን ዓለም ህልውና ህግ መሰረት አድርጎ በመገስገስ፣ መረዳታችን በተፈጥሯዊ የራስ መተማመኑ ውስጥ እንዲሆን እድል ይሰጠዋል። ምክንያቱም እዚህ ጋር ትንበያን የሚያጋጥመው የሆነው ችግር አያጋጥመውም። እንደውም ሁሌም መረዳት ተቀራራቢውን ምስል በስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች በግልፅ እና ያለስህተት ማቅረብ ይችላል። ከዚህም የተነሳ፣ በግዜ እና ስፍራ ቅርፆች ገደብ ስር ስለሚሰራ፣ ይህንን ዲስኩር ላላት ብልጫ እንደማካካሻ ሊያቀርብ ነው ተጨባጭ ው የሚተጋው። በተቃራኒው ደግሞ ትንበያዊው ለገሀዱ ዓለም የተቀራረብ ህልውናን ለማቅረብ ብሎ የገሀዱን ዓለም ህልውና መመሪያ የሚተው ነው፤ ምክንያቱም ዲስኩርን እንደ የህልውና ምስክር አድርጎ ይወስዳልና፤

ግን በትንበያዊ ፍላጎቶቹ ውስጥ፣ ተጨባጭ ነት፣ የዲስኩር ዶግማዊ ሰው ቃል ሊገባልን የሚችለውን የትኛውንም በመብለጥ የሆኑ አስፈላጊያዊ ብልጫዎችን በማካካሻነት ሊያስቀርልን ይታገላል። ምክንያቱም በተጨባጭ ሰው ሲተገበር መረዳት ሁሌም በትክክለኛ የምርምር መሰረቱ ላይ ነው፣ ይህም ማለት፣ ሊያስሰው የሚችለው የሆነው እና ስለዚህ ከግልፅ የጥበብ አስተውሎት ጋር፣ ከየትኛውም አቅጣጫ በሚመጡ ገደቦች እንዲቆም ሳይደረግ፣ መፅምሮናን በደህንነት የሚያረዝምበት የሆነው የየሚቻል ገጠመኝ መስክ ላይ ሲሆን፣ መረዳት የምርምር መሰረቱ ላይ ነው። እዚህ በራሱ ውስጥ ብቻ ሳይሆን በሁሉም ግንኙነቶቹ ውስጥ ለውስጡ ገፁ ትክክለኛ ቁስ ማግኘት እና ማቅረብ ይችላል እና ማቅረብም አለበት፤ ወይም በዚህ መሰረት ላይ ፅንሰ ሃሳቦችን ካሰማራ፣ ተቀራራቢውን ምስል በግልፅ እና ስህተት በማይገባቸው ውስጠ ገፆች ሁሌም ማቅረብ ይችላል። ቁሱን ሊያውቀው ለማይችለው ለሃሳብ እራሱን ለማጣበቅ ብሎ፣ የተፈጥሮን መመርያ ማውገዝ በጣም አላስፈላጊ ነው። ምክንያቱም እንደ የጥበብ አስተውሎት ብቻ ረቂቅ አካልነት፣ በየትኛውም ውስጠ ገፅ ውስጥ ሊወከሉ አይችሉም። ገፅ 158

በእውነቱ ይላል ካንት፣ ተጨባጭው ያን ደግማዊ ባይሆኑ፣ ተጨባጭ ው መተግበርያ ባይኖራቸው፣ የዲስኩርን በትንበያ ብቻ የማደግ ጉጉት የሚያበቃበትን መንገድ ለማሳየት ለመፈተሽ ብቻ ቢሆን ኖር፣ ተጨባጭዉ ደግመኛ ዲስኩርን ካስተማርኩ በቃኝ ቢል ኖር፣ ዲስኩር መስፋት መስፋፋቷ ያለው በገጠመኝ ግዛት ውስጥ እንደሆነ የሚያስተምረን ትልቅ አስተማሪ ይሆን ነበረ። ለምሳሌ አንደኛ፣ ዲስኩር ተቃራኒያዊ አንብሮትን በመዘርጋት ጉዳይ የምታተኩረው ከተቃራኒው ይዘት አንፃር ሌላ ፍፁምነትን ለማበጀት ነው። በዚህም ትሳሳታለች፣ ሁለተኛ፣ ይባስ ብላ ምንም የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች እና ተቀራራቢያቸው የማይቻሉ በሚሆኑበት በየዲስኩራዊ ደግማዊነት ፍፁምነት ቦታ ውስጥ ሆኖ ስለ ታላቅ የህልውና ዕውቀት ትጎርራለች፤ ሶስተኛም፣ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች መዕምሮር (አዕምሮ) ለማስፋት በሚል ስም፣ ተጨባጭ ውን የመረዳትን ሂደት በማሰናከል ማወቅ የማይቻል መሆኑን ከሚያሳውቀን ከተግባራዊ ፍላጎት ትነጥለናለች የሚለውን የዲስኩርን ቅድመ እሳቤዎች መፈተሽ ላይ ቢበቃው እና ዲስኩር ን ማስመሰል እንድታቆም ለመምከር ለዘብ ብላ ትሁት እንድትሆን ብቻ የሚፈልግ ቢሆን ኖር፣ ተጨባጭዉነት በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህግ እርዳታ የገሀዱን ዓለም ጠቅላይ ህልውናዎች በመፈለግ የመረዳታችንን ግዛት ወደማስፋፋቱ ትክክለኛ ቦታ ዲስኩርን ይመራኝ ነበር፤

በእውነቱ፣ ተጨባጭ ው ፈላስፋ፣ ተቃራኒ አንብሮቱን በመዘርጋት ውስጥ፣ እውነተኛ መድረሻውን የሚሳሳተውን፣ ሁሉም እይታዎች እና ዕውቀቶች ህልው መሆን የሚያቆሙበት ቦታ ላይ ስለ እይታው እና እውቀቱ የሚያገኝበውን እና ከተግባራዊ ፍላጎት ጋር ብቻ የተዛመደውን እንደ የአዕምሮ ትንበያዊ (ለራሱ አመቺ ሲሆን የአካላዊ ምርምሮቻችንን ጉዞ ለማሰናከል እና መዕምሮራችንን ለማስፋት በሚል ስም፣ በሱ መሳሪያነት ምንም ሳይሆን አለማወቃችንን ብቻ የምር የምናውቅበት ከሆነው ከተሻጋሪያዊ ሃሳብ ጋር ለማያያዝ) ፍላጎት እድገት የሚመለከተውን፣ የዲስኩርን ቅድመ እሳቤ ከመፈተሽ በቀር ሌላ አላማ ባይኖረው ኖር፣ ተጨባጭ ው ሰው፣ ከዚህ ትርፍ ጋር ቢበቃው ኖር፣ በሱ የቀረቡትን መርሆች ቢበዛ እንኳን በዲስኩር ማስመሰሎች ውስጥ እንዲያለዝብ መምከር እና በአዎንታው ውስጥ ትሁት እንዲሆን መምከር ይሆን ነበር እና በተመሳሳይ ግዜ፣ ብቸኛው እውነተኛ አስተማሪ በሆነው ገጠመኝ እርዳታ፣ የመረዳትን ጠቅላይ ግዛት ወደ ማስፋፊያ ትክክለኛ ዘዬ ይመራን ነበር እላለሁ። ገፅ 158

ትንበያው ደግሞ፣ ይህንን ምክር ሰምተው ዲስኩርን ለተግባራዊ ፍላጎት ለማስገዛት አይሄዱም፤ ከዚህም የተነሳ፣ ለትንበያዊነት የሚታይ የሚዳሰስ የሆነ ሳይንሳዊ መሰረት የትም አያገኙም ይለናል። ካለገጠመኝ ስር ጥንሰስ የሆነው ውስጤታዊው (ንፁህ) ዲስኩራችን ባዶ ነውና። ትንበያዊው ዲስኩር፣ የሚቻል የስሜት ህዋሳት ምልክታ ስረ አካል ስለሌለው ወይም ትንበያዊ ጥንሰሳ እንደዚህ ያለ ነገር ስለሆነ፣ የሚታይ የሚዳሰስ

መሰረት አያገኝም። ነገር ግን ይህንን ስር ለመታዘዝ ቢጥሩ ለተግባራዊ ፍላጎቶቻችን እርዳታ ይውሉ ነበር፤

...ይህንን ምክር በመታዘዝ፣ የጥበብ አስተውሎት የሚፈተሽ አንብሮት እና እምነት ተግባራዊ ፍላጎቶቻችንን ለመርዳት እርዳታ አይጥሩም፤ እንዲሁም፣ ድልብ በሆነው በሳይንስ እና በእይታ ማዕረግ ሥርም አናስተዋውቃቸውም። ምክንያቱም በገጠመኝ ውስጥ ካልሆነ፣ ትንበያዊ መዕምሮር (አዕምሮ) በየትኛውም ሌላ ውስጥ የሚታይ የሚዳሰሳዊ መሰረት ሊያገኝ አይችልም። እና የገጠመኝን ገደቡን ስናልፍ፣ መቼም አዲስ መዕምሮሮችን ከገጠመኝ በነፃ ሁኔታ የሚጠይቀው የመጠንሰስ ሂደት፣ በሱ ላይ የሚገነባባት የሆነው የውስጠ ገፅ ሥረ አካል አይኖረውም። ገፅ 158

ሌላው መፍትሄ፣ ውስጤታዊ የሆነውን አመክንዮአንን በሁለት መንገድ መመልከት ነው ይለናል። መረዳታዊ አድርገን የስሜት አስተውሎታዊ ቁስ ማድረግ፣ ሌላውን ደግሞ መረዳትን ተሻግሮ የማሰብ ብቻ ቁስ እንደሆነ ማየት ነው። ከዛም ንፁህ ዲስኩር እንደዚህ ሁለትዮሽ መሆኑንን መቀበል ነው። ነገር ግን አሁንም ነጠላዊ የሆነ አተያይን ከመረጥን፣ ዲስኩር እራሱን የሚቃረን መሆኑን መቀበል ነው ይለናል። ምክንያቱም ትንበያዊው ዲስኩር ከሚቻል የገሀዱ ዓለም ህጎች በጣም ርቆ የሚያቀርበው የህልውና ዕውቀት ፍፁም ግኝት እንጂ የሚፈተሽ መሆኑንን እንኳን አይቀበልም፤ ልክ መረዳት ከተፈጥሯዊ ፍሰቱ ተገባቶ እውነት ይሁን ውሸት በማያውቀው መርህ ስር መደራጀትን እንደማይወደው፤ በዚህም ከጉዞው መደናቀፍን እምቢ እንደሚለው። ስለዚህ የሚሻለው ሁለቱም ጋር የምንጠቀመውን የአመክንዮ ቅርጽ በሁለት መንገድ መመልከት ነው። ይህም፣ መረዳታዊ የአመክንዮ ቅርጽ ጥሬ እቃዎች የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ሲሆኑ፣ ዲስኩራዊ የአመክንዮ ቅርጾች ቁስ ደግሞ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎችን ተሻግሮ የያለ ማሰብ እንደሆኑ በሁለትዮሻዊ መንገድ መመልከት ነው። ነጠላ አተያይ ብቻ መኖር አለበት ካልን ግን የአመክንዮን ቅርፃችንን በማያስፈልግ ሁለት ተቃርኖዎች ውስጥ እንመለከተዋለን፤

...የንፁህ ዲስኩር የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮች፣ በተለይ የሚቻል ገጠመኝን ወሰን ሲሻገሩ፣ ልክ በተፈጥሮ ሳይንስ ውስጥ እንደሚሆነው፣ ከቁሶቻቸው ጋር የትኛውንም አይነት ፍተሻ ማድረጋችንን አይፈቅዱም። ከዚህም የተነሳ፣ በውስጤታ ከእሳቤ የምናስገባቸውን እነዛን ፅንሰ ሃሳቦች እና መርሆችን በተመለከተ፣ ብቸኛው መንገዳችን እነሱን በሁለት የተለያዩ ጎኖች ማየት ነው። አንድ እና ተመሳሳዩን ፅንሰ ሃሳብ፣ በአንድ በኩል፣ ከልምድ ጋር በተዛመደ እና እንደ የስሜት አስተውሎት እና የመረዳት አስተውሎት ቁስ አድርገን መመልከት አለብን፤ በሌላ በኩል፣ ከዲስኩር ጋር በተዛመደ ደግሞ፣ ተነጥሎ እና የልምድን ወሰኖች ተሻግሮ እንደ የማሰብ ብቻ ቁስ መመልከት አለበት። አሁን ከዚህ ሁለትዮሻዊ የአተያይ ነጥብ ነገሮችን ስንመለከት፣ ውጤቱ

ከንፁህ ዲስኩር መርህ ጋር ተስማሚ ሆኖ ካገኘነው፣ ከነጠላ የአተያይ ነጥብ አንፃር ስንመለከታቸው ግን፣ ዲስኩር እራሱን በመቃረን ውስጥ ተዘፍቻል፣ እንደዚህ ከሆነ፣ ፍተሻው የዚህን ልዩ ትክክለኝነት ያቋቁማል። ገፅ 12

1.10 ተፈጥሮ፣ የተፈጥሮ ፈላስፋ እና ተፈጥሯውያን

እነዚህ ሶስት አሻሚ የሚመስሉ አገላለጾችን ካንት ከሥነ ጭብጥ የእስተሳሰብ አስቸጋሪነት ጋር በተያያዘ ይጠቀማቸዋል። ስለማን ይህንን እንደሚል ማብራራት ይህንን የቀደሙ ፈላስፎችን ሥነ ጭብጣዊ የእስተሳሰብ አስቸጋሪነት ከላይ ይመለከታልና በጠቂቱ እንያቸው። ሥነ ጭብጣዊ ተፈጥሮ ሲል ካንት ማለት የፈለገው የውጪውን ተጨባጭ የተፈጥሮ ህግ ነው። ውስጤታዊው ንፁህ የመረዳት ፅንሰ ሀሳባችን እራሱ በተፈጥሮ መሰረት ነው ይለናል። እነዚህን ቃላቶች በውቅር ህልው ቀምሮ አያስቀምጣቸውም፤ በአጠቃቀሙ ውስጥ ተለዋጭ ቃላት ከሰጠን ተመሳሳዩን በእኩል ትርጉምነት መውሰድ እንችላለን ከዛ፣ በእኩል ትርጉም ከመጠቀሙ ተነስተን የቃላቶቹን ተመሳሳይነት በውስጤታ መቅሰም እንችላለን። ይህም ማለት፣ በቀጥታ ሳይሆን የተናገረውን ገጣጥመን ወይም ከቃሎቹ አገባብ ጥቅም ተነስተን የቃላቶቹን ትርጉም በመቅረፅ ማለት ነው። ስለዚህ በእንቅጩነት፣ ቃላቶቹን ምን ለማለት እንደተጠቀማቸው ውቅር ህልው ቀመር ባናገኝም፣ ከአጠቃቀሙ እነዚህን መቀመር ማለት ነው።

1.10.1 ተፈጥሮ

“በተፈጥሮ መሰረት ላይ በውስጤታ የተቀመጡትን ህጎች እንደገጠመኝ ቁሶች ድምሮች በአጥጋቢነት ለመቀረጥ እንድንችል ሆነናል።” ገፅ 13 ‘በተፈጥሮ መሰረት ላይ’ የሚላት ሀረግ የሚቻል በገሀዱ ዓለም ህልውና ህጎች መሰረት ከማለት ጋር ተለዋዋጭ ናት። ስለዚህ በውስጤታ የተቀመጡት ፅንሰ ሀሳቦቻችን ወይም የአመክንዮ ቅርፆች እራሱ መሰረታቸው የዚህ ተፈጥሮ መሰረት የሆነው ህግ ነው ለማለት ነው።

በተጨማሪም፣ ለሀሳብ ብቻ ለሆነ ምናብ ቁስን ለማጣበቅ ሲባል የተፈጥሮ መመርያ ላይ አስፈላጊ ያልሆነ ማጣጣል ማድረግ አላስፈላጊ ነው ይለናል። “...ቁሱን ሊያውቀው ለማይችለው ሃሳብ እራሱን ለማጣበቅ ብሎ፣ የተፈጥሮን መመርያ ማውገዝ በጣም አላስፈላጊ ነው።” ገፅ 158 በዚህም፣ ተፈጥሮን አሁንም በሚቻል የገሀዱ ዓለም ህልውና ህጎችነት አስቀምጧታል። ሥነ ጭብጣዊ በሆነው ፍልስፍና ምርምር ውስጥ ተፈጥሮ የሚለውን ቃል ገደብ ሲያሳይም፣ እንዲህ ይላል፤ ይህንን የሚለው በተጨባጭ ውፊላስፋ አርዕስት ውስጥ ነው።

...አርኪ በሆነ ሁኔታ ሊያብራራቸው ከሚችላቸው ከተፈጥሮ ቁሶች ወደ እነዛ የስሜት አስተውሎትም ሆነ ምናብ በግሉዝ አካልነት መቼም ሊያቀርባቸው ወደማይችላቸው አያልፍም። የክስተቶችን ምልከታ በአስፈላጊያዊ ህጎች የሚመራ በሆነው በመረዳት አሰራር ከተፈጥሮ ህጎች ነፃ በሆነ ሁኔታ የሚሰራ

ህዋስ ተፈጥሮ ውስጥ የመኖሩን ህልውና አይቀበልም። በመጨረሻም፤ ከሱ በስተቀር ሌላ ከተፈጥሮ በላይ መንስዔ ን ለመፈለግ እራሱን አይፈቅድለትምም። ገፅ 158

እንደምናውቀው የሚቻሉ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች በየስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ሊሳሉ ሊዳበሩ ወይም የሚታዩ ሊደረጉ ይችላሉ፤ የገሀዱን ዓለም የሚቻሉ ህጎች አሁንም አርኪ ተፈጥሯዊ ማስጠንቀቂያ ናቸው ይላቸዋል፤ በተለይ ዲስኩር ከፍ ወዳለ ህልውና እየሄደ ከሆነ። ምክንያቱም እነዚህ አይነት ምልክቶች እየጠፉ ከሄዱ ወደ ትንበያ ብቻ ውስጥ እየገባን የመሆናችንን ፍንጭ መውሰድ አለብንና ይለናል።

እናም፤ ተፈጥሮ፤ ይህም ማለት፤ የገሀዱ ዓለም ህልውና፤ በስሜት ህዋስ ምልክታዎች በቀጥታ የሆነ ማለት ነው ይለናል። ስለዚህ መረዳታችን በቀጥታ የተፈጥሮ ህግ ምንጭ ስላለው በአስራሩ ውስጥ ኢ-ተፈጥሯዊ የሆነን ህግ አይቀበልም ሲለን፤ አሁንም፤ የተፈጥሮን የሚቻል የገሀዱ ዓለም ህልውና ህጎችን ለማለት ነው፤ እናም ፅንሰ ሀሳቦቻችንም ሆነ መርሆቻችን ከተፈጥሮ ህግ ነው ፋይዳና ተገቢነት የሚያገኙት ሲለን 'ተፈጥሮ' ሲል አሁንም የሚቻል የገሀዱ ዓለም ህግን ማለቱ እንደሆነ እንረዳለን።

1.10.2 የተፈጥሮ ፈላስፋ

በሁለተኛነት የተፈጥሮ ፈላስፎች የሚላቸው ተጨባጭ በሆነው ተፈጥሯዊ ሳይንስ ውስጥ የሚመራመሩ የሆኑትን የውጪ ተጨባጭ ተመራመሪዎችን ነው። ለምሳሌ እነ ጋሊልዮ ተፈጥሮን መጠየቅ ማለት ተፈጥሮን ከአመለካከት ጋር ቀርቦ ማረጋገጫ እንድትሰጥ መጠየቅ ማለት እንደሆነ የተማሩ የተፈጥሮ ፈላስፎች ናቸው ይላቸዋል፤

...ጋሊልዮ፤ ባዘነበለ ዝርግ ላይ፤ ከብደታቸው ውቅር ህልው ቀመር ያለው በሆኑ ኳሶች ሲመራመር፤ ቶሪሴሊ፤ ውቅር ህልው ከተቀመረ ውሃ ጋር እኩል መሆኑን ቀድሞ ያሰላውን ከብደት አየሩ እንዲሸከም ሲያደርግ ወይም ስታል፤ በኋለኛው ግዜ፤ ብረትን ወደ ካልሼም ብናኝ ሲቀይር እና የካልሼም ብናኝ የሆኑ ንጥረ ነገሮችን በመጨመር እና በመቀነስ ወደ ብረት ሲቀይር፤ በተፈጥሮ ፈላስፎች ላይ ሁሉ ብርሃን ፈነጠቀ። ገፅ 11

እነዚህ የተፈጥሮ ፈላስፎች ያላቸው ስረ አከላዊ ምርምር የሚያደርጉ ግን ተፈጥሮን በመነካካት ህጋቸውን እና ወሰኖቻቸውን የተማሩ ወይም ሀሳባቸው ውስጥ ያለን ግምት ተፈጥሮ ታመሳክረላቸው እንደሆነ የመረመሩትን ነው የተፈጥሮ ፈላስፎች የሚላቸው።

ከእነዚህ ሳይንቲስቶች ለሥነ ጭብጥ ምርምር የተበደርነው ዘዴ አለ በሚለው ወስጥም እነዚህን ፈላስፎች ከየሥነ ጭብጥ ፈላስፎች ለይቷቸዋል። “ይህ፤ ከተፈጥሮ ፈላስፋው በመነሳት የተበደርነው ዘዴ፤ በዛው መሰረት፤ በፍተሻ መቀበልን ወይም ማፍረስን በሚፈቅደው ውስጥ የንፁህ ዲስኩር ንጥረ ነገሮችን በመፈለግ ውስጥ የተያዘ ነው።” ገፅ

የዲስኩርን ንጥረ ነገሮች መበርበር ልክ የተፈጥሮ ፈላስፋው የሚያደርገውን አይነት ዘዴ መከተል አለበት ነው። የሚቻለውን የተፈጥሮ ግህ የማይቀራረበውን ፈትሸን አመሳክረን መቀበል እና መጣል በዲስኩር ምርምር ውስጥም መደረግ አለበት ሲል የተፈጥሮ ፈላስፎች ብሎ ከላይ የጠቀሳቸው እነ ጋሊልዮ ያደረጉት አይነት የሆነውን በተፈጥሮ ህግ ሀሳብን ማስመከር ይጠቅሳል፤ በዚህም መሰረት የተፈጥሮ ፈላስፎች ሥራ አካላዊ ምርምር አድራጊዎች ናቸው።

1.10.3 ተፈጥሯውያን

ሶስተኞቹ ሌላው ተፈጥሯውያን የሚላቸው ሳይነሳዊ ምርምር ዘዴን የማይቀበሉን በተመለከተ ነው። እነዚህ ፈላስፎች እንዲሁ በዳበሳ የሚመጣልንን በመጠበቅ እና የተደራጀና ስርአታዊ የሆነ የምርምር አቀራረብ ሳይኖረን እንዲሁ እውቀታችንን እናስፋለን እንማራለን የሚሉን በተመለከተም ተፈጥሯውያን ብሎ ይጠራቸዋል፤

በዚህ ቃል አጠቃቀሙ ካንት የሚጠቅሳቸው የሥነ ጭብጥ ፍልስፍና ውስጥ የሆኑትን ነው። እነዚህ ሰዎች በፍልስፍና ዘዴያቸው የተፈጥሮ ፈላስፎች እንዳደረጉት፣ ሀሳብ ይዞ እና አደራጅኞች ከተፈጥሮ ህጎች ጋር መፈተሽ እና ማመሳከርን አይነት ዘዴ በሥነ ጭብጥ ወይም በትንቢያዊ ፍልስፍና ውስጥ ማምጣት የማይፈልጉ ይልቅ እንደውም እንደ ስህተት የሚቆጥሩ ናቸው። እነዚህ ሰዎች ተፈጥሯውያን የተባሉት እራሳቸው የተደራጀ መጠይቅ በትንቢያዊ ወይም ሥነ ጭብጣዊ ፍልስፍና ውስጥ ሳያደርጉ ይልቅ ተፈጥሮ በራሷ ግዜ የምታመጣውን ሀሳብ የሚጠብቁ ናቸው። ስለዚህ ይህ አገላለፅ ያካሄድን ልዩነት ለመለየት የተጠቀመው ነው። ለምሳሌ እነዚህ ሰዎች የጨረቃን ከፊፍ በሂሳብ ከምንገምት በዓይናችን ዝም ብለን አይተን የምንገምተው የተሻለ እርግጥ ነው ባዮች ናቸው። እከነዚህ ተፈጥሯውያንም፣ የሳይንስ ዘዴ መኖሩን ስለማያውቁ አለማወቃቸው እራሱ በራሱ ግዜ የሚያስተምር ዘዴ የሆነ ይመስል ምንም አደረጃጀታዊ ዘዴ የማያውቀውን የዘወትሩ ምልክታት ብቻ የሆነ ነገር እንዲያሰቸው የሚጠባበቁ ናቸው ይላቸዋል።

ከዘዴ ጋር በተዛመደ፣ ዘዴ በመርሆች መሰረት የሆነ አሰራር ነው። በየምር መስክ ውስጥ፣ አሁን፣ የተተገበሩትን ዘዴዎች ወደ ተፈጥሯዊ እና ሳይንሳዊ ልንከፋፍለው እንችላለን። የንፁህ ዲስኩር ተፈጥሯዊ አቀንቃኙ ሰው እንደመርሁ እንደሚያስቀምጠው፣ የዘወትር ዲስኩር የሚላቸው፣ ጥብቅ ዲስኩር እና የዘወትሩ የሰሜት አስተውሎት፣ ካለ ሳይንስ እርዳታ፣ ትንቢያዊው ዲስኩር ከሚችለው በላይ ለየሥነ ጭብጥ የላቁ አስፈላጊ ጥያቄዎች የተሻለ አርኪ መልስን ሊሰጡ ይችላሉ። ስለዚህ ይህ ሰው እንደሚለው፣ የጨረቃን ይዘት እና ከፊፍ በሒሳባዊ ዲስኩር እርዳታ ከምንቆርጠው በላይ የተሻለ በእርግጠኝነት በባዶ አይኖቻችን ልንቆርጠው እንችላለን። ግን ይህ ስርዓት ፣ ወደ መርሆች የተቀነሰ መደስኩርን የመጥላት ጉዳይ ብቻ ነው እና በዚህ ዶክተሪን ውስጥ የላቀ አስቂኝ የሆነው፣ ለሳይንሳዊ ሁሉ መሳሪያዎች ያላቸው

ቸልተኝነት እውቀታችንን የማስፊያ ለየት ያለ ዘዴ ተደርጎ መደነቁ ነው። እነዚህን የተሻለ ምንም የማያውቁ ተፈጥሯዊያን የሆኑትን በተመለከተ፣ በእርግጠኝነት ሊወቀሱ አይገባም። እነዚህ ሰዎች አለማወቃቸው ድንቅ ሚስጥር ሊያስተምራቸው የሆነ ዘዴ እንደሆነ ከማድነቅ በላይ ሆነው በየዴሞክራቲስ የጉርጓድ ውሃ ስር የተቀመጠውን እውነት እንዴት እንደምናገኝ የዘወትሩን አስተውሎት ይከተላሉ። ገፅ 266

ክፍል ሶስት

1. የካንት ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ ስርዓት

1.1 ከስሜት ህዋሳት ምልክታዎች የነገሮችን ህልውና መዕምረር (አዕምሮ)።

ይህ ንኡስ ርዕስ ዋናውን የሥነ ጭብጥ ስርዓት ንጥረ ነገሮች ለማቅረብ መንደርደሪያ እንጂ የሥነ ጭብጥ ይዘት አካል አይደለም። ዋናው የሥነ ጭብጥ ስርዓት አካል የሆነው ይዘት ከዚህ ቀጥሎ ከያለው አርዕስት ይጀምራል፤ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት ያለው በመርህ ወይም በንድፈ ሀሳብ ህልውና የነገርን ህልውና መቅሰም ውስጥ ነው። ይህ በዚህ ንኡስ አርዕስት ውስጥ ከምናየው ጋር የተለያየው ነው። በዚህ ስር የምናየው ከተጨባጭ ከነገር ህልውና ተነስትን ለነገሩ ፅንሰ ሀሳባዊ ንድፍ መለየት ነው።

የገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና እውቀታችን የራሳችንንም ህልውና ዕውቀት ጨምሮ፣ ወይ ለገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና የአዕምሮ ቀመሮችን ለመቀበል ከያለን የቅበላ ሀይላችን ይመጣል ወይም ደግሞ ከነዚህ ተወካዮች ተነስተን ፅንሰ ሀሳብን ማደራጀት ከመቻላችን ሀይል ይመጣል። በመጀመርያው አይነት የህልውና እውቀታችን የቁሱን(የጉዳዩን) ህልውና እራሱ በቀጥታ እናውቃለን፤ በሁለተኛው ደግሞ፣ የቁሱን ህልውና አዕምሯዊ ተወካይ ላይ ቋሚ ፅንሰ ሀሳቦችን ጨምረን የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውና ዝምድናዊ እና ንፅፅራዊ ህልውና እናውቃለን፤ ስለዚህ የጉዳዩን አዕምሯዊ ተወካዮች በቀጥታ የሚቀበሉት ውስጠ ገፆችና(የስሜት ምልክታዎች) እነዚህን የሚያብራሩት ፅንሰ ሀሳቦች፣ የውጪውም ሆነ የውስጣችን ነገሮች ህልውና እውቀታችን ንጥረ ነገሮች ናቸው ይለናል።

እነዚህ ውስጤታዊ የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች የምንላቸው አራት ግን በየስራቸው ሶስት ዝርዝር ፅንሰ ሀሳባዊ ቅርፆችን የያዙ አስራሁለት ፅንሰ ሀሳቦች ናቸው። እነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች በየመረዳት ነጠላ ውሳኔዎች ሲሆኑ ደግሞ የፍርድ ፅንሰ ሀሳቦች ይባላሉ ይለናል።

1.	2
ሥረ አካላዊ ፅንሰ ሀሳቦች	ይዘታዊ ፅንሰ ሀሳቦች
ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር	አምንታዊ
ልዩ	አሉታዊ
ነጠላ	እልቆ መሳፍርታዊ

3

ዝምድናዊ ፅንሰ ሀሳቦች

የመደብ መደባዊ

የሚፈተሽ አንብሮታዊ

ነጣጣይ

4

ዘዬዬአዊ ፅንሰ ሀሳቦች

ችግራዊ

ደንጋጊያዊ

ፍልስፍናዊ አስፈላጊነት ያለው ገፅ 46

ስለዚህ ምንም ያልተጨማመረበት የህልውና ሁሉ እውቀታችን መነሻ ምንጮች በአዕምሯችን ውስጥ ነው ያሉት። ይህ አዕምሯችን ውስጥ ያለ ችሎታ ሁለት አይነት ህዋሳዊ ቅርጽ አለው። ከነዚህ አንዱ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎችን መቀበል የሚችለው ቅርጽ ሲሆን፤ ይህም ወስጠ ገፃዊ ቅርጽ ነው ይህም ከወስጥ ያለ ግን ገፃዊ (ስዕላዊ) ምልክታን የሚቀርብ ሲሆን፤ ሁለተኛው የአንደኛውን የህልውና ዕውቀት መነሻ ምልክታን ተቀብሎ ሥረ አካሎች፣ በይዘቶች እና በዝምድናዎች አይነት የሚሰነጣጥቅ እና የሚመድብ ነው። ይህ ሀይል የንፁህ ፅንሰ ሀሳብ ሀይል ነው። ስለዚህ እውቀታችን በውስጡ ገፅ እና በፅንሰ ሀሳቦች ንጥረ ነገር የተሰራ ነው፤

እውቀታችን በአዕምሯችን ውስጥ ካሉ ሁለት ዋና ምንጮች ይመነጫል። ከነዚህም የመጀመሪያው፣ ተወክሎችን የመቀበል ህዋስ ወይም ተወክሎችን የመቀበል ሃይል ነው (ምልክታዎችን ለመቀበል የሚችል)፤ ሁለተኛው፣ በነዚህ ተወክሎች መሳሪያነት፣ የመዕምሮ (አዕምሮ) ሃይል (በፅንሰ ሀሳቦች መመረት ውስጥ ያለ ቅፅበታዊነት) ነው። በመጀመሪያው በኩል፣ ቁሶች ይሰጡናል፣ በሁለተኛው በኩል፣ ከተወከሉ ጋር በተመሰረተ ዝምድና (የአዕምሮ ብቻ ተቆራጭ የሆነው) ሃሳብ ይሰጠናል። ስለዚህ ውስጠ ገፅ እና ፅንሰ ሀሳቦች የእውቀታችንን ንጥረ ነገሮች ይይዛሉ። ገፅ 40

በፅንሰ ሀሳብ የነገሮችን ህልውና መዕምሮ (አዕምሮ)፣ የነገሮችን ዝምድናዊ ወይም ዘዬያዊ ወይም ይዘታዊ ነገር ወይም ስረ አካላዊ መደብ ማብራራት ነው። ይህ መዕምሮ (አዕምሮ) ያለ መጀመርያው አይነት የህልውና እውቀት፣ ይህም ማለት፣ ያለ ውስጠ ገፃዊ ግብአት የገሀዱን ዓለም ገሮች ህልውና መዕምሮ (አዕምሮ) አይሆንለትም። የግዜ እና የስፍራ ውስጣዊ የስሜት አስተውሎት ምልክታዎችን በገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ውስጥ ስንተገብር፣ ከዚህ የምናገኘው ህልውናዊ ምልክታ ክስተታዊ ነው። ይህ ምልክታ ስለጌዜ እና ስፍራ በጠቅላይ ባለን ምልክታ ውስጥ ያለ እንጂ በህልውናዎቹ እራሳቸው ውስጡ ያለ አይደለም፤

ያ በቁሱ እራሱ ውስጥ መቼም ሊገኝ የማይችለውን ግን ቁሱ ለርዕሱ (ለግሉ) ባለው ዝምድና ሁሌም የሚገኘውን እና ከዚህም ባሻገር፣ ከቁሱ ተወክላችን ሊገጠል የማይችለውን ክስተት ብለን እንሰይመዋለን። ስለዚህ የስፍራ እና የግዜ ወጪዎች (ገላጮች) በትክክለኝነት ለስሜት አስተውሎቶች በእንደዚህ

መገላገቻው (መሰጠታቸው) ትክክል ነው እና በዚህ ውስጥ ቅገፍት የለም።

ገፅ 39

ስለዚህ ክስተታዊው የህልውና ዕውቀት ምንም እንኳን በገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና የተሰራ ቢሆንም፤ ሙሉ በሙሉ የገሀዱ ዓለም አይደለም፤ ምክንያቱም ውስጣዊ የሆነ ምናባዊ የአዕመሮ መልክ ስጥተን ነው የቀሰምነው። ይህ ምናባዊው ውስጠ ገፅ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች በሚሰሩበት በግዜ እና ስፍራ በሀሪያት የተቀመረ ነው። ስለዚህ በነጠላ የገሀዱ ዓለም ነገር ውስጥ ክስተታዊውን ቀሰማችንን ብንፈልገው አናገኘውም፤ የራሳችንን ነገር ስለጨመርንበት። ነገር ግን ይህ ጭማሪያችን በተፈጥሯችን ውስጥ ያለ እና በወጪነት ለሁሉም የሚጨመር ስለሆነ፤ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ሁሉ የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ከማድረግ ሂደታችን መቼም የማይነጠል ነው። ስለዚህ አንዴ በመኖር፤ ሌላ ግዜ ባለመኖር የሚያደናገረን አይደለም ሁሌም አለ።

ፅንሰ ሀሳቦች ውስጣቸው በስሜት አስተውሎት ግብአት ሲያዝ፤ ተጨባጭ ፅንሰ ሀሳቦች ይሆናሉ። ነገር ግን ይህ ግብአት ካልተደባለቃቸው ንፁህ ይባላሉ። የነገሮችን ዕውቀት የሚያስገባው የመወከል ብቃታችን ምንም የሚወክለው ግሑዝ ከሌለው፤ ንፁህ ውስጠ ገፃችን ነው ወይም ንፁህ ውስጣዊ ግሑዝ የመቀበያ ቅርፃችን ነው። ምንም ነጠላ ግሑዝ ያልተደባለቀባቸው የይዘት፣ የግሑዝ፣ የዝምድናና የዘዬ ፅንሰ ሀሳቦቻችን ደግሞ የነገሮችን ህልውና ሀሳባዊ ቅርጽ የያዙ ሀይሎቻችን ናቸው ይለናል። የገሀዱ ዓለም ነገሮች ክስተታዊ ምልክታዎች ሀሳባዊ ምልክታ ወደ መሆን የሚሸጋገሩት በውስጣዊ በመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ቅርጽ ነው ብለናል። ሁለቱም ህዋሳዊ ሀይሎች ንፁህ የቅበላ ችሎታ ያለው ነገር ካላገኛቸው ንፁህ ናቸው። ውስጠ ገፃዊው ሀይል ምንም የገሀዱን ዓለም ህልውና ነገር ካልያዘ፤ ንፁህ ውስጠ ገፅ ነው። ፅንሰ ሀሳባዊው ሀይል ምንም የስሜት ህዋሳት ምልክታዎችን እያገናኘ ካልሆነ፤ ንፁህ ፅንሰ ሀሳብ ነው። ሁለቱም የቅበላ ችሎታዎች ይዘት ያላቸውን ነገሮች ከያዙ ተጨባጭ ውስጠ ገፅ እና ተጨባጭ ፅንሰ ሀሳቦች ናቸው። ስለዚህ ውስጠ ገፅ የሆነ የስሜት ምልክታ ካላገኘ ወይም ፅንሰ ሀሳብ የሆነ ውስጠ ገፃዊ ግብአት ካላገኘ መፅምሮር (አዕምሮ) አይሆኑም፤

ፅንሰ ሀሳቦቹ፤ በሆነ መንገድ ትይዩ የሆነ ውስጠ ገፅ ሳይኖራቸውም ሆነ ወይም ውስጠ ገፅ ያለ ፅንሰ ሀሳቦች መፅምሮር (አዕምሮ) ሊሆንልን አይቻለውም። ሁለቱም ወይ ንፁህ ወይ ተጨባጭ ናቸው። በስሜት አስተውሎት (የቁሱን በተግባር መኖር እሳቤ ውስጥ የሚያስገባው) ውስጣቸው ሲያዝ፤ ተጨባጭ ናቸው። እና ምንም የስሜት አስተውሎት ከተወከለ ጋር ካልተደባለቀ ደግሞ ንፁህ ነው። የስሜት አስተውሎት የሚያመጣውን የስሜት አስተውሎታዊ መፅምሮር (አዕምሮ)፤ ግሑዝ ብለን ልንጠራው እንችላለን። በተከታይነትም፤ ንፁህ ውስጠ ገፅ በስሩ የሆነ ነገር፤ ውስጠ ገፅ የሚደረግበትን ቅርጽ ይዟል እና ንፁህ ፅንሰ ሀሳብ ደግሞ የቁሱን ሀሳብ ቅርጽ ብቻ ይዟል። ገፅ 40

ከንፁህ ፅንሰ ውስጠ ገፅን ሀሳብ ስንለየው፤ ይህ የቀረው የአመክንዮ ህግ ነው፤ ይህ ንፁህ

መረዳት ወይም ንፁህ አመክንዮ አጠቃላይ ወይም ነጠላ አለው፤ አሁንም ጠቅላዩን አመክንዮ ስናየው፤ የሀሳብን ፍፁም አስፈላጊ ህጎች ይዟል፤ ይህ ለነጠላው ሃሳብ ህግ ይሰጣል፤ ስለዚህ ጠቅላይ አመክንዮ ንጥረ ነገራዊ ነው፤ ይህ ጠቅላይ አመክንዮ ወይ ንፁህ ብቻ ነው ወይ የተግባርን ህግ የያዘ ተጨባጭ ነው፤ ንፁህ ጠቅላይ አመክንዮ የተግባርን ሁሉ ንፁህ ሁኔታዎች ያረቃል፤ ተግባራዊ ጠቅላይ አመክንዮ ለነጠላ ሁኔታዎች ህግን ያረቃል፤ በንፁህ አጠቃላይ አመክንዮ ውስጥ ያለ ነገር በተጠናቀቀነት ውስጤታዊ ነው፤ ይህን የንፁህ ፅንሰ ሀሳብን ውስጤታዊ ምንጭ የሚይዘው አመክንዮ የመጸምሮራችን ቅርጽ ነው፤

የቅበላችሁታችንም ሆነ የተቀበልነውን ወደ ፅንሰ ሀሳባዊ ዝርዝሮች የማደራጀት ችሎታችን አዕምሯችን በተፈጥሮው የሚያከናውናቸው ቅፅበታዊ መዕምሮራዊ ሂደቶች ናቸው። በአጠቃላይ፤ የአዕምሮን የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች (የቁስን ውጪያዊ ቅርፅ) የመቀበል አቅማችንን የስሜት አስተውሎት ስንለው፤ እነዚህን ግሑዞች ተጠቅሞ ሀሳባዊ የህልውና ይዘት፤ ዝምድና እና ዘዬን የማምረት የመዕምሮር (አዕምሮ)ን አይነት ደግሞ መረዳት ወይም የጥበብ አስተውሎት እንለዋልን ይላል። “የስሜት አስተውሎታዊነት የሚለውን ቃል፤ አዕምሮ በሆነ መልክ እስከተነካ ድረስ፤ ለአዕምሮ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች የቅበላ ችሎታ እንተገብረዋለን እና በሌላ በኩል፤ በቅጽበታዊነት ተወክሎችን የማምረት ህዋስን ወይም የመዕምሮር (አዕምሮ) ቅፅበታዊነትን መረዳት ብለን እንጠራዋለን።” ገፅ

40

የስሜት አስተውሎታዊ ምልክታዎችን ማሰብ መረዳት ነው ብለናል። የስሜት ህዋሳት ምልክታዎቻችን ከሌሎች የገሀዱ ዓለም ህልውናን ማወቅ አንችልም፤ እንዲሁም እነዚህን ሳይዙ የገሮችን ህልውናም ማወቅ ስለማይቻል አንዳቸው ውስጥ ሌላኛቸው ከሌሉ ወይ ይዘት ወይ ሀሳብ የሌለባቸው ይሆናሉ። የስሜት ህዋሳት ምልክታችን ያለ ፅንሰ ሀሳቦቹ ማየት የተነሳነው ነው። ፅንሰ ሀሳቦች ያለ ስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ፋይዳቢስ ናቸው። ስለዚህ የስሜት ህዋሳትን ምልክታዎች ፅንሰ ሀሳቦችን ማሥነ ካት እና ፅንሰ ሀሳቦቹን የስሜት ህዋሳት ምልክታ ማሥነ ካት አስፈላጊ ነው ይለናል፤

...የስሜት አስተውሎት ውስጠ ገፅ ቁስን የማሰብ ህዋስ መረዳት ነው። ከነዚህ የትኛውም ህዋስ በሌላኛው ላይ ቅድሚያ የለውም። ካለ የስሜት አስተውሎት ህዋስ ምንጭ ቁስ ሊሰጠን አይችልም። እና ካለ መረዳት ምንም ቁስ ማሰብ አይቻልም። ሃሳቦች ያለ ይዘት ጥቅም አልባ ናቸው፤ ውስጠ ገፆች ያለ ፅንሰሃሳቦች ማየት የተነሳናቸው ናቸው። ከዚህም የተነሳ፤ ፅንሰ ሃሳቦቹን ለአዕምሮችን የስሜት አስተውሎት ማድረግ አስፈላጊው ነው (ይህም ማለት፤ በውስጠ ገፅ ውስጥ ያለውን ቁስ ለእነሱ ማገናኘት)፤ ልክ ውስጠ ገፁን የጥበብ አስተውሎት የሚገባው እንደ ማድረግ (ይህም ማለት፤ በፅንሰ ሃሳቦች ስር እንዲሆኑ ማድረግ) አስፈላጊ ነው። ገፅ 41

አካሄዳቸውም እንደዚህ ነው፤ ፅንሰ ሀሳቦች የስሜት ህዋሳት ምልክታዎችን ሰብስበው

የፅንሰ ሀሳብ መጀመርያ ይሰጧቸዋል፤ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች ደግሞ ከነሱ ግብአት የሚነሳውን የሚያታይ የሚዳሰሳዊነት ፅንሰ ሀሳቦች እንዲኖራቸው ማድረግ አንፃራዊ አካሄዳቸው ነው።

ተጨባጩ እውቀታችን ተጨባጭ ያልሆነ ምንጭ እንዳለው ማወቅ ውስጤታዊ ዕውቀት ነው፤ የዚህ አይነት ዕውቀት ለተጨባጭ እውቀታችን የሚዛመድ መሆኑ መቻልም እንደዛው ውስጤታዊ ወይም ተሻጋሪያዊ ነው፤ እነዚህ መረዳት በውስጤታ የሚይዛቸው ፅንሰ ሀሳቦች የሌሎች ሁሉ ፅንሰ ሀሳቦች ማስጀመርያ ማውጫ ናቸው። ስለዚህ ሌሎች ሁሉ ፅንሰ ሀሳቦች እነሱን በቅድመ እሳቤነት ይዘው ነው የሚቀረፁት ወይም የሚፀነሱት ወይም የሚጠነሱት። ስለዚህ መጠንሰሻችን፣ መፀነሻችን ወይም የማሰብ ቅድመ ሁኔታዎቻችን ናቸው፤

... እነዚህ መረዳት በውስጤታ የሚይዛቸው ሁኔታዎች፣ በምንጫቸው ንፁህ የየሆኑ ፅንሰ ሀሳቦች ሁሉ ማውጫ ናቸው እና እነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች ብቻ ንፁህ መረዳት መባልን ያንናፅፉታል። በነሱ ብቻ ነው የውስጠ ገፆቻችን የተለያዩ ብዙዎች በፅንሰ ሀሳብ መፀነስ የሚገባቸው ለማድረግ የሚቻል የሚሆነው። በሌላ አነጋገር፣ በነሱ ብቻ ነው የውስጠን ገፅ ቁስ ማሰብ የሚቻለው። ገፅ 49

ይህ ንፁህ መረዳት ለስሜት ህዋሳት ምልክታዎቻችን ህጎችን ያቀርባል፤ በዚህም ለተፈጥሮ ህግን ያወጣል፤ ስለዚህ የገሀዱን ዓለም ገሮች ህልውና እራሱ የሚቻል ያደርጋል፤ ስለዚህ የገሀዱን ዓለም ገሮች ህልውናን በውስጣችን ለማየት የሚቻል የሚያደርግ ነው ይለናል። ይህ በመሆኑም፣ ከተፈጥሮ ወይም ከገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና በስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች በኩል የሚመጡትን ምልክታዎች በራሳችን ቅድመ ሁኔታ መሰረት በማድረጃት፣ በራሳችን ውስጥ ያለውን(ውስጤታዊውን) ህግ ተፈጥሮ ወይም የስሜት ህዋሳት ምልክታዎች እንዲታዘዙ በማድረግ፣ ለተፈጥሮ ህግ እናወጣለን። በዚህም፣ ተፈጥሮን እንፅንሳለን፣ እንጠነስሳለን፣ እንቀርፃለን። እንዲሁም እንተነብያለን፤

አሁን በየመደብ መደቦች መሳሪያነት ለስሜት አስተውሎት ሊቀርቡ የሚችሉ ሁሉ ቁሶችን፣ እውነት ነው፣ በውስጠ ገፃቸው ቅርጽ መሰረት ሳይሆን ግን በማያያዝ ወይም ጥንስስ በማድረግ ሂደት ህጎች መሰረት እናም ስለዚህ እንደነበረው፣ ለተፈጥሮ ህግን ለመስጠት እና ተፈጥሮን እራሷን የሚቻል ለማድረግ የመፅምሮር (አፅምሮ)ን በውስጤታ መቻል ልናስረዳ ነው። ገፅ 64

የስሜት ህዋሳት ምልክታዎቻችንን በፅንሰ ሀሳቦች መሰረት በመቁረጥ የነገሮችን ህልውና መቁረጥን አስፈላጊ ያደረገው፣ የስሜት ህዋሳት ምልክታዎቻችን መነሻ የሆው የገሀዱ ዓለም ገሮች ህልውና ተለዋዋጭና አንዱ ከአንዱ ቀዳሚ ስለ የመሆኑ ጉዳይ አስፈላጊያዊ ትርጉም የሌለው በመሆኑ ነው። ስለዚህ የገሀዱ ዓለም ፅንሰ ሀሳባዊ ህልውና እንደ የስሜት ህዋሳት ህልውናዎች በቀጥታ የተቀዳ ህልውና ሳይሆን ከፅንሰ ሀሳብ ተነስተን ይህንን ህልውና ለመቅሰም ችለናል። ይህ ማለት፣ ፅንሰ ሀሳባዊው የገሀዱ ዓለም ነገሮች

ህልውና ቀድሞም በውስጣችን አንደ የተቀመጠ ቅድመ እሳቤ ነገር ነው ይለናል። በዚህም ይህንን የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውና ከፅንሰ ሀሳቦች መቅሰምን በቋሚት ማስፋት እና መቀጠል እንችላል ይለናል፤

...ግሉዝ እና በጠቅላይ የስሜት አስተውሎትን ዓለም ክፍል የሚቀርፀው ሁሉ አስፈላጊ ቀዳማዊ ህልው ሊሆን አይችልም፤ እንዲሁም፤ የተጨባጭ ውሁድ መርህ እራሱም ሊሆን አይችልም፤ ነገር ግን ይህ ህልው ወይም መርህ፤ ካለ ዓለም ቦታው እንዲመደብለት አስደርጎ መሆን አለበት። እና በዚህ መንገድ፤ የዓለም ን ክስተቶች እና ህልውናቸውን ከሌሎቹ ክስተቶች መቅሰሙን፤ በሙሉ የራስ መተማመን መቀጠል እንችላለን፤ ልክ ቢቃ ምንም አስፈላጊያዊ ህልው እንደሌለው ነገር። ገፅ 200

የገሀዱ ዓለም ነገሮች ምልክታዊ ህልውና ሰብሳቢ የህልውና አሀድነት የለውም ማለት፤ አንዱ ነገር ከአንዱ ነገር በኋላ መሆኑን ይቀጥላል እንጂ አንዱ ከአንዱ በኋላ መሆኑን ጠቅልሎ ወይም ለያይቶ በአስፈላጊ ዝምድና ወይም ዘዬ ወይም ሥረ አካል ወይም ይዘቶች ስር ማሰባሰብ አይችልም። ይህንን የሚያደርገው አዕምሮ ብቻውን ነው። ይህም ማለት፤ ከገሀዱ ዓለም ነገሮች የስሜት ህዋሳዊ ምልክታዊ ህልውናዎች ተነስተን ስለነዚህ እራሳቸው በገሀዱ ዓለም ነገሮች ውስጥ የሌሉን ህልውናዎች እንሰራለን። ይህ የምንሰራው ዓለም በጭንቅላታችን ውስጥ እስከሆነ ድረስ፤ ቦታ የያዘ ዓለም በሀሳብ የሚሆን እንደመሆኑ፤ ቦታው ላይ ሳናየው መደብ የምናወጣለት ነገር መኖሩን ማረጋገጫ ያለን ዓለም ነው። ስለዚህም ይህንን ዓለም የመስራት ችሎታ እና ዲርጊታችንን በሙሉ መተማመን መቀጠል፤ እንዲሁም፤ በገሀዱ ዓለም ከያሉን ማስረጃዎች ጋር በጣም ተቀራራቢ መጠናቀቁን ማምጣት እንችላለን።

ይህም፤ እኛን የውስጤታ መዕምሮ (አዕምሮ) ህዋስ ባለቤት ያደርገናል። ይህም፤ የሆነ በገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና ተፈጥሯቸው የተነሳ በአስፈላጊነት የሚሆን ይሆናል። “ንፁህ ውስጤታዊ የመዕምሮ ህዋስ ባለቤት መሆናችንን እና በተግባርም የምናውለው መሆኑን የሚያረጋግጠውን ገሃድ በመጠቆማችን እና በሁለተኛ ደረጃ፤ የዚህን አይነት መዕምሮ (አዕምሮ) ትክክለኛ መፈተሻዎች የሆኑትን እነ ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር እና አስፈላጊነትን በመጠቆማችን እንርካ።” ገፅ 21

ውስጤታዊ ጠንሳሾች፤ ፀናሾች፤ ቀማሪዎች እና ተንባዮች መሆናችን በተግባር በገሀዱ ዓለም የቀን ተቀን ህልውናችን ውስጥ የሚገለጥ መሆኑ ግልፅ ነው። እናም የዚህ አይነት መዕምሮችን መንገድ ደግሞ ለነገሮች ፅንሰ ሀሳባዊ መዋቅር መስሪያ ነው እና ይህም ለገሀዱ ዓለም ነገሮች ህልውና አስፈላጊ ሰብሳቢ ሆኖ እራሱን የሚገልጥ መሆኑ ግልፅ ነው።

ግን አሁንም ቢሆን፤ ይህ የሚቻለው፤ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች በጠቅላይ የሚቻል የህልውና ህግጋት መሰረት የሚሰሩ ከመሆናቸው ፍንጭ ነው። አሁንም ቢሆን፤

የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ምንም እንኳን የአዕምሮ ቅድመ እሳቤዎች ቢሆኑም፤ መረዳታዊ ስምሪታቸው ለየገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ቅርጽ በጠቅላይ የሚሰማሙ ናቸው። ይህ ማለት ደግሞ፤ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች የአዕምሮ ቅድመ ሁኔታነታቸው ውስጥ ያለው ንጥረ ነገር በአጠቅላይ ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ተስማሚ እንዲሆኑ የሚያስገድዳቸው ሁኔታ ነው ይለናል። “በተጨማሪም፤ የነገሮች ፅንሰ ሃሳብ ከገጠመኞች ቅርፃዊ ሁኔታዎች ጋር በጠቅላይ እንዲሰማማ፤ የነገሮች መቻል ድንጋጌዎች ይጠይቃል። ይህም ማለት፤ ይህ የገጠመኝ የሚታይ የሚዳሰሳዊ ቅርፅ፤ ለቁሶች መመዕምሮር (አዕምሮ) አስፈላጊ የሆኑትን የሁሉንም አይነት ጥንስሳዊ የመደረግ ሂደቶችን ይይዛል።” ገፅ 95

1.2 ከመርህ ወይም ከንድፈ ሀሳብ የነገሮችን ህልውና መዕምሮር (አዕምሮ)

በፅንሰ ሀሳቦች መሳሪያነት የሰሜት ህዋሳት ምልክታዎችን ከመዕምሮር (አዕምሮ) አይነት በመቀጠል ሌላ ህዋስ ይምጣል፤ ይህ ህዋስ የመርህ ህዋስ በመሆኑ፤ ትንበያዊ የህልውና ዕውቀት ነው። ይህ ትንበያዊ የነገሮች ህልውና ከራሱ በስተቀር ምንም ማስረጃ የለውም። ይህ ህልውና ከመርህ ተነስተን የየሆነን ነገር ህልውና የመተንበይ መዕምሮር (አዕምሮ) ነው። “በገጠመኝ መሳሪያነት ሊገኝ የማይችልን እና የማይሰጥን የቁስ ፅንሰ ሃሳብ ወይም ቁስ ሲያዛምድ፤ ንድፈ ሃሳባዊ መዕምሮር (አዕምሮ)፤ ትንበያዊ ነው። በሚቻል ገጠመኝ ውስጥ ሊቀርቡ የሚችሉ ቁሶችን ወይም ወጪዎችን ብቻ ለሚመለከት የተፈጥሮ መዕምሮር (አዕምሮ)፤ ንድፈ ሀሳባዊ መዕምሮር (አዕምሮ) ተቃራኒ ነው።” ገፅ 205

ፅንሰ ሀሳቦች የንድፈ ሀሳብ አይነት ናቸው። የተወሰኑት የገሀዱን ዓለም ህልውና ለማብራራት እንስራቸዋለን፤ ሌሎቹ ደግሞ ባዶ ሀሳብ ብቻ ሊሆኑ ይችላሉ። እነዚህ ባዶ ፅንሰ ሀሳቦች፤ ገጠመኝ ከየሚሰጠን መቻል ሁሉ ባር በተቀራረበ ሊቀርቡ የሚችሉን የነገሮች ህልውናዎች ለማግኘት ወይም ለመስራት፤ የምንጠቀምባቸውን ባዶ ቅርፅ ይሰጠናል፤ እንዲሁም ሀሳቦቹን የሰራውን አመክንዮአዊ ቅርጽ ተጠቅመን ምናባዊ ህልውና የሆነን በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ላይ ለመጫን የሚያስችሉን ናቸው፤ ይህ ሂደት መርህ አስቀምጠን በስሩ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውናዎች በማስገዛት፤ ይህ የተገዙበት ነገር ወይም መርህ፤ እነሱ ውስጥ የያለ የሆነ አይነት ነገር ህልውና ዕውቀት ነው ከየማለት የሚነሳ ነው።

ይህ ጠቅላይ መርህን መስራት የመዕምሮራችንን ጠቅላይ መርህ ማበጀት ነው። ይህም ማለት፤ እያንዳንዱ የመረዳት ፅንሰ ሀሳብ ለእርስ በእርሱ በምን አይነት ዝምድና እንደሚቆም መለየት ነው። ስለዚህ የመረዳታችንን ጠቅላይ ቅርጽ ይመለከታል። ከመርህ የነገሮችን ህልውና መዕምሮር (አዕምሮ)፤ ከጠቅላይ ሰብሳቢ ፅንሰ ሀሳብ የነገርን ህልውና መዕምሮር (አዕምሮ) ነው። በሂደት እንዲህ አይነቱ ዘዬ የህልውና እውቀታቸውን ያቀነባብራል። የእውቀቶቹን ድምር አቅጣጫ ይጠቁማል፤ ነገር ግን በይዘታቸው ላይ ምንም አስተያየት አይሰጥም፤ በአጠቃላይ እውቀቱ ለእያንዳንዳቸው ያላቸውን የእዝ ሰንሰለት ያበጃል፤ ይህም ማለት፤ ለምናውቃቸው የነገሮች ሁሉ ፅንሰ ሀሳቦች ወጥ እና

ጠቅላል ያለን የሀሳብ ቅርጽ ይሰራል፤

እንዳየነው፣ ጠቅላይ አመክንዮ የመዕምሮር (አዕምሮ)ን ሁሉ ረቂቆች ያበጃል፤ ይህም ማለት፣ መዕምሮር (አዕምሮ) ለቁሶቹ ያለውን ዝምድና ሁሉ ያረቃል እና መዕምሮሮች ለእርስ በእርሳቸው ያላቸውን ዝምድና አመክንዮአዊ ቅርጽ ብቻ ይመለከታል፤ ይህም ማለት፣ በአጠቃላይ የሃሳብን ቅርጽ ማለት ነው። ...በተከታይነትም፣ ከምንም ምንጭ ይነሱ ለተወከሎች ብቻ ሊተገበር የሚችለውን የመረዳትን ቅርጽ ብቻ ነው ጠቅላይ አመክንዮ የሚያስተናግደው። ገፅ 42

ይህም ማለት፣ አመክንዮአዊ መእምሮር የመረዳት እና የዲስኩር ንጥረ ነገርነትን ይዟል። ስለዚህ ጠቅላይ የአመክንዮ ቅርጽ በውስጡ የመረዳትን ፅንሰ ሀሳቦች በመርህ ስር በማድረግ የሚሰራ ነው። ስለዚህ የዚህ ጠቅላይ አመክንዮአዊ ቅርጽ ስራ በተለያዩ መንገድ ቢሆንም በመረዳት እና በዲስኩር ውስጥ ያለ የአሰራር መርህ ነው። እዚህ ትንቢያዊው ዲስኩር ውስጥ የምንሰራው ደግሞ የአመክንዮ ፍርዶቻችን ሁሉ ከፍ ያለ መርህ ነው። “እንደዚህ ከሆነ፣ ጠቅላይ አመክንዮ የመረዳትን እና የዲስኩርን ምልክት ቅርፃዊ ጉዳይ ወደ ንጥረ ነገሮቹነት ያሟሟቸዋል እና እንደ የመዕምሮሮቻችን ሁሉ አመክንዮአዊ ፍርድ መርሆች አድርጎ ያስቀምጣቸዋል።” ገፅ 43

ዲስኩራዊው ህልውና የነገሮችን መቻል ጠቅላይ ህልውና የያዘ ነው። ስለዚህ ዲስኩር ተተገበረ ማለት፣ ነጠላውን የየሚይዘው ጠቅላይ የሚቻል መሆኑን መቁረጥ ወይም መፍረድ ነው። በሌላ መልኩ ደግሞ መደስኩር ትንቢያዊ መርህ ማስቀመጥ ነው። ወይም ደግሞ ለየነገሮች ህልውና ዕውቀት ሁሉ ጠቅላይ ምልክት ቅፅ ማበጀት። ስለዚህ መደስኩር ማለት ከጠቅላይ ዕውቀት ተነስተን ለየሆነ ነጠላ ነገር ህልውና የሱ የሆኑን ጠቅላይ ተስማሚ ባህሪያቶችን ማግኘት ነው። የጠቅላይ መርህ መስፈርቶች ከተቀመጡ እና የነጠላው ነገርም መስፈርቶች ከተቀመጡ አንዱን የአንዱ አባል ማድረግ መስካካት ነው። የዚህ አይነት አካሄድም የዲስኩር ስምሪት ነው። “ነጠላውን ከጠቅላይ የመቅሰሚያ ህዋስ ከሆነ እና ጠቅላይ በአስተውሎት ውስጥ እርግጠኛ እና የተሰጠ ከሆነ፣ ነጠላው፣ እንዲህ፣ በአስፈላጊነት የተቆረጠ በመሆኑ፣ ፍርዱ በጠቅላላ ስር ነጠላውን ማስረጫ አስፈላጊያዊ ብቻ ነው። ይህንን ሰካኪ ወይ ፍልስፍናዊ አስፈላጊነት፣ የዲስኩር ስምሪት ብዬ እሰይመዋለሁ።” ገፅ 208

ለምሳሌ ከትንቢያዊ ዲስኩር ህዋስ ተግባሮች መሀል፣ ንቃተ ህሊና የዚህ አይነት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ውጤት ነው። ምክንያቱም እኔነቴና ውስጣዊው ሁኔታዬ ግልፅ የሚሆኑት በንቃተ ህሊናዬ ወይም በሥነ ልቦናዊ ጠቅላይ መርሄ መሰረት ነው። ይህ ንቃተ ህሊና (ሥነ ልቦና) የያዘቸው እና ውጪ አሉ የሚላቸው ወጥ እኔነቶች ሀሳባዊ ህልውና ናቸው። ምክንያቱም ይህ ትንቢያዊ መዕምሮር (አዕምሮ) እንጂ መረዳታዊ መዕምሮር (አዕምሮ) አይደለምና፤ ነገር ግን ይህንን በጠቅላይ ንቃተ ህሊናው የያዘው፣ አካላዊው የስሜት አስተውሎቴ እና የዚህን አይነት የአስተውሎቴን መቻል የያዘው ትንቢያዊው

ህልውና መከድ በማይቻል ሁኔታ በነባራዊ ሕልውናቸው የተለያዩ ናቸው። ከዕውቀት ቅርጽ የተነሳ ግልፅ ያደረኩቱን ውስጤታዊውን እኔነት እንደ ያለ እውነት መውሰድ ይህንን ክስተት የሚቻል የሚያደርገው እንደመሆኑ፤ ይህ የእኔ በገሀድ ያለውን የምራዊ እኔን የማይቀራረብ ሊሆን ይችላል። ሀሳብ ስለሆነ ይህ ባህሪው የሚጠበቅ ነው። ይሁን እንጂ፤ እነዚህን ህልውናዎች፤ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅርን ሳንጠቀም ልንገልፃቸው አንችልም። ጠቅላዩ ንቃተ ህሊናዬ የዲስኩር ብቻ ስሪት እንደመሆኑ፤ ይህንን መቻል እንደያዘው የገሀዱ እኔነት ህልውናዬ በእርገጠኝነት ህልውናው የተመሳከረ አይደለም። የዲስኩር ውሁድ ወይም ጠቅላይ መፅምሮር (አዕምሮ) እንዲህ ያለ የህልውና መፅምሮር (አዕምሮ) ነው፤

የውስጣዊው አስተውሎታችን ቁስ የምርነት (ይህም እኔው እራሴ እና ውስጣዊው ሁኔታዬ)፤ በንቃተ ህሊና መሳሪያነት ወድያው ግልጽ ነው። የፊተኛው (ይህም ማለት፤ በስፍራ ውስጥ ያሉት ውጪያዊ ቁሶች) ቅዥት ብቻ ሊሆኑ ይችላል፤ ነገር ግን የኋለኛው (ይህም ማለት፤ የውስጣዊው አስተውሎቱ ቁስ) መከድ በማይቻል መልኩ የምር ነው። ይሁን እንጂ፤ የመርነታቸው ጥያቄ ውስጥ ሳይገባ፤ ሁለቱም እንደ ተወከሎች ሁሌም ሁለት መልክ የያለው የክስተት ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ክፍል ብቻ መሆናቸውን...። ገፅ 35

ስለዚህ ይህ ንቃተ ህሊናዊ ውሁድ የእኔን ህልውና መቻል እና መፅምሮር (አዕምሮ) ወደ መሆን መምጣት የሚይዝና የመረዳቴን አጠቃላይ መቻል የሚይዝ አጠቃላይ አመክንዮአዊ የሀሳብ ቅርጽ ነው ይለናል። ልክ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ ያሉት የስሜት ህዋስ ብዙ ምልክታዎች ተዋህደው ወጥ እንደሚሆኑት፤ የተለያዩ ህልውናዎች ወጥ ንቃተ ህሊናዊ እና ትልቅ ውሁድ ህልውና መሆን ይጠበቅባቸዋል። ንቃተ ህሊናዊ ወጥ ሀሳብ፤ የህልውናዎችን መቀናጃ መርህ እና ተግባራዊ ስምሪታቸው የሚቻልበትን የሚታይ የሚዳሰስ ተገቢነትን ይዟል። ስለዚህ የመረዳትን መስማሪያ መርህ ይይዛል። ስለዚህ መረዳትን የሚቀርፀውን ንፁህን መርህ ይይዛል። ስለዚህ የሚረዳበትን ጠንሳሽ የሆነ መርህ ምንጭ ይይዛል፤

በፅንሰ ሃሳቡ ውስጠ ገፅ ውስጥ ያለ ብዙ የተለያየው የተዋሃደ የሆነ ቁስ ነው። አሁን፤ ሁሉም የተወከሎች ህብረት በነሱ መጠንሰስ ውስጥ የንቃተ ህሊናንን ውሁድነት ይጠይቃሉ። በተከታይነትም፤ ለቁስ በማዛመድ የተወከሎችን መቻል የሚይዘው የንቃተ ህሊና ውሁድነት ብቻ ነው እና ስለዚህ የሚታይ የሚዳሰስ ተገቢነታቸውን የሚይዘው እና መፅምሮር (አዕምሮ) ወደ መሆን መምጣታቸውን የሚይዘው እና በተከታይነትም፤ የመረዳት እራሱን ህልውና መቻልንም የሚይዘው የንቃተ ህሊና ውሁድ ብቻ ነው። እንደዚህ ከሆነ፤ ሌሎች ሁሉ ክንውኖች የሚመሰረቱበት እና በተመሳሳይ ጊዜ፤ የስሜት ህዋስ ብቻ ከሆኑት የውስጠ ገፅ ሁኔታዎች ሁሉ በፍፁም ነፃ የሆነው የመረዳት

የመጀመሪያው ንፁህ መፅሕፍት (አዕምሮ)፣ የድግመ አስተውሎት ምንጭ ጥንሰስ ውሁድ መርህ ነው። ገፅ 58

ይህ ማለት፣ መረዳት የፅንሰ ሀሳቦች ህዋስ ከመሆኑ አንፃር ካየነው፣ ዲስኩርን የመርሆች ህዋስ ልንለው እንችላለን። እንደጌቃተ ህሊና ያሉ ሀይሎች መርሆችን በማምረት ወይም ለቀረቡት የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች በመቅረፅ የሚያዋህድ ህዋስ ነውና። ቀደም ብለን ጠቅላይ አመክንዮን መረዳት እና ዲስኩር በንጥረ ነገርነት እንደሚጠቀሙት ተናግረናል፤ መረዳትን ከስሜት ህዋሳት ምልክታዎች በመነሳት በፅንሰ ሀሳቦች መፅሕፍት (አዕምሮ) ካልነው፣ ከመረዳት አንፃር ከራሳቸው ከፅንሰ ሀሳቦች የአመክንዮ ቅርጽ ወይም መርህ በመነሳት መፅሕፍት (አዕምሮ)ን ዲስኩር እንለዋለን ይለናል። “በተሻጋሪያዊው አመክንዮ የፊተኛው ክፍል ውስጥ መረዳትን የህጎች ህዋስ ኢድርገን በህልው ቀመር ቀምረነዋል። ዲስኩር፣ ከመረዳት አንፃር ሲታይ፣ እንደ የመርሆች ህዋስ ተደርጎ ሊለይ ይችላል።” ገፅ 119

ይህ ከመርህ መፅሕፍት (አዕምሮ) ከመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች የሚነሳ እንደመሆኑ፣ በመረዳት ህዋስ ጥቅም ላይ ሳይውሉ፣ አመክንዮአዊው ቅርፅ ብቻውን የሚያቀርበው የነገሮች የህልውና መርህ ነው። ነገር ግን በአንፃራዊነት ሁሉም ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮችም፣ እንደዚህ ከመርህ የነገሮችን ህልውና መፅሕፍት (አዕምሮ) ተብለው ሊጠሩ ይችላሉ ይለናል። ይህም ማለት፣ ከፅንሰ ሀሳቦች ህልውናዊ ይዘት፣ ዘዩ፣ ሥረ አካል እና ዝምድናዎች አሰላለፍ በመነሳት የሚመጣው ይህ በፅንሰ ሀሳቦቹ አራሳቸው ውስጥ የሌለው የመፅሕፍት (አዕምሮ) አይነት፣ ይህም ማለት፣ መረዳት አራሱ ሊያቀርበው የማይችለው የመፅሕፍት (አዕምሮ) አይነት ከመርህ መፅሕፍት (አዕምሮ) ነው ብለናል። ነገር ግን ሆን ተብለው በአጠቃላይ ቀርበው ህልውናቸው የሚፈተኩ ንድፈ ሀሳቦችም በሁለተኛ ደረጃ ከመርሆች መፅሕፍቶች ተብለው ሊጠሩ ይችላሉ። “መረዳት ሊያቀርብ የማይችላቸው የሆኑት ከፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ የሚወጡ ጥንሰሳዊ መፅሕፍቶች ብቻ ናቸው መርሆች ተብለው መጠራት የሚገባቸው። በተመሳሳይ ግዜ፣ ሁሉም አጠቃላይ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮች ምናልባት አንፃራዊ መርሆች ተብለው ይጠሩ ይሆናል።” ገፅ 122

ስለዚህ የዲስኩር ህዋስ በመርህ መሰረት የነገሮች ህልውናን ያመርታል፤ ይህም ማለት፣ በውስጡ ለብዙ የተለያዩ መፅሕፍቶችን ውሁድን ይሰጣል፤ ይህም የዚህ ተፈጥሮ ከመረዳት የነገሮች ህልውና ተፈጥሮ የተለየ አመክንዮዊ ብቻ ነው ይለናል። ከዚህም የተነሳ፣ ዲስኩር ለየፅንሰ ሀሳብ እውቀታችን ጠቅላይሁድን ያመርታል። ይህ ውሁድ መረዳት በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች መሰረት ከሚያመርተው ውሁድ የተለየ አንዳንዴም አመክንዮአዊ ብቻ ወይም ትንበያዊ ብቻ ህልውና ያለው ምርት ነው፤

ምናልባት፣ መረዳት፣ ከህጎች በመነሳት የክስተቶችን ውሁድ ማምረቻ ህዋስ ሊሆን ይችላል። ዲስኩር፣ በመርሆች ስር የህጎችን ውሁድ (የመረዳት) ማምረቻ ህዋስ ሊሆን ይችላል። ስለዚህ ዲስኩር በቀጥታ መቼም ለገጠመኝ ወይም ለየተኛውም የስሜት አስተውሎታዊ ቁስ አይተገበርም፤ በተነፃፃሪው፣

የዲስኩር ቁሱ መረዳት ነው፤ ይህም ማለት፣ በፅንሰ ሃሳቦች መሳሪያነት በውስጤታ ለብዙ የተለያየ መዕምሮራቸው ውሁድን የሚስጥላቸው ነው። ይህም፣ በመረዳት ከሚመረተው ውሁድ በጣም የተለየ ተፈጥሮ ያለው የሆነ ውሁድ ነው፤ ምናልባትም፣ አመክንዮዊ ውሁድ ተብሎ ሊጠራ የሚችል ነው። ገፅ 122

የዲስኩር ተፈጥሮ የሆነው ጠቅላይ ፅንሰ ሀሳቦችን ወይም መርሆችን በማስቀመጥ መዕምሮ (አዕምሮ)፣ የገሀዱን ዓለም ነገሮች መረዳታዊ ፅንሰ ሀሳቦች ከፍ ወደ ያለ መዕምሮ (አዕምሮ) የመውሰድ ስራ ተሻጋሪያዊ ነው፤ ይህም ማለት፣ የገሀዱን ዓለም ህልውናዎች ግብአት አልፎ የሚሄድ ነው። ይህ አካሄዱ ለመረዳት ስራ ቅልጥፍናን የሚያመጣ ከመሆኑም በላይ፣ የመረዳት ሁሉ ዕውቀቶች ተደምረው ተቀናጅተው የሚያቆሙት አስፈላጊ መርህ ነው። ስለዚህ የዚህ ጠቅላይ ህልውና መሰረት ዲስኩር ጠቅላይነት እንደመሆኑ፣ ንቡራ ዲስኩራዊ ነው እንላለን፤

በሰው ልጅ ዲስኩር ተፈጥሮ ውስጥ፣ ቢያንስ፣ በሁኔታዎች ጥንስሳዊ መጠንሰስ መደረግ ውስጥ ያሉ የጠቅላይነት ንፁህ ንብረ ዲስኩራዊ ፅንሰ ሃሳቦች፣ የመረዳትን ውሁድ በሁኔታዎች ወደ ያልታጠረው ከፍ የማድረግያ የዘዩ አስፈላጊያዊ መሰረት አላቸው። ተሻጋሪያዊ ስምሪታቸውን በተቀራረበ መልኩ፣ በግሉዝነት ተገቢ የሆነ ምንም ተግባራዊነት ላይኖራቸው ይችላል። ገፅ 126

እነዚህ የዲስኩር መርሆች ወይም ሀሳቦች፣ ተጨባጭ መዕምሮራችን የሆነው መረዳታችን የጠቅመንን ግን ሊያጠናቅቀው ያልቻለውን በመሰብሰብ የዲስኩር ህዋስ ስርአታዊ ውሁድን ያመጣሉ። ስለዚህ ለሰው ልጅ ዲስኩር እነዚህ ምርቶች ሞዴሎች ወይ ተምሳሌቶች ሆነው ይጠቅማሉ። በዲስኩር ውሁድነታቸው ተመሳሳይታዊ ፍፁምነትን በመያዛቸው ጥንቅቅ ተደርጎ ሊሟላ የማይችልን ስርአታዊ ወጥነትን ለመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ይሰጣሉ፤

... የሚቻል ተጨባጭ መዕምሮ (አዕምሮ) በምንም ሊደርስበት የሚችል ያልሆነን ፍፁምነት ይዟል እና የገጠመኝ ውሁድ ሊሰጠው የሚሞክረውን ግን መቼም በተጠናቀቀነት ሊደርስበት የማይችለውን ስርዓታዊ አሃድን ለዲስኩር ይሰጣሉ። ...ሃሳቦችን ብቻ ሳይሆን፣ ይልቅም፣ እንደነዛ የጥሌቶ አይነት ፈጣሪያዊ ሳይሆን ግን በእርግጠኝነት ተጨባጭ ሃይልን የሚይዙ፣ ይህም ማለት፣ የቁጥጥር መርህ ባለቤት የሆነን ሃይል የሚይዙ እና የየሆኑ ድርጊቶችን ፍፁም መደረግ መሰረትን የሚቀርፁ ተምሳሌት ይዘቶችን የሰው ልጅ ዲስኩር መያዙን ወደ እነዚህ ትንቢያዊ ክፍታዎች ሳንወጣ መናዘዛችን አይቀሬ ነው። ገፅ 186

ለምሳሌ የመሬትን ክብነት በአካል መለካት ባንችልም፣ በሞዴል የክብ ባህሪ መሰረት

የምድርን አንድ እጥፋት ማስላት ከቻልን የምድርን ሙሉ ክብሩን ሳንለካ ማስላት እንችላለን። እንደውም፡ በዲስኩር ትንበያ አካሄድ መሰረት የምድርን ክብር ማስላት ቀላል ይሆናል፤ የንቃተ ህሊናን ወሁድ ከማስላት አንፃር። ለምሳሌ እንደ ተማሪ ለአይኔ ብቻ እንደሚታየኝ ምድርን ካየኋት፤ ይህ የሚታይ ጠፍጣፋ ወለሏ ምን ያህል እንደ ሚረዝም አላውቅም። ከትንሹ የህይወት ገጠመኜ ሁሌም ብሄድባት የማታልቅ ጠፍጣፋ የመሆኗን ትምህርት ከጨመርኩ፤ ይህ ተግባራዊ የሆነው የመሬት እውቀቴ እዚህ ጋር ያልቃል። ነገር ግን ይህ የመሬት ባህሪ ክብር የሆነ ነገር ባሂሪ ያለው ለመሆኑን በራሴ ከጨመርኩበት፤ የመሬት ጠፍጣፋው ወለል ክብር ባህሪ ያለው መሆኑን ገምታለሁ። ከዛ ክብር የሆነን ነገር ባህሪ እንደ ፍፁም ሞዴል እወስድና ካለሁበት ቦታ የሆነ ያህል መጠን ያለውን የመሬትን ክብብት ሰያፍ እጥፋት ገምትና ካለሁበት ትንሽ የመሬት ክፍል በመነሳት በመርህ መሰረት ያገኘሁትን የእጥፋቷን ግምት ለቀሩት ሁሉ ከቧ ክፍሎች በመስጠት የመሬትን ተቀራራቢ ክብብት መጠን መቁረጥ ድረስ የሚደርስ ትልቅ የውስጥ የዕውቀት ህዋስ ባለቤት መሆኔን እጠቀመዋለሁ ይለናል። እንደዚህ ሞዴል ወይም ተምሳሌት መሰራት የሆነን የዲስኩር ስምሪት፤ ተጨባጭ በሆነው የምድር ምርምር ጉዳይ ስንመለከተው፤ ልክ የንቃተ ህሊናን ወሁድ በመስራት የእኔነትን ተቀራራቢ አንድ ሥነ ልቦናዊ መርህን እንደፈጠርኩት፤ ዲስኩር በምድር ክብብት ጉዳይ ለጉዳዩ ተጨባጭ ወደ መሆን የቀረበ ተምሳሌታዊ ወሁድ ትንበያን ይሰራል፤ ንቃተ ህሊናዊ ወሁድ ከገህድ አለሙ ጋር የተቀራረበ ባይሆንም። ሁለቱም የዲስኩር ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ስምሪቶች ናቸው፤ ሁለቱም ትንበያዊ ናቸው። ንቃተ ህሊና በጣም የተወሳሰበም ቢሆንም፤ ለገህዱ ዓለም እኔነት የተቀራረበ አንድ ወሁድ ንቃተ ህሊናን ይሰራል፤

...ለአይኔ እንደሚታየኝ ብቻ ምድርን እንደ ጠፍጣፋ ወለል ከተመለከትኩ፤ ምን ያህል ይህ ወለል እንደሚረዝም ማወቅ የማልችል ነኝ። ግን ምንም ያህል እሩቁ ብሄድም፤ ሁሌም ከፊቴ ተጨማሪ ልቀጥል የምችልበት ስፍራ እንደማይገጠመኝ አስተምሮኛል እና ስለዚህ በእይታ ብቻ ተግባራዊውን የመሬት እውቀቴን ገደቦች አውቃለሁ፤ ምንም እንኳን የመሬትን እራሷን ገደቦች የማላውቅ ቢሆንም። ግን መሬት ክብር መሳይ ድብልብል መሆኗን እስከማውቅ ድረስ ከደረስኩ እና ወለሏ ክብር መሳይ ድብልብል ከሆነ፤ ከዚህ ወለል ትንሽ ክፍል እውቀቴ የመሬትን ሰያፍ እና ከፈፍ በውስጡታ ለመዕምሮር (አዕምሮ) እና በመርሆችም ላይ ለመቁረጥ እችላለሁ እስከማለት ደረጃ እደርሳለሁ እና ምንም እንኳን ይህ ወለል ስለ የሚይዘቸው ቁሶች ደንቁሮ ብሆንም፤ ስለ ገደቦቹ እና ርዝመቱ ፍፁም ዕውቀት አለኝ። ገፅ 239

ጠቅለል ለማድረግም፤ በእንደዚህ ሁኔታ፤ መጀመርያ ውስጠ ገፅ ከስተታዊ ምስል ይሰጠናል፤ ከዛ ፅንሰ ሀሳብ አደረጃጀታዊ ቅርጽ ይሰጠናል፤ በመጨረሻም፤ መርህ ወይም ሀሳብ ጠቅላይ ስርዓት ይሰጠናል። ስለዚህ ሁሉም የገህዱን ዓለም ነገሮች ህልውና መዕምሮር (አዕምሮ)፤ በዲስኩር ነገሮችን መዕምሮር (አዕምሮ) ላይ ያልቃል ይለናል።

“ስለዚህ ሁሉም የሰው ልጅ መፅምሮር (አፅምሮ) በውስጡ ገዶች ይጀምራል፤ ከዚያ፤ ወደ ፅንሰ ሃሳቦች ይቀጥላል እና ሃሳቦች ላይ ፍፃሜውን ያገኛል።” ገፅ 224

የመጨረሻ አፅምሮዊ ህዋስ የሆነው የህልውናን ዕውቀት ማግኛ የዲስኩር ህዋሳችን፤ ራሳችን ሀሳቦችን ወይም ምልክታን ፈጥረን ተፈጥሮ ለዛ ህልውና መኖር ማስረጃ ትሰጠን እንደሆነ መጠየቅን የሚቻል ያደርጋል፤ ይህም ማለት፤ ይህ ችሎታችን ተማሪ ብቻ ሳይሆን ጠበቃም ያደርገናል። ይህም ማለት፤ የሚባለውን የሚሰማ ተማሪ ብቻ ሳይሆን እሱ ወደ ሚፈልገው መንገድ ለመምራት እና የተደበቀ ፋይዳ ያለው ማስረጃ ለዛ ጉዞ ይገኝ እንደሆነ ለማውጣት መስቀለኛ የአውጫጪኝ ጥያቄ እንደሚጠይቅ ጠበቃ ለመሆንም ያስችለናል። ምክንያቱም ሀሳብ ፈጥረን ሀሳቡን በአመክንዮ ቅርጽ የሚሞላው የገሀዱ ዓለም ህልውና ከተፈጥሮ ውስጥ እንመረምራለን ይለናል። በዚህ የዲስኩር ስራ መሰረት ለተፈጠረው የዲስኩር ስርዓት የገቢ ወጪን መመዝገቢያ መስፈርት የምንሰራ እንደመሆኑ፤ የተሰማሚነት ህግ ሰጪዎችም ነን። ይህን አካሄድ በመከተል የተሰማሚነት መመዘኛችንን ይዘን ተፈጥሮ ተቀራረቢ የገሀዱን ዓለም ህልውና ትሰጠን እንደሆነ መጠየቅ አለብን። ይህ አካሄድ፤ የፈጠረውን አስፈላጊ ህግ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ይቀራረቡት እንደሆነ ማረጋገጫ መንገድ ነው። አሁንም ደግሞ፤ ይህ አካሄድ ዲስኩርን ደግማዊ ከመሆን ያተርፋታል ወደ የሚፈተሽ አንብሮትነት ስለሚለውጣት። ስለዚህም ትንቢያዊው የጥናት መስክም ተራማጅ ወደመሆን ይመጣል፤

የተፈጥሮን መሪ ክሮች በመከተል ብቻ ላይ ዲስኩር መርካት እንደሌለበት፤ ይልቅ ቀድሞ የመፍረጃ መርሆችን በመያዝ፤ በማያወላዱ ህጎች መሰረትነት ተፈጥሮን ለጥያቄዎቹ መልስ እንድትሰጥ በመወጠር መቀጠል ነው ያለበት። ምክንያቱም ካለ ምንም ቀደም ያለ ፅንሰ ሃሳብ የተደረጉ ድንገተኛ ምልክታዎች፤ በአስፈላጊ ህግ ስር ሊዋሃዱ አይችሉም። ግን ዲስኩር የሚፈልገው እና የሚጠይቀው ይህን ነው። የዲስኩር መርሆች ናቸው ለተሰማሚው ክስተት የህግ ተገቢነት ሊሰጡ የሚችሉት። እና ልምምድ በነዚህ አመክንዮአዊ መርሆች ሲመራ ብቻ ነው የትኛውንም አይነት የምር ጥቅም የሚኖረው። ዲስኩር ተፈጥሮን ከአተያይ ጋር ሊቀርባት ይገባል። እውነት ነው፤ ዲስኩር ተፈጥሮን መቅረብ ያለበት መረጃን ለመቀበል ከመጠበቅ አታይይ ጋር ነው፤ ይሁን እንጂ፤ አስተማሪው ሊነግረው የመረጠውን ሁሉ እንደሚሰማ ተማሪ ባህሪ ሳይሆን፤ ይልቅ እሱ ለመጠየቅ ይመጥናሉ ብሎ ላሰባቸው ጥያቄዎች ምስክሩ መልስ እንዲሰጥ ከሚወጥር ዳኛ አተያይ ጋር ነው ተፈጥሮን መቅረብ ያለበት። በዚህ ነጠላ ሃሳብ ነው አብዮቱ መገለፅ ያለበት። በዚህም በጨለማ ውስጥ ለብዙ ክፍለ ዘመኖች በዳበሳ ከመኖር በኋላ፤ የተፈጥሮ ሳይንስ በረጅሙ ተራማጅ ወደ የሆነ መንገድ ውስጥ ይመራል። ገፅ 11

2. የንፁህ ዲስኩር ሥነ ጭብጣዊ አስራር

የአመክንዮ ቅርፅ በራሱ ተወስዶ ሲካሄድ ዲስኩር ይሰጣል ብለናል። የዚህን አይነቱ የአመክንዮ ንፁህ ዲስኩር እንለዋለን በራሱ ብቻ ጥቅም ላይ የዋለ እንደመሆኑ፤ ሥነ ጭብጣዊው የአስተሳሰብ ስርዓት የንፁህ ዲስኩር ሆኑ ጠቅላይ መርሆች መሰረት የመደሰኩር ሀይላችንን ማከናወን ነው እንዲሁም የሥነ ጭብጥ ስራ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ከምን መርህ እና ከምን ፅንሰ ሀሳብ ሀሳብ እንደሚቀዱ ማግኘት ነው ብለናል። ሥነ ጭብጥ ይህንን የሚያደርገው የዛን ጉዳይ የመፅምሮር (አዕምሮ) ስርዓት በማግኘት ነውና የአራሱ ጭብጥ ብቻ የሆነው ትንበያዊ ዲስኩር አጠቃቀሙ ከመሄዳችን በፊት፤ ምን ባህሪያት እንዳሉት እንዘርዝር።

2.1 የንፁህ ዲስኩር ሥነ ጭብጣዊ ባህሪያት

2.1.1 ትንበያዊነት

ሁሉም ነገር መንስዔ አለው የሚለው የተጨባጩ ተፈጥሮ ህግ ውስጤታዊው ዲስኪራችን የሚተዳደርበት ህግ አይደለም፤ ስለዚህ ህጉ ለዲስኩር ትንበያዊ አስራር የሚያበረክተው ነገር ባለመኖሩ ፋይዳ ቢስ ነው። ምክንያቱም ገሀድ አለማዊ የሆነው የሚጨበጥ እና የሚዳሰሥ ት ለትንበያዊው ዲስኩር መስፈርት አይደለም። ትንበያዊው ህልውና የሀሳብ ህልውና ነው። ሁሉም ነገር መንስዔ አለው በሚለው ህግ መሰረት ተዳደሮ ብንለው በዚህ ህግ መሰረት የዲስኩርን መንስዔያዊነት ማግኘት አንችልም፤ በዚህ ህግ አይደለም ነገሮችን ወደ ህልውና የሚያመጣው። ነገር ግን የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች በዚህ ህግ ነው የሚስተናገዱት። ትንበያዊ ዲስኩር ይህ ህግ በቅድመ እሳቤነት የሚይዛቸውን የገሀዱን ዓለም ነገሮችን ህልውና ነጥቋልና። በሀሳብ እንደሌሉ መቁጠር የሚችለው እሱ በሌላ ህግ ስለሚተዳደር ነው። ይህ ተፈጥሮው ገሀዱን አለም በሌላ አለም ህግ እንድናየው ነፃነት ይሰጠናል ግን ደግሞ ከእኛ ጋር ያለውን ዝምድና ተጨባጭ ሳይሆን ትንበያዊ ያደርገዋል፤

እያንዳንዱ የሚሆን ነገር (በተጨባጭ ነት ግዜዊ የሆነው) መንስዔ ሊኖረው ይገባል የሚለው መርህ የተፈጥሯዊው መፅምሮር (አዕምሮ) አይነት መርህ ነው፤ ነገር ግን የትንበያዊ መፅምሮር (አዕምሮ) መርህ አይደለም። ምክንያቱም ወደ ረቂቃዊ መርህ ከቀርነው እና ለገጠመኝ እና ለተጨባጭ ው ያለውን ጠቀሳ ከነጠቅነው፤ ከዚያ በኋላ፤ እንደ ጥንስስ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር፤ ከፍትህ ጋር ልንመለከተው እንደማንችል እና ህልው ከሆነው ወደ ሙሉ በሙሉ የተለየ መንስዔ ተብሎ ወደ ተሰየመው የሚያሸጋግርንን የትኛውንም ዘዩ ለማግኘት የማይቻል ሆኖ የምናገኘው ነው የሚሆነው። እንደውም፤ በተጨማሪም፤ ልክ ለዛ ለግዜያዊው እንደሆነው፤ በዚህ ትንበያዊ መተግበሩ

ዘዩ፣ የመንስዔ ፅንሰ ሃሳብ ሁሉንም ፋይዳውን ያጣል፤ ምክንያቱም የሚታይ የሚዳሰሳቸው የምርኩቱ እና ትርጉሙ ከገጠመኝ ብቻ መረዳት የሚገባው ነው። ገፅ 205

ዲስኩር የነገሮችን ህልው ጭብጣዊ ወይም ፅንሰ ሀሳባዊ አስፈላጊነት በማስቀመጥ ሲቀጥል፣ ተፈጥሯቸው ገጠመኝ ግን ግዜያዊ ወድያዊ መንስዔ እንዳለው በማስቀመጥ ነው የሚቀጥለው። ዲስኩር ፅንሰ ሀሳባዊ ብቻ ለሆነው የነገሮች ሁሉ ህልውና አስፈላጊ መንስዔ ን አስቀመጦ ብንል፣ ይህ መንስዔ ማለት፣ ነጠላ የገሀዱ ዓለም ነገሮች በነጠላ ህልውናቸው ሳይሆን ከሌሎች ሁሉ ህልውናዎች ድምር ጋር በተያያዘ ለዚህ ህልውናቸው ያበቃቸውን መንስዔ ማለት ነው። በነጠላው ይህ የአንድ ነገር ህልውና ውስጥ ትርጉም የለውም፤ ከጠቅላይ ጋር ካለው ተዛማጅ የህልውና ምንጭ ጋር በተያያዘ እንጂ። ስለዚህ ዲስኩር ይህ ወይም ያ የዚህ አይነት የህልውና ምንጫቸው ነው ቢል፣ ትንበያዊ ወይም ግምታዊ ወይም የሚፈተሽ አንብሮታዊ ብቻ ነው። ነገር ግን ነጠላ የሆነው የገሀዱ አለም የአንድ ነገር ህልውና የሚመሰረተው እሱም ከሌላ ነጠላ ነገሮች/ነገር የመጣ ከመሆኑ እና እሱም የሌላ ነጠላ ነገር መንስዔ ወደመሆን የሚሄድ በመሆኑ አይነት ላይ ነው፤ ይህ በተጨማሪ ነት ግዜያዊ መንስዔ ነው። በዚህ መልክ ሁሉም ነገር ምንስኬ አለው፤

ከየፅንፈ ዓለም እና በውስጡ ካሉ ነገሮች ህልውና የፅንፈ ዓለም ን መንስዔ ህልውና ሲቀስም፣ ዲስኩር በተፈጥሯዊ ዘዴ ሳይሆን በትንቢያዊ ዘዴ ነው እየቀጠለ ያለው። ምክንያቱም የየፈተኛው መርህ፣ ነገሮችን በራሳቸው ወይም ህልው ጭብጦችን ሳይሆን የሚያስተዋውቀው ግን የየሚሆነውን ነገር መንስዔ ወይም የእሱ ሁኔታ መንስዔ እንዳለው ነው የሚያስተዋውቀው፤ ይህም ማለት፣ በተጨማሪ ነት ግዜያዊ የሆነው መንስዔ እንዳለው ነው የሚያስተዋውቀው። ገፅ 205

2.1.2 ጠቅላይነት

የንፁህ ዲስኩር ትንበያዊ ስምሪት ተጨባጭ ው ከንውኑ ምንድነው ያልን እንደሆነ ጠቅላይ ነቱ ነው። ይህ ማለት፣ ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ጠቅላይ ስርዓት ከማምረት እና እነዚህን ነጠላ ህልውናዎች ለሀሳብ ስርዓት በአሳማኝነት ጠቅልሎ ከማደራጀት ውጪ ምንም ተጨባጭ ነት የለውም። ይህ ከነጠላዎቹ ውስጥ የሚወጣ ሀሰባዊ ቀመር እንደተነበያቸው ከሆኑለት፣ ዲስኩር በዚህ ስኬት የተነሳ የመንስዔ ባለቤት ይሆናል። “በዲስኩር ተጨባጭ ከንውን ውስጥ ስርአታዊ ውሁድ ለማምረት ጠቃሚ የሆነው የመጨረሻው ከፍተኛው ደረጃ ጠቅላይ ፣ ለገጠመኛቸው ቁስ እንደ መሰረት ወይም መንስዔ ነት በውስጡ ይህንን ወይም ያንን የገጠመኝ ቁስ ከሃሳቡ ምናባዊ ቁስ የምንቀስምበት ጠቅላይ ቀመር ብቻ ነው ።” ገፅ 215

በዚህም ስምሪቱ፣ የዲስኩር አላማ ይሆናል ያለውን ወይም ከራሳቸው ከነጠላዎቹ ህልውና ፅንሰ ሀሳቦች ያገኘውን ጠቅላይ ፍንጭ ለነጠላ የህልውና እወቀቶቻችን አንድ

ወጥ ጠቅላይ ወሁድን ማስተዋወቅ ብቻ ነው። “...ወደ የነጠላዎቹ መዕምሮች ከምችት ውስጥ ውሁድን ማስተዋወቅ እና በዛውም፣ ህጉን ወደ ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር ማቀራረብ ነው ብቸኛ አላማው።” ገፅ 209

ንፁህ ዲስኩር ጠቅላይ የመዕምሮ (አዕምሮ) መርህ ነው ስንል፣ መረዳት በሀሳብ መሰረት ስለማይሰራ በተፈጥሮ ህግ መሰረት ላዘጋጃቸው ፅንሰ ሀሳቦች ንፁህ ዲስኩር ማጠናቀቂያዊ ሀሳብ የዲስኩር መርህ ጠቅላይነት ነው። ይህ መርህም፣ አመክንዮአዊ(ሀሳባዊ) ብቻ መርህ ነው። ገሀድ አለማዊ የነጠላ ፅንሰ ሀሳቦች መሳሪያ መርህ አይደለም። ሀሳብ ይሰራበታል እንጂ የሚታይ የሚዳሰሰው ህልውና የሆኑት የስሜት ህዋስ ምልክታዎች መከናወኛ ህግ አይደለም። አይመሩበትምም። “መረዳት በራሱ አቅም ህጎችን ለማግኘት በማይችልባቸው ቦታዎች፣ እነዚህን የተለያዩ ህጎች በሃሳቦች መሳሪያነት በአንድ መርህ ስር ለማምጣት፣ መረዳትን ማገዝ አላማው ያደረገ እና ስለዚህ ሊደረስበት የሚችልን መያያዝ እና የላቀ የተጠናቀቀ ዘላቂነትን የሚያረጋግጥ የሆነ የአመክንዮ መርህ ነው።” ገፅ 209

ለምሳሌ ይለናል ካንት፣ ስሜት፣ ንቃተ ህሊና፣ ምናብ፣ ትዝታ፣ ብልሃት፣ ድስታ፣ መሻት፣ እና ወዘተ እንዳሉ ስናውቅ መረዳታችን ሌሎች አይነት የአዕምሮ ሀይሎች ያሉ የመሆኑንን ትንተናዊ አተያይን ከቅደመ እሳቤ ያስገባል። በዚህ ስራው፣ የብዙ ሌሎች የዚህ አይነት ተጨማሪ ፅንሰ ሃሳቦች ያሉ እንደሆነ ለማወቅ እንድንበረብር ይገፋፋናል። ነገር ግን ንፁህ ዲስኩር፣ እነዚህ ሁሉ አባል ሊሆኑ የሚችሉበትን አንድ ረቂቅ የሆነ ሀሳብ በማግኘት ልዩነቶቹን አጥብቦ ወደ ያነሱ ውሁዶች(ውሁድ) እንድናመጣ ይገፋፋናል። እናም ከላይ በዝርዝር ያስቀመጥናቸውን ፅንሰ ሀሳቦች በአንድ በመጠቅለል እና ልዩነት ያላቸውን ባህሪያቸውን በማብራራት ምናብን፣ ትዝታ እና ብልሃት የመረዳት ወይም የዲስኩር የተለያዩ ቅርፆች መሆናቸውን በመገንዘብ ወደ አንድ ስብስብ ያመጣቸዋል። ስሜት፣ ድስታ እና መሻትም ደግሞ እንዲሁ የሚጋሩት የጋራ ነገር እንዳለ በመመርመር ወደ አንድ ያመጣቸዋል። ወይም ሁሉንም በአጠቃላይ፣ መሰረታዊ ሀይሎች በሚል ስም ሊሰበሰባቸውም ይችላል። ይህ የነጠላ ነገሮችን ተዛማጅ የጋራ መፈለግ ወይም ማየት የዲስኩር መርህ ነው ። መረዳት ግን ሌሎች ተጨማሪ ዝርዝር ነጠላዎች ሊወጡ ሊሰረሰሩ ይችላሉ እንደሆነ ነው የሚለፋው። ዲስኩር ሀሳብ በማምጣት ዝርዝሮቹ ነጠላዎች በዚህ መልኩ እንዲደረደሩ መንስዔ ሆኗል፤

...የተመሳሳይ ህልው ጭብጥ የተለያዩ ክስተታዊ መገለጦቶች በመጀመሪያ እይታ በጣም ያልተመሳሰሉ ሆነው የሚታዩ ናቸው፤ እነዚህም፣ የሰውን ልጅ አዕምሮ በተመለከተ ጉዳይ፣ ለምሳሌ ስሜት፣ ንቃተ ህሊና፣ ምናብ፣ ትዝታ፣ ብልሃት፣ ድስታ፣ መሻት እና ወዘተ የመኖራቸውን ዝርዝር ለማወቅ የምንፈልገውን ያህል ቢቃ የብዙ የሃይሎችን አንድ ወጥም ህልውና ከእሳቤ ወደ ማስገባቱ እናዘነብላለን። አሁን፣ እነሱን በማነፃፀር እና የተደበቀ ህልው የሆነውን ማገነት በማግኘት፣ በአመክንዮአዊ መርህ እነዚህን ልዩነቶች

የሚቻለውን ያህል ወደ ያነሰ ቁጥር ለመቀነስ እንሄዳለን። ለምሳሌ ምናብ (ከየንቃተ ህሊና ጋር ሲገናኝ)፣ ትዝታ፣ ብልሃት እና መተንተን የመረዳት እና ዲስኩር የተለያየ አይነት ቅርፆች ብቻ የሆኑ ወይስ ያልሆኑ እንደሆነ መመርመር እንችላለን። በተለይ ደግሞ ህልውናውን ምንም የአመክንዮ ጥረት ሊያረጋግጥልን የማይችለው የመሰረታዊ ሃይል ሃሳብ፣ ለተለያዩ አይነት ሃይሎች ህልውና ሥርዓታዊ መወከል ሰብሳቢ ሊሆን ይችላል። ገፅ 209

ስለዚህ የመረዳት ህዋሳችን በተነተነልን እና በየፈርጁ ባፍታታልን እውቀቶቻችን ውስጥ የዲስኩር መርህ የሚቻለንን ያህል ወጥ የሆነን ጠቅላይነት አንድናመርት ይጠይቀናል። ስለዚህ ነጠላ ህልውናዎች የበለጠ አንድ የመሆን ባህሪ ካላቸው፣ የበለጠ ምናልባትም የሚቻል ውሁድ ወደመሆን ይመጣሉ። ለምሳሌ ከላይ የጠቀሳቸውን ዝርዝር ነገሮችን መሰረታዊ ሀይሎች በሚለው ስር ስንሰበስባቸው የሰው ልጅ የአፅምሮ ህዋስ ሀይሎች የተለያዩ መገለጫዎች በመሆናቸው፣ ምናልባትም መሰረታዊ ሀይሎችነት የሚቻል ውሁዳቸው ሊሆን ይችላል። ለሌሎች ነገሮች ጠቅላይሁዳቸውን ስንፈልግም እንዲሁ ነው፤

ስለዚህ የዲስኩር ቁስ መረዳት ነው እና የእሱ ትክክለኛ መዳረሻም ነው። የኋለኛው፣ በፅንሰ ሃሳቦቹ መሳሪያነት ወደ ቁሶች ብዝሃነት ውስጥ ውሁድን የሚያመጣ እንደመሆኑ፣ ስለዚህ የፈተኛው ወደ የፅንሰ ሃሳቦች ብዝሃነት ውስጥ በሃሳቦች መሳሪያነት ውሁድን ያመጣል፤ ሰብሳቢ ውሁድ ከሌለው፣ ከፋፋይ ውሁድ በማበጀት ሥራ እራሱን ለሚጠምደው ለመረዳት ስራዎች የሰብሳቢ ውሁድን መጨረሻ አላማ የሚያዘጋጅ እንደመሆኑ። ገፅ 208

ብዙዎቹን ተጨባጭ አካላት የመጀመርያው የመረዳት የማሰብ ስርዓት ወደ ፅንሰ ሀሳባዊ ውክልና እንድንቀይር የመረዳት ህግ እንደሚሰጠን፣ የንፁህ ዲስኩር መርህ ደግሞ አንድ ወጥ የፅንሰ ሀሳቦች ስርዓት እንድሰራ ያደርገናል ይለናል። ምንም እንኳን ቀጥተኛ የሆነ የተገቢነት እና የአስፈላጊነት ሁኔታን ለመፍጠር ባይሆንም፣ ከቀጥተኛው የተለየ በመሆኑ የራሱን ተገቢነት እና አስፈላጊነት በስሜት ህዋሳዊ ምልክታዎች ዓለም ላይ ለመጫን የሚችል ህዋስ ባለቤት ያደርገናል። ይህ ልዩ ተፈጥሯችን ቀጥተኛውን የመረዳትን ስምሪትም ይቀርባል፤

... ይህንን ውሁድ እንድንፈልገው የሚጠይቀን የዲስኩር ህግ አስፈላጊያዊ ህግ ነው፤ ካለሱ፣ የዲስኩር ህዋስ ሊኖረን የማይገባ የመሆኑን ያህል፣ በዘላቂ እና በእራሱ መሰረት በሆነ ዘዴ፣ መረዳትን መተግበር ካለዲስኩር የለም፤ እንዲሁም፣ ይህ በሌለበት፣ ለተጨባጭ እውነት፣ የትኛውም ትክክለኛ እና በቂ መስፈርት አይኖረንም፤ ስለዚህ ከዚህ መስፈርት ጋር በተዛመደ፣ የተፈጥሮ ሥርዓት ውሁድ ሃሳብ፣ የሚታይ የሚዳሰስ ተገቢነት እና አስፈላጊነት ባለቤት እንደሆነ ከእሳቤ ማስገባት አለብን። ገፅ 210

2.1.3 መንስዔያዊነት

ተፈጥሮ የስርአትን ውሁድ በገጠመኝ በኩል አይሰጠንም ወይም ይህንን ስራ የሚሰራው ዲስኩር በገጠመኝ ህግ ሊዘረጋልን አይችልም። ስለዚህ ሀሳብን ወይም የውስጤታ ንፁህ ዲስኩር ለዚህ አላማ ማስማራታችን ግድ ነው ይለናል። ለምሳሌ የተፈጥሮን ሁሉ ህልውናዎች ስርአታዊ ውሁድ ወይም የሥነ ፍጥረትን ውሁድ ብንሰራ፤ እርግጥ ነው ይህ ውሁድ ዲስኩርን በተጨማሪም ስምሪት እንድንጠቀመው የሚያደርገን አይደለም። ነገር ግን የሥነ ፍጥረት ሀሳብን እንደወጥ አንድ መንስዔ ያዊ ማብራሪያነት መጠቀም እና በራሱ የአስራር ምንጭ የተነሳ ፍፁም እና ገዥ የሆነ ይገባኛል ያለው በመሆኑ ይህንን ለተፈጥሮ ሁሉ ህልውናዎች ስርዓት አስፈላጊነት ምስረታ ሂደት አስፈላጊ አድረገን ልንመለከተው ይገባል። “...የተፈጥሮ ስርአት ውሁድ ለተጨማሪ የዲስኩር መተግበር እንደ መርህ ሊዘረጋ እንዳለመቻሉ፤ ይህንን ሀሳብ አንደ የልዕላዊ መንስዔ፤ የምር ቁስ እና ይህን ቁስ በልዕላዊ ሁኔታ ባሕሪው በፍፁም እንደ አስፈላጊ ልንመለከተው ይገባል።” ገፅ 201

ካልሆነ ይለናል ካንት፤ ለምሳሌ ስለ ፍጥረታት አንድ ወጥ ውሁድ ባንሰራ፤ በዙርያችን ያለው ዓለም እልቆመዋል። የስሜት አስተውሎት ምልክታ ስለሆነ ማንነቱ እየተመዘገበ የማያልቅ ሆኖ ስም ልናወጣለት ብንል ቋንቋ የምናጣ እና ሀይላችን የሚሟጠጥ እስከመሆን ድረስ ያደርሰናል። በዙርያችንም መረዳታዊ ብቻ የሆነው የገጠመኛ ዓለም መንስዔ፤ ይህም ሁሉም ነገር መንስዔ አለው የሚለው አይነት ተለዋዋጭ ዓለም አልያዝ አልጨበጥ ይለናል። ለዚህ ሁሉ ክስተታዊ ዓለም የንፁህ ዲስኩር (የሀሳብ) የሆነ መንስዔን ማበጀት ግድ ይለናል። ለምሳሌ የገሀዱን ዓለም እልቆ መሳፍርት የህልውና ስንለት በመረዳታችን ፅንሰ ሀሳብ እየሰራን ብቻ ከቀጠልን፤ መረዳት ሀይሉ ሚምቶ ፅንሰ ሀሳብ በማምረት ስራው ውስጥ ጉልበት ያጣል። ይህ መሟሟት እና ጉልበት ማጣት በስራ ብዛት ብቻ ሳይሆን የሚመጣው፤ በመስራት ፍላጎት ጉጉት እና በማያቋርጠው አዲስ ስራ መደነተቅ የተነሳም ነው። ነገር ግን ከዚህ የማያቋርጥ ስንሰለት ውስጥ የሆነን ውጥ ቋሚ ህልውና ቶሎ በዲስኩር ካልሰራን ወይም ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ዲስኩራዊ ህልውና ካላወጣንላቸው ምንም ነገር የመሆናቸው የዲስኩር ትርጉም ይውጠናል፤ በዚህም መረዳታችንን ብቻ ብንከተል ህልውናዊ ምድረበዳ ውስጥ ነው የምንቀመጠው ። ይህን ለራሳችን ጤናና ለዲስኪራችን መቀጠል ስንል መቀበላችን አይቀሬ ነው፤

በዙርያችን ያለው ዓለም ረድፍን፤ የተለያየነትን፤ ውበትን እና ለፍፃሜ መስማማትን እፁብ ድንቅ ገፅታን ከእይታችን ፊት ከፍትፍት የሚያደርግ በመሆኑ፤ በአንድ በኩል፤ ምልክታዎቻችንን ወደ የስፍራ እልቆመዋል። ወይም በሌላ በኩል፤ ወደ መገደብ የማይችሉ መከፋፈሎች እንላካቸውም አንላካቸውም፤ ዓለም ን በትልቅም ሆነ በትንሽ መገለጡ እንመልከተውም አንመልከተውም፤ ይህም ማለት፤ ደካማዎቹ አዕምሮዎቻችን ሊደርሱበት የሚችሉት ከፍተኛ የዕውቀት ተራራ ላይ ከደረሰን በኋላ እራሱ እንኳን፤

በሃሳብ መፀነስ የማይችሉ ድንቃ ድንቆች ባሉበት፤ ቋንቋ ጉልበቱን ያጣና መለስ ብሎ የማሰብ ሃይሉን ይቆጥራል፤ እንደውም ማሰብ እራሱ በበቂው መፀነስ የማይቻለው ሆኖ እናገኘዋለን። እና ምልክ ፅንሰ ሃሳቦችን ለመግለፅ ሀይል አጥቶ ወደ መደነቅ ይሟሟል። ይህም ማለት፤ የተሻለ አንደበተርቱነት ላይ ስለደረሰ ይደንዝል። በዙሪያችን እያንዳንዱ ቦታ የመንስዔ ዎችን እና ውጤቶችን፤ የመሳሪያ እና ፍፃሜዎችን እንዲሁም የሞት እና መወለድን ሰንሰለቶች እንመለከታለን እና በምናገኘው ሁኔታ ውስጥ እራሱ በራሱ ምንም ነገር እንዳለመግባቱ፤ የእራሱንም መንስዔ በተመለከተ፤ ተመሳሳይ ምርምርን የሚያመለክት ወደሆነ ወደ ሌላ ነገር በቋሚነት ጥቆማ ይደርስናል እና ስለዚህ ከዚህ እልቆ መሳፍርት የግዜያዊነት ሰንሰለት በተጨማሪ፤ ቀዳማዊ እና በራሱ ምልክ የሆነ ነገር፤ ይህም ማለት፤ እንደ የዚህ ክስተታዊ ዓለም መንስዔ ነት፤ ቀጣይነቱን እና ጥበቃን የሚያደርግ ህልው መኖሩን ካልተቀበልን በስተቀር፤ ፅንፈ ዓለም ወደ የምንም ነገርነት ምድረ በዳ ውስጥ መስመጥ የሚሰምጥ ነው። ገፅ 201

ስለዚህ ምንም ፅንሰ ሀሳባዊ መጠናቀቅን ለማያመጣው የመረዳት ዓለም ህግ የሚሰጠው ንፁህ ዲስኩር ነው። በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ይዘት ውስጥ ምንም ያህል ንጥረ ነገራዊ ረቂቅ ድረስ ብንሄድም፤ ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች የተጠናቀቀ መቆረጥ የሚወክለውን ፅንሰ ሀሳብ የበለጠ ደቃቅ ከሆነ ሥረ አካል ልናገኘው አንችልም። የምናገኘው ወደላይ በመውጣት ለየገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ጠቅላይን በማምጣት ነው። ስለዚህ ዲስኩር በህልውናዎች ውስጥ ስምም የሚያመጣ እና ለመረዳት መከናወን ተዛማጅ የሆኑ ህጎችን የሚሰጥ ነው፤

...የየተጠናቀቀ ወቆረጥ ፅንሰ ሀሳብ፤ በሥረ አካል ውስጥ በጠቅላይነቱ ሊቀርብ የማይችል ፅንሰ ሀሳብ ነው እና ስለዚህ በየዲስኩር ውስጥ መቀመጫውን ባደረገ ሀሳብ ላይ የተመሰረተ ነው፤ ይህም ማለት፤ ስምምማዊ እና ፍፁማዊ መከናወኑ የሚዛመዱትን ህጎች ለየመረዳት የሚሰጥ ህዋስ በየሆነው ላይ የተመሰረተ ነው። ገፅ 187

ይህንን ቆራጭ(ህዋስ) ካስቀመጥን በኋላ፤ እያድንዳንዱን ተጨባጭ ፅንሰ ሀሳብን ወደሱ በመዘርዘር ወይም በሱ በማብራራት የህልውናቸው መንስዔ መርህ አድርጎ በማስቀመጥ ዲስኩር ለተጨባጩ ዓለም መንስዔ ን በተዘዋዋሪ ይሰራል። ይህ አካሄዱም ተፈጥሯዊ ነው፤ እዚህ ጋር ለዲስኩር የሰጠው የመጨረሻውን መንስዔያዊነት ነው። ይህን ያገኘው በራሱ ተፈጥሮ ባህሪ ነው። ሀሳብ ቢሆን ፍፁም እና አስፈላጊ አድርገን የማየታችንም አይቀሬነት አሁንም የፅንሰ ሀሳቦች ተፈጠሮ ነው። በነጠላ ዝርዝር ወቅት ወደ እሱ መንገድ ማያያዝ እና ማስማማትን በፍፁም አስፈላጊ ሆኖ እናገኘዋለን። ማስታወስ ያለብን ይህ የዲስኩር መንስዔያዊነት የተሰራው የነጠላዎች ሁሉ የሚቻል ሁኔታ በመሆን ስለሆነ ሁሉንም ያቀፈ የምር ነገር አድርገን ነው የምንወስደው ይለናል፤

...የሚቻሉ ሁሉ ውጤቶችን ሁኔታዎች በሚይዘው እና እንደ ሁሉንም አቃፊ በሆነው የምርነት ፅንሰ ሃሳቡ፣ በጣም ቀላል በሆነው ህልው ውስጥ፣ ከሁሉም የመጨረሻውን መንስዔያዊነት ልናስቀምጥ መገባቱ ተፈጥሯዊ ነው። እንደዚህ ከሆነ፣ ይህንን እጅግ ከፍ ያለውን መንስዔ ፣ በፍፁም እንደ አስፈላጊ አድርገን እንመለከተዋለን፤ ምክንያቱም ወደሱ መነሳትን ፍፁም አስፈላጊ ሆኖ እናገኛለን እና ከእሱም በላይ ለመቀጠል የትኛውንም ዲስኩር አናገኝም።

ገፅ 192

ለምሳሌ የገሃዱ ዓለም ድርጊቶቻችንም ልክ እንደ የተጨባጩ ዓለም ነገሮች በራሳቸው ያለቁ የተጠናቀቁ ቢሆኑ ኖሮ፣ ሁሉም ድርጊቶቻችን በራሳቸው ፍፁም ይሆኑ ነበረ፤ ይህ ባህሪያቸው ከተጨባጩ ዓለም ተለዋዋጭ ተፈጥሮ ጋር ተመሳሳይ ነው ይለናል። ይህ ማለት፣ ለድርጊቶቻችንም ጠቅላይ የሆነ ሀሳባዊ መንስዔ ን ካለስቀመጠን ፍቃዳችንን እንዴት እናስመስክራለን? በዚህም በድርጊቶቻችን ውስጥ የምርጫ ወይም የፍቃድ ነፃነት አለን ማለት እንዴት እንችላለን? ድርጊቶቻችንን በነጠላ አመጣጣቸው ካስተናገድናቸው፣ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች የማይቋርጥ ሰንሰለት ውስጥ መረዳታችንን ይዞ እንደሚነጉደው በማይቋርጡ ድርጊቶችም እንዲሁ እንነጉዳለን። በነዚህ ድርጎቻችን ውስጥ ተጨባጭ ባህሪያትን እና በተፈጥሮ ህጎች መንስዔ የተቆረጡ ሌሎችን ድርጊቶች በቀር ምንም አናገኝም። የዚህ አካሄዱም፣ እንደ ሰንሰለት አንዱ ከአንዱ በኋላ ለመምጣቱ እርግጠኛ የምንሆንበት ምንም ድርጊት ሊኖር አይችልም። ከዚህም የተነሳ የምናደርገውን አናውቅም፤ በዚህ አካሄዳችንም ልክ እንደ የገሀዱ ዓለም ህልውናዎች በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህግ የሚቆረጥ ይሆናል ድርጊታችን። በዚህም፣ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ህግ መሰረት ለህልውናቸው ምርጫ ወይ ነፃነት የሌላቸው እንደመሆኑ፣ ስለዚህ ድርጎቻችን ሰብሳቢ መንስዔ ከሌላቸው፣ የሰውም ልጅ ድርጊት ምንም ነፃነት የሌለው ይሆናል፤

...በክስተቶች ዓለም ውስጥ ሁሉም የሰው ልጅ ድርጊቶች በተጨባጭ ባህሪዎች እና በተፈጥሮ ህብረት ስራ መንስዔ ዎች የተቆረጡ ናቸው፤ እንደዚህ ከሆነ፣ በአዕምሮ ውስጥ የሰውን ልጅ የፍቃድ ክስተቶች ሁሉ እስከ የመጨረሻ መሰረታቸው ድረስ መመርመር ብንችል፣ ከእርግጠኝነት ጋር ቀድመን ልንጠብቅ የማንችለው እና ከቀደሙ ሁኔታዎቹ በመነሳት፣ በፍፁም አስፈላጊ ነው ብለን የማንገነዘበው ምንም ድርጊት ሊኖር አይችልም። ስለዚህ ለዚህ ተጨባጭ ባህሪያዊ የሚዛመድ እስከሆነ ድረስ፣ ምንም ነፃነት ሊኖር አይችልም፤ ገፅ 181

2.1.4 የፍቃድ ምንጭነት

ዲስኩር ለተጨባጩ ዓለም ፅንሰ ሃሳቦች ስርዓትን እንደሚሰጠው፣ ለድርጊቶቻችንም ቋሚ ማጣቀሻን ወይም ማውጫን በማቅረብ የፍቃድ ምንጮችን ነው። በዚህም የነፃነታችን ትርጉም ነው ይለናል። ድርጊቶቻችንን፣ ከግዜ መንስዔ አንፃር፣ በማይቆም

ተለዋጭ የድርጊት አማራጮች ውስጥ ምርጫ እንዲኖረን ለድርጊቶቻችንም መንስዔ ያዊ ነፃነትን ያቀርብልናል። የራሱ ድርጎች በራሳቸው አስገዳጅነት እንዳይፈፀሙ የሚያደርግ፣ ለነዚህ አማራጭ ነፃነትን በማቅረብ ፊታችን ከቀረቡት ድርጊቶች አስገዳጅነት ውጪ እንድንቀሰቅስ የሚያደርግ ህዋስ የሰው ልጅ አለው። ስለዚህ የዲስኩር ተፈጥሯችን በድርጎቻችን ውስጥ ተጨባጭ ስምሪት አለው። በዚህም፣ በተዘዋዋሪም ቢሆን ዲስኩር ነፃነት ስለሚሰጠን ተጨባጭ ባህሪያችን ነው። ስለዚህ ዲስኩር የድርጊት ነፃነት የሚያመጣውን ድስታ ያጎናፅፈናል። ነገር ግን ይህ የድርጊት ነፃነት ከተጨባጭ ሁኔታዎች ነፃ ለመሆን የሚያመጣውን አማራጭ ብቻ ከተጠቀምን፣ ዲስኩር ለምንፈልጋቸው የድርጎች ሰልፍ ማስፈፀምም አንጠቀመውም። ስለዚህ ዲስኩራችን ልክ ለገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ወሁደን ሊሰጠን፣ ከዚያም መንስዔ ለመሆን እንደሚሄደው፣ የድርጎቻችንንም ተርታ በመስራት ወደ የሆነ ፍፃሜ እና ስርዓት ለማምራት እንደ የነፃነት ምንስኤ መጠቀም አለብን፤

በተከታይነትም፣ ዲስኩር የሰው ልጅ ፍቃድ ሁሉ ድርጊቶች ቋሚ ሁኔታ ነው። ከመከናወኑ በፊት ሳይቀር እያንዳንዳቸው እነዚህ በሰው ልጅ ተጨባጭ ባህሪይ ነው የተቆረጡት። የፊተኛው የስሜት አስተውሎት ቀመር የሆነው የጥበብ አስተውሎት ባህሪይ፣ ምንም ፊተኛ ወይም ኋላ አያውቅም እና ከሌሎች ከስተቶች ጋር የሚቆምበትን የግዜን ዝምድና ሳይጨምር፣ እያንዳንዱ ድርጊት የንፁህ ዲስኩር፣ የጥበብ አስተውሎት ባህሪይ ውድያዊ ውጤት ነው፤ የድርጊት ነፃነት ያለውን ድስታ የሚያጣጥም ነው እና በውስጣዊም ሆነ በውጪያዊ ቀዳሚ ሁኔታዎች በተለዋዋጭነት አይቆረጥም። ይህ ነፃነት፣ በአሉታዊ ዘዬ ብቻ ሊገለፅ አይገባም፤ ይህም ማለት፣ ከተጨባጭ ሁኔታዎች ነፃ እንደ መሆንነት ብቻ ሊገለፅ አይገባውም፤ ምክንያቱም በዚህ ጉዳይ፣ የዲስኩር ህዋስ የከስተቶች መንስዔ መሆን ያቆማል፤ ነገር ግን በአዎንታዊነት የኩነቶችን ተርታ በቅፅበት ሊያመነጭ እንደሚችል ህዋስ ሊታይ ይገባዋል። በተመሳሳይ ግዜ፣ የትኛውም መጀመሪያ በዲስኩር ውስጥ ሊካሄድ እንደሚችል ከእሳቤ መግባት የለበትም፤ በተነፃፃሪው፣ ዲስኩር እንደ የፍቃድ ሁሉም ድርጊት በሁኔታ ያልታጠረ ሁኔታነቱ፣ ምንም የግዜ ሁኔታዎችን አይፈቅድም፤ ምንም እንኳን ውጤቶቹ በከስተቶች ተርታ ውስጥ የምር ቢጀምሩም ይህም ማለት፣ ምንም እንኳን በፍፁምነት ቀዳሚያዊ ያልሆነ መጀመሪያ በሆነው በሱ ውስጥ የምር ቢጀምሩም ማለት ነው። ገፅ 182

2.1.5 ድርዳራዊነት

የንፁህ ዲስኩር መርህ የሚጠቀልል ሀሳባዊ ሁኔታን ማቅረብ እንደመሆኑ፣ የመረዳትን ፅንሰ ሀሳባዊ ግብአቶች እሱ ወደ አስቀመጠው ጠቅላይ ሀሳብ ይነሱ እንደሆነ ይጎትታቸዋል። ይህም ማለት፣ ጠቅላይን መስፈርት ያሟሉ እንደሆነ ይመራምራቸዋል።

ይህም፣ ለመረዳት ቁሶች በቀጥታ ስምሪት ትዕዛዝ የሚቀርብ እና አስቸጋሪነት ያለበት ስምሪትን የያዘ ጠቅላይነት ተደርጎ ሊታይ ይችላል፤ እራሳቸውም ነጣለ ህልውናዎች በሌላ ሁኔታ የታጠሩ ወይም በሌላ ነጠላ ሁኔታ ላይ የተመሰረቱ መሆናቸውን ተሻግሮ ጠቅላይ የነዚህን ነጠላዎች የጋራ ተርታ ይመስርታል፤ ተጎታታዮችነትን ያቋቁምላቸዋል። ይህም የዲስኩር ተገቢው አካሄድ ነው።

በአዕምሯችን ውስጥ ከጠቅላይ ሃሳብ ጋር በተስማማ የሚሰጠው ጠቅላይ ሁኔታ፣ በስሜት አስተውሎት ዓለም ውስጥ ያለውን ተጎታታዮችን ለማቋቋም እና ለመቀጠል የሚያስፈልግ ነው። ይህ የመረዳት ህዋሳችንን ከፍ የሚያደርግ በመሆኑ ለመረዳት ስራ እንደችግር ሊታይ ይችላል ይለናል። ምክንያቱም በስሜት አስተውሎት ዓለም ውስጥ፣ ይህም ማለት፣ በስፍራ እና ግዜ ውስጥ እና በክስተቶቻችን ምርምር ውስጥ የምናገኘው እያንዳንዱ ሁኔታ እራሱም በሁኔታ የታጠረ ነው፤ ስለዚህ ወደ ሌላ አጥር ውስጥ ዲስኩር ሲጠራው መረዳት እንደተግዳሮት ማየቱ አይቀርም።

በዚህ ሽቅብ ጎዞ ዲስኩር አንዱ በአንዱ ውስጥ እና ከአንዱ ጋር ያለውን የአባልነት ህግ ይሰራል። ይህ ማለት፣ ተደርዳሪዎቹ ነጠላዎች የዲስኩር አደራደራቸው ሽቅብ ነው። አንዳቸው አንዳቸው ላይ ሆነው በዲስኩር ብቻ የተቀመጠው የጋራ ሁኔታ ድረስ መድረስ ነው አለማቸው። ባላቸው ርቀት እና አቀማመጥ መሰረት የዕዝ ሰንሰለት ይፈጥራሉ። አንዱ የራሱን የበላይ ይፈልጋል ሌላውም እያንዳንዱ እንደዛው። ምንም እንኳን በዲስኩር ድርዳሮው የበላይ ያደረገውን በነጠላ የገህዱ ዓለም ህልውናው ውስጥ ሊያውቀው የማይችልም እንኳን ቢሆን፣ በዚህ የዲስኩር መደርደሪያ የጋራ ሁኔታ መሰረት፣ ሁሉም የበላዩን እንዲፈልግ የሚያደርገውን ህግ ዲስኩር ይሰጣቸዋል። ስለዚህ ለነጠላዎቹ የጋራ ብሎ ዲስኩር ያወጣላቸው ደርዳሪ ሀሳብ በሰልፋቸው ውስጥ የመዳረሻን ህግ ያቀርባል፤ “...እኔ፣ በሚያሻቅበው ተርታ ውስጥ ምንም ያህል የቀጠልኩ ብሆንም፣ በተርታው ውስጥ የሆነ ከፍተኛን አባል እንድፈልግ፣ ይህም ማለት፣ ይህ አባል በገጠመኝ በኩል ለእኔ ወደ መታወቅ የሚመጣም ይሁን አይሁን፣ ሁሌም በተርታው ውስጥ እንድፈልግ የሚያስገድድኝን የመዳረሻዎችን ህግ ይዟል።” ገፅ 172

ዲስኩር ጠቅላዩን ህግ የሚያሰርፀው በድርዳሮ ነው። በዚህ አካሄዱ የአመክንዮ ድርዳሮ በመረዳት ውሁድ ውስጥ ያለን የቀደመ የተጠናቀቀ መዕምሮ (አዕምሮ) በሁኔታ ለታጠረው መረዳት ያገኘለታል ዲስኩር፣ የነጠላዎችን የአደራደር አካሄድ የሚያቀርብ ከመሆኑም በተጨማሪ፣ ይህን የነጠላዎች አደራደር ከመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ ወስዶም ሊሆን ይችላል፤ ስለዚህ በተገኘው ጠቅላይ ህግ መሰረት የነጠላዎቹን የረድፍ ቦታ መቁረጥ አመክንዮአዊ ድርዳሮ ይባላል። ይህ ድርዳሮም በተመሳሳይ የዲስኩር ህግ ወይም ሂደት የሚገዛ ነው። የዲስኩር አላማ፣ ለሁሉም ሽቅብ የሆነውን፣ በነጠላዎቹ ሁኔታ ያልታጠረውን፣ ይልቅ የሚያጥራቸውን የተጠናቀቀ የጋራቸውን ማግኘት ነው።

ዲስኩር በየአመክንዮ ጥቅሙ የፍርዱን (የድምዳሜውን) ጠቅላይ ሁኔታ ለማግኘት ይጥራል እና አመክንዮ ድርዳሮ እራሱ ምንም ሳይሆን ሁኔታዎቹን

በጠቅላይ ህግ (በዋና) ስር በማስረጃ መሳሪያነት መፍረድ ማለት ነው። አሁን፣ ይህ ህግ እራሱም ለተመሳሳይ የዲስኩር ሂደት የሚገዛ ሊደረግ የሚችል ቢሆንም እና ስለዚህ ሂደቱ ሊቀጠል የሚችል እስከሆነ ድረስ፣ የሁኔታውን ሁኔታ ሊፈለግ (በደጋፊ የአመክንዮ ድርዳሮ መሳሪያነት) ይችላል፤ በአመክንዮአዊ ጥቅሙ፣ የዲስኩር ልዩ መርህ፣ በሁኔታ የታጠረ የመረዳት መዕምርኖር (አዕምሮ) የፊተኛው ውሁድ የተጠናቀቀበትን በሁኔታ ያልታጠረውን መዕምርኖር (አዕምሮ) ማግኘት ነው። ገፅ 121

ተጨማሪም ውጤቱም በሁኔታ የታጠረው አባል በድርዳሮ ከተሰጠ፣ እሱን የሚቻል ያደረገው እና ለእነዚህ እንደ ያልታጠረ የሚቀመጠው ዲስኩር የተሰጠ መሆኑ በተሻጋሪአዊነት (በውስጡ) ይመጣል፤ ተሻጋሪያዊ ሀሳብ ማለት ተጨባጩን ፅንሰ ሀሳብ እስከ ዲስኩራዊ ሰብሳቢው ድረስ ከፍ ማድረግ ነው። ይህ ማለት፣ ስለዚህ የዲስኩር የድርዳሮ አካሄድ እና አነሳስ የመረዳትን ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ወይም የመደብ መደቦችንም ከነጠላዎቹ ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ በመላጥ፣ ለሌሎችም ተጨባጭ ፅንሰ ሀሳቦች የጋራ እና ፍፁም የተጠናቀቀ የሚሆኑበትን ውሁድ መጠንሰስ ነው፤ ይለናል፤

...ዲስኩር ይህንን የሚጠይቀው በመርህ መሰረት ነው፡- በሁኔታዎች የታጠረው ከተሰጠ ምልክት ሁኔታዎች እና በተከታይነትም፣ በሱ ብቻ፣ የፊተኛው የሚቻል የሆነበት በፍፁምነት በሁኔታዎች ያልተጠራውም ደግሞ ተሰጥቶታል ማለት ነው። እነዚህ ከሆነ፣ መጀመሪያ፣ ተሻጋሪያዊ ሃሳቦች ማለት የመደብ መደቦች በሁኔታዎች ወደ ያልታጠረውነት ከፍ ብለው እንጂ በትክክለኝነት ምንም አይደሉም እና በኋለኛው ማዕረግ መሰረት፣ በገበታ ላይ ሊደረደሩ ይችላሉ። ገፅ 141

2.1.5.1 የድርዳሮ ንጥረ ነገሮች

ዲስኩር ድርዳሮዎቹን ለማቋቋም በራሱ የሚያደርጋቸው ሶስት ነገሮች አሉ። አንደኛው በነጠላው ውስጥ የንፁህ ፅንሰ ሀሳብን ፍንጭ መፈለግ፣ ከዚያም ይህ ንፁህ ፅንሰ ሀሳብ በተጨባጩ ጉዳይ ውስጥ የተጠነሰሰበትን ህግ መፈለግ። ሁለተኛ፣ ለሌሎች አባላት ሁኔታነት የዚህን መደርደርያ ህግ በሚፈተሽ አንብሮትነት ማስቀመጥ። ሶስተኛ ደግሞ፣ በእነዚህ ድርዳሮዎች ውስጥ በክፍል እና መልኩ ለመደርደር አባል ሊሆኑ የሚችሉትን ከማይችሉት ነጠላዎች መለያውን ህግ ማቋቋም ናቸው፤

በየመደብ መደቦች መሳሪያነት፣ መረዳት የሚመዕምርራቸውን የዝምድናዎች ዘዴ ቁጥር፣ የንፁህ ንቡረ ዲስኩራዊ ፅንሰ ሀሳቦች ቁጥር ይቀራረጣቸዋል። ስለዚህ መጀመሪያ፣ በርዕሱ ውስጥ በሁኔታ ያልታጠረውን የየመደብ መደቦችን ጥንስሳዊ መደረግ ሂደትን መፈለግ አለብን። በሁለተኛ ደረጃ፣ የተርታዎቹን አባላት የሚፈተሽ አንብሮታዊ ጥንስስ በሁኔታ ያልታጠረ መፈለግ አለብን። በሶስተኛ ደረጃ፣ በሥርዓቱ ውስጥ የክፍሎችን ነጣይ-አያያዥን ጥንስስ

በሁኔታ ያልታጠረ መፈለግ አለብን ። ገፅ 125

ስለዚህ የእያንዳንዱን ነገር መፅምሮር (አፅምሮ) እንደመርህ የያዘውን ፅንሰ ሀሳብ ይይዛል፤ የዚህ ነገር ጠቅላይ በአመክንዮ ድርዳሮ መልክ ይቀመጣል። ይህ ከመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳብ ተነስተን ለዲስኩር ተግባር ያዋልነው መጀመርያ ሆኖ የተቀመጠው የነጠላዎቹ የጋራቸው ሁኔታ ነው፤ በሌላ ስሙም ዋና የሀሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ይባላል፤

...ስለዚህ እያንዳንዱ የአመክንዮ ድርዳሮ፣ ከመርህ መፅምሮር (አፅምሮ)ን የመቅሰም ቅርጽ ነው። ምክንያቱም እዛ ውስጥ ባለው እያንዳንዱ ሁኔታ ስር እንዲሰርፅ የተደረገ እያንዳንዱ ነገር፣ በመርህ መሰረት የተመፅምሮረበትን ፅንሰ ሃሳብ ዋናው ድርዳሮ ሁሌም ይሰጣል። አሁን፣ በአመክንዮ ድርዳሮ ውስጥ፣ እያንዳንዱ ጠቅላይ መፅምሮር (አፅምሮ) እንደ ዋና ሊያገለግል የሚችልበት እንደመሆኑ፤ ገፅ 119

ዝቅ ባለ ተጨማሪ ዝርዝር ሲያስቀምጣቸውም እያንዳንዱ የየሆነ ነገር የአመክንዮ ድርዳሮ መጀመርያ ከመረዳት ያጣቀሰውን ምንጫዊ ህግ ይይዛል፤ ከዛ በዚህ ህግ መሰረት አንድን ነጠላ ነገር በአባልነት ያሰርዛል፤ በሶስተኛነት፣ ይህ የገባው ነጠላ አባል የሆነበትን ወድያው የማናገኘውን ሌላ የአባልነት ሁኔታ ወስጦታ በመጀመርያው ህግ ስር ይይዛል። እነዚህን የዲስኩር ድርዳሮ ሶስት ክፍሎች፣ በስም ለመጥቀስ ያህል፣ የመደብ መደባዊ(ንፁህ ፅንሰ ሀሳባዊ) ክፍል ፣ የሚፈተሽ አንብሮታዊ ክፍል እና ነጣይ አያያዥ ክፍል ይባላሉ፤

በእያንዳንዱ የአመክንዮ ድርዳሮ፣ በመረዳት መሳሪያነት ህግን (ዋናውን) መጀመሪያ መፅምሮራለሁ፤ ቀጥሎ፣ በፍርድ መሳሪያነት በህጉ ሁኔታ ስር አንድን መፅምሮር (አፅምሮ) አሰርዛለሁ እና በመጨረሻም፣ ከህጉ በሚወጣው (ይህ ድምዳሜው ነው) መሳሪያነት መፅምሮሬን እቆርጣለሁ፤ በተከታይነትም፣ በዲስኩር መሳሪያነት በውስጡ እቆርጠዋለሁ። ስለዚህ በመፅምሮር (አፅምሮ) እና የመፅምሮሩ ሁኔታ መሃል ዋናው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር የሚወክላቸው ዝምድናዎች የተለያዩ አይነቶችን የአመክንዮ ድርዳሮዎችን በህግነት ይይዛሉ። ከፍርዶች ሁሉ ሶስትዮሽ ናቸው፤ በመረዳት ውስጥ የመፅምሮር (አፅምሮ)ን ዝምድና በመግለፅ ዘዬ የሚለያዩ እስከሆነ ድረስ፣ እነሱም፡- የመደብ መደባዊ፣ የሚፈተሽ አንብሮታዊ እና ነጣይ አያያዣዊ ናቸው። ገፅ 120

ስለዚህ የዲስኩራዊ ድርዳሮ፣ እሩቅ ቦታ የሆነውን ወይም በማስረጃነት ያልተቀመጠውን የማስረጃው መርህ አካል አድርጎ በውስጡ ያስቀምጣል። ለምሳሌ ‘ሁሉም ሰዎች ሟች ናቸው።’ ብንል፣ የተወሰኑ ሰዎች ሟች ናቸው እና ሟች ያልሆነ ሰው የለም የሚለውን ወድያው መገንዘብ እንችላለን፤ ነገር ግን ሁሉም የተማሩ ሟች ናቸው ለማለት የተማሩም ያልተማሩም ሰዎች ሟችነታቸው ሰው በመሆናቸው የመጣ ተግባር እንደሆነ ለማየት ወድያው አይመጣም እና ይልቅ የተማሩ ሁሉ ሟች ናቸው ከማለታችን በፊት ሰዎች

የተማረም ያልተማረም አለባቸው የሚለውን በድርዳሮው ውስጥ በኋለኛ አባልነት ማስገባት አለብን፤ ስለዚህ አሁንም በይበልጥ ለማብራራት እነዛን ሶስት ክፍሎች በዚህ መልክ ልንገልፃቸው እንችላለን። አንደኛውን ሁሉም ሰዎች ሟች ናቸው እናደርጋለን ሁለተኛውን፤ ከሱ የተማረም ያልተማረም ይሞታል የተቀዳ ነጠላ እና የመጀመሪያውን ሀሳብ ከሁለተኛው ነጠላ ጋር በማዛመድ የሚገኝ፤ (ሰዎች የተማሩም ያልተማሩም ናቸው የሚለውን በተጨማሪ በመሀለኝነት(በሁለተኛነት)፤ እንድናስገባ የማይጠይቀን ከሆነ) ሶስተኛው ወድያዋዊ ነው፤ ሟች ያልሆነ ምንም ነገር ሰው አይደለም። ነገር ግን ሌላ መሀለኛ የሚጠይቀን ከሆነ፤ ለመረዳትም ጭምር የሚውል ከዚህ አይነት የአመክንዮ ድርዳሮ ወጥቶ ከፍ ያለ ድርዳሮ ይጠይቃል። ይህም ማለት፤ ከዲስኩር ድርዳሮ ሽቅብ አባላት ውስጥ የተማረ ሰው እና ያልተማረ ሰውነት ያው የሰውነት አካል የመሆናቸውን ቅድመ እሳቤ ስለጠየቀ እና እዛው በተሰጠው ስላለቀ ነው። ሰው የሚለውን ድርዳሮ ይዞ ከዛም ወረድ ብሎ የተማረ ሰው የሚለውን ድርዳሮ ጠይቋል፤

በእያንዳንዱ ዲስኩር ወይም አመክንዮአዊ ድርዳሮ ውስጥ መሰረታዊ የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር አለ፤ ከዚያ በኋላ፤ ሁለተኛው፤ ከእሱ ይቀዳል እና በመጨረሻም፤ በመጀመሪያው ውስጥ ያለውን እውነት በሁለተኛው ውስጥ ካለው እውነት ጋር ያገናኛል፤ ይህም በትክክል ነው የሚያያዘው። የተደመደመው ፍርድ በመጀመሪያው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ውስጥ እንዲህ በመያዙ፤ ከሱ በመነሳት፤ ያለሶስተኛው መሃለኛ ምልክታ ሊቀሰም የሚችል ከሆነ፤ ድምዳሜው የውድያው ድምዳሜ ተብሎ ይጠራል፤ ለዚህ እኔ ግን የመረዳት ድምዳሜ የሚለውን እመርጣለሁ። ግን ከየመሰረታዊ መዕምሮር (አዕምሮ) በተጨማሪ፤ ለድምዳሜው ምርት ሁለተኛ ፍርድ አስፈላጊ ከሆነ፤ የዲስኩር ድምዳሜ ተብሎ ይጠራል። “ሁሉም ሰዎች ሟች ናቸው” በሚለው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ውስጥ “የተወሰኑ ሰዎች ሟች ናቸው” “ሟች ያልሆነ ምንም ነገር ሰው አይደለም” የሚሉት የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮች ተካተዋል እና ስለዚህ እነዚህ ከመጀመሪያው የሚወጡ ወድያዋዊ ድምዳሜዎች ናቸው። በሌላው በኩል፤ “ሁሉም የተማሩ ሟች ናቸው” የሚለው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር በዋናው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር ውስጥ አልተያዘም (ምክንያቱም በውስጡ የተማረ ሰው የሚለው ፅንሰ ሃሳብ አይከሰትም) እና የዋናው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር በመሀለኛ ፍርድ መሳሪያነት ብቻ ነው ሊቀሰም የሚችለው። 7፬ 120

አሁንም የዲስኩር ድርዳሮ የበለጠ ለማሳየት፤ በመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ፍንጭ መሰረት ለተሰጡ ነጠላ አባላት የሚሆን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ዲስኩር ይጠነስሳል። ይህ ተግባር እራሱ ውስጤታዊ ነው። አሁንም፤ ይህ አንደኛ ደረጃው ላይ እንቀመጥ (ምክንያቱም አጠቃላይ ድርዳሮው ዲስኩራዊ ከመሆኑም በይበልጥ ዲስኩራዊው የድርዳሮው አካል ነው)፤ ለምሳሌ ካንት ሟች ነው የሚለውን ከገሀዱ

ዓለም ህልውናዎች ቀጥታ ላውቀው የምችለው ዕውቀት ነው። ነገር ግን ዲስኩራዊው ነገር፣ በዚህ የመረዳት ድምዳሜ ካንት የምን መደብ ተወካይ ሆኖ እንደቀረበ ማግኘት የዲስኩር ሽቅብ ጥድፍ ነው። የእነዚህን አባላት የጋራ ሁኔታ ፅንሰ ሀሳብ ለማግኘት ይጣደፋል፤ ከዛም ካንትን ‘የሰው’ ፅንሰ ሀሳብ ወይም ‘ህግ’ አባል ያደርገዋል። ከዛ ሰው ሁሉ ሟች እንደሆነ በማግኘት ካንት አባላቱ ላይ የሚመጣ ጉዳይ ሁሉ ተጋሪ እንደሆነ ይደመድማል፤

በክርክር ውስጥ፣ የዲስኩር ተግባር፣ በፅንሰ ሃሳቦቹ መሰረት፣ በመፅምሮር (አዕምሮ) ጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር ውስጥ ነው ያለው እና የአመክንዮ ድርዳሮ አራሱ በምልኡ የሁኔታው መጠን በውስጤታ የተቆረጠ ፍርድ ነው። “ኬይስ ሟች ነው” የሚለው የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር፣ በመረዳት እገዛ ብቻ ከገጠመኝ ሊገኝ የሚችል ሊሆን ይችላል፤ ነገር ግን ምኞቴ ከዚህ ፍርድ ውስጥ የሚወጣው ገላጭ የሚሰጥበትን ሁኔታ የሚይዘውን ፅንሰ ሃሳብ ማግኘት ነው፤ በዚህ ጉዳይ የሰውን ፅንሰ ሃሳብ እንይ እና በመሰረፁ ምልኡ ሁኔታው መጠን (ሁሉም ሰዎች ሟች ናቸው) በመውሰድ፣ በዚህ ሁኔታ ስር በሱ መሰረት የቁሱን መፅምሮር (አዕምሮ) ሃሳብ እቆርጥና “ኬይስ ሟች ነው” እላለሁ። ገፅ 125

ዲስኩር፣ በዚህ ተግባራዊ ክንውኑ፣ የየሆነን መሀለኛ ማስረጃ መኖር በውስጤታ አይቶ፣ ወደላይ የሚወጣ የሆነን ድምዳሜ የሚያመጣ ህዋስ ነው። ከላይ እንዳየነው፣ የተማረንም ሆነ ያልተማረን ሰው መሆን ማመሳከር እንደሚችል በውስጤታ በመቁረጥ የተማረንም ሆነ ያልተማረ ሰው ከሰው ሁሉ ሟችነት የማያመልጥ መሆንን ይደመድማል። ይህ ማለት፣ ቀደም ብለን የዲስኩርን አጠቃላይ አሰራር አካሄድ በሶስት ከመክፈል ተነስተን የዲስኩርን ድርዳሮዎች ዝርዝር አሰራር ከመረዳት ህዋስ ጀምሮ ስናየው እንደነበረው፣ ዲስኩርን በአመክንዮ ድርዳሮነት ብቻ ብንመለከተው፣ በሆነ ሁኔታ ስር ሌሎች የሚቻሉ ብዙ ሁኔታዎችን ወይም በሚቻሉ ብዙ ሁኔታዎች ውስጥ የሆነን ሌላ ሁኔታ የሚያስርፅ ወይም የሚደመድም የድምዳሜ ህዋስ ነው። ለዚህም የዲስኩር ድርዳሮ አገናኝ መሀለኞችን በማቅረብ፣ ተቀጣጣይ የነጠላዎች ስንሰለትን ያበጃል፤

እንደ የመፅምሮር (አዕምሮ) የሆነ አይነት አመክንዮአዊ ቅርጽ ሲታይ፣ ዲስኩር የድምዳሜ ህዋስ ነው፤ ይህም ማለት፣ በተሰጠ ፍርድ ሁኔታ ስር የሚቻልን ፍርድ ሁኔታ በማስረፅ መሰሪያነት የየሆነው የመሃለኛ ፍርድ ድምዳሜ ህዋስ ነው። የተሰጠ ፍርድ ጠቅላይ ህግ (ዋና) ነው። ሌላን የሚቻል ፍርድ በህጉ ሁኔታ ስር የማስረፅ ሁኔታ ህግ ነው (ነጠላዊው) ዝቅተኛው። ገፅ 127

ምዕራፍ ሶስት

ክፍል አንድ

1. ጥንቅራዊ አቀራረብ በሁለቱም ፈላስፎች ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ላይ

ውጪ እና ውስጥ የሚለውን የሁለቱን ፈላስፎች የዲስኩር ቦታ አቀማጥ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የእነዚህን ሁለት የሥነ ጭብጥ ፈላስፎች አካሄድ ለማጠናቀር እንጠቀምበት። በእርግጥም በቀጥታም ባይሆን ሁለቱም አትኩሮታቸው ውጪ እና ውስጥ በሚል የተከፋፈለ ስለሆነ ይህ የጥንቅር አቅጣጫ ይቀራረባቸዋል። አሪስጣጣሊስ፣ የሥነ ጭብጥ ስር የሆነው ዲስኩር ውጪ ነው ያለው እንደ ማለቱ፣ አስቸጋሪነቱንም በራሱ በጉዳዩ ዙርያ ያሉን ጥያቄዎች እና መፍትሄዎች በማጣራት ዙርያ አድርጓል። ካንት ደግሞ ዲስኩር የእኛ ህዋስ ነው ከየማለቱ ጋር በተከተለ አስቸጋሪነቶቹ እኛ ጋ ነው ያሉት በማለት ስውር ዲስኩራዊ አስቸጋሪነቶቻችንን መርምሯል። ከአሪስጣጣሊስ ባገኘነው በዚህ መዋቅር መሰረት ብንሄድ እና የአሪስጣጣሊስን ውይይት ከጉዳዩ ክብደት የተነሳ በሚነሱ ችግሮች ላይ እንደየተደረገ ውይይት ብንወስድ እና ብንወያይ የካንትን ውይይት ደግሞ ከእኛ ህዋሶች አውድ አንፃር ለሚነሱ አስቸጋሪነቶች የቀረበ ውይይት አድርገን ብንወስድ እና ብንወያይባቸው መልካም ነው።

ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነቶች ሌሎች ችግሮች ሁሉ ከሚመጡበት ሁለት የችግሮች አይነት የሚመጡ ናቸው። ይህም ወይ ጉዳዩ ከባድ ነው ውይይት ደግሞ እኛ ወይ አስተሳሰባችን ባለበት ውሱንነት ወይም መነሻ አውድ የተነሳ ከሚመጡ አስቸጋሪነቶች ይመጣሉ።

እየመረመርን ያለው ከባድ ሆኖ በቁሱ ውስጥ ወይም በጉዳዩ ውስጥ ያለ ቋጠሮ ካስቸገረን፣ የጉዳዩ ክብደት በጉዳዩ ላይ ሀሳባችን ምንም እርምጃ ወደ ፊት መሄድ እንዳይችል ሊያደርገው ይችላል። ስለዚህ አስቸጋሪ የሆነብንን ጉዳይ ችግሩ የሚመነጭበትን ቦታ ግልፅ ማድረግ ይገባናል። በዋናነት የሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነት ያለው በጉዳይ ከባድነት ውስጥ ነው ይላል አሪስጣጣሊስ። ይህ ችግር ደግሞ የሥነ ጭብጥ ጥያቄዎች ረቂቅ መሆን እና ከባድ መሆን እና የሥነ ጭብጥ ጥያቄዎች የሆኑትን እና ያልሆኑትን ዘርዘረን መለየት ካለመቻላችን መሰረታዊነት ይነሳል ይላል። ይህ በመሆኑም በዚህ ርዕስ ላይ

ሀሳባችን ወደፊት መሄድ አልቻለም፤ ምክንያቱም ስለ ጉዳዩ ያለን ሀሳብ ችግር ውስጥ በመሆኑ፤

...የሀሳባችን ችግር የሚያመለክተው በቁሱ ውስጥ ወዳለ ‘ቋጠሮ’ ነው፤ ምክንያቱም ሀሳባችን ችግር ውስጥ እስከሆነ ድረስ፤ ጉዳዩ ልክ እንደ የተሸበቡ ሰዎች ነው፤ ምክንያቱም በሁለቱም ጉዳዮች ወደፊት መሄድ አይቻልም። ከዚህም የተነሳ፤ ቀድሞ፤ አንድ ሰው ችግሮቹን በሙሉ ማሰስ አለበት፤ ለሁለት ምክንያት፡- ላስቀመጥናቸው አላማዎች ሲባል እና እነዛ መጀመሪያ ችግሮቻቸውን ሳይዘረዝሩ የሚመራመሩ ሰዎች ወደየት መሄድ እንዳለባቸው የማያውቁ ሰዎች ስለሆኑ። ሥነ ጭብጥ አሪስጣጣሊስ ገፅ 26

የሥነ ጭብጥ አስቸጋሪነት ከሁዳዩ ክብደት የተነሳ ነው ቢልም ከእኛ የሚመጣ ችግር የለም አላለም። ችግሩ እኛ ጋር ሲሆን፤ ከእኛ ማንነት፤ ውሳኔነቶቻችን እና ሁኔታዎቻችን ጋር ይያያዛል፤ ልማዶቻችን፤ የቀደሙ አስተሳሰቦቻችን እና የህዋሳቶቻችን ቀዳሚ ዝንባሌዎች አንድን ጉዳይ ከባድ ወይም አስቸጋሪ ሊያደርጉበን ይችላሉ። ምክንያቱም የሌሊት ወፍ የቀኑን ብርሀን ከህዋሳዊ ዝንባሌዎቿ ተነሳ እንደምትሸሸው የዲስኩር ህዋሳችንም በተጨማሪ በየሚይዙት ነገሮች ተይዞ ሌላን ዕውቀት እና እውነት ማየት አስቸጋሪ ሊያደርግብን ይችላል። “ችግሮች ሁለት አይነት እንደመሆናቸው...የሌሊት ወፍ ዓይን ለቀኑ ጨረር እንደሆነው ነፍሳችን ውስጥ ያለው ዲስኩርም በተፈጥሮ የላቁ ከሁሉም በላይ ተጨባጭ ለሆኑ ነገሮች ይሳባል።” ሥነ ጭብጥ አሪስጣጣሊስ ገፅ 22

አሁንም ቢሆን አሪስጣጣሊስን በዚህ ምዕራፍ የምንከልሰው ዲስኩር ውጪ ያለ ነው እንደማለቱ ሥነ ጭብጣዊ ስረዓቱም ውጪ ነው ከማለቱ ጋር አያይዘን ከሥነ ጭብጥ ክብደት የተነሳ የሚመጡ አስቸጋሪነቶችን በሚመለከት ነው።

1.1 ከጉዳዩ ክብደት የተነሳ የሚነሱ አስቸጋሪነቶች

ከጉዳዩ አስቸጋሪነት የተነሳ ከሚነሱት ዋናዎቹ ጥያቄዎች ውስጥ ሁለቱን ብንመለከት በጣም ተቀራራቢ የሆኑ አስቸጋሪነቶች ናቸው፡- ግሑዛዊ ከሆነው የገህዱ ዓለም ነገር የተለየ ሌላ ነገር አለ? ወይስ የለም? ወይስ አለ ግን በሁሉም ጉዳይ ሳይሆን በአንዳንድ ጉዳዮች ዙሪያ አለ? እነዚህስ አንዳንድ ጉዳዮች ምን አይነት ጉዳዮች ናቸው የሚሉት ጥያቄዎች ሥነ ጭብጥን ለመለየት ለማብራራት መመለስ ያለባቸው ግን ከባድ ጥያቄዎች ናቸው ይለናል፤

...እና ግሑዛዊ ከሆነው ነገር የተለየ ነገር አለ? (ግሑዝ ነገር ስንል ቀድሞም የሆነን ነገር የማይዘውን ማለት ነው)፤ ወይስ ተለይቶ የሚኖር ምንም ነገር የለም? ወይስ በሌሎች ጉዳዮች ባይኖርም፤ በአንዳንዶቹ ነገሮች ጉዳይ አለ? እና ምንድን አይነት ጉዳዮች ናቸው የሚኖርባቸው?” ገፅ 27

ይህንን አስቸጋሪነት በሌላ መልኩ ስናቀርበው፤ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች

ብቻ ናቸው፡፡ ህልውና ያላቸው? ወይስ ሌላ አይነት አስተውሎት የሚገባቸው ህልውናዎች አሉ? እና እነዚህ ሌላ አይነት አስተውሎት የሚገባቸው ህልውናዎችስ መደብ እና ክፍሎች አሏቸው ወይስ ሁሉም አንድ አይነት ናቸው? በሚል በሌላ መልኩ ሊቀርብ ይችላል፡፡ “... የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ብቻ ናቸው ህልው ወይስ ከነሱ በተጨማሪ ህልው የሆኑ አሉ? እነዚህ እና ሌሎችስ አንድ አይነት ናቸው ወይስ ብዙ መደቦች ያላቸው ህልው ጭብጦች ናቸው?” ገፅ 26

እነዚህ ሁለት ጥያቄዎች ይህ እያጠናን ያለነውን ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ከባድ የሚያደርጉ መሰረታዊ ጥያቄዎች ናቸው፡፡ እንደተባለውም ስለእነዚህ ጥያቄዎች መልስ መፈለግ ብቻ ሳይሆን ጥያቄዎቹን እራሱ በበቂው ማስቀመጥ አስቸጋሪ ነው ይላል አራስጣጣሊስ፡፡ የአለሙ ነገሮች ህልውና ግሑዛዊ ነው ወይስ ሌላ? ከየሚለው መሰረታዊ አስቸጋሪነት የሚመጡ ሶስት አተያዮች ተነስተዋል፡፡ ከእነዚህም የመጀመርያ ‘አዎ’ የስሜት አስተውሎታዊ የሆነው ግሑዝ ነገር ብቻ ህልው ነው የሚለው ነው፡፡ ይህ አተያይ ነገሮች የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ብቻ ካልሆኑ ምን ሌላ የጋራ ነገር ይኖራል? ከሚታይ ከሚዳሰሰው ውጪ ያለው ህልውና ነው እውነተኛ ካልን ሁሉም ሰው የፈለገው ነገር ህልው ይሆናል ወይም ብዙ ሰው ተሰባስቦ ህልው ነው ካለ በድምፅ ብልጫ ህልውና ይወሰናል ስለዚህ ‘አዎ’ ከግሑዝ ነገሮች ሌላ ሌላ ህልውና የለም የሚለው ነው፤ “... በተመሳሳይ፤ አንዳንዶች የስሜት አስተውሎት ከሚገባቸው ዓለም ነገሮች የገፅታዊን እውነት ቀስመዋል፡፡ ምክንያቱም አንድ ነገር ላይ እምነት ባላቸው ትንሽ ወይም ብዙ ሰዎች እውነት መቆረጥ የለበትም ብለው ያስባሉ፡፡” ገፅ 52 ግን ደግሞ ግሑዝ ብቻ ወይም የስሜት አስተውሎት የሚገባው ብቻ ህልው ከሆነ፤ እኛ የስሜት ህዋስ ያለን ባንኖር ኖሮ ህልውናቸው እንደዚህ የስሜት አስተውሎታዊ ብቻ ነው ይባል ነበረ? ይልና ከእኛ ነጠላ ችሎታ ውጪ ያለን የህልውናን መስፈርት ወደመፈለጉ ይቀጥላል፡፡ “እና በአጠቃላይ፤ የስሜት አስተውሎት የሚገባው ብቻ ህልው ከሆነ፤ ነፍሳት ባይኖሩ ኖሮ ምንም ነገር አይኖርም ነበር፤ ምክንያቱም ምንም የስሜት ህዋሳት አይኖሩም ነበር፤” ገፅ 54

ሌላኛው ደግሞ፤ አይ ንድፈ ሀሳባዊ የሆነ የነገሮች ህልውና አለ የሚል እና ይህ እንደውም ዋናው ህልውና ነው የሚል ነው፡፡ ምክንያቱም ግሑዛዊው የነገሮች ህልውና ምንም ቋሚ ህልውና የሌለው ተለዋዋጭ ነው፡፡ ስለዚህም የነገሮች ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር የሆነው የተለያየው አይነት ህልው ሌላው ህልው የሆነው ነገር ነው፤ ይህም ከተመሰረተበት የግሑዝ ነገሮች ህልውና የተነጠለ ህልውና ያለው ነው የሚል ነው፡፡ “... የስሜት አስተውሎት የሚገባው ዓለም ውስጥ ያሉት ነጠላዎች የማይቆሙ ተለዋዋጭ ናቸው እና ማናቸውም ቋሚ አይደሉም፤ ነገር ግን ጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅራዊው ነገር ከእነዚህ የተለየ እና የሆነ የተለየ ነገር ነው ብለው አሰቡ፡፡” ገፅ 213

ሶስተኛው ደግሞ፤ ነገሮች አንዱ ከአንዱ በኋላ የሚመጡ የተደባለቁ ናቸው ግሑዛዊ ህልውና የማይቆም ተለዋዋጭ እንደመሆኑ መጠን፤ አሁን የምናየው ግሑዝ በአንድ መልኩ አለ በሌላ መልኩ ደግሞ የለም ወደ ሌላ የመለወጥ ሂደት ላይ ስለሆነ፤ ስለዚህ ህልውና

የተደባለቀ ነው የሚለው ነው። “እና ስለዚህ የአናግዛጎረስን ዶግማ እናገኛለን፡- ሁሉም ነገሮች የተደባለቁ ናቸው የሚለውን፤ ስለዚህ ምንም ነገር የምር ህልው ያይደለ እንዲሆን ማለት ነው።” ገፅ 49 ግን ይህ አተያይ የሚናገረው ስለምንምነት ነው። ምክንያቱም ገና ወደ ህልውና የሚመጣው በገሀድ ህልው ያልሆነ እስካልሆነ ድረስ፤ የተቆረጠ ህልውና አይደለምና እንደ የግሉዝ ህልውና የተቆረጠ ህልውና እስከሌለው ድረስ፤ እንደ የተቆረጠ መቆጠሩ ትክክል አይደለም ይለናል አሪስጣጣሊስ። “...እየተናገሩ ያሉት ስለ ኢ-ህልውነት ነው፤ ምክንያቱም ያ በመሆን አቅም ህልው የሆነው እንጂ፤ በተጠናቀቀ ገሃድነት ያለ አይደለም ያ ያልተቆረጠው።” ገፅ 49

የዚህ አተያይ ሌላው ገፅታ ይህ ሀሳብ አይ ስለምንም ነገር መቁረጥ አይቻልም ማለት ከሆነ የፈለገው፤ ታዲያ ነገሮች እንዲህ የተደባለቁ ናቸው ማለትስ እራሱ መቁረጥ አይደለ? ቁርጥ ያለ ነገር ስለህልውና ማለት አይቻልም ከሆነ፤ ስለዚህ ይህ አተያይ እራሱ የተቆረጠ ህልውናን ስለሚጠቅስ አንቀበለው? ቆርጦ መወሰን ስለማይቻል? ነው ወይስ ነገሮች ናቸውም አይደለሙም በአንድ ላይ ማለት ነው የተፈለገው? እንደዚህ ከሆነ ይህ ሀሳብ እራሱ አምም አይደለምም በተመሳሳይ ግዜ መሆን ይችላል?

...ግን ሁሉም እኩል ትክክልም ስህተትም ከሆኑ፤ አንድ በእንደዚህ አይነት ሁኔታ ውስጥ ያለ ሰው ስለምንም ነገር መናገርም ሆነ ጥበብ የሚገባው ነገር ማለትም አይችልም፤ ምክንያቱንም በተመሳሳይ ግዜ ‘አዎ’ እና ‘አይ’ ይላልና። እና ምንም የማይፈርድ (የማይበይን) ግን በግዴለሽነት ‘የሚያስብ’ም እና ‘የማያስብ’ም ከሆነ፤ በኢታክልት እና በሱ መሃል ምን ልዩነት ይኖራል? ገፅ 50

እነዚህ ሶስቱ የአተያይ መንገዶች በጉዳዮችን ውስጥ በመሰረታዊነት ለያለ ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት በአሪስጣጣሊስ የተቀመጡ ናቸው ይላል።

1.2 ከእኛ ሁኔታ የሚነሱ አስቸጋሪነቶች

ካንት ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት ከእኛ ዲስኩር ዝንባሌ የሚመጣ ነው በማለት በሶስት ክፍል። አንከኛ ያለንን ሥነ ጭብጣዊ ዕውቀት ብንተነትን ሥነ ጭብጣዊው ድምዳሜያችን የዘለለው ሆኖ የምናገኘው ሀቅ አለ፤ ሁለተኛ፤ በማጠናቀቅ ወይም በመጠንሰስ ችሎታችን የተነሳ ዲስኩር ችሎታችን ውስጥ ስውርነት ይፈጥራል እና በሶስተኛነት፤ በዚህ ጠንሳሽ ዲስኩራችን የሚሰሩ ህልውናዎች ትንበያዊ ብቻ የመሆናቸው ሀቅ በደንብ ከያለመታየቱ የሚመጡ አስቸጋሪነቶች ናቸው።

1.2.1 ትንተናዊ

እነዚህን በዝርዝር ወደማየቱ ስንመጣ ደግሞ፤ የመጀመርያው ትንተናዊ ነው፤ በቂ ትንተና በእኛ ህዋሳት አስተዋፅዖ ላይ ያለመደረጉ እንዲሁ ችግር ነው በማለት ካንት ከጉዳዩ አስቸጋሪነት ይልቅ የጉዳዩ ማዕከል እንደ መሆናችን በጉዳዩ ላይ የምንጨምረው ችግር

ላይ ያተኩራል። የመጀመርያው አስቸጋሪነት እኛው እራሳችን የነገሮች አዛማጅ እንዴት እንደሆንን፣ ምን ያህሉን የህልውና ንጥረ ነገር እኛ እንደምናቀርብ ምን ያህሉን ገሀዱ ዓለም እንደሚያቀርብ ተንትነን በደንብ ካለማስቀመጣችን ትንተናዊ ጉለት ትንተናዊ አስቸጋሪነት ይመጣል። የእኛ ህዋሳት ሙሉ ተሳትፎ ያለበትን ምልክታ እንደምናዘጋጅ፣ ይህንንም እንደቋሚ እውነት እንደምንይዝ ማወቅ ቀላል ነው። ምክንያቱም በነዚህ ምልክታዎች ላይ ትንተናዊ ሂስ ማድረግ ብቻ በቂ ነው ይለናል። እኛ የምናበረክተውን የዘምድና ህግ የራሳችን ብቻ እንደሆነ መቀበል ሊያስፈራን ይችላል። ምክንያቱም በተጨማሪም እርግጥ የሚመስለውን ነገር በመለወጥ ነገሮችን የሚዋልሉ እና በኛ ላይ የተመሰረቱ በማድረግ ሊያስደነግጡን ይችላል፤ የእኛ መደንገጥ የእኛን ማዕከነት አይሰርዝም ወይም ከገሀዱ ዓለም ጋር በትብብር የሚሆን መሆኑንም አይሰርዝውም። “...አንድ ነገር ዝምድናዎችን ብቻ ነው የሚይዘው የሚለውን መስማት እርግጥ ነው ያስደነግጣል። ግን ይህ ነገር በቀላሉ ከስተት ነው እና በመደብ መደቦች ብቻ መሳሪያነት ሊመዕምሮር (አዕምሮ) አይችልም፡- እራሱም በአጠቃላይ ለስሜት አስተውሎቶች ባለው የየሆነ ነገር ዝምድና ውስጥ ብቻ ነው የተያዘው።” ገፅ 115

1.2.2 ጥንሰሳዊ

የዲስኩር ህዋሳችን ከሚታዩ ነገሮች በላይ እና ውጪ በመሄድ የሚጠነስሰው ነገር እንዳለ እና ይህም የእኛ እንጂ በገሀዱ ዓለም ውስጥ የሌለ መሆኑን አለመገንዘብ ሁለተኛው ከእኛ ሁኔታ የሚመጣ አስቸጋሪነት ነው ይለናል። ጥንሰሳ የገሀዱን ዓለም ረድፍ እና መስመር እንደገና በራሱ ህጎች መሰረት የማደራጀት ብቃቱ ጠንሳሽ የሆነው የዲስኩር ህዋሳችን በሀሪ ነው። በዚህ ውስጥ ዲስኩር ለገሀድ አለሙ ነገሮች ረድፍ ገዥ የሆነ አንድ ዋና ከውስጣቸው ያወጣል ወይ ይሰይማል፤ ይህ ማለት፣ የገሀዱን ዓለም ነገሮች ህልውና በመንስዔ አፍላቂነት ድጋሚ ይጠነስሳቸዋል፤

...ቁሱ መሆን የሚችለውን ያህል ይሁን፣ ይህም፣ በንፁህነት የስሜት አስተውሎት የሆነ እንደ ደስታ ወይም በየንፁህ ዲስኩር የቀረበ እንደ ጥሩ ያለም ይሁን፣ ዲስኩር ተጨባጭ ምንጭ ላላቸው መሰረቶች አይረታም። ዲስኩር በገጠመኝ የቀረቡን የነገሮች ረድፍን አይከተልም፤ ነገር ግን በፍፁም ቅፅበት ተጨባጭ ሁኔታዎችን እንዲስማሙ የሚያስገድዳቸው በሆኑ በሃሳቦች መሰረት መልሶ ይደረድራቸዋል። በነዚህ ሃሳቦች ስም ያልተከናወኑ እና ምናልባትም መቼም የማይካሄዱ የሆኑ ድርጊቶችን አስፈላጊያዊ አድርጎ ያውጃቸዋል እና ገናም፣ ከነዚህ ድርጊቶች ጋር በተዛመደም፣ የመንስዔ ህዋስ ባለቤት እንደሆነ ከቅድመ አሳቤ ያስገባል። ምክንያቱም ይህ አሳቤ በሌለበት፣ በገጠመኝ ዓለም ውስጥ የሆኑ ውጤቶችን ሃሳቦቹ እንዲያመርቱ ሊጠብቅ አይችልም። ገፅ 180

ሥነ ልቦና፣ ሥነ ፍጥረት እና ወዘተ የመሳሰሉት አሳቤዎች ጥንስስ ናቸው። አስተሳሰባችን

ውስጣዊ የሆነ ተጨማሪ ከራሱ በሀሪ የተነሳ ነገሮች ላይ ጨምሮ ወጥ የሆኑ እሳቤዎችን ይዘረጋል እና እነዚህ እሳቤዎች ከሀሳብ በሀሪ የተነሳ የተገኙ ናቸው። እንደቀደመው ከመረዳት ህዋሳችን በቀጥታ ያላገኘናቸው ግን ከዛም በሚነሳ ፍንጭ በእሳቤነት የጠነሰሳቸው መሆኑን አለመለየት ለሥነ ጭብጥ አስተሳሰባችን የሰውርነትን አስቸጋሪነት ይደቅናል፤ ከየት መጡ ከእኛ ወይስ ከውጪ የሚለው ግራ ስለሚያጋባ። በእንዳንድ ጎዳዮች እነዚህን እሳቤዎች እንደ ገሀድ አለማዊ እርግጦች የመውሰድ አስቸጋሪነት ወስጥም እንገባለን ነው።

ከእዚህ በፊት በእሱ ውስጥ ያሳሰብኩትን ውስጤታዊ የሆነን ነገር፣ በእሱ ላይ ለማሰብ ከግሉዝ ፅንሰ ሃሳብ ውጪ እና በላይ እሄዳለሁ። ስለዚህ የሃሳብ ማቅረቢያው አረፍተ ነገሩ ትንተናዊ አይደለም፤ ጥንስስ እንጂ። ይሁን እንጂ፣ እንደ ውስጤታዊ ነው የተፀነሰው። እና ሌሎቹንም ንፁህ የተፈጥሮ ፍልስፍና ከፍል የሃሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገሮችንም በተመለከተም እንዲሁ ነው። ገፅ

25

1.2.3 ትንበያዊ

ሌላው አስቸጋሪነት ይህ በእኛ የተሰራው የራሳችን ስሪት የሚጠይቀንን ጥያቄ አለመገንዘብ ነው። ይህ የራሳችን ጭማሪ ስለራሱ ተፈጥሮ የሚጠይቃቸው ጥያቄዎች አሉት። እነዚህ ጥያቄዎች ከዲስኩራችን ህግ ተነስተን የምንጠይቃቸው ስለሆኑ መልሳቸው የሚታይ የሚዳሰሰው ዓለም ህግ የሚፈታው አይሆንም። የዚህን ዓለም ተጨባጭ ህግ የሚመለከት ስላልሆነ። “በራሱ ተፈጥሮ የቀረቡለት በመሆናቸው እምቢ ሊል የማይችላቸውን ግን የአእምሮውን እያንዳንዱን ህዋስ የሚሻገሩ በመሆናቸው፣ ሊመልሳቸው የማይችላቸውን ጥያቄዎች እንዲመለከት ለሰው ልጅ ዲስኩር ጥሪ ቀርቦለታል።” ገፅ 6

ይህ ህዋሳችን በራሱ የሚሄድ በመሆኑ ከዚህ እንቅስቃሴው የሚመጡን ችግሮች በገሀዱ ዓለም ያሉ ችግሮች አድርጎ የመቁጠር መመስል ውስጥ ይገባል፤ ከዚህም የተነሳ ተጨባጭ ችግሮችን ከዲስኩራዊ ችግሮች ጋር ሊያምታታ ይችላል። በራሱ ይህ ትልቅ ሀይል ትንበያዊ መሆኑ ብቻ እንጂ ቀጥታ የሆነ የግሉዝ አለማዊ መንስኤነት እንደሌለው ማወቅ ተገቢ ነው፤

እንደ የሰው ልጅ አዕምሮ ተፈጥሯዊ ዝንባሌ የሥነ ጭብጥ የምርነት ህልው እንደሆነ መታየት አለበት። ምክንያቱም የሰው ልጅ ዲስኩር፣ ያለ የትኛውም አይነት ቁስቆሳዎች ለትልቅ ዕውቀት ከያለው ግብዝነት የተሳ በእራሱ የፍላጎት ስሜት በመገፋፋት በምንም ተጨባጭ የዲስኩር ትግበራ ወይም ከዛው ከሚቀዱ መርሆች ሊመለሱ ወደ ማይችሉ የሆኑ እንደህ አይነት ጥያቄዎች ያለማቆም ይገሰግሳል። ዲስኩር ወደ የትበያዊ ሀይሉ መኖር ትግበራ ላይ ሲነቃ፣ ወድያው ህልው ይሆናል። ገፅ 26

እነዚህ ትንበያዊ የዲስኩር ሀዋስ ስራዎች ምንም እንኳን እራሳቸውን እንደ ፍፁም ህልው በማቅረብ ሊሸወዱን የሚችሉ ቢሆኑም በገሀዱ ዓለም ውስጥ ለያለ ቁስ ስንጠቀማቸው ትልቅ ሀይል እንደመሆናቸው፣ ተግባራዊውን ህይወት የማቅለል አላማቸው የሰው ልጅ ትልቅ ፍላጎት ነው። “...የዚህ አቀራረብ አመክንዮ ወላጅ የሆኑት መቀሰሞች ሸዋጅ ብቻ ሳይሆኑ፣ የሰው ልጅን ጥልቅ ፍላጎት በተፈጥሮ የያዙ...” ገፅ 205

ግን ዲስኩርን ለእራሷ ከተውናት እራሷ ከሰራችው ንደፈ ሀሳባዊ ነገር የሚመጣን ጥያቄ መመለስ ባለመቻል ወደ ስውርነት ውስጥ ትገባለች። ጥያቄዋ የሚያጣቅሰው ህግ ምንጭ ሌላ ያለ እና እኛ በተጨባጭ የምትኖርበት ዓለም ህግ ደግሞ ሌላ መሆኑን ይዘን ልናስተምራት ልታስተምረን ይገባል። ካልሆነ ተጨባጭ ህይወታችንም ሆነ እኛ አስቸጋሪነት ውስጥ እንወድቃለን። “ከምታውቀው መንስዔያዊነት ወደ ማታውቀው ስውር እና መመሳከር የማይገባቸው የማብራሪያ መርሆች ካለፈች፣ ዲስኩር የእራሷን መስፈርቶች ለማሟላት የማትችል ትሆናለች።” ገፅ 205 ከዛም ዲስኩራችን በቸልተኝነት፣ በጥርጣሬ እና በሀሳባዊነት ተሞልታ እነዚህን እንደ ትልቅ ማሰቦች ትወስዳቸዋለች። “ቸለልተኝነት፣ ጥርጣሬ እና በመጨረሻም ከፉኛ ሂሳባዊነት፣ እንደውም፣ የማሰብ ጥልቅ ልማድ ምልክቶች ይሆናሉ።” ገፅ 7

ክፍል ሁለት

1. ሁለቱም ፈላስፎች በቀደምቶቻቸው ሥነ ጭብጣዊ የእስተሳሰብ አስቸጋሪነት ምልክታ ላይ ምን አሉ?

ደህንንም ክፍል፣ ሁለቱም ፈላስፎች ቀደምቶቻቸውን የከለሱበትንም ክፍል በሁለት መልክ እንየው። የአሪስጣጣሊስን የቀደምቶች ክለሳ በርዕሱ ይዘት አስቸጋሪነት የተነሳ የነበሩ የእሱ የቀደምትን አተያዮች እንመለከት፤ የካንትን ዘመን ቀደምት ደግሞ የእኛ አውድ የፈጠረው አስቸጋሪነት ላይ ያሉትን እንይበት። አሪስጣጣሊስ ቀደምቶቹ ገጠማቸው ከሚለው የጉዳዩ አስቸጋሪነት እንጀምር፤

1.1 የአሪስጣጣሊስ ቀደምት የነበረባቸው አስቸጋሪነት

አሪስጣጣሊስ ይህ የእውነት ፍለጋ ነው ይለናል። ይህ ፍለጋ ቀላልም ከባድም ነው፤ ምክንያቱም እስካሁን ማንም እውነቱን በበቂው ሊያገኘው ያለመቻሉ ፍለጋው ከባድ መሆኑን ያሳያል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ቀላል የሚያደርገው ስለዚህ ከባድ እውነት ሁሉም ቀደምቶች የሆኑት ያህል ማበርከታቸው ነው። ስለዚህ ሁሉንም ጥረቶች ከሰብሰብናቸው የሆነ ያህል ወደፊት ያራምደናል። ስለዚህ ይህ የእውነት ፍለጋ በአንድ በኩል ማንም ወርውሮ የማይስተውን የኢላማ ጨዋታ ስለሚመስል ቀላል ነው፤ ነገር ግን በሌላ በኩል ደግሞ የኢላማው ዋና ቦታ የሆነን እውነት ማግኘት አለመቻላችን የዚህን ርዕስ አስቸጋሪነት ያሳያል፤

እውነትን የመፈለግ ምርምር በአንድ በኩል ከባድ በሌላ በኩል ቀላል ነው። ይህ የሚያመለክተው ማንም እውነቱን በበቂ ሁኔታ ሊያገኝ አለመቻሉ ነው፤ በሌላ በኩል ደግሞ፣ የሁላችንንም በጋራ ሰብስበን ካየነው ግን አልተሳካልንም የሚያስብል አይደለም፤ እያንዳንዱ ፈላስፋ የሆነ እውነት ነገር ስለ ነገሮች ተፈጥሮ ይናገራል እና በግል ለእውነቱ የምናበረከተው ትንሽ ወይም ምንም ቢሆንም፣ ሁሉንም ጥረት በማዋሃድ ግን የሆነ ያህል እውነት ተሰባስቧል። ስለዚህ፣ እውነት፣ ማንም ወርውሮ የማይስተውን በአባባል ውስጥ ያለ በር የሚመስል በሆነው በሀሪው ሲታይ ቀላላል ነው፤ ግን ደግሞ፣ ምልኡን እውነት ማግኘት ችለን፣ ያለምነውን አንዱን ክፍል ማግኘት የያለመቻላችን ገሀድ የእውነትን አስቸጋሪነት ያሳያል። ገፅ 21

ቀደምቶቹ ይላል አሪስጣጣሊስ፣ ቀደምቶቹን ያስቸገራቸው ዋናው ጉዳይ ስለ የገሀዱ

ዓለም ነገሮች ህልውና ተፈጥሮ ቁርጥ የሆነ አቋም ለመያዝ የገሀዱ ዓለም ምንጭ ምንድን ነው? ከምን የተሰራ ነው? የሚለውን ለማስረዳት የሆነ ነገር ከሆነ ነገር ውስጥ ይመነጫል ወይም ይሰራል ከተባለ ይህ በስንት አይነት መልኩ ሊሆን እንደሚችል በግልፅ ማስቀመጥ ያለመቻላቸው ነው ይለናል። ስለዚህ ከዚህ ወይ ከዛ መነጨ የሚሉትን ጎራዎቻቸውን ከማየታችን በፊት ነገሮች ከዚህ ወይ ከዛ ውስጥ ወጡ ሲባል ምን ማለት እንደሆነ በውቅር ህልው እንቀምር፤ አንድ ነገር ከሆነ ነገር ውስጥ ወጣ ሲባል በአንድ በኩል ነገሩ ተሰርቶ ሲያልቅ የሚመጣውን ነገር ስለሆነ ነው፤ በሌላ በኩል ደግሞ ያ ነገር ሲሟሟ ወይ ሲፈታታ ከዛ ውስጥ ያ ነገር ስለሚመጣ ነው። እነዚህ የህልውና ፍለጋ ውስጥ ያሉ ፈላስፎች የተለያዩ አተያይ ስላላቸው እና የአተያያቸው ጉዳይ የሆነው የህልውና ጉዳይ በመሆኑ ህልውና መጣ ወይም ወጣ የሚባልበትን አካሄድ ግልፅ ለማድረግ ወደ የሆነ ነገርነት መምጣት ወይ ከሆነ ነገር ውስጥ መውጣት ምን ማለት እንደሆነ ብናስቀምጥ ለትንታኔ ይረዳናል፤

...አንድ ነገር ከሌላው የሚመጣው በሁለት መንገድ ነው፡- ‘ከ’ የሚለው ‘በኋላ’ የሚለውን የሚተካ ማለት በሆነበት መደብ ሳይሆን (‘ከኢስታሚያን’ ጨዋታ፣ የኤሎምኒክ ጨዋታ አሸናፊው መጣ’ እንደ ምንለው ሳይሆን)፣ ይልቅ ግን ወይ (1) ልጅ እየተቀየረ ሄዶ፣ ነፍስ-የገዛ ሰው ከልጅ ሰው ውስጥ እንደሚመጣው፣ ወይም (2) ከውሀ ውስጥ አየር እንደሚመጣው፡- ‘ነፍስ-የገዛ ሰው፣ ከልጅ ሰው ውስጥ እንደሚመጣው’ የምንለው ‘ህልው ወደ መሆኑ የመጣው ህልው ወደ መሆን እየመጣ ካለው እንደሚመጣው’ ወይም ‘እየተሳካ ካለው ያያለቀለት እንደሚመጣው’ ነው ማለታችን ነው (ምክንያቱም ህልው ወደ መሆን መምጣት ህልው መሆን እና አለመሆን መሃል ላይ ያለ እንደመሆኑ፣ ህልው መሆን፣ ሁል ጊዜ ህልው በሆነው እና ህልው ባልሆነው መሃል እንደሆነው፤ ምክንያቱም ተማሪ፣ የሳይንስ ሰው ወደመሆን እየሄደ ያለ ሰው ነው እና ይህ ከአንድ ተማሪ አንድ የሳይንስ ሰው እየተበጀ ነው ስንል ይህን ማለታችን ነው)፤ በሌላ በኩል፣ ልክ ውሃ ከአየር እንደሚመጣው፣ ከሌላ ነገር መምጣት፣ የሌላውን ነገር መፍረስ ያመለክታል። ገፅ 23

1.1.1 የስሜት አስተውሎታውያን

ጎራዎቹን ወደ መመልከቱ ስንቀጥል ቀጥለን ሁሉም ነገር የተሰራበት ንጥረ ነገር የስሜት አስተውሎት የሚገባው ንጥረ ነገር ነው ያሉትን ስንመለከት፣ እነ አናግዛሚነት እና ዲያጀነስ አለሙ ሁሉ አንድ ነው፤ ግሉዘዊነት ከያለው ነገር ነው ሁሉም ነገር የመጣው የሚሉ፣ አካላዊ ንጥረ ነገሮች ብቻ የዚህ ዓለም ንጥረ ነገሮች ናቸው የሚሉ ናቸው። እነዚህ ሰዎች የስሜት አስተውሎት የማይገባቸው ነገሮች ከየት እንደሚመጡ አላስቀመጡም፤

...ፅንፈ አለሙ አንድ ነው ብለው ያስቀመጡ እና አንዱን አይነት ነገር ግሉዝ ቁስ እና ቦታዊ ይዘት ያለው ምድራዊ ግሉዝ ቁስ ብለው የሚያስቀምጡ፣

በተጨማሪም በብዙ መንገድ ከመንገድ ወጥተው ሄደዋል። ምክንያቱም የአካላትን ንጥረ ነገሮች ብቻ ነው ያስቀመጡት፤ ምድራዊ ያልሆኑ ነገሮችን አላስቀመጡም፤ ምንም እንኳን ምድራዊ ያልሆኑም ነገሮች ቢኖሩም። ገፅ 13

እነዚህ አሳብያን ያዩት ነገር የነገሮችን ሥረ አካል ብቻ ነው፤ ነገር ግን ሀሳብ እንጂ አካላዊ ህልውና የሌላቸው የጥበብ አስተውሎት ነገሮችሉን፤ እነዚህህ ህልው አይደሉም? እርግጥ ነው እነዚህ ህልውናዎች በቀጥታ ለመስተዋል ከባድ ናቸው፤ ምክንያቱም ለስሜት አስተውሎታችን ግልፅ ስላልሆኑ፤ ቅድም እንዳልነው፤ የሌሊት ወፍ ዓይን ለቀኑ ጨረር እንደሆነው ነፍሳችን ውስጥ ያለው ዲስኩርም በተፈጥሮ የላቁ ከሁሉም በላይ ተጨባጭ ሊሆኑ ነገሮች ይሳባሉና።

እነዚህ አሳብያን ከዚህ አይነት ችግር ለመዳን ማድረግ የነበረባቸው ሰፋ ያለ ጥናት ማድረግ ነበረ። ይህን ባለማድረጋቸው ስለ ማያውቁት የህልውና ጉዳይ ጥናት ሳያደርጉ የሚያውቁት ህልውና ላይ ብቻ ተወስኑ። ህልውና የተለያየ አይነት መገለጫ ሊኖረው ስለሚችል የህልውናን ንጥረ ነገሮች ከመፈለጋችን በፊት የህልውናን አይነቶች መለየት አለብን። ስለዚህ የዚህ ከባድ መንገድ መውጫው ህልውና እራሱ ስንት አይነት ሊሆን ይችላል ብለን ቀድመን መመርመር እና መቁረጥ ነው፤ “በአጠቃላይ፤ ነገሮች ህልውናቸው የሚባሉባቸውን ብዙ መንገዶች ደረጃ ሳናወጣ የህልውና ነገሮችን ንጥረ ነገሮች ከፈለግን አናገኛቸውም፤ በተለይ፤ ስለተበጁ ነገሮች ንጥረ ነገሮች የሚደረግ ፍለጋ በዚህ መንገድ ከተደረገ።” ገፅ 21 ወይም ደግሞ፤ በእይታችን ብቻ ህልውና ከሆኑ ነገሮች በላይ በመሄድ ስለሁሉም አይነት ህልውና በአጠቃላይ መመርመር ስለሁሉም አይነት የህልውና አይነቶች፤ ይህም ስለየስሜት አስተውሎት ንጥረ ነገሮችም ሆነ ስለ የጥበብ አስተውሎት ንጥረ ነገሮች ምርምር ማድረግ መሄድ አስፈላጊ ነው፤

...እነዚህ አሳብያን፤ ቤተኛነት የሚሰማቸው፤ ስለ መወለድ እና ስለመፍረስ እና ስለንቅናቄ መከራከርያዎች ብቻ ነው፤ ምክንያቱም፤ በተግባር የዚህን አይነት ህልውና ጭብጥ መርሁን እና መንስዔ ውን ብቻ ነው የሚፈልጉት። ግን እነዚህ እይታቸውን ህልውና ወደ የሚሆኑ ነገሮች ሁሉ ነገሮች የሚያሻገሩ ሰዎች፤ ከነዚህ ህልውና ከሆኑ ነገሮች መሃል፤ አንዳንዶቹን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው እና ሌሎቹን ደግሞ የማይገባቸው እንደሆኑ ከአሳብያ ያስገባሉ፤ እናም በተጨማሪም፤ ሁለቱንም መደቦች ያጠናሉ። ገፅ 15

ቀድመን እንዳስቀመጥ ነው፤ አንድ ነገር ከአንድ ነገር ውስጥ መጣ ወይም ተሰራ የምንለው፤ ወይ በመዳረሻነት ተቀምጦለት እዛ ስለደረሰ ነው ወይም ደግሞ ሲፍታታ ወደነዚህ ነገሮች ስለሚቀየር ነው ብለናል። የስሜት አስተውሎታዊያንም ሆኑ የጥበብ አስተውሎታውያን ነገሮችን ከሁለቱ መምጫ መንገዶች በየትኛው እንደሚያመጧቸው ማሳየት አለባቸው።

1.1.2 የጥበብ አስተውሎታውያን

የጥበብ አስተውሎታውያን ወደሆኑት እነ ኢመፕሪያክልስ እና በተለይ ፕሌቶ ጎራ ስንመጣ፤ የጥበብ አስተውሎት የሚገባው ንጥረ ነገር ብቻ ለገሀዱ ዓለም ወደ ህልውና መምጣት እርግጥ የሆነው ነገር ነው የሚሉት የገጠማቸው አስቸጋሪነት እንደሚከተለው ነው።

ሀሳባዊ ሕልውና ካለ፤ በራሱ ተነጥሎ ስላለ እንጂ እንዴት ስለግሉዝ ነገሮች ህልውና ሲል ይፈጠራል? እንዴት እንደዚህ የተለያዩ አይነት ህልውናዎች ስለ እርስ በእርሳቸው ተመሳሳይ ይሆናሉ? ስለዚህ የጥበብ አስተውሎታዊው ዓለም በራሱ እራሱን የቻለ እና የተነጠለ እንጂ ከዚህ ከገሀዱ ዓለም ግሉዛዊ ህልውና ጋር ግንኙነት የለውም አሉ። ነገር ግን የግድ ተመሳሳይ አይነት መሆን የለባቸውም ነበረ፤

...የሶቅራጥስ ተተኪዎች፤ የስሜት አስተውሎት ከሚገባቸው ህልው ጭብጦች በተጨማሪ የትኛውም ህልው ጭብጦች የሚኖሩ ከሆነ፤ መነጣጠል የሚገባቸው መሆኑን እንደ አስፈላጊ በማየት፤ ሌሎች ስላልነበሯቸው፤ ለእነዚህ ከሁሉም ነገሮች ውስጥ ለሚወጡ ህልው ጭብጦች የተነጠለ ህልውነት ሰጡ፤ ጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅሮች እና ነጠላዎች በአመዛኙ ተመሳሳይ የሆኑ ነገሮች ነበሩ የሚለው የሚከተል እንደሆነ ነገር፤ እንደዚህ ከሆነ፤ ይህ በራሱ በጠቀሥን ው አተያይ ውስጥ አንድ አስቸጋሪነት ነው። ገፅ 203

የነዚህን አሳቢያን መሰረት ከተከተልን እና ሀሳባዊ ነገር፤ የስሜት አስተውሎት ከሚገባቸው ነገሮች ጋር ያለውን ረቂቅ ግንኙነት ካላገኘን፤ ፍልስፍናችን እራሱ ከመስመር ወጥቶ ስለሌለ ዓለም ንጥረ ነገሮች ፍለጋ በመሆን ለራሳችን ዓለም ባዶ ይሆናል። ወይ ደግሞ በሁሉም ነገሮች ንጥረ ነገሮች የስሜት አስተውሎት ነገሮችን ብቻ የጠቀሱት ያድርጉት ብለን መክረን እንደነበረው፤ በመደብ ወይም በአንድምታ ብንናገር ጥሩ ነው። ስለዚህ አንዳቸውን ስናነሳ ስለ አንዳቸው አብሮ መነሳቱ እንደሆነ መቀበል አለብን፤

በአጠቃላይ፤ ምንም እንኳን ፍልስፍና የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮችን መንስዔ ን የሚፈልግ ቢሆንም፤ ይህንን ትተነዋል (ምክንያቱም፤ ለውጥ መጀመሪያውን ከየት እንደሚወስድ ምንም አላልንም)፤ ነገር ግን የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ነገሮች ህልው ጭብጥ ህልውና ነው እያስቀመጥን ያለነው ብለን ወደ የህልም ዓለም ውስጥ ስንገባ፤ የሁለተኛ መደብ ህልው ጭብጥን በማስቀመጣችን፤ የስሜት አስተውሎት የየሚገባቸው ነገሮች ህልው ጭብጦች የሆኑበት መንገድ ዝርዝራችን ባዶ ወሬ ነው፤ ገፅ 19

እናም ይህ ረቂቅ ህልውና በራሱ ብቻውን ከተወሰደ ከእሱ ህልውና በላይ በጣም ጓጉተን ሙሉ ህልውናውን ልንማር የፈለግንለትን የስሜት አስተውሎት ዓለም ህልውና ያጠፋብናል። “...እና በአጠቃላይ፤ ለቅርጾች የሚደረግ ክርክር፤ ከሃሳብ ህልው መሆን በላይ ልንለፋቸው ምንፈልጋቸውን ነገሮች ያጠፋል፤” ገፅ 16

ስለዚህ የጥሌቶ አይነት የዚህ ሀሳብ አቀንቃኞች አሳብያን የገጠማቸው አካላዊው ነገር ሁለት አይነት ህልውና ያለው የመሆኑ አስቸጋሪነት ነው፤ በአንድ በኩል የገሀዱ ዓለም ነገሮች ሁሉ አንድ መሆናቸውን ማሳየት ይቻላል የሚለውን መነሻቸውን በመቃረን አንድምታዊው ህልውና ከአንድ በላይ የመሆኑ ነገር አስቸጋሪነትን በመደቀን ነገሮችን አንድ ያልሆኑ አስመስለዋል። የተለያዩ ሆኖ ስለ አንድ ነገር መሆኑን መቀበሉ አንድ የመሆኑን ነገር የተቃረነ ስለመሰላቸው። ይህን ለያይቶ ማስቀመጡ ከባድ ከመሆኑ ነው ይሄ የሚመጣው፤

እና ሁሉም ነገሮች አንድ እንደሆኑ ማሳየት ቀላል ነው ተብሎ የታሰበው አልተፈፀመም፤ ምክንያቱም፤ እሳቤዎቹን ከተቀበልን፤ ምሳሌዎቹን በማዘጋጀት መንገድ፤ አንድ እራሱ አለ እንጂ ሁሉም ነገሮች አንድ አለመሆናቸው ተመሳካኝነት። እና ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ እርከንአንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከንመሆኑን ካልተቀበልን፤ ይህ ማመሳከርያ እራሱ አይመጣም እና በአንዳንድ ጉዳዮችም ይህ ሊሆን አይችልም።” ገፅ 21

1.2 ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነት ላይ የካንት ቀደምቶች የነበረባቸው አስቸጋሪነት

የእኛን አስተዋፅዖ ለመለየት የእኛ ተፈጥሮ በሆነው የማሰብ ህዋሳችን ጥረቶች ላይ የሚደረጉ ምርምሮች እርግጥ ነው ትልቅ አስተዋፅዖ አላቸው። ይህን ለመለየት እንዲረዳን፤ ከዚህ አንፃር ጆን ሎክ ከሌሎቹ ሁሉ በተለየ፤ የማሰብ ሂደታችን ከነጠላ ነገር ጀምሮ እንዴት ወደ ጠቅላይ ሂደት እንደሚሰፋ በቅደም ተከተል ለማሳየት በመሞከሩ ትልቅ ስራ ሰርቷል። “ከልዩ ነጠላ የስሜት ህዋስ አስተውሎት ወደ ጠቅላይ ፅንሰ ሀሳብ የሚደረግ እንደዚህ አይነት የመፅምሮችን የመጀመሪያ ጥረቱ ላይ የሚደረግ ምርምር ያለ ጥርጥር እጅጉን ጠቃሚ ነው። እና የተጨበጨበለት ሎክ፤ የዚህን ምርምር መጀመሪያ መንገዱን በመከፈቱ ልናመሰግነው ይገባል።” ገፅ 53

ይህ ሂደት፤ አዕምሯችን ነገሮችን እንዴት የእራሱ ተፈጥሮ ያላቸው ነገሮች አድርጎ እንደሚያቀነባብራቸው ያሳየናል። ይህ ሲሆንም፤ አዕምሮ በነዚህ ተወካይ ነገሮች በኩል ዝምድናዎችን ፈጥሮ ነገሮችን ከራሱ ተፈጥሮ ግብአቶች አንፃር እንደሚያዛምድ ያሳየናል። በሂደት አዕምሯችን ውስጣዊ አስተውሎት ያለው እንደሆነ እናያለን። ከስተታዊው የስሜት ህዋስ ምልክታ ላይ ሌላ አዕመሯዊ እንቅስቃሴ በማድረግ ቀድመው ውስጡ ባሉ የዝምድና ቅርፆች መሰረት ሊመለከታቸው መሄዱ አዕምሯችን ለሚጨምራቸው ነገሮች ማስረጃችን ነው።

...ከዝምድናዎች በቀር ምንም ነገር ያልያዘ የሆነ እንደሆነ፤ አዕምሮ በእራሱ እንቅስቃሴ እራሱን የሚነካበት ዘዩ ከመሆን ውጪ ሌላ ምንም ነገር ሊሆን አይችልም፤ ለመጥቀስም ያህል፤ ለእራሱ ተወክሎችን እያቀረበ ነው፤ በተከታይነትም፤ አዕምሮ በእራሱ እራሱን የሚነካበት ዘዩ ማለት ነው፤ ይህም ማለት፤ በቅርፁ ረገድ ምንም ሊሆን አይችልም ውስጣዊ አስተውሎት እንጂ፤

እያንዳንዱ ነገር በስሜት አስተውሎት መሳሪያነት መወከሉ እስከ አሁን
ከስተታዊ ነው። ገፅ 3

ዴቪድ ሂዩም እንደዚህ አይነት ውስጤታዊ ተግባርን አዕምሯችን እንደሚፈፅም ቢረዳም፤
እነዚህ በገሀዱ ዓለም ህልውናዎች ውስጥ እንዴት አስገዳች ተደርገው እንደተቀመጡ
መረዳት አልቻለም። ይህን ቢያደርግ የእኛው ተፈጥሮ ገሀዱን ዓለም እንደሚሰራልን ይረዳ
ነበረ። መረዳታችን ውስጡ ባሉ ቅርፆች መሰረት ገሀዱን ዓለም በነዚህ ቅርፆች መሰረት
እንደፋብሪካ የሚያመርታቸው መሆኑን ይገነዘብ ነበረ። ነገር ግን እንደውም ከፍ ብሎ
ከፍ ያለ አያያዥ መርህ በመቅረፅ ዝምድናዎችን በአስፈላጊነት ረድፍ የሚደረድራቸው
መሆኑን ይገነዘብ ነበረ፤

...ይህንን የሚቻል ለማድረግ፤ ዴቪድ ሂዩም፤ ፅንሰ ሃሳቦቹ ውስጤታዊ
ምንጭ ሊኖራቸው መገባቱ አስፈላጊ እንደሆነ አስተዋለ። ግን በመረዳት
ውስጥ እርስ በእርስ ያልተገናኙ ፅንሰ ሃሳቦች፤ በዚህም ሆነ በዛ፤ በቁስ ውስጥ
በአስፈላጊነት እንደተያያዙ መታሰብ መገባታቸው እንዴት ሊቻል እንደቻለ
ሊያብራራ አልቻለም። እና ይህም ማለት፤ መረዳት እራሱ ምናልባት በነዚህ
ፅንሰ ሃሳቦች መሳሪያነት ቁሶቹ ለእሱ የሚቀርቡለት የገጠመኝ ደራሲ መሆኑ
አልመጣለትም። ገፅ 55

አሪስጣጣሊስ እነዚህን የአረሳችንን ጭማሪዎች፤ ለሌላ ማስፈፀሚያነት በገሀዱ ዓለም
ውስጥ ያሉ ብሏቸውም ቢሆን እና በዘፈቀደም ቢሆን በውስጣችን የምንጨምራቸውን
ፅንሰ ሀሳቦች አግኝቷቸው ነበረ። “እንደ አሪስጣጣሊስ ያለ የሰላ አሳቢ የሚገባው የመደብ
መደቦች ገበታ ነበረ። ይሁን እንጂ፤ አሪስጣጣሊስ መሪ የሆነ መርህ ደሃ በመሆኑ፤
እንዳጋጠመት ብድግ ብድግ አደርጋቸው።” ገፅ 51 ፕሌቶ ደግሞ የዚህን ጭማሪዎች
ችሎታ ከፍ ያለ ጥቅም የተገነዘበ ሰው ነበረ። “...ዲስኩራችን በተፈጥሮው በገጠመኝ
ለተሰጠን ቁስ ተቀራራቢውን መቻል ለመፍቀድ እራሱን ከፍተኛ ለሆነ መዕምሮር
(አዕምሮ) እንደሚያነሳ፤ እነዚህም መዕምሮሮች፤ የምር የሆኑ እና የአንጎል ቅዥት ብቻ
ያልሆኑ መሆናቸውን በጣም በግልፅ በንቃተ ስሜት ፕሌቶ አስተውሏል።” ገፅ 12

በአጠቃላይ የእኛ ተፈጥሮ አስተዋፅዖ ለሥነ ጭብጥ ሀሳቢያኑ ምልክታ አስቸጋሪነት
እንደ እርሾ እንዴት እንዳገለገለ ስንመለከት፤ የገሀዱ ዓለም ህልውና ለእኛ ተፈጥሮ ባለው
ዝምድና ብቻ ላይ ልናየው የምንችል ከመሆኑ የሚነሳ ነው። ይህ መገደዳችን ተፈጥሯችን
ነው። ለእኛ እንደሚታየን ከማየት ውጪ አማራጭ የለንም። በተለይ በራሱ ከእኛ
ተፈጥሮ እና ችሎታ ውጪ ያለው የነገሮች ተፈጥሮ ለእኛ የማይቀርብ መሆኑ ለአሳቢያኑ
የአስቸጋሪነት መነሻ ነው፤

...በውጪያዊ አስተውሎት በኩል የዝምድናዎች ብቻ ተወከሎችን እንጂ
ለእኛ ምንም እንደማይሰጠን በፍትሃዊነት ሊደመደም ይችላል፤ የተባለውም፤
ውጪያዊ አስተውሎት በተወከሉ ውስጥ የቁሱን ለርዕሱ /ለግሉ/ ያለውን

ዝምድና ብቻ ሊይዝ እንደሚችል ግን የቁስ መሰረታዊ ተፈጥሮ የሆነውን፣ ይህም ማለት፣ በራሱ እንደ ነገርነት፣ የያዘ አይደለም ተብሎ በፍትሃዊነት ሊደመደም ይችላል። ገፅ 38

1.2.1 የስሜት አስተውሎታዊ ወይስ የጥበብ አስተውሎታዊ

እንደዚህ ከላይ ያሳየነው በአሳብያኑ የታዩት ነጥብ፣ እንደ የሀሳብያን የአመለካከት ጎራነት በማሰብ ህዋሳችን ውስጥ ወደ ያለ ሁለትዮሻዊ እና የሚጋጩ ፈልሳንቶች ተጎትተው የሚገቡ ናቸው። የዲስኩር ህዋሳችን በአንድ በኩል ለገሀዱ ዓለም ነገሮች ዲስኩራዊ መደራጀት ሲል ጠቅላይ ትንበያዊ ችሎታውን ሲያሰማራ፣ በሌላ በኩል ደግሞ፣ በመረዳት ውስጥ መለያየት እና መነጣጠል ላይ ያተኮረ ፍላጎት አለው። በዚህ የተግባር የተለያየነት፣ ፈላስፎች አንዳቸው እራሳቸውን ንድፈ ሀሳባውያን ሌሎቻቸው ደግሞ ተጨባጭውያን በማለት ጎራ ለይተው ደግማዊ ፀብ ውስጥ ገብተዋል፤

...ዲስኩር በዚህ ረገድ ሁለትዮሻዊ እና የሚጋጭ ፍላጎትን ያሳያል፤ ይህም ማለት፣ በአንድ በኩል፣ ለጠቅላይ ንድፈ ሃሳባዊ መዋቅር እርከን በተዛመደ በርዝመቱ ውስጥ (በአጠቃላይው ፍላጎቱ) ባለው ፍላጎት፣ በሌላ በኩል፣ ለየህልው ኩነቶቹ መለያየት በተዛመደ ለይዘቱ (ለግላዊነቱ ያለው ፍላጎት ውስጥ) በያለው ፍላጎት የሚጋጭ ፍላጎቶችን ያሳያል። ገፅ 211

እንዳየነው፣ እነዚህ ሀሳብያን ደግማዊ ፀብ ውስጥ መግባታቸው፣ በዚህ ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነት ውስጥ ሌላ ችግር የጨመረ ነው። ከላይ እንዳልነው፣ የእኛ ብቻ የሆነው የማሰብ ህዋስ በራሱ የሚጋጭ ፍላጎቶች አሉት፤ በዛ መሰረት አሳብያን ጎራ ለይተው ለንድፈ ሀሳባዊ ለአቋም ፀብ ተጋብዘዋል። ሥነ ጭብጣዊ የአስተሳሰብ አስቸጋሪነትን ደግማዊ ፀብ ውስጥ የሚከተው ሌላው የጎራ ክፍል ነገሮች ሁሉ የተሰሩበት ንጥረ ነገር በሀሪ የስሜት አስተውሎታዊ ነው ወይስ ዲስኩራዊ ነው የሚለው ነው፤

ከዲስኩር መፅምሮር (አፅምሮ) ቁስ ጋር በተዛመደ፣ ፈላስፎች፣ ምናልባት፣ የስሜት አስተውሎታዊያን እና የጥበብ አስተውሎታዊያን ተብለው ሊከፋለፉ ይችላሉ። ኢፒኩረስ የየፊተኛው ራስ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል፤ ፕሌቶ ደግሞ የየኋለኞቹ፣ የፊተኛው፣ በደነገገው መሰረት፣ የምርነት በስሜት አስተውሎት ቁሶች ብቻ ውስጥ ነው ያለው እና እያንዳንዱ የቀረው ነገር ምናባዊ ብቻ ነው፤ የኋለኛው በሚደነገገው መሰረት፣ የስሜት አስተውሎቶች የቅዠት ወላጆች ናቸው እና እውነት ያለው በየመረዳት ውስጥ ብቻ ነው። ገፅ 266

እነዚህ ሁለት ከላይ የጠቀስናቸው ሰዎች በተናጠል ከታዩ፣ አንዳቸውም ሙሉውን ዕውቀት ሳያጠቃልሉ በደፈናው በመደንገግ ባለው አስቸጋሪነት ላይ ሌላ የጨመሩ ናቸው። በዚህም የተነሳ፣ ኤፕኩሪስ ተግባራዊ ብቻ በመሆን በአድላዊነት ተጨባጭ ምርምርን

ሲያበረታታ፤ ፕሌቶ ደግሞ ዲስኩር ቆርጣ የምትቀጥለውን የተናጠል ፈጠራዋን ሁሉ ህልውናዊ ፍቃድ ያለው ያደርጋል ግን አንዳቸው ስለ አንዳቸው ብቻ መሆን ነበረባቸው፤

ሁለቱም፤ ኢፕኩሪዮስ እና ፕሌቶ በሥርአቶቻቸው ውስጥ ከሚያውቁት በላይ ደንግገዋል። የፊተኛው፤ ሳይንስን ያበረታታል ያስለጥናልም፤ ምንም እንኳን ወደ ተግባራዊነት ባደላ መልኩ ቢሆንም። የኋለኛው፤ ተግባራዊውን ለመመርመር እጅግ በጣም ጥሩ የሆኑ መርሆችን ያቀርብልናል፤ ነገር ግን ወደ ትንበያዊ መምዕምሮር ልንደርስ የምንችልበትን እያንዳንዱን ነገር በተዛመደ፤ ጉዳዩ ለአካላዊ ምርምር ትልቅ ጉዳት በሚያመጣ መልኩ የተፈጥሯዊ ክስተቶች ተምሳሌታዊ ማብራሪያዎችን ቆርጦ እንዲቀጥል ለዲስሰኩር ይፈቅድለታል።
ገፅ 159

1.2.2 ዲስኩር ውጪ ወይስ ውስጥ ነው?

ሌላው ደግማዊ ፀብ ጎራ ደግሞ፤ በጥበብ አስተውሎታዊያን(በዲስኩራውያን) ውስጥ የሚነሳው ክፍፍል ነው። ይህም ነገሮች ሁሉ የተሰሩበት ዲስኩራዊው ንጥረ ነገር ያለው የት ነው? ነገሮቹ እራሳቸው ውስጥ ነው ወይስ እኛ ውስጥ? የሚለው ነው። በዚህም አሪስጣጣሊስ ነገሮቹ እራሳቸው ውስጥ ነው ሲል ፕሌቶ እኛ ውስጥ ነው ያለው የሚል ነው፤

ከዲስኩር ንፁህ መዕምሮሮች ምንጭ ጋር በተዛመደ፤ ሙሉ በሙሉ ከገጠመኝ እንደተቀዱ አንዱ ትምህርት ቤት ሲይዝ እና ሌላው ትምህርት ቤት ደግሞ፤ ምንጫቸውን በዲስኩር ውስጥ ብቻ እንደሚቀዱ የሚያቀነቅን ሆኖ እናገኛን። አሪስጣጣሊስ ምናልባት የተጨባጫውያን ራስ ተደርጎ ሊወስድ ይችላል እና ፕሌቶ የኑኦሎጂስቶች (ክስተቶች ንፁህ ከአዕምሮ የሚመነጩ ናቸው የሚል) ራስ። ገፅ 266

የእነዚህ ሁለት ደግማዊ ፀቦች ዘመናዊ መልክ የሆኑት ደግሞ ሎክ እና ሊብንዝ ናቸው። እነዚህ እራሳቸውም ይህንን ደግማዊ ክፍፍል ወደ አንድ ሳይሆን ያመጡት የባስ ነው ያስፋፉት። ለምሳሌ ጆን ሎክ ነገሮች ሁሉ የተሰሩበት ንጥረ ነገር የሆነው ዲስኩር ነገሮቹ እራሳቸው ውስጥ ነው ያለው ያለ ነው። ጆን ሎክ የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ገሠዱ ዓለም ውስጥ ከተገኙ ዲስኩርም እዛው ውስጥ የነበረ ሆኖ እንጂ አዕምሯችን በራሱ ከየት ያመጣቸዋል ይረዳቸዋል እንጂ ብሎ አስቦ አይ ውጪ ናቸው አለ። ከዚህም ከስሜት አስተውሎት ጀምሮ የነገሮች ተፈጥሮ የሆነውን ፅንሰ ሀሳብ አዕመሯችን እንዴት እንደሚማር ሰፊ ምርምር አድርጎ የአዕምሮን የፅንሰ ሀሳብ ዘረ መል አቀረበ፤

“የተጨበጨበለት ሎክ፤ በእነዚህ ነጥቦች ላይ ምልስት ስለጎደለው እና በገጠመኝ ውስጥ ያሉ የመረዳት ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ገጠመኝ ውስጥ ስለገጠሙት ደግሞም ከገጠመኝ ውስጥ ሊቀስማቸው ፊለን እና አሁንም በጣም ያለተከታታይነት፤

እንደሙከራ፣ ከእነሱ እርዳታ ጋር ከገጠመኝ ሁሉ ገደብ በላይ ወደ ተቀመጡ መዕምሮች ላይ ለመድረስ መሞከከሩን ቀጠለ።” ገፅ 5

ሊብነዝ ደግሞ ፕሌቶን በመከተል፣ አሁንም የበለጠ በመራቅ፣ ውጪው ምንም አስተዋፅኦ የለውም ሀሳብ ውስጥ ብቻ ያለ ነገር ነው፤ ስለዚህ ነገሮች የተሰሩበትን ዲስኩራዊ ንጥረ ነገር የሚያረቀው ሀሳብ ነው እንጂ ነገሮቹ ውስጥ ኖሮ አይደለም አለ፤ ይህንንም ለማሳየት የአዕምሮን ፅንሰ ሀሳባዊ ቀመር በሰፊው በማጥናት ነገሮች እንዴት የአዕምሮ ምርቶች እንደሆኑ እና አዕምሮ የነገሮችን ውስጣዊ ተፈጥሮ የሚያይ ህዋስ መሆኑን ደነገገ። ስለዚህ ሀሳብ የሚፈጥራቸውን ውስጤታዊ ህልውናዎች የነገሮች በራሳቸው መርህ እና ተፈጥሮ ወደሚያደርግ ጫፍ ዲስኩርን በመግፋት ሌላ ነገር ጨመረ፤

የተጨበጨበለት ሊብነዝ፣ ይህ የተሻጋሪዊ ርዕስ ዶክተሪን ስለ ጎደለው እና በተከታይነትም፣ በምልሰት ፅንሰ ሀሳብ አሻሚነት በመታለል፣ የዓለም ን የጥበብ አስተውሎት ስርዓት አበጀ፤ ወይም ይልቅ እንደውም ሁሉንም ቁሶች ከመረዳት ጋር ብቻ በማነፃፀር እና የሃሳብን ቅርፃዊ ፅንሰ ሀሳቦች በማርቀቅ፣ የነገሮችን ውስጣዊ ተፈጥሮ ለመዕምሮ (አዕምሮ) የሚችል አድርጎ እራሱን አመነ። ገፅ 111

እነዚህ ሁለት አሳቢያን የአንዳቸውን ዶግማ ከአንዳቸው የበለጠ ጥልቅ በማድረግ በዚህም አንዳቸው ውስጥ ሌላኛው የሌለበት አድርገው አቀረቡ። ጆን ሎክ የውስጥ ፅንሰ ሀሳቦቻችንን ውጪ ያሉ ሲያደርጋቸው ሊብነዝ ደግሞ የውጪውን ውስጥ በማስገባት የውስጥ ፅንሰ ሀሳቦቻችን ብቻ ናቸው የመረዳታችን መሰረቶች ብሎ ውሰነ፤ የአንዱ አተያይ በአንዱ ውስጥ ያለውን ዝምድና ማሳየት ባለመቻል ከእያንዳንዳቸው አተያይ ውጭ ያለው ተገዳዳሪ አቋምን በተመለከተ ደምዳሚ መፍትሄ ሳያመጡ ቀሩ። ተገዳዳሪያቸው የሆነውን ጎራ በሚመለከት ያሳዩት አቀራረብም ለዚህ የሚገፋፋ አልነበረም፤ ምክንያቱም ተቃራኒያቸው እንዴት የበለጠ አሉታዊ ሚና የሚጫወት መሆኑን በማሳየት የሄዱበት መንገድ የእነሱ ጎራ አቋም የገሀዱን ዓለም የበለጠ የሚያስረዳ መሆኑን በይበልጥ በማሳየጥ ላይ ብቻ ያተኮረ አልነበረም።

በመረዳት ህዋስ እና የስሜት አስተውሎት ውስጥ ቢሆንም፣ በመያያዝ ብቻ የነገሮችን የሚታይ የሚዳሰሳዊ ፍርዶችን ሊያቀርቡልን የሚችሉትን ሁለት የተወከሎችን የተለያዩ ምንጮችን በመፈለግ ፈንታ፣ እያንዳንዳቸው፣ እነዚህ ታላቅ ሰዎች፣ በነሱ አስተያየት፣ ሌላኛው የየፊተኛውን ተወከሎች ማደናገር ወይም መደርደር እንጂ ምንም ሃላፊነት ስለሌለው፣ በወድያውነት ለነገሮች እራሳቸው እንደሚተገበርነት ከእነዚህ ህዋሶች ለአንዱ እውቅና ሰጡ። ገፅ 111

1.2.3 ተጠራጣሪነት

ወጥ የሆነ ዶግማ ባይሆንም፤ የጥርጣሬ ዶግማን የነዛው ዶግሞ ዴቪድ ሂዩም ነው። መረዳትን እና ዲስኩርን ለይቶ ገደብ እና ወሰናቸውን ቆርጦ ለማስቀመጥ ቸኩሎ፤ በግልፅ ያገኘውን የመረዳት ህዋሳችንን ገደብ ምን እንደሆነ አስቀምጦ፤ የዲስኩር ህዋሳችንን ገደብ ተወ። የዲስኩር ህዋሳችን ከመረዳት ላይ ተቀብሎ በውስጤታ እንዴት ስራ እንደሚሰራ እና ወሰኖቹ ምን እንደሆኑ መቁረጥ ሲገባው ግማሽ መንገድ ላይ አቋርጦ ዲስኩርን ወይም ውስጤታዊ ህዋሳችንን የማይታመን ምናባዊ በማለቱ አለመተማመን እና ጥርጣሬን አሰፋ፤

...በዚህ መንገድ፤ የመረዳትን እና የዲስኩርን ውስጤታዊ ክንውኖች የቆረጡ ገደቦችን ለመግለፅ የሚችል ይሆን ነበር። ግን ገደቦቹ ምንድን እንደሆኑ ከማሳየት ይልቅ፤ መረዳት የተገደበ መሆኑን ብቻ አወጀ፤ ስለ የአስፈላጊ እና ስለ የማይወገድ ማወቅ ያለመቻላችን ገደቦች የትኛውንም ዕውቀት ሳይሰጠን፤ በህዋሶቻችንን ሃይል ውስጥ በአጠቃላይ አለመተማመንን ፈጠረ፤ ለየሂስ አስፈላጊ ከሆነ የተጠናቀቀነት ጋር የመረዳትን ሃይሎችን ሁሉ ሳይመረምር፤ የመረዳትን የተወሰኑ መርሆች መረመረ እና ወቀሰ። ለመረዳት የተወሰኑ ሃይሎችን ይነፍጋል እንዲህ በማድረጉ እውነት አለው፤ ነገር ግን ተጨማሪ ይሄድና፤ ቃል በቃል፤ መረዳት ለውስጤታዊ ዕውቀት መራዘም በቂ እንዳልሆነ ያውጃል፤ ምንም እንኳን ሙሉ ለሙሉ በህዋሱ ውስጥ ያሉትን ሁሉንም ሃይሎች ያልመረመረ ቢሆንም እና ስለዚህ መጠራጠርን ሁሉም የሚወርስው እጣ ፈንታ እሱንም ያገኘዋል። ገፅ 242

በዚህም የራሳችንን ህዋስ ለመመርመር እንኳን ጥርጣሬ ውስጥ የሚያስገባ አስቸጋሪነትን ጨመረ፤ ጥርጣሬው የሚመጣው በዲስኩራዊው ህዋሳችን ላይ በተፈጠረ እምነት ማጣት ነው። የመተማመን መጥፋት ዳፋነት፤ ጥርጣሬ እንደ ብልህነት እና ጥንቃቄ መውሰዳቸው አይቀርምና፤ “...በምልክት ለጥርጣሬ እራሱን ሰጠ። እንዳሰበው፤ የመዕምሮ (አዕምሮ) ህዋስ መታመን የሚገባው አለመሆኑን ካገኘ በኋላ የሚመጣ ተፈጥሯዊ ዳፋ ነው።” ገፅ 55

ግን ይህ የድንጋጌዎች ጦርነት ውስጥ አንድ ሰው አንዱ ወይ ደግሞ ሌላው ትክክል ነው ቢል ወይ ደግሞ እንደ ዴቪድ ሂዩም ወደ መጠራጠር ቢገባ፤ የትኛውን የዲስኩራችንን ወይም የመዕምሮ (አዕምሮ) ህዋሳችንን ፍላጎት ያሟላል ብለን ብንጠይቅ ነው የሚሻለው ወይስ ደግሞ አይ እስቲ አድጋዊ ሳንሆን ሁሉንም እንስማ ቢል፤ አንዱ ጋር ሰምቶ ‘አዎ’ ብሎ ቀጥሎ ደግሞ ሌላው ጋር ሄዶ ሰምቶ ‘አዎ’ ማለቱ አይቀርም ይለናል። ስለዚህ የዚህን አይነት የዲስኩር ጨዋታ ከተግባራዊ ፍላጎታችን ጋር አያይዘን ነው መስማት። ከዛ ከሁሉም ውስጥ ትክክል እና አስፈላጊውን እንወስዳለን። ካለዛ ደግማዊ ብቻ የሆነውን የዲስኩር ዓለም ከተከተልን የሀሳብ ብቻ የሆነው ዓለም ትንበያዊ ነው ይወዛወዛል፤

...የትኛውም ሰው፣ ከሁሉም ፍላጎቶች ምልከታ ነፃ እራሱን ማድረግ ቢችል እና ካለ አድሎአዊነት ከእነሱ የሚከተለውን ተከታዮች ከግምት ሲያስገባ፣ ይዘታቸውን ብቻ በመከተል የዲስኩርን ድንጋጌዎች ቢያመዛዝን፣ እንደዚህ አይነት ሰው ከመደናገሩ ውስጥ ለመውጣት የአንዱን ወይ የሌላውን ፀበኛ ዶክተሪኖች እውነትነት ከማረጋገጥ መንገድ በስተቀር ሌላ መንገድ ካለማወቁ እሳቤ የተነሳ፣ ቀጣይ በሆኑ ማወላወሎች ውስጥ ይኖራሉ። ዛሬ የሰው ልጅ ፈቃድ ነፃ ነው የሚል ስሜት ሲሰማው ...ነገ የተፈጥሮን የማይሟሟ ሰንሰለት በመመልከት ነፃነትን እንደ ቅዠት ብቻ ይመለከት እና ተፈጥሮ ሙሉ በሙሉ ውስጥ እንዳለ ያውጃል። ግን ወደ ተግባር ቢጠራ ኖሮ፣ ትንቢያዊ ብቻ የሆነው የዲስኩር ጨዋታ፣ እንደ የህልም ቅርጽ ይጠፋ እና ተግባራዊ ፍላጎት የመርህ ምርጫውን ያዘው ነበር። ገፅ 160

ካንት፣ በዚህ የእኛን ህዋስ አስተዋፅዖ በግልፅ ካለመቀመጥ በሚመጣ ችግር ላይ ቀደምቶቹን በከለሰበት ወይይት፣ ማንም ሰው፣ ያለ አድሎ ልስማ ልመርምራቸው ካለ፣ የሰው ልጅ ዲስኩር የዚህ አይነት አስተያየትን ለሌሎች ፍርድ እና አስተያየት ማቅረብ የሚችል ፍጡር ነው ይላል። “...የእራሱን ዲስኩር ለመመርመር ክፍለ ግዜዎችን መስጠቱ፣ ይህም ማለት፣ እራሱን ከሁሉም አድላዊነቶች ማስወገድ እና በግልፅነት ምልከታዎቹን ለሌሎች ፍርድ እና አስተያየት ማስተላለፍ በደንብ የሚመጥነው ነው።” ገፅ 160

ክፍል ሶስት

1. ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት

ለክ እንደቀደሙት ሁለት ክፍሎች በዚህም ክፍል መጀመርያ አሪስጣጣሊስን ስለጉዳዩ ያለውን ሥነ ጭብጣዊ ይዘትን በስርዓት ነት የማስቀመጡ ጉዳይ ላይ እናተኩራለን፤ ከዚያ ካንት ደግሞ ከእኛ ተፈጥሮ ሁኔታ ስለሚመጣው ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት ያስቀመጠውን እናያለን፤ ይህም ማለት፤ ይህ ክፍል አሪስጣጣሊስ የሥነ ጭብጥ ክብደት ላይ አተኩሮ ከፈታታቸው ችግሮች በመነሳት ያስቀመጠውን ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት የምናይበት ነው።

1.1 አሪስጣጣሊዳዊ የሥነ ጭብጥ ስርዓት

በነገሮች እራሳቸው ውስጥ፤ ከራሱ ተፈጥሮ የተነሳ የነገሮቹ መርህ እና መንስዔ የሆነ ጭብጣዊ ነገር አለ። ይህ ነገር፤ ነገሮች ሁሉ የሚመጡበት ንጥረ ነገር ነው። ስለዚህ በነገሮች ውስጥ ልንጭበረበር የማንችልበት መርህዊ ንጥረ ነገራቸው አለ ይለናል አሪስጣጣሊስ። “በነገሮች ውስጥ ልንጭበረበር የማንችልበት መርህ አለ፤ ነገር ግን በተነፃፃሪው ደግሞ እውነቱን ሁሌም መገንዘብ አለብን፤” ገፅ 156

ይህ የነገሮች ንጥረ ነገር የነገሮች ጥሯቸው እና ሰው ሊያውቀው በጣም ከባዱ ነው። ምክንያቱም ከስሜት አስተውሎት የነገሮች መልክ በጣም እሩቅ ቦታ ያለ ስለሆነ። “የመጨረሻ እርግጥ የሆኑት ሳይንሶች፤ በምልኡነት ሰው ሊያውቃቸው የመጨረሻ ከባዶች የሆኑ ናቸው፤ ምክንያቱም፤ ከስሜት ህዋሳት ወይም ከስሜት አስተውሎት የመጨረሻው እሩቆች ናቸው።” ገፅ 3

ስለዚህ የነገሮች ሥነ ጭብጣዊ ስርዓታቸው ረቂቃዊው የሆነው ተፈጥሯቸው ነው ማለት ነው።

ይህ የነገሮች ንጥረ ነገር፤ ከስሜት አስተውሎት እሩቅ የመሆኑ መሰረት ያለው የሀሳብ ቁስ መሆኑ ውስጥ ነው። ይህ ቁስ ከነጠላ ነገሮች በተጨማሪ ያለ ነገር ነው። ይህም ማለት እንደ ቅርጽ ወይም ቀመር አይነት ነገር ነው። “...ከነጠላዎች በተጨማሪ እንደ ‘ቅርፅ’ ወይም ቀመር አይነት የሆነ ነገር መኖር አለበት።” ገፅ 34

ስለዚህ ይህ ጭብጣዊ መንስዔ ከነጠላ ነገሮች ውስጥ ነጥለን የምናወጣው ነገር ነው። ይህ የሀሳብ ቁስ የሆነው የነገሮች ተፈጥሮ ዘላለማዊ እና የማይነቀነቅ ነቅናቄነት ህልውና ባለበት ሁሉ አለ፤ ለምሳሌ ስለ አንድ ነገር ጭብጥ በቃላት ብናስቀምጥ ከቃላቶቹ አንዱ

ሌሎች ሁሉ ሊገለፁት የሚጥሩት ስለዚህ ህልውናቸው ስለሱ የሆነው ነው። ያ ማዕከላዊ ቃል ሌሎች ቃላቶች የሚዘሩት ነው። ማዕከላዊ ቃል የሚወክለው ገህድ አለማዊ ይዘት የዲስኩራዊው ጭብጥ ምንድንነቱ ነው። ስለዚህ ያ ነጠላ ነገር ማለት ይህ ዲስኩራዊ ጭብጥ ማለት ነው፤

ከነጠላዎች የሚነጠል ምንም ከሌለ፣ ምንም የሃሳብ ቁስ የለም፤ ነገር ግን ሁሉም ነገሮች የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ቁስ ይሆናሉ እና የምንም ነገር ዕውቀት አይኖርም፤ የስሜት አስተውሎት ዕውቀት ነው ካላልን በስተቀር። ከዚህም በተጨማሪ፣ ምንም ነገር ዘላለማዊ ወይም መነቃነቅ የማይገባው አይሆንም፤ ምክንያቱም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው ነገሮች ሁሉ ይጠፋሉም እና በንቅናቄ ውስጥም ናቸው፤ ነገር ግን ምንም ዘላለማዊ ነገር ከሌለ፣ ህልው የመሆን ሂደትም ሊኖር አይችልም፤ ምክንያቱም ህልው የሆነ ነገር ከሚመጣበት የሚመጣ የሆነ ነገር መኖር አለበት እና ተከታታይ ረድፍ ገደብ ያለው እስከሆነ ድረስ እና ህልው ከያልሆነው ነገር ምንም ህልው ወደመሆን የማይመጣ እስከሆነ ድርሰ፣ የዚህ ተከታታይ ረድፍ የመጨረሻ መጨረሻ ቃል ህልው ወደመሆን መጥቶ መሆን አይችልም። ገፅ 33

ስለዚህ የሥነ ጭብጥ ስርአታችን ስለ የነገሮች ሀሳባዊ ቅርጽ ስርዓት ነው። እነዚህ ሀሳባዊ ቁሶች በቀዳሚነት፣ በኋለኝነት፣ በጠቅላይነት፣ በመሰረታዊነት፣ በክፍሎችነት፣ በምልክቶችነት እና ወዘተ አይነት ሊቀርቡ የሚችሉ የሀሳብ ጭብጦች ናቸው። እነዚህ ጭብጦች ምን እንደሆኑ ስንት እንደሆኑ ማጥናት ደግሞ የሥነ ጭብጥ ፈላስፋው ስራ ነው። ሥነ ጭብጣዊ ምርመር ሶቅራጥስ ተቀምጦ እና ሶቅራጥስ መሀል ያለን ልዩነት ያስቀምጣል፤ እውነተኛው ሶቅራጥስ የትኛው እንደሆነ ይገልጣል፤ ሥነ ጭብጣዊው የሶቅራጥስ ማንነት ሶቅራጥስ እንጂ ሶቅራጥስ ተቀምጦ አለመሆኑን ያሳያል። “... የፈላስፋው ተግባር ካልሆነ፣ ሶቅራጥስ እና የተቀመጠው ሶቅራጥስ አንድ አይነት መሆን አለመሆናቸውን ወይም አንድ ነገር አንድ ተነፃፃሪ ብቻ ያለው እንደሆነ ወይም እንዳልሆን ወይም ተነፃፃሪ ምንድን እንደሆነ ወይም ስንት ትርጉም እንዳለው...” ገፅ 43

እነዚህን እንዴት ነው የምናውቀው ካልን፣ ለነገሮች ሀሳባዊ የሆነ ውቅር ህልው ቀመር በመቀመር ነው፤ ምክንያቱም የትኛውም የነገሮች ሀሳባዊ አንድ ነገር ‘አንድ’ ውሁድ የመሆኑ መሰረት አንድ ሆኖ መቀመሩ ነው። ይህ የአንድ ነገር ሀሳባዊ ቁስ፣ በሆነ አይነት የሀሳብ ቁስ አንድ የመሆኑ ምንጭ ወደሌላ የትኛው የሀሳብ ቁስ ሊቀናነስ የማይችል የመሆኑን በሀሪ ያሳያል። “እነዛ ውቅር ህልው ቀመራቸው አንድ የሆኑት ናቸው እነዛ አንድ የሆኑት ነገሮች፤ የዚህ አይነቶች ነገሮች ናቸው መታሰባቸው አንድ የሆነው፤ እነዚህም፣ መታሰባቸው መቀናነስ የማይገባው ናቸው እና አንድ ነገር በአይነት ወይም በቁጥር መቀናነስ የማይገባው ከሆነ ነው አንድ ነገር መቀናነስ የማይገባው።” ገፅ 136

ውቅር ህልው ቀመርን እንዴት ነው የምናዘጋጀው ካልን፣ የስሜት አስተውሎት የሚገባቸው የሆኑትን የነገሮችን ክፍሎች በሀሳብ መላጥ ወይም መቀናነስ አለብን፤

ምክንያቱም፤ የአንድን ነገር ጭብጥ ማስቀመጥ የአንድን ነገር ውቅር ህልው መቀመጥ ነው። ስለዚህ ውቅር ህልው ቀመር የየሆነን ነገር ዲስኩራዊ ጭብጥ የያዘ ፎርሙላ ነው። “መጀመሪያ በመቀናነስ ዘዴ ስለተደረሰበት ውቅር ህልው ቀመር መመርመር አለብን። መጀመርያ ከተሰየመው እና ከጭብጡ በቀር በውቅር ህልው ቀመር ውስጥ ሌላ ምንም ነገር የለም።” ገፅ 105

ስለዚህ አንድ ተመራማሪ፤ የአንድን ውቅር ህልው ቀመር የሚገባውን ነገር ለማግኘት የዛን ነገር የስሜት አስተውሎት የሚገባው ይዘቶችን፤ ለምሳሌ የነገሩን ከባድነት እና ቅለቱን ወይም ጥብቅነቱን እና ልዩነቱን ወይም ሙቀት እና ቅዝቃዜውን እና ሌሎችም የስሜት አስተውሎታዊ የሆኑ ምልክታዎችን ትቶ አትኩሮቱን ከነዚህ ልዩነቶች እና መገለጫዎች በላይ ወደ ሆነው ልዩ የጋራ የሀሳብ ጭብጡ ላይ ያተኩራል። ለምሳሌ መስመር ከወለል ወይ ከግርግዳ አይነት ነገር ተነጥሎ የለም፤ ነገር ግን ወለል ላይ ያለን ወይ ግርግዳ አይነት ነገር ውስጥ ያለን መስመር ትተን ወይም ከመስመሩ ላይ እነዚህን በሀሳብ ልጠን መስመር ማለት እንዲህ እና እንዲህ ያለ ሁለት ጎናዊ ነገር ነው እንላለን፤

ምርምሩን ከመጀመሩ በፊት የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ይዘቶች ይልጣቸዋል፤ ለምሳሌ ክብደት እና ቅለትን፤ ጥብቀትን እና ተነፃፃሪውን፤ እና ሙቀት እና ቅዝቃዜን እና ሌሎችንም የስሜት አስተውሎት የሚገባቸውን ተነፃፃሪዎች እና ግሉዛዊውን ቁስ እና ወጥ ቀጣዩን ብቻ አንዳንድ ጊዜ በአንድ ጎን፤ አንዳንዴ በሁለት ጎን፤ አንዳንዴ በሶስት ጎናቸው ያያቸዋል እና የእነዚህን ገላጮች እንደ ግሉዝ ቁሳዊ እና ወጥ ቀጣይ እንጂ በሌላ በምንም ረገድ አያተኩርባቸውም። ገፅ 155

ስለዚህ ውቅር ህልው ቀመር ማውጣት የአንድን ነገር ‘አንድ’ እና ‘ይህ’ነትን የያዘውን ፎርሙላ ማውጣት ነው። “ውቅር ህልው ቀመር አንድ ነገር ፎረሙላ እና የጭብጥ ፎረሙላ ነው። የየሆነ አንድ ነገር አንድ ፎረሙላ መሆን እንዲኖርበት። ምክንያቱም እንዳልነው ህልው ጭብጥ ማለት አንድ ‘አንድ’ እና አንድ ‘ይህ’ ማለት ነው።” ገፅ 106

በነገሮች ውቅር ህልው ቀመር ውስጥ በሚቀመጡት ጭብጦች ውስጥ የነገሩን ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ ክፍል የሚያሳየው ጭብጥ አለበት። እንደዚህ አይነት ሌላነት በጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊነት የተጠናቀቀ ሌላነት ነው። ለምሳሌ በበታ ሌላ መሆን፤ በቁስ ስሪት ሌላ መሆን እና ወዘተ። እነዚህ ቀለል ያሉ ሌላነቶች አንዳቸው ወደ አንዳቸው አይነት የቅርጽ አንድነት ሊተነተኑ እና እንዲቀያየሩ ሊደረግ የሚችሉ ናቸው፤

እንደገና፤ በውቅር ህልው ቀመሮች ውስጥ በ ‘ምንድንነት’ ውስጥ የተካተተው የመጀመሪያው ንጥረ ነገር፤ አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ክፍል ነው እና የየተለያዩ የህልውነት መደብ መደቦች የሆኑት ነገሮች፤ ‘በአንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር ከፍተኛ ክፍል’ ሌላ ይባላሉ (ምክንያቱም ‘ህልው’ የተባሉ አንዳንድ ነገሮች መሰረታዊ ጭብጥን ያጎላሉ ሌሎች

ይዘትን፣ ሌሎች ሌሎች ቀድመን የሊያየናቸውን የመደብ መደቦችን ያጎላሉ፤ እነዚህም፣ አንዳቸው በአንዳቸው ውስጥ ወይም ወደ የሆነ አንድ ነገር ውስጥ አይተነተኑም። ገፅ 81

ስለዚህ የጭብጥ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅሮች የነገሮችን ውቅር ህልው ለመቀመጥ መርሆች ናቸው። “... ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር እርከኖች ውቅር ህልው ቀመር የየሚገባቸው ነገሮች መርሆችም መሆን አለባቸው።” ገፅ 32

1.2 የካንት ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት

በክፍል ሶስት የሥነ ጭብጥ ስርዓት ውይይታችንም ሆነ በሌሎች የዚህ ምዕራፍ ውይይታችን እንዳደረግነው ሁለቱን ፈላስፎች በሁለት መልኩ ለማየት ሞክረናል። ይህም፣ አሪስጣጣሊስን በሥነ ጭብጥ ጉዳይ ክብደት ላይ ያተኮረ ከሚለው ክፍል እና ካንትን ደግሞ በእኛ ተፈጥሮ አስተዋፅዖ ላይ ያተኮረ በሚለው ክፍል ልናያቸው ምክረናል። እንደዚሁ፣ በዚህ የሥነ ጭብጥ ስርዓት ቀረፃ ውስጥ የእኛ ተፈጥሮ የሚያበረክተውን አስተዋፅዖ ተንተርሰን የካንትን ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት ለማቅረብ እንሞክራለን፤ ይህም ማለት፣ ይህ ክፍል ካንት በሥነ ጭብጥ ችግሮች ውስጥ ስለያለ የእኛ አስተዋፅዖ ላይ በማተኮር ከፈታቸው ችግሮች በመነሳት ያስቀመጠውን ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት የምናይበት ነው።

1.2.1 አንደኛ

ለካንት፣ የእኛ አስተዋፅዖ የሚጀምረው ከእኛ ውጪ ካለው ከባቢያችን ጋር ከምናገረው ንክኪ ነው። ይህም የውጪው ዓለም እኛን በስሜት ህዋሶቻችን በኩል በመንካቱ ይጀምራል፤ በዚህ ወቅት መንካታችን የእኛ ተፈጥሮ አስተዋፅዖ ያለበት ነው። በህዋሳችን ተፈጥሮ ዳርድንበር መሰረት ብቻ ነው መንካቱ የሚተረጎመው። ይህ የዕውቀት መጀመርያችን ነው። ከዛ ቀጥሎ እነዚህን መንካቶች ለሌላ ውስጣዊ ስራ እናቀርባቸዋለን፤ ይህም ለመረዳት ህዋስ ስራ ነው። እነዚህ ሁለቱ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓታችን የሚመሰረትባቸው ግን የሥነ ጭብጥ ስርዓት አባላት ያልሆነ ህዋሳት ናቸው። “...ተወከሎችን የመቀበል ህዋስ ወይም ተወከሎችን የመቀበል ሃይል ነው (ምልከታዎችን ለመቀበል የሚችል)፤ ሁለተኛው፣ በእነዚህ ተወከሎች መሳሪያነት፣ የመፅምሮር (አፅምሮ) ሃይል (በፅንሰ ሃሳቦች መመረት ውስጥ ያለ ቅፅበታዊነት) ነው።” ገፅ 40

1.2.2 ሁለተኛ

የስሜት ህዋሳቶቻችን በሆነ መልክ ከውጪ ነገሮች ጋር ተዛምደው ወይም ተነክተው በራሳቸው ተፈጥሮ የተረጎሙት የውጪው ዓለም ነገር ክስተት ይባላል። ይህ አፅምሮዊ ምልከታ ግማሹ ከውጪ ግማሹ ከውስጣችን ፈጠራ የሚነሳ ነገር ነው። ምክንያቱም

ይህንን ምልክታ በየትኛውም የውጪው ነገር ውስጥ የማናገኘው ቁስ ከእኛ ህዋሳት ጋር ካለው ዝምድና የተሰራ በመሆኑ ነው፤ “ያ በቁሱ እራሱ ውስጥ መቼም ሊገኝ የማይችለውን ግን ቁሱ ለርዕሱ (ለግሉ) ባለው ዝምድና ሁሌም የሚገኘውን እና ከዚህም ባሻገር፣ ከቁሱ ተወካዮችን ሊነጠል የማይችለውን ክስተት ብለን እንሰይመዋለን።” ገፅ 39

የመረዳት ህዋስ የሆነው አካል ክስተትን ተቀብሎ ሌላ አዕምሯዊ ተፈጥሮ ያለውን ነገር ጨምሮ የሚያደርገው ነገር መዕምሮር (አዕምሮ) (የሆነ አይነት ማሰብ) ቀጥሎ ይመጣል። ይህ የሚሆነው በሆነ አይነት የመዕምሮር (አዕምሮ) ህግ ነው። ስለዚህ ክስተቱ ሌላ ነገር (የአዕምሮ ህግ) ተጨመረበት። ይህም ማለት የሆነ አይነት የአዕምሮ ብቻ የሆነ ስራ ተሰራበት፤ በዚህም ክስተቱ ከእኛ ጋር ብቻ ለተዛመደ ሌላ መስፈርት ቀረበ፤ “...መረዳት የመዕምሮሮች ህዋስ ነው። የሆነ ተወካል ለቁስ ባለው የተቆረጠ ዝምድና ውስጥ ነው እነዚህ መዕምሮሮች የሚያዙት።” ገፅ 58

እነዚህ የምንጨምራቸው ህጎች የሥረ አካል፣ የይዘት፣ የዝምድና እና የዘያዊነት ህጎች ናቸው። እነዚህ ህጎች ክስተቶቹን በተለያዩ አስራ ሁለት ሀሳባዊ ክፍሎች ውስጥ ይደለድሏቸዋል፤

" 1

በሥረ አካል ፅንሰ ሀሳብ ሥር

በጠቅላይ ንድፈሃሳባዊ መዋቅርነት ስር

በልዩነት

በነጠላነት

2

በይዘት ፅንሰ ሀሳብ ሥር

በአዎንታዊነት

በአሉታዊነት

በእልቆ መሳፍርታዊነት

3

በዝምድና ፅንሰ ሀሳብ ሥር

በመደብ መደባዊነት

በየሚፈተሽ አንብሮታዊነት

በነጣጣይ ምርጫዊነት

4

በዘዩ ፅንሰ ሀሳብ ሥር

በችግራዊነት

በደንጋጊያዊነት

በፍልስፍናዊ አስፈላጊነት” ገፅ 46

እነዚህ ህጎች ክስተቶች ላይ አደረጃጀትን በውስጤታ ለመጠንሰስ የሚረዱ ንፁህ ፅንሰ ሀሳቦች ናቸው። በዚህም ለሌሎች ሁሉ ፅንሰ ሀሳቦች እንደማውጫ ናቸው። ይህም ማለት፣ ሌሎች ውስብስብ ፅንሰ ሀሳቦች እና ስርአቶች ወደነዚህ ሊቀናነሱ ይችላሉ ወይም የሚሰሩት በነዚህ ቀዳሚ ፅንሰ ሀሳቦች ነው። “...እነዚህ መረዳት በውስጤታ የሚይዛቸው ጥንስስ የመደረጊያው ሁኔታዎች፣ በምንጫቸው ንፁህ የየሆኑ ፅንሰ ሀሳቦች ሁሉ ማውጫ ናቸው እና እነዚህ ፅንሰ ሀሳቦች ብቻ ንፁህ መረዳት መባልን ያጎናፅፋታል።” ገፅ 49

ስለዚህ በመረዳት በኩል ለክስተቶች ህጎችን በማቅረብ የክስተቶችን የተለያዩ ውሁድ አይነቶችን እናመርታለን።

1.2.3 ሶስተኛ

ቀጥሎ የሚመጣው፤ እነዚህ የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ላይ የሚያካሄደው የአሰራር ሂደት በራሱ እንደ ህዋስ መታየቱ ነው። ይህም፤ በመጀመርያ ለክስተቱ ፅንሰ ሀሳብ ይመድባሉ ከዛ የክስተቶቹን ምልክታዎች በአንድ ፅንሰ ሀሳብ ስር ያደርጋሉ፤ በመጨረሻም፤ የዚህ ክፍል አባል ላልሆነው አጥር ይሰራሉ። ይህ የመረዳት ሶስት ሂደት በራሱ ሲታይ አመክንዮአዊ ቅርጽ ወይም ዲስኩር ይባላል፤ ይህን አካሄድ ለመረዳት ህዋስ ተግባር ሳይሆን በእራሱ ለመጠቀም የምናደርገው እንቅስቃሴ የዲስኩርን ህዋስ ይሰጠናል። ይህም፤ በራሱ ሌላ ሶስተኛ የመፅምሮር (አዕምሮ) አይነት ይሆናል የመረዳት ብቻ ከመሆን መነጠል ስለሚቻል፤

በየመደብ መደቦች መሳሪያነት፤ መረዳት የሚመፅምሮራቸውን የዝምድናዎች ዘዬ ቁጥር፤ ንፁህ ንቡረ ዲስኩራዊው ፅንሰ ሀሳቦች ቁጥር ይቀራረባቸዋል። ስለዚህ መጀመሪያ፤ በርዕሱ ውስጥ በሁኔታ ያልታጠረውን የመደብ መደቦችን ጥንስሳዊ መደረግ ሂደትን መፈለግ አለብን። በሁለተኛ ደረጃ፤ የተርታዎቹን አባላት የሚፈተሽ አንብሮታዊ ጥንስስ በሁኔታ ያልታጠረ መፈለግ አለብን። በሶስተኛ ደረጃ፤ በሥርዓቱ ውስጥ የክፍሎችን ነጣይ-አያያዥን ጥንስስ በሁኔታ ያልታጠረ መፈለግ አለብን። ገፅ 125

በሌላ መልኩ ካየነው ይህን የዲስኩር እንቅስቃሴ ለመረዳት ህዋስም የሚዛመድ መሆኑን አንድ ላይ አያይዘን ልንጠራው ካሰብን አመክንዮ እንለዋለን። ስለዚህ የአመክንዮ ቅርጽ የመረዳትን እና የዲስኩርን ንጥረ ነገራቸውን ይዟል። “እንደዚህ ከሆነ፤ ጠቅላይ አመክንዮ የመረዳትን እና የዲስኩርን ምልክት ቅፃዊ ጉዳይ ወደ ንጥረ ነገሮቹነት ያሟሟቸዋል፤” ገፅ 43 እናም እንደ የሆነ አይነት መፅምሮር (አዕምሮ) አይነት ስናየው፤ ዲስኩር ዋናን ፈልጎ ከዛ በሱ ስር ዝርዝር አስቀምጦ ከዚህ ዝርዝር ውጪ ለየሚሆኑ ደግሞ ዳር ወሰን ፈጥሮ የሚደመድም የድምዳሜ ህዋስ ነው፤

እንደ የመፅምሮር (አዕምሮ) የሆነ አይነት አመክንዮአዊ ቅርጽ ሲታይ፤ ዲስኩር የድምዳሜ ህዋስ ነው፤ ይህም ማለት፤ በተሰጠ ፍርድ ሁኔታ ስር የሚቻልን ፍርድ ሁኔታ በማስረፅ መሳሪያነት የየሆነው የመሃለኛ ፍርድ ድምዳሜ ህዋስ ነው። የተሰጠ ፍርድ (ዋና) ጠቅላይ ህግ ነው። ሌላን የሚቻል ፍርድ በህጉ ሁኔታ ስር የማስረፅ ሁኔታ ዝቅተኛው (ነጠላዊው) ህግ ነው ። ገፅ 127

ይህ አመክንዮአዊ ቅርጽ በራሱ ሲወሰድ፤ ዲስኩራዊ ህዋስ እንደመሆኑ መጠን፤ ክስተቶችን ማቀናጀት ከሆነው የመረዳት ስራ ውጪ ነው። ስለዚህ እራሱን ብቻ ከወሰደው በመጀመርያ ደረጃ በራሱ እራሱን በማየት የተጠመደ ነው። ሌላን የሚያይበትን አካሄድ

ትተን ነውና የምንጠቀመው። እራሱን የሚያየው በነዛ ሶስት መንገዶች ነው። ስለዚህ የሚጠቀመው በራሱ መልክ የተሰሩትን የመረዳት ስራዎች ነው።

...በገሃድነት፣ ንፁህ ዲስኩር ከእራሱ ጋር በስራ የተጠመደ ነው፤ ከየትኛውም ቁስ ጋር በስራ የተጠመደ አይደለም። በተጨማሪም ፅንሰ ሃሳብ ውሁድ ውስጥ ለመታቀፍ ቁሶች ለእሱ አይቀርቡም፤ ንቡረ ዲስኩራዊን ፅንሰ ሃሳብ ለመቀበል አላማ፤ ይህም ማለት፤ በመርህ መሰረት የተገኘና የሆነን ውሁድ ለመቀበል አላማ፤ ለእሱ የሚቀርቡት የመረዳት መዕምሮዊ ብቻ ናቸው። ገፅ 213

ስለዚህ ይህ የዲስኩር ህዋስ የመረዳትን ስራዎች እንደገና ሰብስቦ፤ ልክ መረዳት ከስተቶችን ሰብስቦ እንዳደረገው ለሌላ ቅንብር ያቀርባቸዋል። ይህ ህዋስ የተለያዩ ክፍሎች የሌሉት እንደመሆኑ፤ የመረዳትን ስራዎች ወደ አንድ ድምዳሜ የሚያመጣቸውን አዋህጅን ነገር ነው ከመረዳት ስራዎች ውስጥ የሚፈልገው። “...በመዕምሮዊቻችን ስርዓት ውስጥ የሚቻለውን ያህል ትልቅ የሆነ ውሁድን እንድናመርት የዲስኩር አመክንዮአዊ መርህ ይጠይቀናል፤ “ ገፅ 209

ስለዚህ የዲስኩር ህዋስ ከመረዳት አቅም በላይ የሆነን ስራ የሚሰራ ነው። በዚህም፤ መረዳት በተለያዩ ህጎች ስር ያስቀመጣቸውን ምርቶች በአንድ ሀሳብ ስር በማምጣት መረዳትን ያግዛል። ለመረዳት ዝርዝር ፅንሰ ሀሳቦች ዘላቂ የሆነ ወጥነት ያለው መርህ ከውስጣቸው ያወጣል ወይም አቅርቦ በዛ ሀሳብ ስር ፅንሰ ሀሳቦቹ ይሰበሰቡ እንደሆነ ይመራመራል፤

መረዳት በራሱ አቅም ህጎችን ለማግኘት በማይችልባቸው ቦታዎች፤ እነዚህን የተለያዩ ህጎች በሃሳቦች መሳሪያነት በአንድ መርህ ስር ለማምጣት፤ መረዳትን ማገዝ አላማው ያደረገ እና ስለዚህ ሊደረስበት የሚችልን መያያዝ እና የላቀ የተጠናቀቀ ዘላቂነትን የሚያረጋግጥ የሆነ አመክንዮአዊ መርህ ነው። ገፅ 209

ስለዚህ ከመረዳት አንፃር ሲታይ ዲስኩር የመርህ ህዋስ ተደርጎ ሊወሰድ ይችላል። ምክንያቱም ለመረዳት ህጎች ሰብሳቢ መርህ ወይም ድምዳሜን ስለሚሰራ። “...ዲስኩር፤ ከየመረዳት አንፃር ሲታይ፤ እንደ የመርሆች ህዋስ ተደርጎ ሊለይ ይችል ይሆናል።” ገፅ 119 እናም ይህንን ሰብሳቢ ውሁድ ወይም መርህ እንድንፈለግ የሚያደርገው ህግ የዲስኩር ህግ ነው። የሀሳብ ንጥረ ነገር ያላቸው ላይ ነው ይህ የሀሳብ ህግ የሚሰራው፤ የመረዳት ህዋስ ደግሞ ነገሮች ላይ የሚጨምረው የሀሳቦችን አይነት ነገሮች ነው ወይም ፅንሰ ሀሳቦችን ነው። እንዲህ በመሆኑ ከሌላ ምልክታ ጋር ቢመጣም፤ መረዳት ውስጥ ያለውን ሀሳብ ነጥሎ በዛው በሀሳብ ህግ መልሶ በማሰብ የተጠመደ በመሆኑ ከራሱ ጋር በስራ የተጠመደ ነው ማለት ይቻላል፤

...በገሃድነት፣ ንፁህ ዲስኩር ከእራሱ ጋር በስራ የተጠመደ ነው፤ ከየትኛውም ቁስ ጋር በስራ የተጠመደ አይደለም። በተጨማሪም ፅንሰ ሃሳብ ውሁድ ውስጥ ለመታቀፍ ቁሶች ለእሱ አይቀርቡም፤ የንቡረ ዲስኩራዊን ፅንሰ ሃሳብ ውሁድ

ለመቀበል አላማ፣ ይህም ማለት፣ በመርህ መሰረት የተገናኘ የሆነን ውሁድ ለመቀበል አላማ ለእሱ የሚቀርቡት የመረዳት መዕምሮዎች ብቻ ናቸው። ገፅ 218

1.2.4 አራተኛ

እዚህ ደረጃ ሲደርስ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት ሙሉ በሙሉ ተቋቁሟል። ይህም ማለት፣ ዲስኩር ወጥ የሀሳብ ስርዓት ስርቷል። የዲስኩር ስራ፣ ከዚህ የድምዳሜ ህዋሥ ተ የሚመጣውን ውሁድ እንደ የምር ቁስ ወስዶ በመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች ውስጥ ማስፈፀም ከዛም በግዜ ሂደት ይህን ውሁድ እንደ ፍፁም አስፈላጊ መንስዔ መመለከት ነው። ይህ ስርዓት የሚያቀርብልን የዲስኩር መርህ በተጨማሪም ዎቹ ፅንሰ ሀሳቦች ላይ ልዕላዊነት ያለውን መንስዔ ያዊ ድርዳሮ በመፍጠሩ በቀጥታም ባይሆን አሁን ሥነ ጭብጣዊው ስርዓት የሚታይ የሚዳሰሳዊነት ያለው ነው። ምክንያቱም ከዚህ በኋላ የመረዳት ስምሪት አዛዥ ስርዓት ሆኗል “...የየተፈጥሮ ስርአታዊው ውሁድ ለተጨማሪ የዲስኩር መተግበር እንደ መርህ ሊዘረጋ እንዳለመቻሉ፣ እንደ ልዕላዊ መንስዔ ፣ ይህንን ሀሳብ እንደ የምር ቁስ እና ይህን ቁስ በልዕላዊ ሁኔታ ባሕሪው በፍፁማዊነት እንደ አስፈላጊያዊ ልንመለከተው ይገባል።” ገፅ 201

ይህ በተግባራዊው የዲስኩራችን ሥነ ጭብጣዊ ፍላጎት አስፈላጊያዊ የሆነ እና ለዲስኩራችን ተፈጥሯዊ ነው። የዲስኩራችን ፍላጎት እንደ ውሁድ ካስቀመጠው ስርዓት አንፃር ሰፊ ምዘናና የማሰብ ተግባርን ከብከነት በማዳን ማሰብን በፍጥነት እና በቅለት እንድንፈፅም የሚያደርገንን መርህን ማምጣት። አንዴ ሰብሳቢ ውሁድ ሀሳብ ከመሰረትን ይህ በዙሪያው የአባልነት እና የተቃርኖ መስፈርት ስለሚያወጣ አስፈላጊያዊነትን ይመሰርታል። በዚህ የሀሳብ ስርዓት ውስጥም ምንስኤያዊ ግብአት ይመሰርታል፤ “...ከሁሉም የመጨረሻውን መንስዔያዊነት ልናስቀምጥ መገባቱ ተፈጥሯዊ ነው። እንደዚህ ከሆነ፣ ይህንን እጅግ ከፍ ያለውን መንስዔ ፣ በፍፁም እንደ አስፈላጊ አድርገን እንመለከተዋለን፤ ምክንያቱም ወደሱ መነሳትን በፍፁም አስፈላጊ ሆኖ እናገኛለን እና ከእሱም በላይ ለመቀጠል የትኛውንም ዲስኩር እናገኝም። ገፅ 192

1.2.5 አምስተኛ

የመጨረሻው የእኛ ሥነ ጭብጣዊ ስርዓት አስተዋፅዖ ይህ የዲስኩር ተግባር ትንበያዊ ብቻ የመሆኑ በሀሪ ነው። የተሰበሰቡትን የመረዳት ፅንሰ ሀሳቦች በተመለከተ አመክንዮአዊ ቅርፆቻቸውን ከመመርመር ተነስቶ የሚመጣው ውጤት ለገህዱ ዓለም ያለው ዝምድና ትንበያዊ ነው፤ “በገጠመኝ መሳሪያነት ሊገኝ የማይችልን እና የማይሰጥን የቁስ ፅንሰ ሀሳብ ወይም ቁስ ሲያዛምድ፣ ንድፈ ሃሳባዊ መዕምሮ (አዕምሮ) ትንበያዊ ነው። በየሚቻል ገጠመኝ ውስጥ ሊቀርቡ የሚችሉ ቁሶችን ወይም ወጪዎችን ብቻ ለሚመለከት የተፈጥሮ መዕምሮ (አዕምሮ)፣ ንድፈ ሀሳባዊ መዕምሮ (አዕምሮ) ተቃራኒ ነው።” ገፅ 205

ይህ በሀሪያቸው በአንድ በኩል ሲታይ የነፃነት ደስታችን ምንጭ ነው። ምክንያቱም የመረዳታችን ተግባር እና ምርቱ ላይ ሌላ የራሳችን ብቻ የሆነን ህግ ለማውጣት ምርጫ የሚሰጠን ስለሆነ። ዲሰኩራዊው ህዋሳችን በግዜ እና በቦታ ሳንወሰን በተግባሮቻችን ውስጥ አማራጭ እንድናይ እድል ይሰጠናል። ይህ የሆነበት ምክንያት ከዲሰኩር ተፈጥሮ የተነሳ ነው፤ ይህም በመሆኑ በሰው ልጅነታችን የድርጊቶችን ነፃነት የሚያመጣውን የአማራጭ ደስታ እንድናጣጥም ያደርገናል፤

በተከታይነትም፣ ዲሰኩር የሰው ልጅ ፍቃድ ሁሉ ድርጊቶች ቋሚ ሁኔታ ነው። ከመከናወኑ በፊት ሳይቀር እያንዳንዳቸው እነዚህ በሰው ልጅ ተጨባጭ ባህሪይ ነው የተቆረጡት፤ የሰሜት አስተውሎታዊ ቀመር የሆነው የጥበብ አስተውሎት ባህሪይ ምንም ፊተኛ ወይም ኋላ አያውቅም እና ከሌሎች ከስተቶች ጋር የሚቆምበትን የግዜን ዝምድና ሳይጨምር፤ እያንዳንዱ ድርጊት የንፁህ ዲሰኩር፤ የጥበብ አስተውሎት ባህሪ ውድያዊ ውጤት ነው፤ የድርጊት ነፃነት ያለውን ደስታ የሚያጣጥም ነው እና በውስጣዊም ሆነ በውጪያዊ ቀዳሚ ሁኔታዎች በተለዋዋጭነት አይቆረጥም። ገፅ 182

አጠቃላይ ምልከታ

ቀጥዬ እንደማጠናቀቂያ በዚህ ሶስተኛ ምዕራፍ ውስጥ ስራቸውን ለማጠናቀር የሞከርኩበትን መዋቅር ለማብራራት እና በጠቅላላ ይህ መስመር የዚህን መጽሐፍ ዋና ፍላጎት ለምን እንደሚወክል ለመግለፅ እሞክራለሁ።

እነዚህ ሁለት ፈላስፎች በሥነ ጭብጥ ፍልስፋና ውስጥ መሰረታዊ ግኝት ያገኙ ናቸው። እንዳያችሁት ሥነ ጭብጣዊ ምርምርን በተጨማሪ ወደ ፊት የሚያራምዱ ተጨባጭ ፅንሰ ሀሳቦችን እና ስልቶችን የቀየሱ ናቸው። በዚህ ሶስተኛ ምዕራፍ ውስጥ ጎላ ለማድረግ እንደሞከርኩት፣ አወቀው አንዱ በአንድ ጎን ጎደለ ያሉት ላይ ያተኮሩ እስኪመስል። ለምሳሌ አሪስጣጣሊስ ምንም እንኳን ሥነ ጭብጣዊ ሀቆች የሆኑት ዲስኩራዊ ረቂቆች አለሙ ውስጥ ነው ያሉት ቢልም፤ በሱ ግዜ የነበሩት እነ ፕሌቶች፣ ዲስኩዊው ሀቅ ከገሀድ አለማዊ ነገሮች ውጪ ነው በማለት ይህንን ገሀድ ዓለም በጣም ትተው ሲሄዱ፣ የፕሌቶ ተቃራኒ የነበሩት የስሜት አስተውሎታውያን በዚህ ገሀድ ዓለም ካለ አካላዊው ነገር ምንም ቋሚ ነገር የለም በማለታቸው፣ አሪስጣጣሊስ በነዚህ ሁለት ፅንፍ የያዙ ጭብጣዊ አቋሞች ውስጥ ያለውን እውነት መርምሮ ያገኘው በክርክሮቹ ውስጥ አማካኝ የሆነውን በመፈለግ ነው፤ ሁለቱም የሱ ግዜ ጎራዎች ይህ ይገልጻቸዋል ብሎ በዝርዝር አሳይቷል፤ በእርግጥም፣ ልክ በሌሎቹ አይነት መርምሮቹ ውስጥ፣ ለምሳሌ በሥነ ምግባር ጥናቱ ውስጥ እንዳገኘው በሥነ ጭብጥ ም ዋናው በእነፕሌቶ እና በእነአናግዛጎረስ መሀል አማካኝን ሥነ ጭብጣዊ ጭብጥ አግኝቻለሁ ብሎ አምኗል። ግን ምንም እንኳን ስለ ዲስኩር ተፈጥሮ ትክክል ቢሆንም፣ የዲስኩር ባለቤትነት ጉዳይ ግን ካንት በግልፅ እንዳሳየው የሰው ልጅ ተፈጥሮ ነው።

ወደ ካንት ስንመጣ ደግሞ፣ ምንም እንኳን የዲስኩርን ባለቤትነት ከውጪ ወደ ውስጥ ቢያስገባም፣ እሱም እንደ አሪስጣጣሊስ አማካኝን ለማግኘት በመሄድ ነው መልሱን ያገኘሁት ይላል። አሪስጣጣሊስ የጠቀሳቸውን ሁለት የሥነ ጭብጥ ጎራዎች፣ ይህም ማለት፣ የስሜት አስተውሎታዊ እና የጥበብ አስተውሎታዊ ጎራዎችን እውነተኛ አማካኝ ያገኘሁ እኔ ነኝ የሚል እስኪመስል ድረስ። በዚህም፣ የስሜት አስተውሎት ፈላስፎች እና የጥበብ አስተውሎት ፈላስፎችን የተነጣጠለ አግላይ ጎራ በአንድ ላይ አምጥቻለሁ ይላል። በሁለቱም ውስጥ ያሉ ሀቆች እንዴት የአንድ እውነት አካል እንደሆኑ ያሳየሁ በመሆኑ ይላል።

ስለዚህ ግኝታቸውን በተመለከተ ቢለያዩም፣ ሁለቱም ፈላስፎች ተመሳሳይ ወይም ተቀራራቢ አላማ ነበራቸው ማለት ይቻላል። ሁለቱም ፅንፎቹ የሥነ ጭብጥ ጎራዎች፣

ሌላው ውስጥ ያለውን እውነት እንዴት እንደሳቱ እና ሌላው ጎራ ሌላኛውን ጎራ ማካተቱ እንዴት አስፈላጊ እንደሆነ ያስረዳሉ።

የአሪስጣጣሊስ ፍላጎት እና አካሄድ ቀደምቶቹ የመረመሩ እና ያገኙት ላይ የመገንባትን መንገድ የተከተለ ነበረ። የካንት መንገድ ደግሞ ዲስኩራቸንን እራሷን በመመርመር በነካካቻቸው ነገሮች ውስጥ ዱካውን በመከተል ተፈጥሯቸው ባህሪያቸውን መፈለግ ከዛም ማንነቷን መግለጥ እና ተፈጥሮዋን መወሰን ነበረ። ከዚህ እንደምናየው፣ ካንት የዲስኩርን ህልውና ቦታ ከመቁረጡ በፊት አሪስጣጣሊስ ዲስኩር የመኖሯን ጉዳይ ለማረጋገጥ እና ለማቋቋም የተገደደ ነበረ። አሪስጣጣሊስ ዲስኩርን የማቋቋም ሀላፊነት ሲኖርበት ካንት ደግሞ የዲስኩርን ዳር ድንበር የመቁረጥ ሀላፊነት ነበረበት። በዚህም አሪስጣጣሊስ ዲስኩር እንዴት እንደምትቋቋም ከውጪ ነገሮች ተምሯል ካነት ደግሞ ዲስኩር ከውስጣችን እንዴት እንደምትፈጠር ተምሯል።

የእነዚህ ሁለት እና የተለያዩ ፈላስፎችን ሥነ ጭብጣዊ ስራ ላይ ውይይት ብናደርግም፣ ስለአንድ አላማ እያወሩ ያለ የመሆኑን ነገር ማሳየቱ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ያለ ቋሚ ፍላጎቴ ነው። በዝርዝር ብናየው፣ ሁለቱም ለተጨባጩ ዓለም ያላቸው ቋሚ አረዳድ በጣም ተመሳሳይ ነው። ሁለቱም በዲስኩር ተፈጥሮ ላይ ባላቸው አረዳድ የተነሳ ዲስኩር የገሀዱ ዓለም ረቂቅ መንስዔ መሆኗ ላይ እኩል ግልፅ መገለጥ አላቸው። ሆኖም፣ ዲስኩር ከየት ነው የመጣቸው በሚለው ጉዳይ ግን በጣም ትልቅ እና ብዙ ዳፋ ያለው ልዩነት አላቸው፤ ነገር ግን ውጪም ይሁን ውስጥ ዲስኩር ምን ዓይን ነገር ናት የሚለው ላይ ያላቸው ተመሳሳይነት እንቅጩአዊ ነው። ሆኖም ልዩነታቸው ይሄ ብቻ ነው ብለን የምናቃልለውም አይደለም።

አሪስጣጣሊስ የገሀዱን ዓለም ተፈጥሮ የዲስኩር ምንጭ አድርጓል፤ ገሀድ አለማዊ የሆነን ዲስኩር የመማሪያ መንገዱ እንዳደረገ ፈላስፋነቱ፣ ይህም አካሄዱ አፃፃፍ እና አቀራረቡን በጣም ቀላል ተግባራዊ አድርጎለታል። በሌላ ጎን፣ ካንት፣ ዲስኩር የእኛ መሆኑን በማግኘቱ እና በጣም ውስጤታዊ ሆኖ ያገኘው ከመሆኑ የተነሳ፣ ለመረዳት እና ለማስረዳት ተጨባጭ ነገሮችን በጣም አራርቆ ሲለሚጠቀም፣ ግኝቱ በቀላሉ የሚገለፅ አልሆነውም። ይህ ልዩነታቸው የአገላለፅ ልዩነታቸው ምንጭ ሆኗል።

ይህ አካሄዳቸው፣ በሌላው ጎኑ ደግሞ፣ ዲስኩርን በሁለት አግባብ ግን በአንድ ተፈጥሮ መልክ እንድንመለከት እድል እንደፈጠረ ለማሳየት ሞክሯል። ስለዚህ የእነዚህ ሁለት ፈላስፎች ጭብጣዊ አንድነታቸው ዲስኩርን ማዕከል የማድረጋቸው መሆኑ እንዳለ ሆኖ፣ ከተለያዩ አግባብ ሥነ ጭብጥ ን ከማየታቸው እና በተለያዩ መንገድ ከመሄዳቸው አንፃር የዲስኩር ሁለት ጎን ምርመር ተብሎ ሊታይ እራሱ ይችላል።

ባቀረብኩት ማስረጃ እንዳረጋገጥኩት እነዚህ ሁለት የሥነ ጭብጥ ፈላስፎች የዲስኩርን ምንጭ በሚመለከተ ሁለት አቋም ቢኖራቸውም፣ አቋማቸውን ተቀብለን ልዩነታቸውን ከግንዛቤ ወስደን ስናበቃ የዲስኩርን ተፈጥሮ ሊያሳዩ የሄዱበትን ስልት እና ዘዴዎች

ዲስኩርን እንደሚገልፅ የዲስኩር የጋራ ነገሮች ሆነው አግኝቻቸዋለሁ። ስለዲስኩር ችግር ውስጥ መሆን ያላቸውን አንድነት እና ልዩነት አተያይ ጠቅለል ድርግን እናቅርበው ቢባል አሪስጣጣሊስ ዲስኩር ረቂቅ መሆኗከባድ አድርጓታል የሚል እና ካንት ደግሞ ዲስኩር ረቂቅነቷ ችግር ውስጥ ጥሏታል የሚል ይመስላሉ።

ሌላው ከተለያዩ አንግል ተመሳሳይነት ነገር የማየትን ብልጫ ሊሰጠን የሚችለው ለምሳሌ አሪስጣጣሊስ ዲስኩር በተጨማሪ ማለም ውስጥ እንደ የተጨማሪ ማለም ተፈጥሮ ይመስል ተለጥፋ ስትብራራ፣ ስትተነተን፣ ስትላጥ ወይም ስትፈለቅ የሚያሳይበት መንገድ ዲስኩርን በተግባር ከውጪ ወደ ውስጥ ለማወቅ ሊያግዝን ይችላል። እንዲሁም ካንት ዲስኩርን ከውስጥ ለነገሮች ፍንጭ በመለጠፍ ነገሮችን ዲስኩራዊ ጥንስስ በማድረግ ነገሮችን ለማዛመድ እና ለመጠንሰስ ከዛም አዲስ ነገሮችን ለመተንበይ እንድንጠቀምበት ለመማር ያግዘናል።

አሁንም ይህንን ተመሳሳይ ነገር ከተለያዩ አንግል የማየት ምሳሌ እንይ፤ ለምሳሌ በሶስተኛው እና የመጨረሻው ክፍል ውስጥ የሁለቱንም ሥነ ጭብጥ ስርአቶች አቀማመጥ ስናየው፣ አሪስጣጣሊስ ዲስኩርን ውጪ ተጨማሪ ማለም ውስጥ ነው ያለቸው ብሎ በማመኑ የዲስኩር ስርዓት ፅንፈ አለመን በረቂቅነት እያስተዳደረ ያለ ቋሚ የማይላወስ ህግ ነው ይህን ስርዓት ተጨማሪ ማድረጊያው መንገድ ውቅር ህልው መቀመር ነው አለ። በዚህም የነገሮችን ዲስኩራዊ ቀመር እንዴት ማግኘት እንደሚቻል በዝርዝር አስቀምጧል። ይህ ስራው በራሱ ያለ ባንለውም ካንት እንዳለው እኛ የዲስኩር ምንጭ ሆነን እራሱ ይህ የአሪስጣጣሊስ ዘዴ ጥቅም ላይ ሊውል ይችላል። ለምሳሌ ካንት እንዳለው ነገሮችን በዲስኩራዊ ስርዓት እንዴት እንደምናሰናዳ እንደምናደራጅ ለማየት እና የተሰናዳ ዲስኩራዊ ስርዓት ከገጠመን ደግሞ እንዴት ከነገሮች ላይ ልጠን ወይም ፈልቅን ዲስኩራዊውን በሀሪ ለብቻ አስቀርተን ለፈለግነው አላማ ለማዋል እንዴት እንደምንችል ያሳያል።

ስለዚህ ልዩነታቸውን ተቀብለን የአካሄዳቸውን ስልት ተምረን ሥነ ጭብጣዊ አስቸጋሪነቶች ከውጪም ሆነ ከውስጠኛው ማዕዘን ሊታዩን ስለሚችሉ መልሳችን አንድ ሆኖ ግን አቀራረብና ስልታቸውን ለተግባራዊ ማስረጃ ልንጠቀመው እንችላለን። ስለዚህ በግኝት አቋም መለያየታቸው እንዳለ ሆኖ የዲስኩርን ግኝት እና አካሄድ የሚጋሩ በመሆኑ የአቋማቸውን ልዩነት ትቼ የስልቶቻቸውን ተመሳሳይነት ለማሳየት ሞክሪያለሁ። ይህን ያደረሱት ሁለቱም ጋር ያሉ ነገሮች የጋራ ሆነው በተለያዩ መልክ የመቅረባቸውን አማራጭ አቀራረብ ለማጥፋት እና ምንም እንኳን ይለያያሉ ብንልም በዚህ የተነሳ ሁለቱም በሚስማሙባቸው ጉዳዮች ላይ ያሉት ትምህርቶች እንዳያመልጡን ነው።

ፍቺዎች

የሁለቱን ፈላስፎች ስራ በጥቅስ ስጠቀም ስራዎቻቸው ትርጉም ውስጥ የሚደጋገሙ ከእንግሊዝኛ ወደ አማርኛ የተፈቱ ፅንሰ ሀሳቦችን እዚህ አስቀምጫለሁ። እነዚህን እዚህ ማስቀመጥ ጥሩ የሚሆነው ጥቅሶቹ የተወሰዱባቸው የትርጉም መጽሐፍትም እነዚህን ለማጣቀሻነት ስለስቀመጧቸው እና የቃላቱ አገባብ የእንግሊዝኛን ፅንሰ ሀሳብ እንዲተካከል ስለሆነ የቀደመ አጠቃቀማቸውን እዚህ ማሳየት የአማርኛ ፍቺያቸውን አገባብ ትርጉም ለመረዳት ፍጥነት ይጨምራል ብዬ በማሰብ ነው ።

እነዚህ ፍቺዎች የእንግሊዝኛው ቃላት ቀጥተኛ ትርጉም ሳይሆኑ የአገባብ አውዳዊ ፍቺዎች ናቸው። ይህም ማለት ምንጮቹ እንግሊዝኛ ቃላት ከአገባባቸው አንፃር በእነዚህ ስራዎች ውስጥ ጥቅም ላይ ሲውሉ ተቀራራቢያቸው የአማርኛ ቃላት እንደዚህ የመስላሉ የሚል ፍቺ ነው። እነዚህ የቃላት ፍቺዎች ለ እንግሊዝኛው ቃል አቻ ቃል ከማግኘት ይልቅ ለእንግሊዝኛው ቃል ሀሳብ አቻ ሀሳብ ለማግኘት የሚሄዱ ፍቺዎች ናቸው።

የእንግሊዝኛው ፅንሰ ሀሳቦች	የአማርኛ ተቀራራቢ ፅንሰ ሀሳባቸውs
Academic	አስኳላዊ
Aesthetics	ሥነ ውበት
Apperception	ድግመ አስተውሎት
Apprehension	ድግመ መረዳት
Apriori	ውስጤታዊ
Axiom	መርህ በየመሆን አቅም መርህ
Category	የመደብ መደብ
Cognition	መዕምሮር (አዕምሮ)
conditioned	በሁኔታ የታጠረ
Construction	ማበጀት
Datum	ሥነ መረጃ
Deduce	ቀስመ
Definition	ውቅር ህልው ቀመር

Demonstrate	መሰካካት
Determine	መቁረጥ
Dialectic logic	የአቀራረብ አምንዮ
Disjunctive	ነጣይ አያያዥ
Essence	መሰረታዊ ጭብጥ
experience	ገጠመኝ
Genera/universal	ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር
Genus	አንድ ጠቅላይ ንድፈ ሀሳባዊ መዋቅር
Hypothesis	የሚፈተሽ አንብሮት
Intellegable	የጥበብ አስተውሎት የሚገባው
Intuition	ውስጠ ገፅ
Manifold	ብዙ የተለያዩ
Metaphysics	ሥነ ጭብጥ
Organic/whole	ነፍሳታዊ/ምልኡ
Perception	ንቃተ ስሜት አስተውሎት
Predicated	ከሆነ ነገር ውስጥ አወጣ
Premise	መነሻ መስፈርት
Proof	ማመሳከር
Proposition	የሀሳብ ማቅረቢያ አረፍተ ነገር
Pure reason	ንፁህ ዲስኩር
Pure understanding	ንፁህ መረዳት
Quantity	ሥረ አካል
Rational	ንቡረ ዲስኩር
Reason	ዲስኩር
Representation	ተወከል
Sensaous/sensable	የስሜት አስተውሎት የሚገባው
Species	ህልው ኩነት

Speculative reasoning	ትንበያዊ ዲስኩር
Substance	ህልው ጭብጥ
syllogism	አመክንዮአዊ ድርዳሮ
Synthetic	ፕንስስ
Theorem	አንብሪት
Thesis	አንብሮት
Transcendent	ተሻጋሪ
Ultimate	የመጨረሻ መጨረሻ

ዋቢ መጽሐፍት

አሪስጣጣሊስ፡- ሥነ ጭብጥ /Metaphysics/ 384-322 BC / ትርጉም በእንግዳ ወልደዓዲቅ /ያልታተመ/

ኢማኑኤል ካንት፡- ኪነሂሳዊ ምርመር በሥነ ጭብጥ ላይ /The Critique of Pure Reason/ 1981/1787 / ትርጉም በእንግዳ ወልደዓዲቅ ./ያልታተመ/